

**T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM
NİTELİĞİNDE BELGELER**

Yüksek Lisans Tezi

Erhan FIRAT

Danışman

Doç. Dr. İbrahim ÖZBAY

Erzincan 2015

TEZ BİLDİRİMİ

“Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.05.06.2015

Erhan FIRAT

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman Jüri : Doç. Dr. İbrahim ÖZBAY

Jüri : Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Murat ERDEM

ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER

Erhan FIRAT

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2015

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İbrahim ÖZBAY

ÖZET

“Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler” isimli yüksek lisans tezimiz üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ilâmlı icra, ilâmlı icra takibinin dayanakları ve ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasındaki ne gibi farklılıkların olduğu; ikinci bölümde, özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgelerin neler olduğu, bu belgelerin hukukî niteliği, ilâm niteliğinde belge olabilmesinin şartları, şekli ve içeriği, hükmü ve icrası hususları teorik ve Yargıtay kararları ışığında açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise ilâm niteliğinde belgelerin yerine getirilmesi prosedürü yetkili icra dairesi, takip talebi, icra emri, şikâyet, icranın geri bırakılması, menfî tespit ve istirdat davası ile haciz, satış, iflas talep edebilme yetkisine ilişkin ilâmlı icra hükümleri dikkate alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İlâm, ilâmlı icra, ilâm niteliğinde belgeler, ilâm niteliğinde belgelerin icrası.

JUDGEMENT QUALIFICATION DOCUMENTS ARRENGED IN SPECIAL LAWS

Erhan FIRAT

Erzincan University, Institute of Social Sciences

Master Thesis, June 2015

Supervisor: Assoc. Dr. Ibrahim ÖZBAY

ABSTRACT

Our Master Thesis on Judgement Qualification Documents arranged in Private Laws consists of three main sections. In the first section, the differences among the proceeding of execution, the basis of following the execution proceeding, judgements and Judgement Qualification Documents; in the second section what the Judgement Qualification Documents arranged in Private Laws are, Legal nature of these documents, conditions of being a judgement qualification document, form and content, subjects od decision and execution have been explained theoretically and in the light of Yargıtay decisions. In the third section, the Procedure of Fulfilment of Judgement Qualification Documents; authorized executive office, follow-up request, writ of execution, complaint, the postponement of execution, foreclosure, sales, to demand bankruptcy with negative clearance and proceedings on restitution related to the proceeding of enforcement provisions have been evaluated.

Key words: Judgment, proceeding of execution, judgment qualification documents, execution of judgment qualification documents.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İLÂMLI İCRA, İLÂMLI İCRA TAKİBİNİN DAYANAKLARI VE İLÂMLAR İLE İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER ARASINDAKİ FARKLAR

I. İLÂMLI İCRA.....	3
II. İLÂMLI İCRA TAKİBİNİN DAYANAKLARI	4
A. İlâm Kavramı	4
B. İlâm Türleri	6
C. İlâm Niteliğinde Belgeler	9
1. Genel Olarak	9
2. İİK 38. Maddesinde Belirtilen İlâm Niteliğinde Belgeler	9
a) Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler	9
(1) Tanımı ve Hukukî Niteliği	9
(2) Şekli	11
(3) Hükümü ve İcrası	13
b) Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller.....	15
(1) Tanımı ve Hukukî Niteliği	15
(2) Şekli	17
(3) Hükümü ve İcrası	18

c) Mahkeme Huzurunda Yapılan Feragatlerin İlâm Niteliğinde Belge Olup Olmadığı Sorunu	19
d) Kayıtsız ve Şartsız Para Borcu İkrarını İçeren Re'sen Düzenleme Biçimindeki Noter Senetleri	20
(1) Şartları	20
(2) Şekli	21
(3) İcrası	22
e) İstinaf ve Temyiz Kefaletleri	23
(1) Tanımı, Şekli ve Hükümü	23
(2) İcrası	23
f) İcra Kefaletleri	24
(1) Tanımı, Şekli ve Hükümü	24
(2) İcrası	25
3. İİK m.149/1 ile m.150/h ve ı Hükümlerinde Belirtilen Durum	26
4. Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler	27
III. İLÂMLAR İLE İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER ARASINDAKİ FARKLAR	29

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER

I. GENEL OLARAK	31
II. ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELERİN MÜNFERİT OLARAK İNCELENMESİ	32
A. Avukatlık Kanunu'nun 35/a Maddesinde Öngörülen Uzlaştırma Tutanağı.	32
1. Avukatlık Mesleğinin Tanımı, Özellikleri ve Amacı	32
a) Tanımı	32
b) Özellikleri ve Amacı	33

2. Avukatlık Kanunu'nun m. 35/a Maddesinde Öngörülen Uzlaştırma Tutanağı	35
a) Uzlaştırmanın Amacı	35
b) Hukukî Niteliği	36
c) Uzlaştırma Tutanağının İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları	37
(1) Avukatlar ile Müvekkilleri Arasında Uzlaşma Sağlanması	37
(2) Uzlaşmanın Dava Açılmadan veya Dava Açıldığı Zaman Henüz Duruşmaya Başlamadan Önce İntikal Eden Davalarda Sağlanması	40
(3) Uzlaşma Konusunun Tarafların Kendi İradeleriyle İstem Sonucu Elde Edebilecekleri Konulara İlişkin Olması	41
d) Şekli ve İçeriği	42
e) Hükümü ve İcrası	43
B. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/2. Maddesinde Öngörülen Anlaşma Belgesi	46
1. Genel Olarak	46
2. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 18/2. Maddesinde Öngörülen Anlaşma Belgesi	47
a) Arabuluculuğun Amacı	47
b) Hukukî Niteliği	49
c) Anlaşma Belgesinin İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları	51
(1) Taraflar Arasında Anlaşma Sağlanması	51
(2) Anlaşma Konusunun Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Olması	54
(3) Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesi	57
d) Şekli ve İçeriği	58
e) Hükümü ve İcrası	59

C. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19'da Öngörülen Uzlaştırma Raporu veya Belgesi	62
1. Genel Olarak	62
2. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19'da Öngörülen Uzlaştırma Raporu veya Belgesi	64
a) Uzlaştırmanın Amacı	64
b) Hukukî Niteliği	65
(1) Genel Olarak	65
(2) Soruşturma Evresinde Düzenlenen Uzlaştırma Raporu veya Belgesinin Hukukî Niteliği	66
(3) Kovuşturma Evresinde Düzenlenen Uzlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği	67
c) Uzlaştırma Raporu veya Belgesinin İâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları.	68
(1) Mağdur İle Fail Arasında Edimin Konusuna İlişkin Uzlaşma Sağlanması	68
(2) Edimin Konusunun Uzlaştırma Uygulama Yönetmeliğinin m. 20'de Belirtilen veya Hukuka Uygun Başka Nedenlerden Biri Olması	70
(3) Uzlaşma Belgesine Yetkili Makamlarca Onay Verilmesi	72
d) Şekli ve İçeriği	72
e) Hükmü ve İcrası.....	75
D. Tüketici Hakem Heyeti Kararları.....	76
1. Genel Olarak	76
2. Tüketici Hakem Heyeti Kararları	77
a) Kanunun Amacı	77
b) Hukukî Niteliği	78
c) Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının İâm Niteliğinde Belge Olmasının Şartları .	79
(1) Uyuşmazlık Konusu Her Türlü Tüketici İşlemi ile Tüketiciye Yönelik Uygulamaların Olması.....	79
(2) Uyuşmazlık Konusunun Miktarının Belirli Bir Tutarın Üzerinde Olmaması.....	82

d) Şekli ve İçeriği	83
e) Hükümü ve İcrası	84
E. Tarım Kredi Kooperatiflerinin Düzenlemiş Oldukları Alacak Senetleri ve Belgeler	87
1. Genel Olarak	87
2. Tarım Kredi Kooperatiflerinin Düzenlemiş Oldukları Alacak Senetleri ve Belgeler.	88
a) Kanununun Amacı	88
b) Hukukî Niteliği	88
c) Alacak Senetleri ve Belgelerin İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları Şartları	89
(1) Alacak Senedi veya Belgenin Ortaklar ile Kooperatif Arasında Düzenlenmiş Olması	89
(2) Alacak Senedi veya Belgenin Kooperatiflerin Kredi Vermesi İle İlgili Olması ..	89
(3) Alacak Senedi veya Belgenin Köy veya Mahalle İhtiyar Heyetleri veya Noterler Tarafından Onaylanmış Olması	90
d) Şekli ve İçeriği	91
e) Hükümü ve İcrası	91
F. Dispeç Raporunun Onaylanması Kararı	92
1. Genel Olarak	92
2. Dispeç Raporunun Onaylanması Kararı	93
a) Kanun Hükümünün Amacı	93
b) Hukukî Niteliği	94
c) Dispeç Raporunun Onaylanması Kararının İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları.....	95
(1) Raporun Konusunun Müşterek Avarya Olması	95
(2) Raporun İlgililerce Seçilen veya Mahkemece Atanan Dispeççi Tarafından Hazırlanmış Olması	96

(3) Raporun Mahkemece Onaylanması ve Kesinleşmesi veya İtiraz Edilmeksizin Onaylanmış Olması.....	97
d) Şekli ve İçeriği	98
e) Hükümü ve İcrası	99
G. 3091 Sayılı Kanun'unun 17. Maddesinin 5. Fıkrasında Öngörülen Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına İlişkin Kararlar	99
1. Genel Olarak	99
2. 3091 Sayılı Kanun'unun 17. Maddesinin 5. Fıkrasında Öngörülen Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına İlişkin Kararlar	101
a) Kanunun Amacı	101
b) Hukukî Niteliği	102
c) Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına İlişkin Kararların İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları.....	102
(1) Soruşturma Sonunda Tecavüzün veya Müdahalenin Önlenmesine Karar Verilmesi	102
(2) Soruşturma ve İnfaz Giderlerinin Kararda Belirtilmesi	104
d) Şekli ve İçeriği	105
e) Hükümü ve İcrası.....	106
H. Çeşitli Meslek Grupları Bakımından Öngörülen İlâm Niteliğinde Belgeler	107
1. Avukatlar Hakkında Yetkili Makamlarca Verilen Para Cezasına ve Baro Giderlerine İlişkin Kararlar	107
2. Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun Yıllık Aidat ve Katılma Payı İle İlgili Kararları	109
3. Mühendis Ve Mimar Odalarının Verdiği Aidat ve Para Cezalarına İlişkin Kararlar	109
4. Noterlik Yasası Gereğince Stajyerlik Ücretinin Geri Verilmesi Fazla Alınan Ücretlerin Geri Verilmesi İle Para Cezası ve Giderlerin Ödenmesi Konusunda Verilen Kararlar	111

5. Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun m. 16/Son'da Düzenlenen Mütешеbbis Heyetin Yönetim Aidatı İle İlgili Kararları	112
6. Ticaret Oda ve Borsalarının Kayıt Ücreti, Yıllık Aidat, Kesinleşen Zamlar ve Para Cezalarına İlişkin Kararları	113
K. Diğer Kanunlarda Öngörülen İlâm Niteliğinde Belgeler	114
1. 3533 Sayılı Kanun'da Düzenlenen Zorunlu Tahkimde Hakemler Tarafından Verilen Kararlar	114
2. Harcırah Kanunu Gereğince Fazla Tahakkuk Ettirilen Paraların Geri Verilmesi Hakkında Verilen Kararlar	116
3. Kamulaştırma Kanunu Uyarınca Kamulaştırılan Yerin Boşaltılması Konusunda İdarece, İcra Dairesine Yazılan Tezkere	117
4. Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Gereği Hal Hakem Heyetleri Tarafından Verilen Belirli Bir Miktarın Altındaki Kararlar	120

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELERİN YERİNE GETİRİLMESİ

PROSEDÜRÜ

I. GENEL OLARAK	122
II. YETKİLİ İCRA DAİRESİ	123
III. TAKİP TALEBİ	125
A. Takip Talebinin Yapılması	125
B. Takibin Tarafları	126
1. Alacaklı	126
2. Borçlu	127
C. Diğer Hususlar	128
IV. İCRA EMRİ	129
V. ŞİKÂYET	131

VI. İCRANIN GERİ BIRAKILMASI	133
A. Genel Olarak	133
B. İcra Emrinin Tebliğinden Önce Borcun İtfa Edilmiş veya Ertelenmiş veya Zamanaşımına Uğramış Olması	134
C. İcra Emrinin Tebliğinden Sonra Borcun İtfa Edilmiş veya Ertelenmiş veya Zamanaşımına Uğramış Olması	137
VII. MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVASI	139
A. Menfi Tespit Davası	139
B. İstirdat Davası	142
VIII. HACİZ, SATIŞ VEYA İFLÂS TALEP EDEBİLME	143
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA.....	149

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
ATAÜSBE	: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBE	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Av.	: Avukat
Av. K.	: Avukatlık Kanunu
bkz.	: Bakınız
bkz., ve karşı.:	Bakınız ve karşılaştırınız
Bs.	: Baskı
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
Dan.	: Danışman
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEÜSBE	: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
e.t	: Erişim Tarihi
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GÜSBE	: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
HD.	: Hukuk Dairesi
HGD	: Hukuk Gündemi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HİGM	: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUAKY	: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HÜHFD	: Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
IGUL	: Global Hukuk Programları Direktörlüğü
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
İKÜSBE	: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İYUK	: İdari Yargılama Usul Kanunu
K	: Karar
KİBB	: Kazancı İçtihat Bilişim Bankası
KÜSBE	: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
m.	: Madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MİHDER	: Medeni Usul ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜSBE	: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
NK	: Noterlik Kanunu

NÜSBE	: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
R.G.	: Resmi Gazete
Sa.	: Sayı
s.	: Sayfa
s. K	: Sayılı Kanun
SÜSBE	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
v.b	: Ve benzeri
v.d	: Ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞ

Kendiliğinden hak almanın yasak olduğu modern ülkelerde alacağına kavuşamayan alacaklının başvuracağı tek yol, cebri icra yoluyla alacağına ulaşmaktır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, cebri icra yolu ilk bakışta alacak türlerinden sadece para alacağına ilişkin olanları akla getirirse de, para alacağı dışındaki alacakları da içine alan geniş bir uygulama alanına sahiptir.

Cebri icra yaptırımının temel kanuni dayanağı olan İcra ve İflâs Kanunu incelendiğinde icra takibi yöntemlerinin iki kısımda düzenlendiği görülmektedir. İlk olarak, sadece para veya teminat alacaklarına ilişkin herhangi bir ilâm veya ilâm niteliğinde belgeye dayanmayan ilâmsız takiptir. İkinci olarak ise bir mahkeme hükmüne, yani bir ilâma veya ilâm niteliğinde belgeye dayanan ve konusu sadece para veya teminat alacakları olmayan, bunun yanı sıra taşınır teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, taşınmazın tahliyesi ve teslimi, bir işin yapılıp yapılmaması, irtifak haklarıyla gemi üzerindeki intifa haklarına ilişkin alacakların yerine getirilmesin hakkındaki ilâmların icrasındır. Bunun dışında alacaklı ilâmlı icra takibine dayanak teşkil edecek, herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın İcra ve İflâs Kanunu'nda adı geçmeyen ancak özel kanunlarda düzenlenmiş bazı belgelerle de ilâmlı icra yoluna başvurulabilecektir. İşte bu yöntemler sayesinde alacaklı elindeki belgeye çok istisnai olarak elinde belge olmaksızın dahi alacağını tahsil etme imkânına sahip olacaktır.

Geniş bir uygulama alanı olan icra hukuku içerisinde çalışmamızın konusunu “Özel Kanunlarda Düzenlenmiş İlâm Niteliğinde Belgeler” teşkil etmektedir. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ilâmlı icra, ilâmlı icra takibinin dayanakları, bunun yanı sıra ilâm türleri ile İİK m.38’de yer alan ve özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgeler ile ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasındaki farklar hakkında kısa bilgiler verilecektir.

İkinci bölüm çalışmamızın ana bölümü olup, bu bölümde özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgeler ayrıntılı olarak incelenecektir. Son bölümde ise

ilâmlı icranın tamamına uygulanan ilâm niteliğinde belgelerin yerine getirilmesi prosedüründen söz edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İLÂMLI İCRA, İLÂMLI İCRA TAKİBİNİN DAYANAKLARI VE İLÂMLAR İLE İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER ARASINDAKİ FARKLAR

I. İLÂMLI İCRA

Hukuk kurallarının olmazsa olmazı olan yaptırımın türlerinden biri de cebri icradır¹. Cebri icra, maddi hukuktan kaynaklanan taleplerin devlet gücü yardımıyla fiilen gerçekleştirilmesine hizmet eden bir faaliyet olarak tanımlanabilir². Kanun koyucu da alacaklının alacağına ulaşabilmesi için çeşitli cebri icra yöntemleri öngörmüştür³.

2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'muza göre icra hukuku iki ana bölüme ayrılmaktadır⁴. Bunlardan ilâmlı icranın konusu para ve teminat verilmesine ilişkin ilâmlar olabileceği gibi taşınır teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, taşınmazın tahliyesi ve teslimi, bir işin yapılıp yapılmamasına ilişkin ilâmlar, irtifak haklarıyla gemi üzerindeki intifa haklarına ilişkin konusu para veya teminat alacağı olmayan ilâmlar da olabilir⁵. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, konusu para olmayan alacakların bir ilâma dayanması zorunludur⁶.

---

¹ Cebri icra konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kemal Gözler**, *Hukuka Giriş*, 10. Bs., Bursa 2013, s. 378-379.

² **Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin-Özkan/Muhammet Özekes**, *İcra ve İflâs Hukuku*, 10. Bs., Ankara 2012, s. 52.

³ **Timuçin Muşul**, *İcra ve İflâs Hukuku*, C. I, 6. Bs., Ankara 2013, s. 11.

⁴ **Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz**, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 28. Bs., Ankara 2013, s. 34.

⁵ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 388.

⁶ **İlhan E. Postacıoğlu/Sümer Altay**, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Bs., İstanbul 2010, s. 779; **Senai Olgaç/Haydar Köymen**, *Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk İcra ve İflâs Kanunu*, 2. Bs., İstanbul 1965, s. 104; **Saim Üstündağ**, *İcra Hukukunun Esasları*, 2. Bs., İstanbul 1975, s. 382; **Baki Kuru**, *İcra ve İflâs Hukuku*, C. 3, 3. Bs. Ankara 1993, s. 2133;; **Mehmet Kamil Yıldırım/Nevhis Deren-Yıldırım**, *İcra Hukuku*, 5. Bs., İstanbul 2012, s. 303; **Derya Belgin**, *Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası*, YLT, (Dan. Prof.

Bunun dışında İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesinde ve bazı özel kanunlarda adları geçen ve ilâm niteliğinde kabul edilen bazı belgeler⁷ ile rehnin paraya çevrilmesi yoluyla da ilâmlı icra yoluna başvurulabilir⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'nda adı geçen icra hukukun diğer bölümü ise ilâmsız icradır. İlâmsız icranın konusu yalnız para veya teminat alacaklarına ilişkin alacaklardır. Bu alacakların temel özelliği alacağın ilâma dayalı olmasının şart olmamasıdır⁹. Ancak belirtmek gerekir ki, elinde bir ilâm bulunan alacaklının da ilâmsız icra yoluna başvurmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır¹⁰.

II. İLÂMLI İCRA TAKİBİNİN DAYANAKLARI

A. İlâm Kavramı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 301. maddesinin 2. fıkrasına göre ilâm; taraflardan her birine verilen hüküm nüshasına denir. HMK'nun madde gerekçesinde de ilâm kavramı aynen fıkra da belirtildiği gibi açıklanmış ve suret yani nüsha deyiminin anlam bakımından bunların her birinin aslı ile aynı anlamı taşıdığı vurgulanmıştır¹¹.

HMK'nın 301. maddenin 1. fıkrasında hükmün yazılıp imza edildikten ve mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, nüshalarının yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verileceğinden bahsedilmiştir.

Dr. Süha Tanrıver), AÜSBE, Ankara 2011, s. 42; **Necmeddin N. Berkin**, *İflâs ve İcra Hukuku Dersleri*, 2. Bs., İstanbul 1966, s. 58; **Abdurrahim Karşlı**, *İcra ve İflâs Hukuku*, 3. Bs., İstanbul 2014, s. 37.

⁷ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 389.

⁸ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 428-430.

⁹ **Baki Kuru**, *İcra ve İflâs Hukuku*, El Kitabı, 2. Bs., İstanbul 2006, s. 65.

¹⁰ **Timuçin Muşul**, *İcra ve İflâs Hukuku Temel Bilgiler*, 4. Bs., Ankara 2012, s. 148; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes**, s.441; "... İlâm mahiyetinde ve kesin borç ikrarını havi belge ile genel haciz yolu ile takip yapılması neticeye etkili bulunmadığı gibi muhakemeten halli gerektirir bir cihet de yoktur." Yarg. HGK., T. 22.05.1991, E. 1991/12-136, K. 1991/302 (KİBB, e. t: 24.06.2014).

¹¹ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m. 301'e ilişkin gerekçesi, KİBB, e. t: 23.04.2014.

Ancak burada Şu hususu belirtmek gerekir ki; yazı işleri m¼d¼r¼ tarafından tarafların her birine imzalanıp m¼h¼rlendikten sonra makbuz karşılığında verilen karar n¼shaları ilâmların aslı olup, bunlardan karar ve ilâm harcı dışında ayrıca bir suret harç alınamayacağı vurgulanmak istenmiŐtir¹².

Mahkeme kararları taraf sayısından iki adet fazla yazılır ve bunlardan birincisi mahkeme karar kartonunda diğer iŐe dava dosyasında saklanır. Kararın diğer suretleri kararı veren hâkim ve zabıt kâtibî tarafından imzalanır, m¼h¼rlenir ve davanın taraflarına tebliğ edilir¹³. Ayrıca tarafların elinde bulunan h¼k¼m n¼shalarının farklı olması hâlinde karar kartonundaki esas alınır (HMK m. 301/3).

İlâm terimi yalnız ilk derece mahkemelerin imzalı ve m¼h¼rl¼ suretleri işin kullanılan bir terim olmasına karşın, uygulamada Yargıtay kararlarına karşı da ilâm teriminin kullanıldığı g¼r¼lmektedir. Ancak bu kullanımın hatalı olduğunu s¼ylemek gerekir¹⁴. Diğer taraftan Adalet Bakanlığı Hukuk İŞleri Genel M¼d¼rl¼đ¼n¼n bir m¼taalasında da Yargıtay'ın onama veya bozmaya ilişkin kararlarının ilâm olarak tanımlanmasının doğru olmadığı aÇıkça belirtilmiŐtir¹⁵.

İlâmlarla aynı işlevi g¼rmesine rağmen nitelik olarak ilâmlardan ayrılan diğer bir terim de ilâm suretidir¹⁶. İlâm suretlerinin ilâmlardan ayrılan ilk y¼n¼ hâkim ve zabıt kâtibî tarafından imzalanmamaları bunun yerine yazı işleri m¼d¼r¼ veya yardımcısı tarafından imzalanmaları, ikinci olarak ilâm aslından harç alınmamasına rağmen, ilâm suretinden sayfa baŐına suret harcının alınmasıdır¹⁷.

---

¹² **S¼ha Tanrıver**, *İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcra'nın İadesi*, Ankara 1996, s. 39; ayrıca bkz. **Baki Kuru**, *Hukuk Muhakemeleri Usul¼*, C. 3, 6. Bs., İstanbul 2001, s. 3146.

¹³ **Kuru**, Usul, C. 3, s. 3146.

¹⁴ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.39; **Ayt¼l Rabia Bakır**, *Para Alacağı Dışındaki İlâmların İcrası*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Muhammet Özekes), DE¼SBE, İzmir 2010, s. 3.

¹⁵ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 40; Bkz. HİGM, 17.10.1967, 22544 (M¼taaalalar-1974, s. 267).

¹⁶ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 40.

¹⁷ **Kuru**, Usul, C. 3, s. 3146-3147; Bkz. Harçlar Kanunu (1) Sayılı Tarife, D/I, a.

B. İlâm Türleri

İlâmlı icra takibinin konusu olabilecek ilâmlar yargılamayı sona erdiren, taraflar arasındaki uyuşmazlığı esastan çözen nihai kararlar olup, bunun dışındaki örneğin görevsizlik, yetkisizlik gibi işin esasına girilmeden verilen usule ilişkin nihai kararları cebri icraya elverişli kararlar olarak nitelendirmek mümkün değildir¹⁸. Ayrıca buna ek olarak taraflar arasındaki yargılamayı sona erdirmeyip, bilakis yargılamada nihai karara ulaşmak için yargılama sırasında ortaya çıkan ara sorunları çözen¹⁹ ara kararları da ilâmlı icraya dayanak teşkil etmezler²⁰. Çünkü hâkim bu kararlardan, usule ilişkin kazanılmış bir hak doğurmadıkça rücu yetkisine sahiptir²¹.

Diğer taraftan yine ilâmın icraya elverişli olabilmesi için eda hükmünü de içermesi gerekir²². Yapma, yapmama gibi bir eda hükmü içermeyip, sadece taraflar

---

¹⁸ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 41-42; "...İlâm mahiyetinde olmayan tavzih kararı ile ilâmlı takip yapılamaz. Ancak ilâmsız takip yolu ile icra takibatı yapılabilir. Borçlunun, hakkındaki bu takibe karşı yapacağı itiraz halinde de icra durur ve itirazın içeriği itibariyle uyuşmazlığın sınırlı yetkili mercide değil bütün usul hükümlerinin uygulama yeri bulacağı, genel mahkemede çözülür." Yarg., HGK., T. 20.02.1991, E. 1991/12-64, K. 1991/95 (KİBB, e. t: 24.07.2014).

¹⁹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 42.

²⁰ **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 449; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 42; "... Alacaklılar tarafından mahkemece, tefhim edilen ara kararına dayalı olarak ilâmlı icra takibine geçildiği ve borçluya örnek 4-5 numaralı icra emrinin tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. İ.İ.K'nun 32. maddesi uyarınca; "para borcuna veya teminat verilmesine dair olan ilâm icra dairesine verilince, icra memuru borçluya bir icra emri tebliğ eder." H.U.M.K'nun 392. maddesinde ise; "Karar tahrir ve imza olunduktan sonra suretleri bir hafta içinde başkâtip tarafından iki taraftan her birine makbuz mukabilinde verilir ve bir nüshası da dosyasında hıfzolunur. Suretler asılları gibi imza olunmakla beraber bunlara Mahkemenin mühürü vazedilmek lazımdır. İki taraftan her birine verilen suretler ilâmdır." hükmü yer almaktadır. 1.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı H.M.K'nun 301. maddesi de aynı yönde düzenleme içermektedir. Somut olayda, takibe dayanak yapılan Üsküdar 1.Aile Mahkemesi'nin 1.12.2011 tarihli ara kararında "ileride değiştirilmek kaydıyla şimdilik tarafların müşterek çocuğu 2011 doğumlu İsmail davalı baba arasında her ayın 1. ve 3.haftalarını pazar günleri 13.30-16.00 saatleri arasında gerek görmek gerekse yanına almak suretiyle tedbiren ilişki kurulmasına" karar verilmiştir. Tedbir niteliğinde verilen bu ara kararına dayanılarak ilâmlı icra takibi yapılamayacağından mahkemece takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir." Yarg., 8.H.D, T. 10.05.2012, E. 2012/2995, K. 2012/4027 (KİBB, e. t: 24.06.2014).

²¹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 42.

²² **Timuçin Muşul**, *İcra ve İflâs Hukuku*, C. II, 6. Bs., Ankara 2013, s. 1074-1075; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 389.

arasındaki hukukî durumun tespitini içeren tespit ilâmları cebri icraya elverişli değildir²³.

Bu bilgiler ışığında hangi tür ilâmların ilâmlı icra takibine esas olacağı şu şekilde belirtilebilir²⁴:

- Hukuk mahkemeleri tarafından verilen ilâmlar (Sulh hukuk, Asliye hukuk, Asliye ticaret mahkemeleri ile ihtisas mahkemelerine ait ilâmlar),
- Ceza mahkemeleri tarafından verilen kararların yargılama giderlerine ait hüküm fıkrası (5271 sayılı CMK m. 324),
- Tam yargı davaları²⁵ sonucunda verilmiş idari yargı yerlerinin ilâmları (2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu m. 28/1-2, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu m. 63/IV),
- Yargıtay'ın ilk ve son derece mahkemesi sıfatıyla vermiş olduğu ilâmlar (2797 sayılı Yargıtay Kanunu m. 13/ I ve II),
- Sayıştay ilâmları (6085 sayılı Sayıştay Kanunu m. 50/II-e),
- Hakem kararları (6100 sayılı HMK m. 439),
- Hakkında tenfiz kararı verilmiş yabancı mahkeme kararları ile yabancı hakem kararları (5718 sayılı MÖHUK m. 57/1, 61/2)

---

²³Bkz. **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 43; “...Takip dayanağı Vergi Mahkemesi ve Danıştay kararları bir eda hükmü içermemektedir. Danıştay kararında belirtilen yargı giderleri dışındaki alacak için 49’lu takip yapılmak gerekirken yargı giderleri dışındaki alacak için de icra emri tebliği yasaya aykırıdır.” Yarg., 12. HD., T. 02.04.1992, E. 1991/11462, K. 1992/4307 (KİBB, e. t: 24.06.2014).

²⁴ Bkz. **Kuru**, İcra, C. 3, s. 2135-2139; **Pekcanitez/ Atalay/Sungurtekin-Özkan/ Özekes**, s. 442.

²⁵ Tam Yargı Davaları: “İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan davalardır.” (2577 sayılı İYUK m.2/b); **A. Şeref Gözübüyük**, *Yönetmelik Yargı*, 32. Bs., Ankara 2012, s. 265; **İl Han Özay**, *Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma*, İstanbul 2010, s. 206; **Ramazan Çağlayan**, *İdari Yargılıma Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2013, s. 467.

Bir mahkeme kararına dayanmasına rağmen ilâm olarak nitelenemeyecek bazı mahkeme kararları ise şunlardır²⁶:

- Mahkemelerin delil tespitine yönelik vermiş olduğu kararlar,
- Mahkemeler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararları,
- İhtiyati haciz kararları,
- Aile mahkemesinin tedbir nafakasına ilişkin kararları,
- İcra mahkemesinin bazı kararları

Ancak İcra mahkemesinin kararlarının ilâmlı icranın konusu olup olmaması açısından ikili bir ayırım yapmak gerekir²⁷.

İcra mahkemesinin cezaya ilişkin kararlarında belirtilen yargılama giderleri ve vekâlet ücreti kararları, ceza mahkemelerinin ilâmlarının yargılama giderleri ile vekâlet ücreti yönünden ilâmlı takibe konu olması sebebiyle ilâmlı takibe konu olmalıdır²⁸.

İcra mahkemelerinin hukuka ilişkin kararlarında ise iki tür dava neticesinde verilen kararlar dışındaki kararları ilâm niteliğinde sayılmaz. Bunlardan ilki, ihalenin feshi isteminin reddine ilişkin kararlar diğeri ise istihkak davaları sonucunda verilen kararlardır²⁹.

---

²⁶ Bkz. **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 44-53.

²⁷ **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 55.

²⁸ **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 56.

²⁹ **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 58-60; "...Dava, davalılardan H. Mehmet Sandıkçı'nın diğer davalı aleyhine yaptığı icra takibi sırasında borçlunun zimmetinde iken haczedilen biçerdöverin kendisine ait olduğunun tespiti ile teslimi istemine ilişkindir. Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş ve kararı davalılardan H. Mehmet Sandıkçı temyiz etmiştir. Davacı, icra takibi sırasında da istihkak iddiasında bulunmuş ve bilahare İİK 96/5. maddesine göre icra tetkik merciinde istihkak davası açmış, dava reddedilerek kesinleşmiştir. İcra tetkik Merciiinde görülen istihkak davası İİK 96/11. maddesine göre genel hükümlere tâbi olup aynı Yasanın 363. maddesine göre de temyizi mümkündür. Nitekim verilen red kararı temyiz incelemesi sonucu onanarak kesinleşmiş bulunmaktadır. Bu şekilde kesinleşmiş olan İcra Tetkik Mercii

C. İlâm Niteliğinde Belgeler

1. Genel Olarak

Daha öncede belirttiğimiz üzere³⁰ ilâmlı icra takibinin esası ilâmlardan oluşur. Ancak İcra ve İflâs Kanunu ilâmlar dışında bir takım belgeleri de ilâmlı icra takibine esas saymıştır. Bu belgelerin bir kısmı İİK’da düzenlenmiş, bir kısmı ise özel kanunlarda belirtilmiştir³¹. Dolayısıyla ilâmlı icraya dayanak teşkil edecek belgeleri sadece İcra ve İflâs Kanunu’nda görebilmek mümkün değildir.

2. İİK 38. Maddesinde Belirtilen İlâm Niteliğinde Belgeler

İcra ve İflâs Kanunu’nun 38. maddesinde adı geçen ilâm niteliğindeki belgeler şunlardır;

- Mahkeme huzurunda yapılan sulhler ve kabuller,
- Kayıtsız ve şartsız para borcunu ikrar eden re’sen tanzim edilen noter senetleri,
- İstinaf ve temyiz kefaletnameleri,
- İcra kefaletnameleri.

a) Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler

(1) Tanımı ve Hukukî Niteliği

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda daha önce açıkça düzenlenmeyen sulh, 6100 sayılı HMK’da düzenlenmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 313.

---

kararı usul hükümlerine göre maddi anlamda kesin hüküm teşkil edeceğinden davanın var olan kesin hüküm nedeniyle reddine karar verilmelidir. Mahkemece bu yön üzerinde durulmadan yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.” Yarg., 4.HD., T. 19.03.2001, E. 2000/11931, K 2001/2552 (KİBB, e. t: 24.06.2014).

³⁰ Bkz. I. Bölüm, II/B.

³¹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 389.

maddesine göre “görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşme”dir. Ancak davanın taraflarının aralarındaki bu uyuşmazlığı sona erdirmeleri karşılıklı fedakârlık şeklinde ortaya çıkmaktadır³². Fakat tarafların karşılıklı anlaşmalarının bir sınırı da bulunmaktadır. Bu sınır, tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri konulardır³³ (HMK m. 313/2). Dolayısıyla tarafların serbestçe tasarruf imkânının bulunmadığı konularda sulhe gitmeleri mümkün değildir. Örneğin evliliğin iptali, soybağının reddi, boşanma veya Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 75/3 maddesi uyarınca Cumhuriyet Savcısının yer aldığı dava ve işlerde taraflar sulhe gidemez³⁴. Ek olarak sulhun konusu ahlaka ve hukuka aykırı da olmamalıdır³⁵.

Diğer taraftan sulh davanın tamamı üzerinde yapılabileceği gibi bir kısmı üzerinde de yapılabilir³⁶(HMK m. 313/1). Ayrıca sulh dava konusunun dışında kalan hususlarda da yapılabileceği gibi şarta bağlı olarak da yapılabilir (HMK m. 313/1).

Sulhun hukukî niteliğine gelince öğretide tam bir görüş birliğinin olduğu söylenemez. Bir görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan sulh sadece usul hukukuna

---

³² **Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz**, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 24. Bs., Ankara 2013, s. 513; **İlhan Ulsan**, “Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi”, *MHAD*, C. 5, Sayı 7, 1971, s. 149; **Sabri Şakir Ansay**, “Sulh”, *AÜHFD*, C. 1, Sayı 2, 1944, s. 202; **Vasfi Raşit Sevig**, “Mukavelelerin Tasnifi ve B.K Dışında Bırakılmış Olan Mukaveleler ve Bilhassa Sulh Mukavelesi”, *AÜHFD*, C. 6, Sayı 2, 1949, s. 142; **Ergun Önen**, *Medeni Yargılama Hukukunda Sulh*, Ankara 1972, s. 23; **İlhan E.Postacıoğlu**, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Bs., İstanbul 1975, s. 484; **Necip Bilge/Ergun Önen**, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Bs., Ankara 1978, s. 356; **Nedim Meriç**, *Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi*, Ankara 2011, s. 207; **Agah Kürşad Karauz**, *Sulh Sözleşmesi*, Ankara 2014, s. 14.

³³ **Önen**, Sulh, s. 43; **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 85; **Ulsan**, s. 159; **Baki Kuru**, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 4, 6. Bs., İstanbul 2001, s. 3747; **Zekeriya Yılmaz**, *Yargılama Safhaları ve İşlemleri*, Ankara 2013, s. 1614; **Ejder Yılmaz**, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Ankara 2012, s.1358; **Önen/Bilge**, s. 356; **Timuçin Muşul**, *Medeni Usul Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2012, s. 445; **Ömer Uğur Gençcan**, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu*, Ankara 2013, s. 1094.

³⁴ **Abdurrahim Karsh**, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Bs., İstanbul 2012, s. 443.

³⁵ **Önen**, Sulh, s. 43; **Tanriver**, İlâmlı İcra, s. 85.

³⁶ **Cenk Akil**, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi”, *GÜHFD*, C. XVI, Sayı 4, 2012, s. 2.

ilişkin bir işlem olup, maddi hukuka ilişkin hiçbir etkisi yoktur³⁷. Diğer bir görüşe göre tam tersi olarak, mahkeme huzurunda yapılan sulhlerin usul işlemi değil maddi hukuka ilişkin bir özel hukuk sözleşmesi olduğunu savunulmuştur³⁸.

Bu konudaki üçüncü görüş sulhun sadece maddi hukuka ilişkin bir sözleşme olmayıp, usul hukukuna ilişkin sonuçlarının da olduğunu, ancak sulhe şeklini veren unsurun tamamen özel hukuk karakterli olduğunu dile getirmiştir³⁹. Son olarak savunulan ve bizim de katıldığımız karma görüşe göre ise mahkeme huzurunda yapılan sulhler sadece ne usul hukukuna ilişkin bir işlem ne de maddi hukuka ilişkin özel hukuk sözleşmesidir⁴⁰. Sulh her iki kurumu da bünyesinde dengeli bir biçimde taşıyan karma karakterli bir kurum olup, dolayısıyla hakkında hem usul hukuku hem de maddi hukuk kurallarını birlikte uygulamak gerekir⁴¹. Ayrıca sulhün hukukî niteliği konusunda direkt bahsedilmese de kanun hükmünün madde gerekçesinde de karma görüşle örtüşen bir anlamın çıktığı görülmektedir⁴².

(2) Şekli

Sulh sözleşmesi, yargılama esnasında yapılabileceği gibi hüküm kesinleşinceye kadar da yapılabilir (HMK m.313/1, 314) Yargılama sırasında tarafların hâkim önünde aralarındaki uyuşmazlığı sona erdirmek için sulhe varmaları mahkeme huzurunda sulh olarak tanımlanmıştır⁴³. Mahkeme huzurunda yapılan sulhün geçerli olabilmesi için HMK'nun 154. maddesinde belirtilen esaslara uymak gerekir.

---

³⁷ **Süha Tanrıver**, "Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler", *AÜSBFD*, C. 49, Sayı: 1, 1994, s. 335 dn. 8'de adı geçen yazarlar.

³⁸ **Önen**, Sulh, s. 36 dn. 12'de adı geçen yazarlar.

³⁹ **Tanrıver**, Sulh, s. 335 dn. 11'de adı geçen yazarlar.

⁴⁰ **Tanrıver**, Sulh, s. 335-336; **Önen**, Sulh, s. 40.

⁴¹ **Tanrıver**, Sulh, s. 336.

⁴² "...Sulhün, sözleşmesel niteliği gereği, şarta bağlı olarak da yapılabileceği kabul edilmektedir. Ancak bu düzenleme, mahkeme tarafından, şarta bağlı bir hüküm verilebileceği anlamına gelmez. Zira sulh, mahkemenin bir hükmüne gerek kalmaksızın davaya son veren usulî bir sözleşme olduğundan, şarta bağlı sulh ile dava kendiliğinden sona erecek ve mahkeme de sulh sebebiyle, karar verilmesine yer olmadığını tespit ile yargılamayı sona erdirecektir." HMK m. 313'e ilişkin madde gerekçesi (KİBB , e. t: 03.07.2014).

⁴³ **Tanrıver**, Sulh, s. 336

Tarafların sulhe ilişkin beyanlarını duruşma esnasında mahkemeye bildirildikten sonra bu beyanlar hâkim tarafından duruşma tutanağına zabıt kâtibi aracılığıyla kaydedtirilir. Bu beyanlar okunmak ve imzası alınmak suretiyle de davanın taraflarına imza ettirilir. Bu esaslara uyulmadan yapılan sulh geçerli değildir⁴⁴. Kanun hükmünde bulunan iki duruma dikkat etmek gerekir. İlki sulhe ilişkin beyanların duruşma tutanağına kaydedtirildikten sonra yeniden okunması -buradaki amaç oluşacak hataları önlemek ve tarafların sulh olma konusundaki iradelerini bir kez daha gözden geçirmeleridir- ikinci olarak bu işlemlerin taraflarca imzalanmasıdır⁴⁵.

Tarafların sulh olma yönündeki iradelerinin sonuç doğurması sadece mahkeme huzurunda değil aynı zamanda mahkeme dışında aralarında yapacakları bir sözleşmeyle de mümkündür. Mahkeme dışı sulh sözleşmesi olarak adlandırılan bu sözleşmenin mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesine dönüştürülüp dönüştürülemeyeceği ise tartışmalıdır⁴⁶.

Bir görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan sulhün hakim önünde yapılacağı mahkeme yada celse dışında taraflarca yapılan sulh sözleşmesinin daha sonra sadece duruşma tutanağına kaydedilmesinin onu mahkeme huzurunda yapılan sulhe dönüştürmeyeceği yönündedir⁴⁷.

Öğretide hâkim olan görüşe göre ise mahkeme dışında yapılan sulh sözleşmesinin mahkemeye verildikten sonra ve mahkemece tutanağa geçirilmesi, okunup taraflara imza ettirilmesi durumunda mahkeme huzurunda yapılmış sulhe dönüşeceği yönündedir⁴⁸. Bu görüşün daha isabetli olduğunu söylemek gerekir. Zira

---

⁴⁴ **Tanrıver**, Sulh, s. 337; **Kuru**, Usul C. 4, s. 3753.

⁴⁵ **Önen**, Sulh, s. 118-119; **Tanrıver**, Sulh, s. 337; **Akil**, Sulh, s. 5.

⁴⁶ **Tanrıver**, Sulh, s. 338.

⁴⁷ **Önen**, Sulh, s. 88.

⁴⁸ **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3798; **Tanrıver**, Sulh, s. 338; **Bilge Umar**, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Bs., Ankara 2014, s. 929-930.

bu görüş sulhun uzlaştırıcı ve teşvik edici yönünü ortadan kaldırmadığı gibi, karma hukukî işlem olma niteliğini de zarara uğratmaz⁴⁹.

Bazı merciiler önünde yapılan sulh sözleşmeleri de mahkeme huzurunda yapılmış sayılır⁵⁰. Örneğin naip veya istinabe hâkimi önünde yapılan sulhler⁵¹, keşif sırasında yapılmış sulhler⁵², hakemler önünde yapılan sulhler⁵³, icra mahkemelerinde yapılan sulhler⁵⁴ gibi. İcra daireleri önünde yapılan sulhlerin mahkeme huzurunda yapılmış sulhler gibi kabul edilip edilmeyeceği hususunda ise hâkim görüş bunların da mahkeme huzurunda yapılmış sayılmaları yönündedir⁵⁵. Ancak Yargıtay bu görüşe katılmamaktadır⁵⁶.

(3) *Hükmü ve İcrası*

Mahkeme huzurunda yapılan sulh anlaşması sonucunda dava da sona erer (HMK m.315/1). Sulh sebebiyle sona eren davada mahkemenin şu şekilde karar vereceği kanun hükmünde net biçimde açıklanmıştır. Hükme göre; sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukukî sonuç doğurur. Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verilir (HMK

---

⁴⁹ **Tanrıver**, Sulh, s. 338.

⁵⁰ **Tanrıver**, Sulh, s. 339.

⁵¹ **Önen**, Sulh, s. 92-93; **Tanrıver**, Sulh, s. 339.

⁵² **Önen**, Sulh, s. 97; **Tanrıver**, Sulh, s. 340; **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3755.

⁵³ **Ansay**, Sulh, s. 207; **Önen**, Sulh, s. 98-99, **Tanrıver**, Sulh, s. 340.

⁵⁴ **Tanrıver**, Sulh, s. 341.

⁵⁵ **Ansay**, Sulh, s. 207; **Kuru**, İcra, C. 3, s. 2142; **Tanrıver**, Sulh, s. 341.

⁵⁶ **Kuru**, İcra, C. 3. s. 2142, bkz. dn. 42; “İcrada yapılan sulh ve kabullerin niteliği- A- I- Taraflar arasında Sulh Hukuk hâkimi huzurunda yapılan sulh anlaşmasında ivaz miktarı tayin edilmemiştir. Taraflar, icra zaptında yek diğerine verilmesi lazım gelen miktarı tespit etmişler ve alacaklılar bu miktarın tahsili için takip yaparak borçluya icra emri göndermişlerdir. İmza yönünden bu anlaşma sulh hâkimi huzurunda olmadığından İİK'nun 38. Maddesinde yazılı bir belge olmayıp, 68. Maddede yazılı belge niteliğindedir. O halde borçluya icra emri gönderilemez.” Yarg. 12. HD., T. 8.10.1979, E. 7450, K. 7700 (**Talih Uyar**, *İlâmlı Takipler*, 2. Bs., Manisa 1991, s. 126).

m. 315/1)⁵⁷. Diğer taraftan, sulh sözleşmesinin şarta bağlı olarak yapılması durumunda, mahkemenin şarta bağlı bir sulh sözleşmeye dayalı olarak esas hakkında karar vermesi mümkün olmadığından yine karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi gerekir⁵⁸.

Sulhün etkisi bakımından sulh sözleşmesinden dönülebileceğinden de bahsetmek gerekir. Nitekim HMK'nun 315. maddesinin 2. fıkrasına göre; irade bozukluğu halleri (hata, hile ve ikrah) ile aşırı yararlanma sebebiyle sulhten dönebilmek mümkündür.

İcra ve İflâs Kanunu mahkeme huzurunda yapılan sulhlerin ilâmların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirileceğini öngörmüştür (İİK m.38). Ancak mahkeme huzurunda yapılan sulhlerin ilâmlı icraya konu olabilmesi için sulhe varıldığını gösteren duruşma tutanağının öncelikle taraflar daha sonra da hâkim ve zabıt kâtibi tarafından imzalanması ve uyuşmazlığın sulh ile sonuçlandırıldığını

---

⁵⁷ "... Davacı, iş sözleşmesinin işverence haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek, kıdem ve ihbar tazminatının hüküm altına alınmasını istemiştir. Davalı, duruşma sırasında davacı tarafla anlaşıklarını, dava konusu 7.050,00 TL'lik alacağın müvekkili tarafından davacıya ödendiğini, bu sebeple davanın sulh sebebiyle kabulüne karar verilmesini istemiş, beyanını imzası ile tasdik etmiştir. Mahkemece; davacının da "davalı tarafla müvekkilimin talep ettiği 7.050,00 TL'lik alacaklar 17.11.2011 tarihinde davalı tarafça ödenmiştir, müvekkilimin davalı taraftan herhangi bir hak ve alacakları kalmamıştır, bu nedenle de davalı tarafla anlaşığımızdan davamızın sulh nedeniyle kabulüne karar verilmesini talep ederiz, herhangi bir vekalet ücreti ve yargılama masrafı talebimiz yoktur" şeklindeki imzası ile tasdik ettiği beyanı üzerine, davanın sulh nedeniyle kabulüne, 3.876,00 TL kıdem tazminatı, 1.675,50 TL ihbar tazminatı olmak üzere toplam 5.550,00 TL'nin 30.06.2011 tarihinden itibaren bankalarca uygulanacak en yüksek mevduat faizinin davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Kararı, kanun yararına bozulması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı temyiz etmiştir. Uyuşmazlık, taraflar arasındaki sulhun dava sonucuna etkisi noktasında toplanmaktadır .Somut olayda; taraflar arasında dava konusu alacakların davacıya ödendiği yönünde sulh yapıldığı, ödemenin davacının da kabulünde olduğu, buna rağmen mahkemece davanın sulh sebebi ile kabulüne karar verildikten sonra ödemede tekerrire yol açacak şekilde 3.876,00 TL kıdem tazminatı, 1.675,50 TL ihbar tazminatı olmak üzere toplam 5.550,00 TL'nin davalıdan tahsiline hükmedildiği anlaşılmaktadır. 6100 sayılı Kanun'un 315. maddesi gereğince sulhun tasdiki ile karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, zaten davacıya ödenmiş olan dava konusu alacağın yeniden tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yarg., 21. HD., T. 21.10.2013, E. 2012/26739, K. 2013/21627, (KİBB, e. t: 25.06.2014); **Yılmaz, E.**, Şerh, s. 1358.

⁵⁸ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Usul, s. 514; **Muşul**, Usul, s. 446.

belirtilmesi gerekir⁵⁹. Ek olarak, sulhün icra edilebilir nitelikte olması için tespit hükmü içermeyip, bir eda hükmü içermesi de gerekir⁶⁰.

Sulhün şarta bağlı olarak yapıldığı durumlarda icra edilmesi mümkün değildir⁶¹. Zira şarta bağlı sulh, taraflar arasında uyuşmazlığı esastan çözmüş değildir ve bu sebeple maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez⁶². Ancak öğretide bu görüşün zıttı olan görüşler de bulunur. Bu görüşe göre ise sulh doğrudan doğruya taraflar arasındaki uyuşmazlığı mahkeme hükmüne ihtiyaç kalmaksızın sona erdirir. Bu sebeple icra edilmesinde de herhangi bir sakınca bulunmamaktadır⁶³.

Mahkeme huzurunda yapılan sulh bazen davada yer almayan üçüncü kişiler lehine hükümler de içerebilir⁶⁴. Böyle bir durumda tam üçüncü kişi lehine yapılmış bir sözleşme⁶⁵ nin oluştuğu söylenebilir⁶⁶. Ancak mahkeme huzurunda üçüncü kişi lehine hükümler içeren sulh sözleşmesinin o kişi tarafından edimin ifası yetkisine sahip olabilmesi için bu hususun hüküm de açıkça belirtilmesi gerekir⁶⁷.

b) Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller

(1) Tanımı ve Hukukî Niteliği

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 308. maddesine göre kabul; davacının talep sonucuna davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Medeni usul

---

⁵⁹ **Tanriver**, Sulh, s. 344; **Talih Uyar**, *Gereğçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C. 2, Ankara 2004, s. 3329.

⁶⁰ **Tanriver**, Sulh, s. 345; **Karşlı**, Muhakeme, s. 444; **Karauz**, s. 100.

⁶¹ **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3793; **Karşlı**, Muhakeme, s. 444.

⁶² **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3783.

⁶³ **Tanriver**, Sulh, s. 346-347.

⁶⁴ **Önen**, Sulh, s. 85.

⁶⁵ “Bir sözleşmede ifanın taraflarca üçüncü kişiye yapılmasının kararlaştırılmasına üçüncü kişi yararına sözleşme denir.” (**Fikret Eren**, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Bs., Ankara 2015, s. 1141).

⁶⁶ **Tanriver**, Sulh, s. 347.

⁶⁷ **Tanriver**, Sulh, s. 348.

hukukuna hâkim olan ilkelerinden tasarruf ilkesi gereği davanın tarafları kamu düzenine ilişkin olmayan davalarda⁶⁸ dava konusu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilir⁶⁹. Ayrıca HMK'nın 308. maddenin 2. fıkrasında kabul beyanının ancak tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğuracağı öngörülmüştür.

Davalının kabul beyanı mahkemeye ulaşması gereken tek taraflı bir irade beyanı olup, bu beyanın mahkeme⁷⁰ veya davacı tarafından kabul edilmesine de ihtiyaç yoktur⁷¹. Böylelikle davalı, kabul beyanı ile davacının dava dilekçesinde bildirmiş olduğu talep sonucuna muvafakat etmiş olur⁷².

Mahkeme huzurunda yapılan kabulün hukukî niteliğine gelince bu husus aynı sulhte olduğu gibi tartışmalıdır. Bir görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan kabuller sadece bir usul hukuku işlemi olup, kabule ait tüm şartlar usul hukuku kurallarına göre belirlenir⁷³. Diğer bir görüşe göre ise mahkeme huzurunda yapılan kabuller sadece maddi hukuka ilişkin bir işlemdir⁷⁴. Üçüncü ve daha isabetli olan görüşe göre ise mahkeme huzurunda yapılan kabuller bir yönüyle usul hukuku, diğer yönüyle maddi hukuk işlemi niteliğinde karma karakterli bir işlemdir⁷⁵. Zira kabuller davayı sona erdirmeye amacı taşımasının veya irade fesadı sebebiyle iptalinin mümkün

---

⁶⁸ **İbrahim Ermenek**, *Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul*, Ankara 2009, s. 3.

⁶⁹ **Ermenek**, Kabul, s. 3; "...Dava, nesep bağının reddi istemine ilişkindir. 6100 S.K 308/2. M.'sinde davayı kabul ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edecekleri davalarda hüküm doğurmaktadır. Nesepin reddi ve babalık gibi konular ise, kamu düzenine ilişkin olup, bu tür davalarda sadece karşı tarafın kabulüne dayanılarak isteğe uygun karar verilemeyecektir. Mahkemece, kan ve genetik bulgular yönünden re'sen araştırma yapılması gerekirken, karşı tarafın kabulüne dayanılarak eksik inceleme ile hüküm kurulması hatalıdır." Yarg., 18. HD., T. 18.06.2012, E. 2012/6541, K. 2013/7308 (KİBB, e. t: 25.07.2014).

⁷⁰ **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3676; **Yılmaz, E.**, Şerh, s.1329; **Gençcan**, s. 1084.

⁷¹ **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3676; **Yılmaz, E.**, Şerh, s. 1329-1331.

⁷² **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3676; **Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes**, *Medeni Usul Hukuku*, 14. Bs., Ankara 2013, s. 825.

⁷³ **Süha Tanrıver**, "Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller", *ABD*, 1996/1, s. 31 dn. 14'de adı geçen yazarlar.

⁷⁴ **Tanrıver**, Kabul, s. 32 dn. 17'de adı geçen yazarlar.

⁷⁵ **Ermenek**, Kabul, s. 42; **Tanrıver**, Kabul, s. 32; **Ergun Önen**, "Feragat ve Kabul Kesin Hüküm Teşkil Etmez", *ABD*, 1976/1, s. 26-27.

olduğu düşünöldüğünde bir maddi hukuk işleml olarak değerdendirilebilirken; kabul beyanının mahkeme huzurunda yapılması, tutanakla imzalı tespiti ve cebri icraya konu olabilmesi onu birer usul hukuku işleml haline getireceği de inkar edilemez⁷⁶.

(2) Şekli

Mahkeme huzurunda yapılacak kabulün nasıl yapılacağı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 309. maddesinin 1. fıkrasında açıklanmıştır. Kanun hükmüne göre davayı kabul, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır. Ancak hemen belirtmek gerekirse, kabul beyanının açık ve kesin biçimde açıklanması gerekir⁷⁷. Diğer bir deyişle zımnî kabul mümkün değildir⁷⁸.

Sözlü yani yargılama sırasında yapılan davayı kabul beyanı mahkeme tarafından duruşma tutanağına kaydedilir ve okunarak davalıya imza ettirilir (HMK m. 154/3-ç). Duruşmada dilekçeyle yapılan davayı kabul beyanının ise yeniden tutanağına işlenip davalıya imza ettirilmesi gerekmez. Duruşma tutanağına

---

⁷⁶ **Tanrıver**, Kabul, s. 32; **Ermenek**, Kabul, s. 42-43.

⁷⁷ **Ermenek**, Kabul, s. 12; **Tanrıver**, Kabul, s. 33; “Mahkeme ile Özel Daire arasındaki uyumsuzluk, davalının davayı mahkeme dışı kabulünün geçerli olup olmadığı, ayrıca davayı kabul dilekçesinden dönebilip dönemeyeceği noktasındadır. Davalı ilk celsede, kendinse asaleten çocuklarına velayeten mahkemeye verdiği beyanında; “Ben her ne kadar 6.5.1999 tarihinde açılan davayı kabul etmişsemde ödeme gücüm yoktur. Bu nedenle kabulümden vazgeçiyorum. Ben daha önce olaya neden olan taraftan, dava yoluyla bir miktar tazminat aldım.” demiştir. Hemen söylemek gerekirse davalının davayı kabul ettiğine dair herhangi bir dilekçesinin olup olmadığı bütün aramalara rağmen bulunmamıştır. Bilindiği gibi, davayı kabul ve davadan feragat, başka hiçbir araştırma ve incelemeye gerek kalmaksızın davayı sonuçlandıran usulî işlemlerdendir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 93. Maddesi hükmüne göre, feragat ve kabul beyanı dilekçe ile veya yargılama aşamasında sözlü olarak yapılır. Öte yandan feragat ve kabul beyanının kayıtsız ve şartsız yapılmış olması gerekir. Somut olayda davalının yöntemince öne sürölmüş herhangi bir kabul beyanı yoktur. O itibarla mahkemece, kabul nedeniyle yazılı şekilde karar verilmesi gerekir. Kaldı ki davalı, davayı kabul etmediğini ilk celsede ifade etmiştir. Dilekçeyle davanın kabul edilmediği iddiasına gelince; yukarıda değinildiği gibi bütün aramalara rağmen, gerek kalemlde gerekse davacı yanında böyle bir kabul dilekçesi bulunamamıştır. Özellikle lehine olmasına karşın davacı da sözü edilen dilekçeyi mahkemeye verememiştir. Oysa dilekçeyle kabul beyanına itibar edilebilmesi için dilekçenin içeriğinin bilinmesi ve ele geçirilmesi gerekir. Bu durumda, davanın dilekçeyle kabul edildiği iddiasına da usul hukuku açısından değerdendirilemez. Geçerli bir kabul beyanı olmadığına göre, işin esasına girilmesi, tarafların gösterecekleri delillerin toplanıp incelenmesi, keza mahkemece lüzum görölen araştırmanın yapılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir.” Yarg. HGK., T. 29.03.2000, E. 2000/10-710, K. 2000/242 (**Kuru**, Usul, C. 4, s. 3693-3694).

⁷⁸ **Kuru**, Usul, C. 4, s. 3694; **Karşlı**, Muhakeme, s. 438.

belirtilmesi yeterlidir⁷⁹. Zira tutanakta sözü edilen veya dosyaya konduğu belirtilen belgeler de tutanağın eki sayılır (HMK m. 154/4).

Davayı kabul beyanının hüküm ifade edebilmesi için karşı tarafın veya mahkemenin muvafakat etmesi gerekmez (HMK m.309/2). Diğer bir deyişle davayı kabul tek taraflı bir işlemdir⁸⁰. Ayrıca davayı kabulün herhangi bir şarta bağlanması da mümkün değildir. Yani davayı kabul, kayıtsız şartsız olmak zorundadır (HMK m.309/4). Ancak davayı kabulün kısmi olarak gerçekleştirilmesi ve yine hüküm kesinleşinceye kadar yapılabilmesi de mümkündür (HMK m.309/3, m.310).

Son olarak belirtmek gerekir ki bazı merciiler önünde yapılan davayı kabul beyanları da mahkeme huzurunda yapılmış gibi sayılır. Örneğin naip veya istinabe hâkimi önünde yapılan kabuller, keşif sırasında yapılmış kabuller, hakemler önünde yapılan kabuller gibi⁸¹.

(3) *Hükmü ve İcrası*

Bilindiği üzere kabul davaya son veren taraf işlemlerinden biridir. Dolayısıyla mahkeme huzurunda yapılan kabulün hükmü de yargılamayı sona erdirmesi⁸² ve kesin hüküm gibi sonuç doğurmasıdır (HMK m. 311/1).

Ancak yargılamayı sonlandıran bu işlem neticesinde mahkeme herhangi bir karar verecek midir? Öğretide tartışmalı olsa da kanaatimizce mahkemenin kabul beyanı ile birlikte herhangi bir karar vermeyip⁸³, yargılamanın kabul nedeniyle sona

---

⁷⁹ **Tanrıver**, Kabul, s. 34.

⁸⁰ **Ermenek**, Kabul, s. 7; **Yılmaz, E.**, Şerh, s. 1331; **Lütfi Fikri Soner**, “Feragat, Kabul ve Sulhe Dair Bazı Sorunlar” *ABD*, 1977/3, s. 439; **Muşul**, Usul, s. 442, **Önen/Bilge**, s. 354.

⁸¹ **Tanrıver**, Kabul, s. 34-35.

⁸² **Tanrıver**, Kabul, s. 35.

⁸³ **Önen**, Feragat ve Kabul, s. 29; **Saim Üstündağ**, *Medeni Yargılama Hukukunun Esasları*, C. 1-2, 5. Bs., İstanbul 1992, s. 562; **Tanrıver**, Kabul, s. 36.

erdiğini tespit ve tevsik etmesi gerektiği yönündedir⁸⁴. Diğer taraftan mahkemenin bu yöndeki kararı yargılama giderleri için de önem arz edecektir⁸⁵.

Davanın kabul sebebiyle sona ermesinde yargılama giderleri şu şekilde belirlenir: Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir (HMK m.312/1). Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez (HMK m.312/2)

Kabulün etkisi bakımından kabul beyanından dönülebileceğinden de bahsetmek gerekir. HMK'nun 311. maddesinin 1. fıkrasına göre; irade bozukluğu halleri (hata, hile ve ikrah) ile kabulden dönebilmek mümkündür.

Kabul beyanının davayı sona erdirmesinden sonra diğer bir özelliği İİK 38. maddesinde belirtilen belgelerden olmasıdır. Zira bu sayede davacı ilâmlı takip yoluna başvurma hakkına sahiptir. Ancak ilâmlı icra yoluna başvurmak için kabul beyanının ayrıca cebri icraya elverişli olması yani bir eda hükmü içermesi de gerekir⁸⁶.

c) Mahkeme Huzurunda Yapılan Feragatlerin İlâm Niteliğinde Belge Olup Olmadığı Sorunu

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 307. maddesine göre feragat; davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesi şeklinde tanımlanmıştır. Zira HMK'nın 24. maddesinde yer alan tasarruf ilkesi gereği kanunda açıkça belirtilmedikçe hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye

---

⁸⁴ Tanrıver, Kabul, s. 36.

⁸⁵ Tanrıver, Kabul, s. 36.

⁸⁶ Tanrıver, Kabul, s. 38.

zorlanamaz⁸⁷. Bu hak dava açıldıktan sonra devam eder (HMK m. 24/3). Dolayısıyla feragat de diğer davaya son veren taraf işlemlerinden biridir. Diğer taraftan feragatin kanuni düzenlemede hukukî niteliği, şekli, etkisi ve zamanı bakımından kabullerle aynı madde başlığı altında düzenlendiği görülmektedir.

Feragatin kabul ve sulh gibi davaya son veren taraf işlemlerinden biri olmasına, hatta kabullerle bazı yönlerden ortak hükümler içermesine rağmen, ilâm niteliğinde belge sayılıp sayılmayacağı ise tartışmalıdır⁸⁸. Bu konudaki bir görüşe göre feragat'lar da kabul gibi kesin hüküm teşkil etmesi sebebiyle ilâmlı icranın dayanağını oluşturabilmelidir⁸⁹.

Bizim de katıldığımız diğer görüş ise kanun koyucu feragatleri İİK m. 38'de bilinçli olarak ilâm niteliğinde belgeler arasında gösterilmemiştir. Zira feragatler kabul veya sulh gibi icrai nitelikte bir alacağı içermezler. Dolayısıyla ilâm niteliğine sahip olması da düşünülemez⁹⁰.

d) Kayıtsız ve Şartsız Para Borcu İkrarını İçeren Re'sen Düzenleme Biçimindeki Noter Senetleri

(1) Şartları

Re'sen düzenleme biçimindeki senetlerin ilâm niteliğinde belge sayılabilmesi için şu şartların bir arada bulunması gerekir⁹¹:

- Re'sen düzenleme biçimindeki noter senedinin sadece para borcuna dair olması,
- Noter senedinin tek tarafları kayıtsız şartsız borç ikrarı niteliğinde olması.

---

⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Meriç**, s. 53 v.d.

⁸⁸ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 135; **Uyar**, C. 2, s. 3332.

⁸⁹ **Kuru**, İcra C. 3, s. 2142.

⁹⁰ **Leyla Akyol Aslan**, *Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat*, Ankara 2011, s. 468-469; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 116.

⁹¹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 118.

Re'sen düzenleme biçimindeki noter senetlerinin para borcu dışındaki alacakları içermesi veya tarafların karşılıklı olarak taahhütlerini içeren sözleşmeler şeklinde düzenlenmesi durumunda bu tür belgelerin ilâm niteliğini taşıması mümkün değildir⁹².

(2) Şekli

İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesi noter senetlerinin ilâm niteliğinde belge sayılabilmesi için öncelikle düzenleme biçiminde yapılabilmesini şekil şartı olarak öngörmüştür⁹³. Diğer taraftan bu senetlerin oluşturulma şekli ise Noterlik Kanunu'nun 84. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre re'sen düzenleme biçimindeki noter senetleri noter tarafından düzenlenir ve tutanakta şu bilgiler yer alır⁹⁴:

- Noterin adı ve soyadı ile noterliğin ismi,
- İşlemin yapıldığı yer ve tarihi,
- İlgilinin ve varsa tercüman, tanık ve bilirkişinin kimlik ve adresleri ile ayrıca ilgilinin vergi kimlik numarası,
- İlgilinin hakiki arzusu hakkındaki beyanı,
- İşleme katılanların imzalarını ve noterin imza ve mührü.

Diğer taraftan, yukarıda belirtildiği şekliyle düzenlenen tutanak, ilgilinin gerçek isteği hakkındaki beyanı yazıldıktan sonra okuması için kendisine verilir. İlgili tutanağı okur, içindekiler isteğine uygun ise, bu husus da yazıldıktan sonra altını imzalar (N.K m. 86).

---

⁹² **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 118.

⁹³ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 119.

⁹⁴ **Seyithan Deliduman**, *Medeni Usul ve İcra İflâs Hukukunda Noter Senetleri*, Ankara 2001, s. 50-52; **Mustafa Serdar Özbek**, *Noter Senetlerinde Sahtelik*, 2. Bs., Ankara 2013, s. 61-62.

Noter senetlerinin düzenleme biçiminde yapılmasını öngören şekil şartları geçerlilik şartıdır⁹⁵. Bu nedenle icra müdürü bu tür senetlerin Noterlik Kanunu'na uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini kendiliğinden incelemek zorundadır⁹⁶.

(3) İcrası

İİK 38. maddesi re'sen düzenleme biçimindeki kayıtsız şartsız bir para borcunu ikrar eden noter senetlerini ilâm niteliğindeki belgeler arasında saymıştır. Bu sebeple bu tür senetlerin ilâmlı icra takibine konu olabilmeleri mümkündür. Bunun dışında şu hususu da belirtmek gerekir: Türk konsolosları tarafından re'sen düzenlenmiş noter senetleri kayıtsız şartsız bir para borcunun ikrârını içeriyorsa Türkiye'de ilâmlı icraya konu olabilir⁹⁷ (N. K m.191-194).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 224. maddesine göre; yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye'de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır. Dolayısıyla yabancı ülkede o ülkenin noteri tarafından düzenlenen ve Türk konsolosu tarafından onaylanan noter senetleri kayıtsız şartsız bir para borcunun ikrarını içeriyorsa Türkiye'de ilâmlı icra yoluyla takip edilebilir⁹⁸. Ancak yabancı ülke noteri tarafından düzenleme biçiminde düzenlenen noter senedinin Türkiye'de ilâm niteliğinde sayılabilmesi için o ülkenin Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkındaki Milletlerarası Sözleşme'ye taraf olması da gerekir (HMK m. 224/2)⁹⁹.

---

⁹⁵ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 120; **Deliduman**, Noter Senetleri, s. 56.

⁹⁶ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 120.

⁹⁷ **Kuru**, İcra, C. 3, s. 2144-2145; **Deliduman**, Noter Senetleri, s. 182; **Yılmaz, Z.**, s. 1028.

⁹⁸ **Kuru**, İcra, C. 3, s. 2145; **Yılmaz, Z.**, s. 1029.

⁹⁹ **Deliduman**, Noter Senetleri, s. 182; "...Yabancı bir ülkede o ülkenin noteri tarafından kendiliğinden düzenlenmiş olan noter senedi, düzenlendiği ülkenin resmi makamınca verilen ve Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkındaki Milletlerarası Sözleşme'nin öngördüğü hususları konu alan onay şerhini taşıyorsa kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermesi kaydıyla, ayrıca bir tenfiz kararı alınmasına gerek olmaksızın Türkiye'de doğrudan doğruya icra edilebilecek, ilâmlı icra takibinin konusunu oluşturabilecektir. Anılan belge, re'sen tanzim edilmiş noter senedi niteliğinde olmadığı gibi, yabancı devletin yetkili makamı veya Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmış

e) İstinaf ve Temyiz Kefaletleri

(1) Tanımı, Şekli ve Hükümü

İstinaf ve temyiz kefaletleri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 36. maddesi gereği Bölge Adliye Mahkemesi veya Yargıtay'dan icranın durdurulması kararı getirilebilmesi veya 33. madde gereği icranın geri bırakılması talebinin reddi üzerine buna dair kararın istinaf veya temyizi için gösterilmesi gereken kefaletlerdir¹⁰⁰.

İstinaf ve temyiz kefaletleri noter onaylı bir taahhüt senedi veya icra müdürü huzurunda tutanağa geçirilecek bir irade beyanının kefil tarafından imzalanması ile gerçekleştirilir¹⁰¹.

İcra tutanağına veya noter senedine imza atan kefil, istinaf veya temyiz sonucu hüküm onandığı durumda kefil olduğu miktarı ödemek zorunda kalır¹⁰². Ancak hüküm Bölge Adliye Mahkemesi tarafından davanın esastan redde veya Yargıtay tarafından bozmaya karar verildiği hallerde ise kefilin sorumluluğu ortadan kalkar¹⁰³.

(2) İcrası

İstinaf ve temyiz kefaletleri İİK m.38 gereği ilâmların icrasına ilişkin takip yoluyla cebri icraya konu olur. Zira bu durum kanun hükmünde açıkça belirtilmiştir.

Yerel mahkeme hükmü Bölge Adliye Mahkemesi tarafından esastan reddedilir veya Yargıtay tarafından onanırsa alacaklı artık bu red veya onama kararlarına dayalı

---

değildir. Bu niteliği itibariyle söz konusu belge ilâm niteliğindeki belge sayılamaz ve bu belge ile ilâmlı icra takibi yapılamaz.” Yarg., 12. HD., T. 30.10.2013, E. 2012/12007, K. 2012/30549 (KİBB, e. t: 24.07.2014).

¹⁰⁰ Bkz. ve Karş. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 125; Bkz. ve Karş. **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 91.

¹⁰¹ Bkz. ve Karş. **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 91.

¹⁰² Bkz. ve Karş. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 125.

¹⁰³ Bkz. ve Karş. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 126.

olarak kefil hakkında istinaf veya temyiz kefaletnamesini de ekleyip takip talebi hazırlayarak ilâmlı icra yoluna başlayabilir¹⁰⁴.

Yabancı temyiz kefaletlerine karşı da ayrıca bir tenfiz kararı olmadan aynı yabancı ülkede verilen re'sen düzenleme biçimindeki noter senetleri gibi ilâmlı icraya konu olabileceği savunulmaktadır¹⁰⁵.

f) İcra Kefaletleri

(1) Tanımı, Şekli ve Hükümü

İcra kefaletleri üçüncü kişilerin kefil sıfatıyla icra müdürü huzurunda icra takibinde belirtilen miktarın kısmen veya tamamen ödenmesini öngören taahhütlerdir¹⁰⁶. İcra ve İflâs Kanun'da ayrıntılı şekilde düzenlenmeyen bu kurum kaynağı borçlar hukukundan alır ve bu sebeple de Borçlar Kanunu'nda düzenlenen kefalet sözleşmelerine¹⁰⁷ ilişkin hükümlerin icra kefaletlerine de uygulanması gerekir¹⁰⁸.

---

¹⁰⁴ Bkz. ve Karş. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 127.

¹⁰⁵ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 128.

¹⁰⁶ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 91; **Muşul**, İcra, C. II, s. 1082.

¹⁰⁷ Kefalet sözleşmesi: "Kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir." (6098 Sayılı TBK m. 581) (**Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen**, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, 11. Bs., İstanbul 2012, s. 666; **Aydın Zevkliler/K. Emre Gökyayla**, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 13. Bs., Ankara 2013, s. 653; **Burak Özen**, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmeleri*, İstanbul 2012, s. 51).

¹⁰⁸ **Muşul**, İcra C. II, s. 1082; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 128; "...Şikâyetçi icra kefilini İcra Mahkemesine başvurusunda; haciz sırasında yapılan icra kefaleti işleminin; kendi el yazısı ile kefil olunan miktarın ve tarihinin yazılı olmaması, eşin rızasının alınmaması nedenleriyle geçerli olmadığını, kefalet işleminin ve buna bağlı olarak düzenlenen icra emrinin iptalini talep etmiştir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndaki kefalete ilişkin hükümlerin icra kefaletlerinde de uygulanması gerekmektedir. Borçlu şirket hakkındaki takip kesinleştikten sonra haciz sırasında, üçüncü kişinin "dosya borcu olan 93.454,71 TL'ye icra kefilini olduğu" hususunu içeren haciz zabtı İcra Müdürünün el yazısı ile düzenlenmiş olup, Yasa'nın aradığı koşullara uygun değildir. 6098 Sayılı Kanun'daki düzenlemeler çerçevesinde şikâyetin değerlendirilerek sonuçlandırılması gerekir." Yarg. 8. HD., T. 23.09.2013, E. 2013/14327, K. 2013/12865 (KİBB, e. t: 24.07.2014).

İcra kefaletlerinin geçerli olabilmesi için adi yazılı şekil ile yapılması yeterlidir¹⁰⁹. Yazılı şekil, kefalet beyanının icra müdürü tarafından bir tutanağa bağlanması, kefil olunan miktarın açıkça belirtilmesi, müteselsil kefil olduğunun kefil tarafından el yazısı ile yazılması, herhangi bir şarta bağlanmadan kefil tarafından ve ayrıca icra müdürü, icra müdür yardımcısı veya zabıt kâtabi tarafından imzalanması ve kefilin eşinin yazılı rızasının bulunması şeklinde gerçekleştirilmelidir¹¹⁰.

İcra kefaletlerinin etkisine gelince, bu kefaletlerin müteselsil kefalet hükmünde olmasıdır (İİK 38/1, 2.cümle). Bu hükmün en önemli etkisi müteselsil kefalet sayesinde alacaklının hukukî durumu kuvvetlendirilmiş olur¹¹¹. Zira müteselsil kefalet adi kefaletten farklı olarak asıl borçluya başvurmadan direkt kefile başvurma hakkını alacaklıya tanır¹¹².

(2) İcrası

İcra kefaletleri İİK m.38 gereği ilâmların icrasına ilişkin takip yoluyla cebri icraya konu olur. Alacaklı, var olan icra takibinde icra kefil olarak görünen kişiye, ayrıca ilâmlı takip yapmadan ancak ona karşı icra emri göndererek doğrudan başvurabilir veya hakkında ayrı bir ilâmlı icra takibi yapabilir¹¹³.

Diğer taraftan yabancı icra kefaletlerinin yabancı temyiz kefaletlerinde olduğu gibi ayrıca tenfiz kararı alınmadan ilâmlı icraya konu olabileceği savunulmaktadır¹¹⁴.

---

¹⁰⁹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 671; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 665; **Özen**, s. 205; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 128.

¹¹⁰ **Muşul**, İcra C. II, s. 1083.

¹¹¹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 130 .

¹¹² **Yavuz/Acar/Özen**, s. 682; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 281; **Özen**, s. 275; **Muşul**, İcra C. II, s. 1084; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 131.

¹¹³ **Muşul**, İcra C. II, s. 1084; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 132; **Kuru**, İcra C. 3, s. 2151.

¹¹⁴ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 132-133.

3. İİK m.149/1 ile m.150/h ve ı Hükümlerinde Belirtilen Durum

İİK m.38’de sayılan ilâm niteliğinde belgeler içerisinde belirtilmese de İİK 149. maddesi ile 150. maddesinin h ve ı bentlerinde belirtilen hallerde de ilâmlı icra yoluyla takip yapılabilir. Bu durum üç halde mümkündür¹¹⁵:

- İpotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcunu ihtiva etmesi ve alacağın muaccel olması (İİK m.149/1),

- Alacağın veya rehin hakkının yahut her ikisinin bir ilâmda veya ilâm mahiyetini haiz belgelerde tespit edilmiş olması (İİK m.150/h),

- Cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdî veya gayrinakdi bir krediyi kullandıran tarafın ibraz ettiği ipotek akit tablosu kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmese dahi, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa ait cari hesabın kesilmesine veya kısa, orta, uzun vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özetinin veya gayrinakdi kredinin

---

¹¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Ali Cem Budak**, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, İstanbul 2008, s. 169-172; “...Gayri menkul ipotek alacaklısı, yetkili icra dairesine, elindeki ipotek belgesini ve akit tablosunun tapu idaresinden verilmiş resmi bir örneğini ibraz ederek, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir. İcra memuru, ibraz edilen resmi akit tablosunun kayıtsız-şartsız para borcu ikrarını ihtiva ettiğini ve alacağın muaccel olduğunu anlarsa, borçluya ve rehin üçüncü şahıs tarafından verilmiş veya gayri menkulün mülkiyeti üçüncü şahsa geçmişse, ayrıca bunlara birer icra emri gönderir. Alacak, yukarıda yazılı şartları haiz değilse, memur, "icra emri" değil, "ödeme emri" tebliğ eder. Alacaklı, icra memurunun ödeme veya icra emri tebliğine mütedair muamelesine karşı tetkik merciine şikâyetle bulunabilir”. Yarg. 12. HD., T. 08.01.1968, E. 1967/102, K. 1968/46 (**Adnan Deynekli**, *İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara, 2013, s. 151);

“İ.İ.K’ nun 149. maddesi gereğince İcra Müdürü, ibraz edilen akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva ettiğini ve alacağın muaccel olduğunu anlarsa, borçluya ve taşınmaz "üçüncü şahıs" tarafından rehnedilmiş veya taşınmazın mülkiyeti 3. şahsa geçmiş ise ayrıca bunlara birer icra emri gönderir. Anılan yasal düzenlemeye göre ipoteğin, kesin borç ipoteği olması halinde borçluya İ.İ.K’ nun 149. maddesi gereğince icra emri gönderilebilmesi için İ.İ.K’ nun 150/1 maddesinde öngörülen koşulların oluşmasına gerek yoktur. Ancak, takibe dayanak ipotek akit tablosundan ve taraflar arasında düzenlenen "Kendi Konutu İpotekli Bireysel Finansman Kredisi Sözleşmesi'nden, mevcut sözleşmenin mahiyeti itibarıyla konut kredisine dair olduğu, ipoteğin konut finansman kredisi sebebiyle alınan kredi borcuna dair olarak kurulduğu görülmektedir. Bu durumda, borçlunun temerrüde düşüp düşmediği, borcun muaccel olup olmadığı, muaccel olan borcun miktarı ve faizi yapılan özel sözleşmenin koşullarında değerlendirilmeden ipotek ilâm niteliği kazanmaz.” Yarg. 8. HD., T. 20.06.2013 E. 2013/5756, K. 2013/9642 (KİBB, e. t: 16.07.2014).

ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarın noter aracılığıyla krediyi kullanan tarafa kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akıt tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz etmesi (İİK m. 150/ı).

Diğer taraftan yine herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulmaksızın bazı alacakların tahsili için ilâmlı icra takibinin yapılabileceği İcra ve İflâs Kanunu'nda öngörülmüştür. Örneğin İİK m.15/I, 24/II, 30/II, 40/II, 94/V, 118/III, 133/II¹¹⁶. Ayrıca İİK ek m. 2.

4. Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler

Kanun koyucu ilâm niteliğine sahip belgelerin bir kısmını İcra ve İflâs Kanunu'nda belirtmiş bazı belgeleri ise özel kanunlarda öngörmüştür¹¹⁷. Çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacak olan ve çalışmamızın ağırlık merkezini oluşturan özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgeler şunlardır¹¹⁸:

- Avukatlar hakkında verilen para cezasına ve giderlere ilişkin kararlar ile avukatlar tarafından düzenlenen “uzlaştırma tutanak”ları (Av. K. m. 35 a, 64, 86, 162)
- Dispeç raporlarının tasdiki hakkındaki kesinleşmiş kararlar ile itiraza uğramamış olan dispeç raporunun tasdiki hakkındaki kararlar (TTK m. 1284)
- Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun yıllık aidat ve katılım payı ile ilgili kararları (5362 s. K m. 61)
- Harcırah Kanunu gereğince fazla tahakkuk ettirilen paraların geri verilmesi hakkında verilen kararlar (6245 s. K m. 59/VII)

---

¹¹⁶ **Nazif Kaçak**, *İlâmlı İcra*, Ankara 2007, s. 522.

¹¹⁷ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 389.

¹¹⁸ Bkz. **Uyar**, C. 2, s. 3338-3339.

- Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na göre düzenlenen anlaşma belgesi (6125 sayılı HUAK m. 18/II)
- Kamulaştırma Kanunu uyarınca kamulaştırılan yerin boşaltılması konusunda idarece, icra dairesine yazılan tezkere (2942 s. K m. 20/I)
- Mühendis ve mimar odalarının verdiği aidat ve para cezalarına ilişkin kararlar (6235 s. K m. 30)
- Noterlik Yasası gereğince stajyerlik ücretinin geri verilmesi fazla alınan ücretlerin geri verilmesi, para cezası ve giderlerin ödenmesi konusunda verilen kararlar (1512 s. K m. 20/V, 117/I, 145/II, 145/III)
- Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun 16/son maddesi uyarınca müteşebbis heyetin yönetim aidatı ile ilgili kararları (4562 s. K m. 16/son)
- Tahkim Kanunu gereği, hakemler tarafından verilen kararlar (3533 s. K m. 7)
- Tarım Kredi Kooperatiflerinin kredi ile ilgili düzenledikleri alacak senetleri ve belgeler (1581 s. K m. 12)
- Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun gereğince verilen masrafların tecavüzde bulunandan alınmasına ilişkin kararlar (3091 s. K m. 17/V)
- Ticaret oda ve borsalarının kayıt ücreti, yıllık aidat, kesinleşen zamlar, para cezalarına ilişkin kararları (5174 s. K m. 77)
- Tüketici Hakem Heyeti Kararları (6502 s. K m. 70/1)
- Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre düzenlenen uzlaşma belgesi (5271 sayılı CMK m. 253/19)
- Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Gereği Hal Hakem Heyetleri Tarafından Verilen Belirli Bir Miktarın Altındaki Kararlar (5957 s. K m. 10/5).

III. İLÂMLAR İLE İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER ARASINDAKİ FARKLAR

İlâmlar ile ilâm niteliğindeki belgelerin cebri icraya konu olması, bir başka deyişle icra edilmeleri açısından herhangi bir farklılıkları yoktur. Ancak aralarında hukukî nitelik ve gördükleri işlev açısından farklılık bulunmaktadır ki bu durum İcra ve İflâs Kanunu'nun Hükümet Gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir¹¹⁹. Gerekçede aynen “Maddeye aynen vuzuh edilmek suretiyle, ilâma muadil vesikaların cebri icra bakımından ilâmların rejimine tabi olduğu katiyetle beyan edilmiş ve vesikalar arasındaki muadelele rağmen tatbikatta bunların icrası hakkında yaratılmak istenen farklara nihayet verilmek istenmiştir” denmektedir¹²⁰.

İlâmların ilâm niteliğindeki belgelere göre temel farklılığı ilâmların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmesine karşılık, ilâm niteliğindeki belgelerin kesin hüküm gücüne sahip olamamasıdır¹²¹. Bu itibarla ilâm niteliğinde belgeler için menfi tespit davası açılması da mümkündür¹²².

Bunun dışında ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasında ihtiyati haciz aşamasında bir farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki; ilâma bağlı alacağın ihtiyati haciz yoluyla takibinde teminat gösterilmesi gerekmez iken (İİK m.259/2), ilâm niteliğinde

---

¹¹⁹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 83.

¹²⁰ **Mustafa Oskay/Coşkun Koçak/Adnan Deynekli/Ayhan Doğan**, *İİK Şerhi*, C. 1, Ankara 2007, s. 719.

¹²¹ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 83.

¹²² “...Dava, davalı tarım kredi kooperatifinin başlattığı ilâmlı icra takibine esas senette kefil sıfatıyla ismi bulunan davacının imzanın kendisine ait olmadığı iddiasına dayalı menfi tespit istemine ilişkindir. Mahkemece, dava devam ederken değişen mevzuat gereği davacının borçtan sorumluluğu ortadan kalktığından davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına, davacının ilâm niteliğindeki belgedeki imzayı inkar edemeyeceği gerekçesiyle davayı açmakta haksız olduğu ve bu sebeple yargılama gideri ve vekalet ücretinden sorumlu tutulması gerektiğine karar verilmiştir. Açılan iş bu dava, icra mahkemelerinin sınırlı inceleme yetkisi kapsamında olmayıp, genel mahkemede açılan menfi tespit davası olduğundan, dava tarihinde davacının dava açmakta haklı olup olmadığı hususları tartışılarak, gerekirse imza incelemesi yaptırılarak oluşacak uygun sonuç dairesinde vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin hangi tarafa yükleneceğinin belirlenmesi gerekir.” Yarg. 23. HD., 03.10.2012 T., E. 2012/3820, K. 2012/5658 (<http://legalbank.net/belge/y-23-hd-e-2012-3820-k-2012-5658-t-03-10-2012-menfi-tespit-davasi-acmada-haklilik/1389320>, e. t: 28.01.2015).

belgeye dayalı olarak yapılan ihtiyati hacizde teminat gerekip gerekmediğine mahkemece karar verilir¹²³ (İİK 259/3).

Diğer taraftan ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgelerden biri olan re'sen düzenleme biçimindeki noter senetleri arasında farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık ilâmların kural olarak 10 yılda zamanaşımına uğramasına karşın re'sen düzenleme biçimindeki noter senetlerinin senet içerisinde var olan alacak için TBK veya TTK'nda öngörülen süreye göre zamanaşımına uğramasıdır¹²⁴ (İİK m.39/2) . Ek olarak re'sen düzenleme biçimindeki noter senetlerine dayalı olarak yapılan ilâmlı icra takibinde istirdat davası açmak mümkün iken, kesinleşmiş bir mahkeme hükmüne dayalı olarak yapılan ilâmlı icra takibinde istirdat davası açmak mümkün değildir¹²⁵.

İlâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasında diğer bir fark, bir takım ilâm niteliğinde belgelerin belirli miktarın üzerinde olması halinde bu güce sahip olamamasıdır. Örneğin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 68/1 gereği tüketici hakem heyeti kararlarının ilâm niteliğinde olabilmesi için uyuşmazlığın üçbin liranın üzerinde olmaması gerekir. Benzer şekilde 5957 sayılı Kanun gereği hal hakem heyetleri tarafından verilen kararların ellibinin altında olması gerekir (5957 s. K m. 10/5).

---

¹²³ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 124; **Muhammet Özkes**, *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara 1999, s. 243; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, *İcra*, dn. 4, s. 438.

¹²⁴ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 124; **Deliduman**, *Noter Senetleri*, s. 176.

¹²⁵ **Deliduman**, *Noter Senetleri*, s. 176.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER

I. GENEL OLARAK

İlâmlı icranın dayanağını teşkil eden ilâmlar dışında özellikle icra edilebilirlik açısından aynı etkiye sahip birtakım belgelerin bulunduğunu bir önceki bölümde belirtmiştik. Bu tür belgelerden birini elinde bulunduran alacaklı sanki elinde bir ilâm varmış gibi ilâmların icrası yoluna başvurma hakkını elde eder. Bu durumun alacaklıya sağlamış olduğu en büyük yarar ilâmsız icra yoluna tabi olmadan alacağına daha kolay ulaşma imkânına sahip olmasıdır¹²⁶. Zira ilâmsız icra yolundaki ödeme emrine itiraz ve itirazın kaldırılması gibi önemli engeller bu yolla bertaraf edilmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu dışında özel yasalarda öngörülen bu belgelerin diğer bir etkisi ilâmlı icra yolunu genişletmiş olmasıdır¹²⁷. Zira ilâmlı icra yolu özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgeler dışında düşünüldüğünde bu yolun kısıtlı bir alanı kapsayacağı kuşkusuzdur. Dolayısıyla bu belgeler ilâmlı icranın dayanağını önemli ölçüde artırmış ve borçluya karşı birçok belgeye dayanarak ilâmlı icra takibi yapabilmesinin önünü açmıştır.

---

¹²⁶ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s. 136.

¹²⁷ **Şamil Demir**, *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*, Ankara 2011, s. 188.

II. ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELERİN MÜNFERİT OLARAK İNCELENMESİ

A. Avukatlık Kanununun 35/A Maddesinde Öngörülen “Uzlaştırma Tutanağı”

1. Avukatlık Mesleğinin Tanımı, Özellikleri ve Amacı

a) Tanımı

Latince advocatus Fransızca avocat olarak batı dillerine geçen avukat kavramı sözlük anlamı itibariyle birini veya bir şeyi savunma veya destekleme, avukat ise birini veya bir şeyi savunup desteklemek için çağrılan kişi anlamına gelmektedir¹²⁸.

Batı hukukunda avukat, hukuken belirlenmiş bir eğitim ve öğretim yeterliliğine dayalı olarak bu ünvanı kullanmalarına izin verilen kişiler olarak ifade edilmiştir¹²⁹. Bizim hukukumuzda ise avukatlık mesleğinin tanımı kanunda açık bir şekilde ifade edilmese de 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesine paralel olarak öğretilde: “*Hukukî ilişkilerin düzenlenmesinde, hukukî konu ve uyumsuzlukların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesinde, hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargının kurucu ögesi, bağımsız savunma adına kamusal görev yapan kişi*” olarak tanımlanmıştır¹³⁰.

---

¹²⁸ **Cengiz Topel Çelikoğlu**, *Medeni Usul Hukukunda Avukatın Delil Toplaması*, 2. Bs., Ankara 2012, s. 65.

¹²⁹ **Çelikoğlu**, *Avukat*, s. 67.

¹³⁰ **Semih Güner**, *Avukatlık Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2009, s. 96-97; **Murat Aydın**, *Avukatlık Ücreti*, 2. Bs., Ankara 2004, s. 23; “Her türlü hukukî sorun ve uyumsuzlukların adalet ve hakkaniyet uygun olarak çözümlenmesi ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanması konusunda her derecede yargı organları ve hakemlerle, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla hukukî bilgi ve tecrübelerini, adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis ederek kamu hizmeti gören serbest meslek mensubu kişidir.” (**Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 247); “Her türlü hukukî sorun ve anlaşmazlıkların, adalet ve hakkaniyet uygun olarak çözümlenmesi ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanması hususunda, yargı organları ve hakemlerle, resmi ve özel kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla, hukukî bilgi ve tecrübelerini, adaletin hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis edilmesi suretiyle kamu hizmetlerinin görülmesidir.” (**Seyithan Deliduman**, “Medeni Yargıda Avukatlık”, *AÜEHFD*, C. VIII, Sayı 1-2, Haziran 2003, s. 378); Benzer şekilde **Meral Sungurtekin-Özkan**, *Avukatlık Mesleği Avukatın Hak ve*

Sonuç olarak bir avukatta üç özelliğin bir arada bulunması gerektiği söylenebilir. Bunlardan ilki avukatın dürüst olmasıdır. Çünkü avukatlık mesleğinin gerektirdiği dürüstlüğe tam olarak ulaşamayan bir avukatın başarılı olması ve bu mesleği sürdürmesi düşünülemez. İkinci olarak avukat insanlara ve problemlerine sonsuz ilgi duymalı ve samimi olmalıdır¹³¹. Son olarak ise avukatın entelektüel merak ve sonsuz öğrenme bilgisine ulaşma azmi içerisinde olması gerekir. Zira avukatın uzmanlık alanı tüm dünyadır ve bu alana her şey girer. Dolayısıyla onun öğrenme hayatı hiçbir zaman bitmez¹³².

b) Özellikleri ve Amacı

Avukatlık mesleğinin özelliklerini ve amacını belirten kanun hükümlerine göre; avukatlık kamu hizmeti ve serbest bir meslek olup, avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder (Av. K. m. 1). Bu hükümden hareketle avukatlık mesleği üç temel niteliğe sahiptir. Bunlardan ilki avukatlık mesleğinin kamu hizmeti niteliğine sahip olmasıdır¹³³. Diğer avukatlığın serbest bir meslek olarak yerine getirilmesidir. Son olarak ise avukatlığın bağımsız bir meslek olmasıdır¹³⁴.

Avukatlığın amacı ise; hukukî münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukukî mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır. Avukat bu amaçla hukukî bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder. Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu

---

Yükümlülükleri, 4. Bs., İzmir 2013, s. 1; Benzer şekilde **Zarife Şenocak**, “Avukatın Akdi Sorumluluğu”, *ABD*, 1998/2, s. 5.

¹³¹ **Kenett Robert Redden**, “Avukatlığın Gereklere”, Çev. Av. Fahrettin Kayhan, *ABD*, 1999/1, s. 36.

¹³² **Redden**, s. 37.

¹³³ **Pekcamitez/Atalay/Özekes**, s. 247; **Güner**, s. 99.

¹³⁴ **Nejat Aday**, *Avukatlık Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul 1994, s. 38-42; **Güner**, s. 103-108.

iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür (Av. K. m. 2).

Kanunun bu ilk iki maddesinden şu sonuçları çıkarabilmek mümkündür¹³⁵. İlk olarak avukat, taraf temsilcisidir¹³⁶. Zira avukatın üzerine aldığı işi kanunların çizdiği sınırlar içerisinde ve onlara uygun olarak yürütüp sona erdirmeye yükümlülüğü bulunmaktadır¹³⁷. Diğer taraftan avukat müvekkilinin menfaatleri korumak şartıyla ve hukuka da aykırı olmayacak şekilde, onun talimatlarına uyarak taraf temsilciliği sıfatını yerine getirir¹³⁸. Avukatın gerçek dışı iddialarda bulunması, uyuşmazlığı belirsiz ve anlaşılmaz hale getirmesi, ispat vasıtalarını gizlemesi, tanıkları yönlendirmesi gibi davranışlarda bulunması vekâlet görevini yerine getirmede hukuken başvuru, kabul gören yolları izlememiş olduğu gösterir. Öte yandan bu gibi tutum ve davranışlar bazen avukat hakkında sadece disiplin soruşturması açılması değil aynı zamanda yataklık etme, yalan tanıklık, gibi suçlardan ceza soruşturmasına maruz kalmasında da yol açabilir¹³⁹.

İkinci olarak çıkaracağımız sonuç ise avukatın yargılamada sadece taraf temsilci olmayıp bir yönüyle de yargılama faaliyetinin ortağı konumunda olmasıdır¹⁴⁰. Çünkü avukat, maddi gerçeğin bulunması için yapılacak yargılamada müvekkilinin hukuken geçerli isteklerini karşılayan taleplerini yargılamaya katılarak

---

¹³⁵ **Ömer Ulukapı**, “Avukatlık Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair 4667 Sayılı Kanunla Getirilen ‘İlâm Niteliğindeki Belge’ Üzerine İnceleme”, *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, İstanbul 2003, s. 449.

¹³⁶ **Ulukapı**, s. 449; **Aday**, s. 34; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 247; **Sungurtekin- Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 3; **İbrahim Özbay**, “Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Tutanağının İlâm Niteliği”, *AÜEHFD*, C. VII, Sayı.3-4, 2004, s. 401-402.

¹³⁷ **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 151.

¹³⁸ **Ulukapı**, s. 450; **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 151.

¹³⁹ **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 153.

¹⁴⁰ **Ulukapı**, s. 451; **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 154.

bildirmek durumundadır¹⁴¹. Zira avukatlığın amacı hukukî münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukukî mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır (Av. K. m. 2). Ancak şu hususu da belirtmek gerekir ki, avukatın adaletin gerçekleşmesi için müvekkilinin menfaatlerini göz önüne alarak yargılama faaliyetine katılması onu hâkimin yardımcısı olduğunu göstermez¹⁴².

2. Avukatlık Kanunu'nun 35/A Maddesinde Öngörülen Uzlaştırma Tutanağı

a) Uzlaştırmanın Amacı

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda 4667 sayılı Kanun¹⁴³la yapılan değişiklikle eklenen 35/A maddesi uyarınca avukatlar, dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı uzlaşmaya davet edebilirler.

Uzlaştırmanın amacını da belirten kanunun bu hükmü incelendiğinde avukatlık mesleğinin bir yönüyle yargının işini hafifletme ödevine işaret ettiği gibi, diğer yönüyle de müvekkillerin ümitsiz davalar açmasına engel olmanın yanı sıra, uyuşmazlığı uzlaşma yoluyla sağlayıp mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesinin de önüne geçileceğine işaret etmektedir¹⁴⁴. Ayrıca bu hüküm davaların

---

¹⁴¹ **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 154.

¹⁴² **Ulukapı**, s. 451; Avukat, taraf temsilcisi ve yargılama faaliyeti ortağı olma şeklindeki çift taraflı görevini, yargılama faaliyetine katılmak; fakat 'yargıcın yardımcısı ve ona tabi kişi olmamak' suretiyle yerine getirir (**Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 155).

¹⁴³ R.G., 10.05.2001 T., 24398 Sayı.

¹⁴⁴ **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 157-158; **Ulukapı**, s. 452; **M. Serhat Sarısözen**, *Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma*, Ankara 2011, s. 210.

dava az masraf ve daha hızlı sonuçlanmasına hizmet eden usul ekonomisi ilkesine de son derece uygundur¹⁴⁵.

Bu düzenleme ile avukatlara uyuşmazlıkların sadece dava yoluyla çözümünde değil dava dışı çözümünde de yetki verilmiştir¹⁴⁶. Diğer taraftan tarafların kendi iradeleri ile uzlaşarak uyuşmazlığa son vermeleri, toplumsal barışın korunması açısından da son derece önemlidir¹⁴⁷. Çünkü yargılama sonucunda verilecek hüküm neticede davanın taraflarından biri açısından sert ve hayal kırıcı nitelikte olacaktır¹⁴⁸.

b) Hukukî Niteliği

Avukatlara uzlaşma sağlama yetkisi veren Avukatlık Kanunu m. 35/A hükmünde geçen “uzlaştırma tutanağı”nın hukukî niteliği tartışmalı olmakla birlikte bir görüşe göre bu tutanak sulh sözleşmesi niteliğindedir¹⁴⁹. Bu görüş sulhün bir taraftan görülmekte olan bir davada tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda karşılıklı fedakârlıkta bulunarak yapmış oldukları bir sözleşme olması sebebiyle, diğer taraftan da hem usul hukuku hem de maddi hukuk kurallarını birlikte içeren karma nitelikte bir sözleşme olması nedeniyle uzlaştırma tutanağının hukukî niteliğinin sulh olduğunu savunmuş, fakat uzlaştırmanın sulhten farklı bir yönü olarak avukat huzurunda yapılmasına da işaret etmiştir¹⁵⁰.

---

¹⁴⁵ **Özbay**, Avukat, s. 396; **Ulukapı**, s. 452; **Bahattin Aras**, “Avukatlık Kanunu 35/A Maddesi Uyarınca Avukatların Uzlaşma Sağlama Yetkisi ve Uygulanabilirliği”, *THD*, 2009/32, s. 133; Usul Ekonomisi İlkesi için Bkz. **Cumhur Rüzgaresen**, *Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi*” Ankara 2013, s. 149-190.

¹⁴⁶ **Meral Sungurtekin-Özkan**, “Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, *MİHDER*, 2005/II, s. 360.

¹⁴⁷ **Alper Bulur**, “Avukatlık Kanunu m. 35/a’nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi”, *TBB Dergisi*, 2010/89, s. 199.

¹⁴⁸ **Mustafa Serdar Özbek**, “Avukatlık Kanunu 35/A Maddesine Göre Arabuluculuk”, *ABD*, 2001/3, s. 114.

¹⁴⁹ **Ulukapı**, s. 453.

¹⁵⁰ **Ulukapı**, s. 453-454.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise; uzlaştırma tutanağı birçok yönden sulh sözleşmesinden ayrılır. İlk olarak mahkeme içi sulh hâkim huzurunda yapılırken, uzlaştırmada mahkemenin hiçbir rolü bulunmamaktadır¹⁵¹. İkinci olarak, sulh sözleşmesinde taraflar, karşılıklı fedakârlıkta bulunurken, uzlaştırmada tarafların ortak bir zeminde bir araya gelmeleri¹⁵² her zaman tarafların fedakârlıkta bulunmasını gerektirmez¹⁵³. Üçüncü olarak, mahkeme dışı sulh bakımından mahkeme dışı sulh sözleşmesinin yazılı yapılması şart değildir ve sulh teklifinde bulunacak avukatın vekâletnamesinde bu konuda özel yetkisi olması gerekir. Buna karşılık uzlaştırma tutanağı yazılı olmadan ilâm niteliğine sahip olamaz ve avukatın vekâletnamesinde özel olarak yetkilendirilmesi de gerekmez. Son olarak, sulh sözleşmesi her zaman yapılabilir ve sadece davanın tarafları arasında yapılır; oysa uzlaştırma davadan önce veya duruşma başlamadan ve taraf vekillerinin katılımı ile yapılabilir¹⁵⁴.

Bu bilgiler ışığında uzlaştırma tutanağı mahkeme dışı sulhten daha geniştir ve bu tutanağın düzenlenmesi usul hukukuna ilişkin bir işlem olmayıp bunu daha ziyade maddi hukuka ilişkin özel hukuk sözleşmesi olarak görmek mümkündür¹⁵⁵.

c) Uzlaştırma Tutanağının İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Avukatlar ile Müvekkilleri Arasında Uzlaşma Sağlanması

Genel olarak özel hukuk sözleşmesi olarak nitelenen ve bu sebeple Borçlar Hukukunun sözleşmelerin geçerlilik şartlarına ilişkin hükümleri içermesi gereken uzlaştırma tutanağının Avukatlık Kanunu 35/A maddesi açısından da geçerli

---

¹⁵¹ **Mustafa Serdar Özbek**, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 3. Bs., Ankara 2013, s. 883-884; **Pekantez/Atalay/Özekes**, s. 830.

¹⁵² **Özbek**, *Alternatif*, s. 884.

¹⁵³ **Özbek**, *Alternatif*, s. 884; **Özbay**, *Avukat*, s. 395.

¹⁵⁴ **Özbek**, *Alternatif*, s. 884-885.

¹⁵⁵ **Özbek**, *Alternatif*, s. 885-886.

olabilmesi için uzlaşma görüşmelerinin her iki taraf vekili ile bunların müvekkilleri arasında yapılması gerekir¹⁵⁶.

Uzlaşma görüşmelerinin başlaması taraflardan birinin vekili ile birlikte karşı tarafa ulaştırdığı uzlaşma teklifiyle olur¹⁵⁷. Taraf vekilinin uzlaşma teklifinde bulunabilmesi için baroya kayıtlı, işten el çektirilmemiş avukatlardan olması gerekir¹⁵⁸. Fakat taraf vekilinin uzlaşma teklifinde bulunabilmesi için vekâletnamesinde özel bir yetkinin bulunması gerekmez¹⁵⁹.

Taraflar ile avukatlar görüşmeler neticesinde fikir alışverişinde bulunur, birbirlerine çözüm önerilerini sunarlar¹⁶⁰. Zira avukatlar müvekkillerini aydınlatma yükümlülüğü altındadır¹⁶¹. Diğer taraftan avukatlar, uzlaşma müzakereleri sırasında uyuşmazlığın tarafları arasında yansız bir şekilde hareket etmek ve taraflardan hiçbirinin etkisi altında kalmaksızın tarafları uzlaştırmaya özen göstermek zorundadırlar (Avukatlık Kanunu Yönetmeliği m. 16/3). Bu hüküm uzlaştırmada avukatın Avukatlık Kanun'unun 34. maddesinde belirtilen özen yükümlülüğünün¹⁶² bir gereğidir¹⁶³. Ayrıca avukatlar uzlaşma görüşmelerinde karşı taraf ile görüşmede Avukatlık Meslek Kurallarınının 31. maddesine de uygun hareket etmelidir. Zira

---

¹⁵⁶ **Ulukapı**, s. 454-455.

¹⁵⁷ **Güner**, s. 136; **Özbay**, Avukat, s. 404; **Bulur**, Avukat, s. 213; **Ejder Yılmaz**, "Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi", 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2005, s. 850; **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 363; **Aras**, s. 135; **Sarısozen**, Uzlaştırma, s. 224.

¹⁵⁸ **Güner**, s. 136; **Özbay**, Avukat, s. 404-405.

¹⁵⁹ **Özbay**, Avukat, s. 405; **Ulukapı**, s. 455; **Bulur**, Avukat, s. 213; **Özbek**, Alternatif, s. 885; **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 850; **Güner**, s. 136; **Aras**, s. 135.

¹⁶⁰ **Özbek**, Arabuluculuk, s. 129; **Bulur**, Avukat, s. 215.

¹⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 396 v.d; **Güner**, s. 385.

¹⁶² **İbrahim Orkun Atalay**, "Avukatlık Kanunu 35/A Maddesi Anlamında Uzlaşma", *Legal Hukuk Dergisi*, Ağustos, 2004, s. 2217; **Özbay**, Avukat, s. 398; Avukatlık Kanunu madde 34: "Avukatlar, yüklendikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene uygun biçimde davranmak ve Türkiye Barolar Birliğince belirlenen meslek kurallarına uymakla yükümlüdürler." (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Sungurtekin-Özkan**, Avukatlık Mesleği, s. 432 v.d); **Cenk Akil**, "Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü", *HÜHFD*, C. 2, 2012/1, s.14-23.

¹⁶³ **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 361.

avukat hasım tarafın ancak avukatı ile görüşebilir. Hasımın avukatı yok ise avukatın hasımla teması zorunlu sınırlar içinde kalır. Hasım tarafla her temasından sonra avukat müvekkiline bilgi verir (Avukatlık Meslek Kuralları m. 31). Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu da bir kararında uzlaşma görüşmelerinde bu hükme uygun davranmayan avukatı uyarma cezasıyla cezalandırmıştır¹⁶⁴.

Uzlaşma müzakereleri sırasında taraflarca veya avukatlarınca yapılan beyan ve ikrarlar, uzlaşmanın sağlanamaması halinde geçerli olmayıp, uzlaşma konusuyla ilgili olarak açılmış ve daha sonra açılacak davalarda taraflar aleyhine delil olarak kullanılamaz. Uzlaşma müzakereleri esnasında anlaşmazlık konusunda beyan edilen hususlar taraflarca ve avukatlarınca hiçbir şekilde açıklanamaz (Avukatlık Kanunu Yönetmeliği m. 16/6).

Uzlaşma görüşmelerinin tarafların veya vekillerinin herhangi birinin katılımı olmaksızın gerçekleşmesi halinde Avukatlık Kanunu madde 35/A hükmünün uygulanmasına imkân yoktur. Zira uzlaşmanın gerçekleştiğini gösteren uzlaşma tutanağının ilâm niteliğine sahip olması için her iki taraf ve vekillerin katılımı ve tutanağı imzalamaları gerekir¹⁶⁵.

---

¹⁶⁴ “... Avukatlık Kanunu’nun 35/A. Maddesine göre avukatların dava öncesinde veya dava sırasında uzlaşma sağlamaları mümkün bulunmakla ve hatta düzenlenecek uzlaşma tutanağı ilâm hükmünde kabul edilmek suretiyle ihtilafların avukatlar arasında çözümlenmesi teşvik edilmekle birlikte bu m.deki usulde, düzenlenecek uzlaşma tutanağının avukatlar ile müvekkilleri ile birlikte imza altına alınacağı hüküm altına alınmıştır. Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları’nın 31. maddesi de avukatların hasım tarafla temasının zorunlu sınırlar içinde kalacağı ve hasım tarafla her temastan sonra avukatın müvekkiline bilgi vermesi gerektiğini düzenlemiştir. Şikâyet konusu olayda şikâyetli avukatın dava konusu alacaklara ilişkin olarak davalı tarafla uzlaşmaya varırken müvekkillerine bilgi verdiği ve ondan sonrada davadan feragat ettiğini gösterir bir belge sunulmamıştır. Anlaşmanın davacılar yararına olması avukatın bu yükümlülüğünü ortadan kaldırması da düşünülemez. Şikâyetli avukatın Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları’nın 3. ve 31. maddelerine aykırı kabul edilen işlem ve eylemleri disiplin suçunu oluşturduğundan, Baro Disiplin Kurulu’nun “disiplin cezası verilmesine yer olmadığına” ilişkin kararında isabet görülmemiş, kararın kaldırılarak, yeniden araştırılacak bir husus bulunmadığından şikâyetli avukatın uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar vermek gerekmiştir.” Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu T. 11.05.2007, E. 2007/20, K. 2007/146 (M. Haşım Mısır, *Avukatlık Disiplin Hukuku*, Ankara 2008, s. 485-486).

¹⁶⁵ **Gülgün İldır**, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Ankara 2003, s. 139; **Özbay**, *Avukat*, s. 397; 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu m. 35/A hükmünün gerekçesi, “Maddeye getirilen düzenlemeyle mahkemelerin iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır. Buna göre dava

(2) Uzlaşmanın Dava Açılmadan veya Dava Açıldığı Zaman Henüz Duruşmaya Başlamadan Önce İntikal Eden Davalarda Sağlanması

Avukatlık Kanunu m. 35/A hükmü avukatlar ile müvekkileri arasında gerçekleşecek uzlaşmanın dava açılmadan veya dava açıldığı zaman ise henüz duruşmaya başlamadan önce gerçekleştirilmesi gerektiğine işaret ederek uzlaşmanın gerçekleşeceği zamanı da sınırlanmıştır¹⁶⁶.

Bu hükmün amacı avukatın yargılama faaliyetinin ortağı olarak uyuşmazlığın adalete ve hakkaniyete uygun çözümlenmesinde her türlü hukukî araç ve imkânları en çabuk ve masrafsız yoldan kullanmak zorunda olmasıdır¹⁶⁷. Öte yandan bu hükmün diğer bir amacının yargının iş yükünü hafifletmek olduğu düşünüldüğünde uzlaşma teklifinin yargıya intikal etmemiş bir aşamada yapılması gerekir. Nitekim yargılama başladıktan sonra yapılacak uzlaşma teklifi sonucu taraf ve vekillerinin uzlaşması mahkeme içi sulh niteliğinde olacak, uyuşmazlıkta bu sulh çerçevesinde karara bağlanacaktır¹⁶⁸.

Uzlaşma teklifinin şekli konusunda ise herhangi bir özel şekil şartı öngörülmemiştir. Bu sebeple uzlaşma teklifinin yazılı veya sözlü olarak telefon, telgraf, elektronik posta, faks gibi herhangi bir şekilde yapılabileceğini söylemek mümkündür¹⁶⁹.

---

açılmadan evvel veya dava açılmakla beraber duruşmaya başlanmadan önce avukatlar kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucunu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, karşı tarafın avukatını uzlaşmaya davet edebilecektir. Taraf vekilleri ve müvekkileri hazır oldukları halde düzenlenen uzlaşma metni İcra ve İflâs Kanununun 38. maddesinde sözü edilen ilâm niteliğinde olacaktır.”

¹⁶⁶ **Bulur**, Avukat, s. 209.

¹⁶⁷ **Özbay**, Avukat, s. 406.

¹⁶⁸ **Özbay**, Avukat, s. 406.

¹⁶⁹ **Özbek**, Alternatif, s. 880; **Güner**, s. 136; **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 363.

(3) Uzlaşma Konusunun Tarafların Kendi İradeleriyle İstem Sonucu Elde Edebilecekleri Konulara İlişkin Olması

Kanun koyucu Avukatlık Kanunu m. 35/A hükmü ile tarafların uzlaşma konusunu sınırlı tutmuş, taraflara sadece kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konularda uzlaşmaya gidebileceklerine izin vermiştir. Diğer bir deyişle, tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunamayacakları konular için uzlaşma yoluna gitmeleri kanunen mümkün değildir¹⁷⁰. Örneğin eşlerin boşanmaları konusunda veya babalık davalarında uzlaşma yapılamaz¹⁷¹. Kamu düzenine ilişkin konularla ahlaka ve adaba aykırı sözleşmelerde veya çekişmesiz yargı işleri ile iflâs davalarında uzlaşma söz konusu olamaz¹⁷².

Tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği konularda ise uzlaşma yoluna gidilebilir¹⁷³. Örneğin alacak, menkul ve gayrimenkul davalarında¹⁷⁴, boşanmanın fer'i sonuçları ile çocuğun menfaatine dokunmamak kaydıyla babalık davasında ve nafaka hakkında uzlaşma yoluna gidebilmek mümkündür¹⁷⁵.

Uzlaştırma tutanağının tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konulara ilişkin olarak düzenlenmiş olması halinde icra müdürü ilâmlı icra takibini kabul etmemeli ve borçluya icra emri göndermemelidir. Aksi halde icra müdürünün bu işlemi süresiz şikâyete tabi olmalıdır¹⁷⁶.

---

¹⁷⁰ **Ulukapı**, s. 457; **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 850; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 828; **Seda Özmumcu**, *Uzak Doğu'da Arabuluculuk Anlayışı İle Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış*, 3. Bs., İstanbul 2013, s. 267; **Sarisözen**, Uzlaştırma, s. 215.

¹⁷¹ **Güner**, s. 136; **Ulukapı**, s. 457; **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 850.

¹⁷² **Özbek**, Arabuluculuk, s. 131; **Sarisözen**, Uzlaştırma, s. 216-217.

¹⁷³ **Özbay**, Avukat, s. 403; **Bulur**, Avukat, s. 211; **Özbek**, Arabuluculuk, s. 131; **Şamil Demir**, "Avukatlık Kanunu Tasarısı Çalışma Metninin Uzlaşma Sağlamaya İlişkin 35/A Maddesinin Değerlendirilmesi" *ABD*, 2012/2, s. 202; **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 850; **İldır**, s. 140.

¹⁷⁴ **Özbay**, Avukat, s. 403, **Özbek**, Arabuluculuk, s. 131; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 828; **Ulukapı**, s. 457.

¹⁷⁵ **Ulukapı**, s. 457.

¹⁷⁶ **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 850; **Özmumcu**, s. 267.

d) Şekli ve İçeriği

Uzlaşma görüşmeleri neticesinde tarafların uyuşmazlığın çözümünde anlaşma sağlanması halinde bu durumun bir tutanakla tespit edileceği gerek Avukatlık Kanunu gerekse de Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinde açıkça belirtilmiştir. Avukatlık Kanununun 35/A maddesine göre tutanak uzlaşma konusunu, yerini, tarihini, karşılıklı yerine getirmeleri gereken hususları içermeli ve avukatlar ile müvekkilli tarafından birlikte imza altına alınmalıdır. Bu hükümden hareketle uzlaştırma tutanağının şeklinin adi yazılı şekil olduğu ve bu şeklin de geçerlilik şekli olduğunu söyleyebiliriz¹⁷⁷.

Uzlaştırma tutanağının şekline ilişkin yönetmelik hükmü ise tutanağın içeriğini daha ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Söz konusu Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinin 17. maddesine göre, uzlaşma müzakereleri sonunda anlaşma sağlanması halinde uzlaşma konusu ve uzlaşma sonucunda alınan kararlar, müzakerelere katılan avukatlar ve anlaşmazlığın taraflarınca en az iki nüsha olarak tanzim olunacak bir tutanakla tespit edilir ve imza altına alınır.

Bu tutanağın şu hususları içermesi gerekir (Avukatlık Kanunu Yönetmeliği m. 17):

- a) Müzakerelere katılan avukatların adı, soyadı, adres ve bağlı oldukları Baro sicil numaraları,
- b) Tutanağın düzenlendiği yer ve tarih,
- c) Tarafların ve varsa Kanuni temsilcilerinin, tercüman, tanık ve bilirkişilerin kimlik ve ikametgahları; alacaklı taraf yabancı ülkede oturuyorsa Türkiye'de göstereceği ikametgahı,
- d) Taraflar arasındaki uyuşmazlığın kısa ve özlü bir şekilde anlatılması ve uzlaşmanın konusu,

---

¹⁷⁷ **Ulukapı**, s. 457; **Demir**, Uzlaşma, s. 170.

e) Uzlaşma sonunda varılan anlaşma,

f) Uzlaşma müzakerelerine katılan tarafların ve avukatların imzaları.

Uzlaşma sonucu kısmında, uyuşmazlığın ne şekilde çözüldüğünün, uzlaşma giderlerinin, uzlaşma dava açıldıktan sonra yapılmışsa; yargılama harç ve giderlerinin paylaşırma şeklinin, tarafların talep sonuçlarından her biri hakkında verilen karar ile taraflara yüklenen borçların ve tanınan hakların, mümkünse sıra numarası altında birer birer açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gerekir. Bu şekilde düzenlenen uzlaşma tutanağının aslı, tutanağı düzenleyen avukat ya da avukatlarda kalır ve örneği taraflara verilir.

Uzlaşma görüşmeleri neticesinde tarafların anlaşmaya varması hâlinde hazırlanan tutanak, son derece dikkatli hazırlanmalı ve hiçbir tereddüde yer vermemelidir. Aksi takdirde, icra aşamasında ortaya çıkabilecek sorunlar nedeniyle, özellikle de uzlaşmanın şarta bağlı olduğu durumlarda, uzlaştırmadan beklenen yararın sağlanmasına engel olacaktır¹⁷⁸.

Diğer taraftan uzlaştırma tutanağının içeriğinin kanun ve yönetmelik hükümlerini tam olarak ihtiva etmemesi tutanağın ilâm niteliğini ortadan kalkacaktır. Bu durumda ise uzlaştırma tutanağı mahkeme dışı sulh sözleşmesi olarak nitelendirilebilecektir¹⁷⁹.

e) Hükümü ve İcrası

Avukatlık Kanunu 35/A maddesine göre düzenlenecek uzlaştırma tutanağının hükümü İİK m. 38 anlamında ilâm niteliğinde belgelerden biri olmasıdır¹⁸⁰. Bu yönüyle uzlaştırma tutanağı icra edilebilirlik açısından mahkeme kararına eşdeğer niteliktedir¹⁸¹. Ancak uzlaştırma tutanağının mahkeme kararına eşdeğer görülmesi

---

¹⁷⁸ **Yılmaz, E.**, Uzlaşma, s. 854.

¹⁷⁹ **Özbay**, Avukat, s. 410; **Ulukapı**, s. 458; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 829.

¹⁸⁰ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

¹⁸¹ **Bulur**, Avukat, s. 222.

ona maddi anlamada kesin hüküm yetkisi vermeyecektir. Zira öncelikle burada mahkeme tarafından verilmiş bir karar bulunmamaktadır. Diğer taraftan uzlaştırma tutanağının kesin hüküm veya kesin hükmün sonuçlarını kazandıran bir belge olduğu yönünde açık düzenleme de bulunmamaktadır¹⁸². Ayrıca bir mahkeme hükmü olmayan uzlaştırma tutanağına karşı kanun yollarına da müracaat edilmesi söz konusu değildir. Ancak şartları olduğu takdirde hata, hile veya ikrah gibi irade fesadı hallerine dayanılarak iptali istenebilir¹⁸³. Dolayısıyla uzlaşmadan dönebilmek mümkün değildir¹⁸⁴.

Uzlaştırma tutanağının ilâmlı icraya konu olabilmesi için sadece para alacağına ilişkin olması gerekmez. Konusu paradan başka alacaklar olan uzlaştırma tutanakları da ilâmlı icraya konu olabilir¹⁸⁵. Ancak şu hususu belirtmek gerekir ki; uzlaştırma tutanağının ilâmlı icraya konu olabilmesi için hukukî durumun tespitine yönelik bir hüküm içermeyip, taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözecek şekilde eda hükmü içermesi gerekir¹⁸⁶.

Nitekim Yargıtay bir kararında taraflar arasında düzenlenen anlaşmanın ilâm niteliğine sahip olup olmadığını şu şekilde tespit etmiştir: Alacaklı vekili, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 35/A maddesi hükmüne göre düzenlenen protokole dayalı olarak ve bu protokolün İİK`nun 38. maddesi hükmüne göre ilâm niteliğinde olduğunu ileri sürerek, alacağı için ihtiyati haciz isteminde bulunmuştur. Borçlular vekili, protokolün ilâm niteliğinde olmadığı için genel ve özel yetki kurallarına göre, ihtiyati haciz kararının yetkisiz mahkemeden verildiğini, esasen takibin de yanlış olduğunu savunmuş ve mahkemece yazılı gerekçelerle itirazın reddine karar verilmiş ise de anılan protokolün İİK`nun 38. maddesi hükmüne göre ilâm niteliğinde sayılması ve buna göre mahkemenin yetkili sayılması doğru değildir. İlâm niteliğinde sayılacak

---

¹⁸² **Ulukapı**, s. 458.

¹⁸³ **Özbek**, Alternatif, s. 882-883; **Ulukapı**, s. 459; **Bulur**, Avukat, s. 222-223; **Pekcantez/Atalay/Özekes**, s. 829; **Atalay**, s. 2221; **Demir**, Uzlaşma, s. 188.

¹⁸⁴ **Özbay**, Avukat, s. 412, **Güner**, s. 138; **Ulukapı**, s. 459; **Özmumcu**, s. 269.

¹⁸⁵ **Özbek**, Alternatif, s. 881.

¹⁸⁶ **Özbek**, Alternatif, s. 881; **Özbay**, Avukat, s. 413; **Ulukapı**, s. 459; **Demir**, Uzlaşma, s. 191.

anlaşma, protokol veya tutanak, var olan ve dava aşamasına gelip, dava açılmak üzere olan yada davası açılmış olan bir uyuşmazlığa ilişkin, uzlaşma teklifi üzerine, yapılan uzlaşmadır. Temyize konu uyuşmazlıkta ise protokolün düzenlenmesinden önce, taraflar arasında böyle bir uyuşmazlığın varlığı anlaşılammaktadır. Protokol, taraflar arasında bedeli karşılığı hisse devrine ilişkindir. Bu durumda, düzenlenen protokolün anılan yasa hükmü kapsamında kalmadığının kabulü gerekir. O halde, mahkemece, taraflar arasında düzenlenen protokolün bir sözleşme olarak kabul edileceği gözetilmek, genel ve özel yetki kuralları ve yetki sözleşmesi kapsamında yetkisizlik itirazı değerlendirilmek ve sonucuna göre karar verilmek gerekirken, yazılı şekilde itirazın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bozulması gerekmiştir¹⁸⁷.

Uzlaştırma tutanağının şarta bağlı yapılması da mümkündür. Ancak taliki şarta bağlı tutanak şartın gerçekleşmesinden sonra icra edilebilirken, infisahi şarta bağlı¹⁸⁸ uzlaştırma tutanağı derhal icra edilebilmelidir¹⁸⁹. Zira infisahi şarta bağlı sözleşme hukukî sonuçlarını sözleşmenin yapıldığı anda doğurmaya başlar¹⁹⁰.

Uzlaştırma tutanağının şarta bağlı yapılmasında bir engel bulunmasa da öğretilerde tutanağın şarta bağlı düzenlenmesi önerilmemektedir¹⁹¹. Bu görüş taraflarına göre; uzlaştırma tutanağı ilâm niteliğinde belgelerdendir. Bu nedenle ilâmlı icra takibi aşamasında şartın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tartışma konusu olması uzlaşmanın şarta bağlı olmamasını gerektirir¹⁹². Diğer taraftan şarta bağlı olarak

---

¹⁸⁷ Yarg. 11. HD., T. 08.02.2005, E. 2005/289, K. 2005/91 (Özbek, Alternatif, s. 881-882).

¹⁸⁸ İnfisahi ve Taliki şarta bağlı sözleşmeler için bkz. **Haluk N. Nomer**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 12. Bs., İstanbul 2012, s. 336-343; **Safa Reisoğlu**, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bs., İstanbul 2012, s. 449-453.

¹⁸⁹ **Özbek**, Alternatif, s. 882; **Özbay**, Avukat, s. 413-414; **Sarisözen**, Uzlaştırma, s. 219.

¹⁹⁰ **Özbay**, Avukat, s. 414.

¹⁹¹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 829; **Yılmaz**, E., Uzlaşma, s. 854; **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 361.

¹⁹² **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 829-830; **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 361.

hüküm vermenin mümkün olmadığı düşünüldüğünde uzlaşmanın da şarta bağlı olmaması gerekir¹⁹³.

B. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/2 Maddesinde Öngörülen "Anlaşma Belgesi"

1. Genel Olarak

Bilim ve teknolojiye son yüzyılda meydana gelen hızlı gelişmeler insanlar arasındaki ilişkilerin ve etkileşimin de artmasına sebep olmuştur. Bu durum insanlar arasında birçok sorun ve çatışmayı da beraberinde getirmiştir¹⁹⁴. Artan bu sorunlar, bunların çözümü noktasında insanları daha hızlı ve kalıcı bir şekilde çözüme ulaşma yollarını aramaya itmiştir¹⁹⁵.

Bilindiği üzere bir uyuşmazlık ortaya çıktığı zaman hukukçular ilk olarak çözüm yerini mahkeme olarak görürler. Ancak mahkemelere başvurmak mahkemelerin iş yükünün oldukça artmasına ayrıca masraf ve zaman kaybına da yol açmaktadır. Diğer taraftan dünya ekonomisinin hızlı büyümesi hâkimlerin uzmanlaşma yönünden eksik kalabilmelerine de sebep olmaktadır. Dolayısıyla insanlar uyuşmazlıkların çözümü için devlet yargısına alternatif bir takım yollara yönelmiştir¹⁹⁶. İşte bu alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri de arabuluculuk¹⁹⁷ tur.

---

¹⁹³ **Sungurtekin-Özkan**, 35/A, s. 361-362; **Demir**, Uzlaşma, s. 190.

¹⁹⁴ **Alper Bulur**, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Arabuluculuk Yöntemi", *ABD*, 2007/4, s. 31; **Karşlı**, Muhakeme, s. 895.

¹⁹⁵ **Pekcatinez/Atalay/Özekes**, s. 1089; **Karşlı**, Muhakeme, s. 895.

¹⁹⁶ **Elif Kısmet Kekeç**, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, 2. Bs., Ankara 2014, s. 12.

¹⁹⁷ "Uyuşmazlık içine düşüş olan tarafları, konuşmak ve müzakerelerde bulunmak amacıyla bir araya getiren, birbirlerini anlamalarını ve bu suretle kendi çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlamak için aralarındaki iletişimi kolaylaştıran, tümüyle bağımsız, tarafsız ve objektif konumda bulunan üçüncü kişinin katkısı yahut katılımıyla yürütülen gönüllü bir usuldür." (**Süha Tanrıver**, "Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamından Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk", *Makalelerim II*, Ankara 2011, s. 18); "Tarafsız bir arabulucunun yardımıyla, taraflar arasındaki ilişkilerin kolaylaştırılmasıdır." (**Mustafa Serdar Özbek**, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına Genel Bir Bakış", *Prof. Dr. Erden Kuntalp'e*

Ülkemizde bireylerin dava yolu dışında kendi istemleriyle uzlaşarak aralarındaki uyuşmazlıkları çözmelerinin sağlanması ve bu sayede toplumsal barışın korunması ve mahkemelerin de iş yükünün azaltılması amacıyla 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu¹⁹⁸ kabul edilmiştir¹⁹⁹. Kanunun genel gerekçesinde de bu hususa özellikle işaret edilmiştir²⁰⁰.

2. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/2 Maddesinde Öngörülen Anlaşma Belgesi

a) Arabuluculuğun Amacı

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na göre arabuluculuk, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin

---

Armağan, GSÜHFD, C. I, İstanbul 2006, s. 272); Ayrıca bkz. Elif Kısmet Kekeç, "Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Uygulanan Temel Taktikler", Haluk Konuralp Anısına Armağan, C. 1, Ankara 2009, s. 520-522; M. Kamil Yıldırım, "İhtilafların Mahkeme Dışı Usullerle Çözülmesi Hakkında", Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 349; Olcay Işık, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Arabuluculuk Yönteminin Diğer Alternatif Çözüm Yolları İle Karşılaştırılması", THD, 2011/64, s. 18; Gizem Ersen Perçin, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri", MHB, C. 31, 2011/2, s. 185; Erdem İlker Mutlu, "Arabuluculuk Yasa Tasarısı Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme", İBD, C. 81, 2007/5, s. 2142-2144; Müjgan Karyağdı, "Amerika Birleşik Devletleri'nde Uygulanmakta Olan Arabuluculuğun Yasal Düzenlemesi ve Türk Hukuku ile Mukayesesi", GÜHFD, C. IX, 2007/1-2, s. 921; İbrahim Özbay, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri", EÜHFD, C. X, 2006/3-4, s. 465-467; Çiğdem Yazıcı Tıktık, Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, İstanbul 2013, s. 8.

¹⁹⁸ R. G. 22.06.2012 T., 28331 Sayı.

¹⁹⁹ Özbek, Alternatif, s. 1017.

²⁰⁰ 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun Genel Gerekçesi, "Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle uyuşmazlıkların çözümü son yıllarda pek çok ülkenin kanun koyucularını meşgul etmektedir. Uyuşmazlıkların dava yolu ile çözümü yerine tarafların kendi iradeleri ile uzlaşarak uyuşmazlığa son vermeleri, toplumsal barışın korunması açısından tercih sebebi sayılmaktadır. Bu yolların geniş kapsamlı ve etkin bir biçimde işlerlik kazanması mahkemelerin iş yükünün azalmasına katkı sağlayacaktır."

katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir (HUAK m. 2/b).

HUAK'ta arabulucu ise arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişi olarak tanımlanmıştır (HUAK m. 2/a).

HUAK'ın 2. maddesinin gerekçe kısmında da ifade edildiği gibi kanunun uygulanması bakımından merkezî bir konumda bulunan “arabuluculuk” kavramına yüklenen anlam ve içerik, “uzlaştırma” kavramından temel farklılıklarına da işaret edilmek suretiyle tespit edilmiştir. Bu tanımlama çerçevesinde arabuluculuk, uyuşmazlık içine düşmüş olan tarafları konuşmak ve müzakerelerde bulunmak amacıyla bir araya getiren, birbirlerini anlamalarını ve bu suretle “kendi çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlamak” için aralarındaki iletişimi kolaylaştıran, uzmanlık eğitimi almış, bağımsız, tarafsız ve objektif bir konumda bulunan üçüncü kişinin katkısı ya da katılımıyla yürütülen, gönüllü olarak işlerlik kazanan bir uyuşmazlık çözme yöntemidir. Arabulucu, tarafların üzerinde anlaşabilecekleri noktaları, ortak paydaları tespit eder ve bu zemin üzerinde mutabakata varmalarına yönelik olarak faaliyet gösterir; taraflara çözüm önerisi geliştirip bunu onlara empoze edemez ve geliştirilen çözüm önerisi üzerinde anlaşmaya varmaları için onları zorlayamaz. Arabuluculuk sürecinin işleyişinde ve sonucun elde edilmesinde tümüyle taraflar egemendir. Arabuluculuk tanımlaması çerçevesinde, vurgulanması gereken bir diğer husus ise, taraflardan birisinin, uyuşmazlığın çözümü bağlamında sunmuş olduğu somut bir önerinin arabulucu tarafından karşı tarafa iletilmesinin, arabulucu tarafından çözüm önerisi geliştirilip diğer tarafa empoze edilmesi şeklinde yorumlanamayacağıdır. Yine bu çerçevede son olarak kaydedilmesi gereken diğer bir husus ise, arabuluculuk sürecinin, başından sonuna dek tümüyle ihtiyarî olarak işlerlik kazanan, gönüllü olarak uygulanma alanı bulan bir uyuşmazlık çözme yöntemi olduğudur²⁰¹.

---

²⁰¹ 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun m. 2'ye İlişkin Gerekçesi.

Bu bilgiler ışığında arabuluculuğun amaçlarını şu şekilde sayabiliriz; masraf ve giderlerin ile harcanan zamanın azaltılması, toplum düzenin hızlı bir şekilde kurulmasının sağlanması, kamu yararını adil bir şekilde sağlanması, uyuşmazlıkların uygun şekilde çözülmesi konusunda teşvik edici olması, uyuşmazlıkların gönüllü bir şekilde çözülmesini sağlanması, toplumsal barışın yeniden kurulması konusunda yardımcı olması, kabul edilebilir çözümler bulması, dava ya da cebir olmaksızın daha etkili yöntemlerle olayların çözülebileceğini topluma öğretmesi²⁰².

b) Hukukî Niteliği

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18. maddesi taraflara düzenleyecekleri anlaşma belgesine kazandırabilecekleri nitelik açısından seçimlik bir hak tanımıştır. Tarafların imzalarını içeren anlaşma belgesi öncelikle bir özel hukuk sözleşmesi olup, bu haliyle uygulanması genel hükümlere tabidir. Ancak bu belgenin ilâm niteliğine kavuşması tarafların isteğine bağlıdır²⁰³. Zira Kanunun 18. maddesinin 2. fıkrasına göre taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, asıl uyuşmazlık hakkındaki görev ve yetki kurallarına göre belirlenecek olan mahkemeden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilâm niteliğinde belge sayılır.

Arabuluculuğun temelinde sulh kurumunun yer alması sebebiyle arabuluculuk faaliyeti sonucu taraflar arasında düzenlenen anlaşma belgesinin hukukî niteliğinin sulh²⁰⁴ benzeri bir sözleşme niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz²⁰⁵. Ancak bu

---

²⁰² **M. Serhat Sarısözen**, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısının Getirdikleri, İcra Edilebilirlik Belgesi ve Arabuluculuğun Avukatın Tekel Hakkına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı Sorunu”, *EÜHFD*, C. XV, 2011/1-2, s. 257.

²⁰³ **Demir**, *Uzlaşma*, s. 51-52.

²⁰⁴ Bkz. I. Bölüm, II/C, 2, a.

anlaşmanın dava açılmadan önce arabulucuya başvurulup sağlanması halinde mahkeme dışı sulhe benzediğini de belirtmek gerekir. Zira bu durumda anlaşmanın mahkeme ile bir ilgisi yoktur ve bu anlaşma etkileri yönünden maddi hukuk işlemi olarak sonuçlarını doğurur²⁰⁶. Dava açılmadan önce varılan anlaşma sonucunda düzenlenen anlaşma belgesinin adi yazılı şekilde veya düzenleme veya onaylama şeklinde noter senediyle yapılabilmesi mümkündür. Böyle bir durumda adi yazılı şekilde düzenlenen anlaşma belgesi kesin delil veya şartları varsa İİK m. 68 anlamında bir belge, noter senediyle yapılmış ise resmi belge veya İİK m. 38 anlamında ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilebilir²⁰⁷.

Diğer taraftan dava açıldıktan sonra yargılama devam ederken arabulucuya başvurulup anlaşma sağlanması halinde ise iki ihtimal ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, tarafların mahkemeden vardıkları anlaşmaya göre yargılamayı sona erdirmek istemeleri halidir. Bu durumda mahkemenin yapılan anlaşmaya göre karar vermesi mahkeme içi sulhte olduğu gibi yargılamayı sona erdirecek; ancak bu anlaşma taraflar dışında mahkemeyi de ilgilendirecektir. İkinci olarak tarafların mahkemeden, vardıkları anlaşmaya göre yargılamayı sona erdirmek istememeleri durumudur. Böyle bir durumda ise mahkeme yine mahkeme içi sulhte olduğu gibi anlaşmayı tutanağa geçirecek; ancak uyuşmazlığın arabuluculuk yöntemiyle çözüldüğünü bu sebeple de karar verilmesine yer olmadığına karar vererek yargılamayı sona erdirecektir²⁰⁸.

---

²⁰⁵ **Melis Taşpolat Tuğsavul**, *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Ankara 2012, s. 185.

²⁰⁶ **Taşpolat-Tuğsavul**, s. 190; Aynı yönde **Cengiz Topel Çelikoğlu**, “6325 Sayılı HUAk’a Göre Arabuluculuk Yoluna Başvurulması ve Çözüm Anlaşmasının Mahkeme ve İcra Usulleri İle İlişkisi” *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, Ankara 2014, C. 1, s. 707.

²⁰⁷ **Pekcamitez/Atalay/Özekes**, *Usul*, s. 1105; **Taşpolat-Tuğsavul**, s. 190.

²⁰⁸ **Taşpolat-Tuğsavul**, s. 190.

c) Anlaşma Belgesinin İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Taraflar Arasında Anlaşma Sağlanması

Sözleşmeler için öngörülen genel hükümlere ilişkin kuralları içerisinde barındırması gereken anlaşma belgesinin HUAK m. 18 açısından da geçerli olabilmesi için öncelikle uyuşmazlık konusunda taraflarca bir anlaşmanın sağlanması gerekir (HUAK m. 18/1, HUAKY m. 22/1)

Arbuluculuk faaliyetinin başlaması tarafların dava açılmadan önce veya dava sırasında arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaları ile başlar. Ayrıca dava açıldıktan sonra tarafların arabulucuya başvurmaları konusunda mahkeme, tarafları aydınlatmak ve teşvik etmek suretiyle onların arabulucuya yönelmesini de sağlayabilir (HUAK m. 13/1, HUAKY m. 17/1). Hâkimin tarafları arabuluculuğa yönlendirmesi onun takdir yetkisi içerisinde. Ancak hâkim, somut olayın arabuluculuğa sevkinde uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olup olmadığına dikkat ederek tarafları aydınlatıp onları teşvik edebilir²⁰⁹. Fakat Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 137 maddesinin 1. fıkrasının hâkime sulhe teşvik konusunda ön inceleme aşamasında zorunlu bir ödev olarak öngördüğü hükmünde olduğu gibi, HUAK m. 35/2, (a), (b), (c) bendleri aracılığıyla HMK m. 137/1, 140/2 ve 320/2 hükümlerinde yapılan değişikliklerle artık arabuluculuğa elverişli konularda hâkimin tarafları arabuluculuğa teşvik etmesini de zaruri hale getirmiştir²¹⁰.

---

²⁰⁹ Özmumcu, s. 362.

²¹⁰ Özmumcu, s. 362; "...Dava, eser sözleşmesinden kaynaklanan iş bedeline ilişkin icra takibine itirazın iptaline ve icra inkar tazminatının tahsiline ilişkin olup, mahkemece kısmen kabul kısmen red yönünde verilen karar, davalı vekilince temyiz edilmiştir. Uyuşmazlık konusunun tespitinden sonra hâkim, tarafları, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalarda sulhe veya arabuluculuğa teşvik eder; bu teşvik özellikle yasak sayma ya da kanuni gerekliliğin yerine getirilmesi amacıyla değil, sonuca odaklanmak suretiyle gerçekten tarafların uyuşmazlığı bitirmeleri yönünde teşvik edecek şekilde yapılarak bu konuda sonuç alınacağı kanaatine varırsa, bir defaya mahsus olmak üzere yeni bir duruşma günü tayin eder. Bu yönde bir kanat edinmediği takdirde; ön incelemeye devam ederek ön inceleme duruşmasının sonunda, tarafların sulh veya arabuluculuk faaliyetinden bir sonuç alıp alamadıkları, sonuç alamadıkları takdirde anlaşamadıkları hususların nelerden ibaret olduğu tutanakla tespit edilir. Somut olaya gelince, mahkemece davalıya ön inceleme duruşmasına çağrı kağıdı tebliğ edilmiş, ancak davalı taraf ön inceleme duruşmasına katılmadığı gibi kendisini de vekil ile temsil ettirmemiştir. Mahkeme ön inceleme aşamasını tamamlamış, tahkikat aşamasına geçmiştir

Arabuluculuk faaliyetinin başlamasında taraflardan birinin karşı tarafa yönelmiş olduğu arabuluculuğa başvuru teklifine otuz gün içinde karşı tarafça cevap verilmediği durumda teklifin reddedilmiş sayılacağı öngörülmüştür (HUAK m. 13/2, HUAKY m. 17/1). Ancak bu hüküm tarafların 1. fıkradan ayrı olarak, ortak hareket etmeden, arabuluculuğa başvuru teklifinin taraflardan biri tarafından yapılması ihtimaline karşı düzenlenmiştir. Zira arabuluculuk sürecini iki taraf ortak bir şekilde başlatmamış olabilir; sadece taraflardan birisinin teklifte bulunması söz konusu ise, karşı tarafın bu teklife cevabı beklenecektir²¹¹.

Arabulucunun seçiminde başkaca bir usul kararlaştırılmadıkça arabulucu veya arabulucuların taraflarca seçileceğini belirtmiştir (HUAK m. 14/1, HUAKY m. 18/1). Yine taraflar, emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak kaydıyla arabuluculuk usulünü serbestçe kararlaştırabilirler (HUAK m. 15/2, HUAKY m. 19/2). Arabuluculuk usulünün taraflarca kararlaştırılmadığı durumlarda ise arabulucu uyuşmazlığın niteliğini, tarafların isteklerini ve uyuşmazlığın hızlı bir şekilde çözümlenmesi için gereken usul ve esasları göz önüne alarak arabuluculuk faaliyetini yürütür (HUAK m. 15/3, HUAKY m. 19/3).

Arabuluculuk süreci, dava açılmadan önce arabulucuya başvuru hâlinde, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Dava açılmasından sonra arabulucuya başvuru hâlinde ise bu süreç, mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda

---

ise de; davalı taraf 147. maddenin amir hükmüne aykırı bir şekilde duruşmaya davet edilmeksizin davacı taraf beyanına göre hüküm kurulmuştur. Tahkikat aşamasına geçildiğine göre davalı tarafın 6100 sayılı HMK'nın 147. maddesi uyarınca tahkikat duruşmasına davet edilmesi zorunludur. Bu yasal zorunluluğun gereği yapıp davalının tahkikat duruşmasına katılması imkânı sağlanmadan davanın esası hakkında hüküm kurulması Anayasanın 36. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının en önemli unsuru olan hukukî dinlenilme hakkına aykırıdır (HMK madde 27). (Yarg. 15. HD.,29.12.2014 T.,201471791 E., 2015/7608 K. (Yayınlanmamış Yargıtay Kararı).

²¹¹ 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun m. 13'e İlişkin Gerekçesi.

anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar (HUAK m. 16/1, HUAKY m. 20/1). HUAK arabuluculuk süreci içerisinde yargı organlarına başvurma hakkının yitirilme endişesini ve bunun taraflar üzerinde baskı unsuru olmaması engellemek için²¹² zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin, arabuluculuk faaliyetinin başlamasından sona ermesine kadar dikkate alınmayacağını öngörmüştür (HUAK m. 16/2). Üstelik bu hüküm Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğüne de uygundur²¹³.

Diğer taraftan dava açıldıktan sonra tarafların birlikte arabulucuya başvuracaklarını beyan etmeleri hâlinde yargılama, mahkemece üç ayı geçmemek üzere ertelenir. Bu süre, tarafların birlikte başvurusu üzerine üç aya kadar uzatılabilir (HUAK m. 15/5, HUAKY m. 20/2).

Arabulucuların yaptığı faaliyetlerin çoğu taraflar arasındaki iletişimi sağlamaktır. Ancak bu durum kolay sağlanabilir görünse de müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanması halinde arabuluculuğa götürülen birçok konu geri çekilecek ve tarafların birbirlerini düşman görmesine sebep olacaktır. Dolayısıyla arabulucular taraflar arasındaki doğrudan iletişimi sağlamada çaba sarf etmelidir²¹⁴. Ayrıca arabulucular henüz sürecin başında sürecin işleyişi hakkında akıllarında herhangi bir soru işareti kalmaması için tarafları aydınlatmak ve bilgilendirmek zorundadır. Yine tarafları yönlendirmemek kaydıyla, müzakerelerin yürütülmesi ve uyuşmazlığın tanımlanması için yanlış anlaşılan veya anlaşılabilir hususlarda izahat vererek sorunun ve ortak noktaların tespitine gayret göstermelidir²¹⁵. Diğer taraftan arabulucuların taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü noktasında tarafların

---

²¹² Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s. 1103.

²¹³ Kekeç, Temel Aşamalar, s. 171.

²¹⁴ Özmumcu, s. 370.

²¹⁵ Süha Tanrıver, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısının Getirdikleri ve Değerlendirilmesi, *Makalelerim II*, Ankara, 2011, s. 200.

bu yola güven duyabilmesi için bağımsız ve tarafsız olmaları, her iki tarafa da eşit mesafede durmaları gerekir (HUAK m. 9) ²¹⁶.

Uyuşmazlıkların yargılama faaliyeti dışında arabuluculuk usulüyle çözümünde taraflar arasında kopan veya tıkanan iletişimin yeniden kurulması için tarafların müzakerelere bizzat katılması ortak çözüm için son derece önemlidir. Bu sebeple aksine anlaşma yoksa taraflar arabuluculuk müzakerelerine bizzat veya vekilleri aracılığıyla katılmaları mümkündür²¹⁷.

(2) Anlaşma Konusunun Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Olması

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1. maddesinin 2. fıkrası tarafların arabuluculuğa ancak üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları konusunda başvurabileceklerini öngörmüştür. Ancak şu hususu belirtmek gerekir ki, kanun koyucu arabuluculuk yönteminin konusuna yabancılik unsuru²¹⁸ taşıyan uyuşmazlıkları da ekleyerek bu kapsamı genişletmiştir.

Kanun koyucu tarafların hangi konularda arabulucuya başvurabileceklerini veya hangi konuların bu yönteme elverişli olduğunu teker teker saymak yerine genel olarak ifade etmeyi tercih etmiştir. Zira sayma yöntemi bazı konuların eksik kalabilmesine sebep olacaktır²¹⁹.

Diğer taraftan HUAK'ın 1. maddesine ilişkin gerekçe kısmında her türlü uyuşmazlıklardan ziyade ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri,

---

²¹⁶ Özbek, Alternatif, s. 1042-1043.

²¹⁷ Özmumcu, s. 371.

²¹⁸ Yabancılik unsuru ile kastedilenin taraflardan birinin yabancı olması veya arabuluculuk faaliyetinin yurtdışında gerçekleştirilmiş olması halleri olduğu hususunda bkz. Kekeç, Temel Aşamalar, s. 97.

²¹⁹ Özmumcu, s. 288; Tanrıver, Tasarının Değerlendirilmesi, s. 186.

yani sulh olmak suretiyle sona erdirebilecekleri hukuk uyuşmazlıklarının uygulanma alanı bulacağı kamu düzenine ilişkin olan ve dolayısıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmalarına olanak vermeyen hukukî ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların bu kapsamda olmadığı belirtilmiştir.

Öğretide bir görüş; “Arabuluculuğa başvurmada tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri konularda bugüne kadar hem doktrinde hem de yargı kararlarında yeterli bilgi ve içtihat birikiminin oluşmuştur. Örneğin boşanma veya iflâs davaları gibi taraf iradelerinin söz konusu olmadığı, mutlaka mahkeme kararının gerektiğini uyuşmazlıklarda arabuluculuk yöntemine başvurulamaz²²⁰. Ancak bu konularda dahi tarafların iradelerini belirtebileceğini ve tasarruf alanı olan konularda örneğin boşanma davası içerisinde mal paylaşımı veya tazminat talepleri için yapılan anlaşmaların kabul edilebileceğini” savunmuştur²²¹.

Diğer bir görüş ise tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konuların neler olduğu hususunda öğreti ve yargı kararlarında birliğin olmadığını savunmuştur. Bu duruma örnek olarak mülkiyet değişikliği içeren taşınmaz davaları, iş uyuşmazlıkları, kira bedeli tespit davaları, Kat Mülkiyeti Kanunundan doğan uyuşmazlıklar, vekâlet ücreti, tahliye taahhüdü, faiz gibi davaları göstermiştir. Bu görüş böyle bir nitelendirmenin yerine arabuluculuğa elverişli olan konuların ne olduğu hususunda sayma yönteminin tercih edilmesinin gerektiğini belirtmiştir. Zira bu sayede arabuluculuk kurumunun daha fazla uygulama alanı bulacağı, emek ve

---

²²⁰ **Pekantez/Atalay/Özekes**, Usul, s. 1100.

²²¹ **Pekantez/Atalay/Özekes**, Usul, s. 1100; Eğer taraflar boşanmanın fer’i sonuçlarına ilişkin örneğin eşlerin ortak mallarının paylaşımı, maddi ve manevi tazminat miktarı, nafaka miktarı, velayetin, velayetin bırakılmadığı eşin çocukla kişisel ilişki kurması, kadının eşinin soyadını taşımasına izin verilmesi gibi konularda taraflar arabuluculuğa gitme konusunda anlaşır ve sonrasında bir uzlaşmaya varabilirlerse bu geçerli olabilmeli; hâkim tarafından onaylanması şartıyla hâkim de bunu hükme esas alabilmeli olduğu yönünde bkz. **Pekantez/Atalay/Özekes**, Usul, s. 1100 (Aynı yönde **Ahmet Başözen**, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Taslağına Dair Değerlendirme”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, 2007/ 1-2, s. 236).

zamandan tasarruf edilerek usul ekonomisi ilkesine uygunluğu da sağlayacağını öngörölmektedir²²².

Kanaatimizce kanun koyucunun hangi konularda arabuluculuk yöntemine başvurulacağı hususunda sayma yöntemini tercih etmemesi yerindedir. Çünkü sayma yöntemi öncelikle bazı konuların eksik kalmasına sebep olacaktır. Öte yandan serbestçe tasarrufta bulunabilme veya kamu düzenine aykırılık kavramları bizim hukukumuzda yabancı değildir. Ayrıca böyle bir ayırımın dinamik bir nitelikte olması sebebiyle de her zaman gelişim ve değişime açık olacaktır²²³.

Diğer taraftan kanun aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıkların ise arabuluculuğa elverişli olmadığını özel olarak belirtmiştir²²⁴ (HUAK m. 2/2). Fakat bu hükümden hareketle aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda da arabuluculuğa başvurulabileceğini söylemek lazımdır. Nitekim kanun hükmünün aksi ile yorumundan aile içi şiddet iddiasını içermeyen uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Zira aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda icra edilebilirlik şerhinin verilmesinin duruşmalı olarak yapılabileceği 18. maddesinin 3. fıkrasında öngörölerek bu tür uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu tekrarlanmıştır²²⁵. Ayrıca aile hukukuna ilişkin örneğin evliliğin mutlak veya nispi butlanla sakat olup olmadığı, feshi veya sona erdirilmesi, boşanma ve ayrılık, soybağının reddi veya düzeltilmesi, tanımaya itiraz davası, babalık davası, evlatlık ilişkisinin kaldırılması gibi davaların kamu düzeni ile yakından ilgili olması sebebiyle bu tür uyuşmazlıklar bakımında kural olarak arabuluculuk yoluna başvurulamaz²²⁶.

---

²²² **Recep Akcan**, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Kanunu Tasarısı İle İlgili Bazı Düşünceler”, *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan*, Ankara 2008, s. 42-43.

²²³ **Tanrıver**, Tasarının Değerlendirilmesi, s. 186.

²²⁴ **Özbek**, Alternatif, s. 1022.

²²⁵ **Özbek**, Alternatif, s. 1022.

²²⁶ **Cenk Akil**, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun Kapsamı”, *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, Ankara 2014, C. 1, s. 82.

(3) Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesi

Arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaşmayı ve ortaya çıkan çözümü metne dökmeleri hususunda esneklik mevcuttur. Taraflar dilerlerse çözümü metne dökmeyebilirler. Zira amaç zaten gerçekleşmiştir. Ancak taraflar ileride sorun çıkmasını istemiyorsa bu çözümü yazılı hale getirebilirler²²⁷.

Kanun koyucu tarafların uyuşmazlık sonucu vardığı çözümü yazılı hale getirmeyi zorunlu bir şart olarak öngörmemiştir. Zira kanun hükmünde ‘anlaşma belgesi düzenlenmesi halinde’ ibaresi mevcuttur. Diğer taraftan anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Nitekim burada da kanun hükmü ‘anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler’ şeklindedir.

Tarafların arabuluculuk faaliyeti sonucunda isterlerse düzenleyecekleri anlaşma belgesine verilecek icra edilebilirlik şerhinde görevli ve yetkili mahkeme konusunda kanunda ikili bir ayırım vardır.

İlk ayırım dava açılmadan önce tarafların arabuluculuğa başvurması ihtimali üzerinedir. Bu durumda anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi, asıl uyuşmazlık hakkındaki görev ve yetki kurallarına göre belirlenecek olan mahkemeden talep edilebilir (HUAK m. 18/2).

İkinci ayırım ise davanın görülmesi sırasında tarafların arabuluculuğa başvurması ihtimali içindir. Bu halde ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir (HUAK m. 18/2).

Anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesinde dava açılmadan önce başvuru arabuluculuk için belirlenen görevli ve yetkili mahkeme konusu öğretilere neden olmuştur. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre; icra edilebilirlik şerhinin asıl uyuşmazlık için öngörülen görevli ve yetkili mahkemeden talep

---

²²⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s. 1104; Taşpolat-Tuğsavul, s. 183-184.

edilebilmesi isabetli olmamıştır. Zira bu formül uygulamada yeni sorun ve tereddütlere neden olacaktır. Örneğin yerleşim yeri farklı birden fazla kişinin taraf olduğu ve yabancılık unsuru da taşıyan veya farklı türlerdeki davalarda asıl uyuşmazlık için öngörülen mahkemeyi belirlemek çok kolay olmayacaktır²²⁸.

Kanun anlaşma belgesinin ilâm niteliğine sahip bir belgeye kavuşması için icra edilebilirlik şerhi verilmesini öngörse de belgenin bir durumda icra edilebilirlik şerhi alınmadan ilâm niteliğine kavuşması mümkündür. Bu durum tarafların arabuluculuk faaliyetini yürütürken avukatla temsil edilerek ve sonuçta düzenlenen tutanağın taraflar ile avukatlarınca imzalanması durumudur. Zira böyle bir tutanak Avukatlık Kanunu 35/A anlamında ilâm gücüne sahip olacağından ayrıca icra edilebilirlik şerhinin alınmasına gerek yoktur²²⁹.

d) Şekli ve İçeriği

Arbuluculuk Kanunu arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaştıkları, anlaşamadıkları veya arabuluculuk faaliyetinin nasıl sonuçlandığının bir tutanak ile belgelendirileceğini, arabulucu tarafından düzenlenecek bu belgenin arabulucu, taraflar veya vekiller tarafından imzalanacağını, belgenin taraflar veya vekillerince imzalanmaması durumunda ise sebebi belirtilmek suretiyle sadece arabulucu tarafından imzalanacağını öngörmüştür (HUAK m. 17/2, HUAKY m. 21/2). Ayrıca düzenlenen tutanağa faaliyetin sonuçlanması dışında hangi hususların yazılacağına tarafların karar vereceği; arabulucunun, bu tutanak ve sonuçları konusunda taraflara gerekli açıklamaları yapacağına işaret edilmiştir (HUAK m. 17/3, HUAKY m. 21/3).

Öte yandan yine arabuluculuk faaliyeti sonucunda üzerinde mutabakata varılan anlaşmanın kapsamının, taraflarca belirleneceği ve anlaşma belgesi düzenlenmesi halinde bu belgenin taraflar ve arabulucu tarafından imza edileceği HUAK 18/1. maddesinde de belirtilmiştir. Kanunun bu hükümleri tarafların arabuluculuk faaliyeti sonucunda vardıkları anlaşmayı anlaşma belgesine bağlamak istemeleri durumunda

---

²²⁸ **Özbek**, Alternatif, s. 1060.

²²⁹ **Özbek**, Alternatif, s. 1060; **Demir**, Uzlaşma, s. 52.

bu belgenin şekli konusunda taraflara serbestlik hakkı verdiğini göstermektedir²³⁰. Dolayısıyla anlaşma belgesinin düzenlenme şeklinin adi yazılı şekil olmasının yeterli olacağını söyleyebiliriz. Diğer taraftan kanun koyucunun anlaşma belgesinin düzenlenmesi noktasında ayrıntılı bir düzenleme yapmaması arabuluculuğun amacına da uygundur²³¹.

Kanun arabuluculuk sonucunda taraflar anlaşmış veya anlaşmamışsa ya da başka bir şekilde arabuluculuk sona ermişse bir tutanak hazırlanıp, arabuluculuğun sona erdiğinin belirtilerek bunun arabulucu tarafından imzalanmasını zorunlu tutmuş, arabuluculuğun sona ermesi dışında hangi hususların tutanakta yer alacağını taraflara bırakmıştır²³². Ayrıca gizlilik ilkesi gereği tutanak veya anlaşma belgesinde arabuluculuk süreci ve uzlaşma müzakerelerinin içeriği ile ilgili tarafların bilgi vermek istememesi nedeniyle müzakerelerde yer alan beyan, açıklamalar ve davranışlar hakkında bilgi verilmemesine dikkat edilmelidir²³³.

e) Hükümü ve İcrası

HUAK anlaşma belgesinin icra edilebilirlik şerhini zorunlu bir şart olarak öngörmemesi bu belgenin hükümlerini de etkilemiştir. Zira düzenlenen anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi alınmadan mevcut haliyle uygulanmak istenirse belge sözleşme hukukunun genel hükümlerine tabi olacaktır²³⁴. Dolayısıyla hükümlerini bu esaslar dahilinde doğuracaktır.

Ancak tarafların anlaşma belgesine ilâm gücü kazandırmak istemeleri de mümkündür²³⁵. Nitekim HUAK belgenin mahkemeden alınacak icra edilebilirlik şerhi ile bu güce kavuşmasına imkân tanımıştır. Bu hususta görevli mahkeme ise

---

²³⁰ 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun m. 18'e İlişkin Gerekçesi.

²³¹ **Demir**, Uzlaşma, s. 58-59.

²³² **Kekeç**, Temel Aşamalar, s. 197.

²³³ **Özbek**, Alternatif, s. 1059.

²³⁴ **Özbek**, Alternatif, s. 1060; **Demir**, Uzlaşma, s. 51-52; **Kekeç**, Temel Aşamalar, s. 205.

²³⁵ **Özbek**, Alternatif, s. 1060.

dava açılmadan önce arabuluculuğu başvurulmuşsa asıl uyuşmazlık hakkındaki görev ve yetki kurallarına göre belirlenecek olan mahkeme; davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise davanın görüldüğü mahkemedir (HUAK m. 18/2, HUAKY m. 22/2).

HUAK icra edilebilirlik şerhinin verilmesini ise çekişmesiz yargı işi olarak öngörmüş ve buna ilişkin incelemenin de dosya üzerinden yapılabileceğini belirtmiştir. Ancak bu duruma bir istisna getirilerek sadece arabuluculuğa elverişli olan aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda incelemenin duruşmalı yapılacağını öngörmüştür. Fakat bu hüküm öğretilde haklı olarak eleştirilmiştir. Bu görüş²³⁶ icra edilebilirlik şerhinin verilmesinin, niteliği itibarıyla bir çekişmesiz yargı işi olduğu ve buna ilişkin incelemenin dosya üzerinden yapılacağı oysa, çekişmesiz yargıda da duruşma yapılabileceği ve duruşma yapılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Diğer taraftan bu görüş arabulucunun Adalet Bakanlığı tarafından seçilmiş, belge almış bir kişi olmasına rağmen anlaşma tutanağında yanlışlıklar yapmış olabileceğini bu nedenle, icra mahkemesinin, tarafları dinlemesi, ondan sonra kararını vermesi uygun olacağını savunmuştur.

Bu konuda bir başka yazar ise konuya başka bir açıdan bakarak mevcut düzenlemeyi eleştirmiştir. Yazara göre “Arabuluculuk süreci sonunda yapılan anlaşmaya icra edilebilirlik şerhinin verilmesinin Kanunda çekişmesiz yargı işi sayılmış olması ve icra edilebilirlik şerhi verilmesinin cebri icra hukukuyla olan ilişkisi gözetilerek, bu iş için yetkili ve görevli mahkemenin ‘Türkiye’nin her yerindeki icra mahkemesi’ olması uygun olur. Nitekim Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun, ‘çekişmesiz yargı işlerinde yetki’ başlıklı 384. maddesine göre, ‘Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, çekişmesiz yargı işleri için talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir’. HMK’da çekişmesiz yargı işlerine ilişkin talepler için, talepte bulunan kişinin veya ilgililerin yerleşme niyeti olmaksızın oturduğu yer mahkemesi yetkili kılınmıştır. Arabuluculuk

---

²³⁶ **Baki Kuru**, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş ve Öneriler”, *MİHDER*, 2010/2, s. 242.

süreci sonunda düzenlenen anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhinin verilmesi de bu kapsamda düşünülmelidir²³⁷.

Mahkemenin anlaşma belgesine vereceği icra edilebilirlik şerhi için yapacağı incelemenin kapsamı belgenin arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığına ilişkindir (HUAK m. 18/III). Mahkemenin bu yönler dışında inceleme yapması mümkün değildir²³⁸. Başka bir deyişle, mahkeme burada maddi hukuka ilişkin herhangi bir inceleme yapamaz²³⁹. Ancak mahkemenin anlaşma belgesi üzerindeki incelemesi arabuluculuğun konusu ile cebri icraya elverişlilik yönleriyle sınırlı olmamalı, arabuluculuğun diğer şartlarını da incelenmelidir. Zira çekişmesiz yargıda re'sen araştırma ilkesinin uygulanması anlaşma belgesine verilecek icra edilebilirlik şerhinin de çekişmesiz yargı işi olması sebebiyle mahkeme tarafların talepleri dışında re'sen araştırma yaparak karar vermelidir²⁴⁰.

Anlaşma belgesi arabuluculuğa, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği hususlara ilişkin ise mahkeme tarafların talebini reddedecektir. Diğer taraftan mahkeme yapacağı inceleme sonucu belgenin cebri icraya elverişli olmadığına kanaat getirirse de yine tarafların talebini reddedecektir. Zira anlaşma belgesinin ilâmlı icranın konusu olabilmesi için içeriğinin cebri icraya elverişli yani hukukî ilişkinin tespitinden önce taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözecek şekilde eda hükmünü içermesi şarttır²⁴¹.

HUAK arabuluculuk belgesine verilecek şerhin incelenmesi sonucunda mahkemeye yapılan başvuru ile bunun üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna gidilebileceğinden bahsetmiştir (HUAK m. 18/3). Ancak mahkemenin icra edilebilirlik şerhinin verilmesine ilişkin kararların reddi halinde temyiz yoluna başvurmak mümkün değildir. Zira HMK m. 362/I, ç hükmü, çekişmesiz yargıya tabi

---

²³⁷ **Özbek**, Alternatif, s. 1060-1061.

²³⁸ **Demir**, Uzlaşma, s. 52; **Sarısözen**, s. 265-266.

²³⁹ **Kekeç**, Temel Aşamalar, s. 207.

²⁴⁰ **Tuğsavul-Taşpolat**, s. 195.

²⁴¹ **Özbek**, Alternatif, s. 1061.

konularda verilen kararın temyiz edilemeyeceğini öngörmüştür²⁴². Fakat hukuk sistemimizde Bölge Adliye Mahkemeleri henüz faaliyete başlamadığı için, bu mahkemelerin göreve başlamasına kadar, ilk derece mahkemelerinin arabuluculuk anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesine ilişkin taleplerin reddi kararlarına karşı temyiz yoluna müracaat edilecektir (HMK Geçici m. 3)²⁴³.

Anlaşma belgesi bir mahkeme hükmü olmadığından sadece bu belgeye karşı kanun yollarına gidilemez²⁴⁴. Fakat şartları varsa belgeye karşı irade bozukluğu sebeplerine dayalı olarak belgenin iptali istenebilir²⁴⁵. Ayrıca anlaşma belgesinden tek taraflı olarak dönülmesi de mümkün değildir²⁴⁶.

C. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19'da Öngörülen “Uzlaştırma Raporu veya Belgesi”

1. Genel Olarak

Ekonomik gelişmeye bağlı olarak sosyal yaşamın karmaşık hale gelmesi mevcut suçların dışında yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum mahkemelerin iş yükünü artırdığı gibi ceza yargılamasının da uzamasına sebep olmuştur. Diğer taraftan ceza yargılamasında mağdurun daha fazla ön plana çıkması, uyuşmazlıkların dava dışı yollarla mağduru tatmin edecek şekilde sonuçlandırılması neticesini doğurmuştur. Ayrıca Avrupa Konseyinin çeşitli tavsiye kararlarında da basit nitelikteki suçlar için üye ülkelere kovuşturma aşamasından önce ve mahkeme dışında uzlaşma yolu ile uyuşmazlıkların çözümünün önerilmesi kabul edilmiştir²⁴⁷.

---

²⁴² Özmumcu, s. 383; Tuğsavul-Taşpolat, s. 197.

²⁴³ Özmumcu, s. 382.

²⁴⁴ Özbek, Alternatif, s. 1062.

²⁴⁵ Tuğsavul-Taşpolat, s. 198; Demir, Uzlaşma, s. 53; Özbek, Alternatif, s. 1062.

²⁴⁶ Demir, Uzlaşma, s. 53.

²⁴⁷ Yener Ünver/Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Bs., Ankara 2014, s. 778.

Genel olarak failin cezalandırılmasını öngören ceza adalet anlayışı failin toplumdan uzaklaşmasına, sosyal sorumluluk üstlenmesine ve çoğu zaman da verdiği zararı gidermesine engel olmuştur. Bunun sebebi ise faile yardım ve failin ıslah edilmesi düşüncesidir. Buna karşılık önceliği toplum menfaati olan onarıcı adalet²⁴⁸ anlayışı ise mağdur ve failin sorunlarına çözüm bulmayı amaçlar. Ayrıca bu anlayış tarafların aralarındaki uyuşmazlığa çözüm bulmalarına yardımcı olur. Mağdur ile failin bu sayede uzlaştırılması onarıcı adalet anlayışının en eski ve en çok uygulanan yönüdür²⁴⁹. Bunun sonucu olarak failin topluma yeniden kazandırılmasına, mağdurlara daha çok yardım ve destek sağlanmasına ve toplum barışına katkıda bulunulmuş olur²⁵⁰.

---

²⁴⁸ 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun m. 253'e ilişkin gerekçesi, "Suç mağdurlarına karşı ceza adalet sisteminde onların yararlarını korumak amacını güden bir duyarlılığın gittikçe güçlenerek ortaya çıktığı görülüyor. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de bugüne kadar mağdurlara karşı gösterilen özel dikkat sadece bazı adam öldürme, terör ve örgütlü suçlarda ve cezaların ertelenmesi gibi bazı kurumlar yönünden söz konusu olabiliyordu. Oysa bugün Batı ülkelerinde özel kanunlarla suç mağdurlarına veya ailelerine devletin tazminat ödemesi bile öngörülmektedir. XXI. Yüzyıl adalet sistemi, ceza adaleti yerine getirilirken, mağduru tatmin edilmesini de ön plâna çıkarmış bulunmaktadır: Suça karşı sadece ceza yaptırımı yeterli değildir; zararın giderilmesi ve onarım en başta gelen amaç sayılmalıdır. İşte böylece uzlaşmanın hedefi suçun işlenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişmeyi, hâkim veya; Cumhuriyet savcısının ya da onların atayacakları bir uzlaştırmacının girişimleriyle çözmek hem adaleti sağlamak ve hem de mağduru tatmin etmektir. Böylece zarar giderilince fail ile mağdur arasında barış sağlanabilecektir. Gerçi uzlaşma dışındaki bir kısım yollarla da tazminatın sağlanması olanağı vardır. Ancak uzlaşma kurumunda zararın giderilmesi onarım yanında ayrıca bir moral unsurun da sağlanmasını olanaklı kılmaktadır. Uzlaşma böylece özel önleme işlevine yardım ettiği gibi genel olarak kamunun yararlarının korunmasını da sağlamaktadır. Uzlaşma ile fail işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olmaktadır. Failin ceza sorumluluğu saptanıp zararın giderilmesi için gereken de yapılmış bulunacağından hem adalet yerine getirilmiş olacak, fiille ihlâl edilmiş olan hukuk kurallarının geçerliliği vurgulanacak ve dolayısıyla kamusal barışın yeniden kurulmasına hizmet edilecek ve ayrıca devlet, yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı bir çok masraftan da kurtulmuş olacaktır. Bu çeşit uygulamalara "onarıcı adalet" denilmektedir."

²⁴⁹ **Mustafa Serdar Özbek**, "Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları", *AÜHFD*, C. 56, 2007/4, s. 134.

²⁵⁰ **Özbek**, CMK, s. 135.

2. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19'da Öngörülen Uzlaştırma Raporu veya Belgesi

a) Uzlaştırmanın Amacı

Onarıcı adalet anlayışının bir gereği olan uzlaşmanın esasları Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253-255. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bunun dışında uzlaşma usulüne ilişkin kuralların yer aldığı diğer bir kaynak ise “Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliktir”²⁵¹.

Ceza Muhakemesi Kanununda açıkça tanımlanmayan uzlaşma, Yönetmeliğin 4/b maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre uzlaşma; “uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırma süreci sonunda anlaşdırılmış veya anlaşmış olmaları”dır. Öğretide de benzer şekilde tanımların yapıldığı görülmektedir²⁵².

Onarıcı adalet anlayışının, suç failinin yol açtığı kayıplar üzerinde yoğunlaşması, suç işlenmesi neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesini ve tarafların tatmin edilmesini hedeflemesi mağdurun uğradığı zararın giderilmesi,

---

²⁵¹ Bkz. R.G. 26.07.2007 T., 26594 Sayı.

²⁵² “Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasında işlenen bir suçtan kaynaklanan uyuşmazlığın, Kanun ve Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak, tarafsız bir avukat veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler aracılığıyla giderilmesi işlemidir”, (Özbek, CMK, s. 154); Uzlaşma kurumunun, uyuşmazlığın adli makamların denetiminde fakat yargı dışı yolla çözümünü amaçlayan; fail ve mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmalarına bağlı olarak, devletin de ceza soruşturması ve kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplum düzeninin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurum olduğuna dair bkz. **Soner H. Çetin**, “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma”, *TBB Dergisi*, 2009/82, s. 1; Ayrıca bkz. **Ali İhsan İpek/ Engin Parlak**, *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Ankara 2009, s. 3; **Feridun Yenisey**, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma”, <http://www.musbarosu.org.tr/Print.aspx?ID=6552&Tip=Duyuru>, s. 3, e. t: 13.10.2014; **Uğur Ersoy**, “Ceza Hukukunda Uzlaşma”, *HGD*, 2005/2, s. 64-65; **Özge Tuçe Gökcalp**, “Ceza Usul Uygulamasında Uzlaşma Örneği”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, C. 6, No:1, 2014, s. 35; **Hamide Zafer**, “Türk Ceza Hukukunda Fail- Mağdur Uzlaşması”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2006/2, s. 119.

toplumsal barışa ve güvenliğe katkı sağlanması bu anlayışının temel amacıdır²⁵³. Bu bağlamda uzlaşmanın amacı da suçun işlenmesinden sonra fail ile mağdur arasında meydana gelen uyuşmazlığın uzlaşma sağlanarak giderilmesi ve toplumsal barışın kurulmasıdır. Böylece hem yargılama makamları ağır iş yükünden kurtulacak hem de mağdurun zararının bir an önce giderilmesi sağlanacaktır²⁵⁴. Ayrıca failin özellikle cezaevi ortamından uzak tutulması kamusal ekonomik yararın temin edilmesini de yol açacaktır²⁵⁵.

Diğer taraftan mağdurun tespit edilen zararının fail tarafından giderilmesi mağdur yönünden adaletin gerçekleştirilmesini sağlayacak olduğu gibi failin ceza sorumluluğunu da belirlemiş olacaktır²⁵⁶.

b) Hukukî Niteliği

(1) Genel Olarak

Ceza Muhakemesi Kanunu uzlaşmanın soruşturma evresinde yapılacağını (CMK. m. 253) belirtmesine rağmen, kovuşturma evresinde suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde de uzlaşma yoluna başvurulacağını öngörmüştür (CMK m. 254). Dolayısıyla uzlaşma görüşmeleri sonucunda düzenlenecek uzlaştırma raporunun veya belgesinin soruşturma evresinde Cumhuriyet Savcısı veya kovuşturma evresinde hâkim tarafından onaylanması zorunluluğu düşünüldüğünde uzlaştırma raporu veya belgesinin hukukî niteliği de farklılık arz edecektir.

---

²⁵³ **Tamer Soysal**, "Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma", *Bahçeşehir Üniversitesi IGUL Yayınları*, No:9, İstanbul 2005, s. 14, www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?...4, e. t: 13.10.2014

²⁵⁴ **Soysal**, s. 15.

²⁵⁵ **Erol Karaaslan**, "Ceza Yargılamasında Uzlaşma", *AD*, Sayı: 29,2007, s. 276-277.

²⁵⁶ **Haluk Çolak**, "Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak; Uzlaşma" *TBB Dergisi*, 2006/63, s. 128.

(2) Soruşturma Evresinde Düzenlenen Uzlaştırma Raporu veya Belgesinin Hukukî Niteliği

Ceza Muhakemesi Kanunu ve Uzlaştırma Yönetmeliği uzlaşma sonucunda tarafların belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaları takdirde bu durumu düzenleyecekleri uzlaştırma raporunda veya belgesinde yer vermelerine imkân tanımıştır (CMK m. 253/15, Uzlaştırma Yönetmeliği m. 20/1). Dolayısıyla tarafların belirli bir edimin yerine getirilmesine yönelik yaptıkları anlaşmanın uzlaştırma raporu veya belgesi içerisinde yer alması rapor veya belgenin öncelikle Borçlar Hukukunun sözleşmelerin genel hükümlerine aykırı olmamasını gerektirmektedir²⁵⁷. Diğer taraftan tarafların bu tür taleplerini karşılıklı anlaşma ile sonuçlandırmaları bu anlaşmanın temelinde sulh müessesesinin olduğunu da akla getirebilir. Fakat Ceza Muhakemesinin soruşturma evresinde varılan bu anlaşma birçok yönüyle sulh müessesesinden ayrılmaktadır²⁵⁸.

İlk olarak soruşturma evresinde düzenlenen uzlaştırma raporunun veya belgesinin mahkeme içi sulh olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira mahkeme içi sulh hâkim huzurunda yapılan bir sözleşmedir. Soruşturma evresi içerisinde varılan anlaşmada ise mahkemenin hiçbir rolü bulunmamaktadır²⁵⁹.

Soruşturma evresinde düzenlenen uzlaştırma raporu veya belgesini mahkeme dışı sulh olarak nitelemek de doğru değildir. Zira mahkeme dışı sulhte varılan anlaşmanın yazılı olarak düzenlenmesi gerekmez. Soruşturma evresinde varılan anlaşmada ise taraflar dışında özellikle Cumhuriyet Savcısının anlaşma belgesine onay vermesi gerekir. Ayrıca uzlaştırma raporu veya belgesinin yazılı düzenlenmesi de zorunludur.²⁶⁰

---

²⁵⁷Sözleşmelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Ahmet Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Bs, Ankara, 2014, s. 89 v.d; Avukatlık Kanunu m. 35/ A bakımından bkz. ve Karş. **Ulukapı**, s. 454-455.

²⁵⁸Avukatlık Kanunu m. 35/ A'ya ilişkin değerlendirmeler ile Bkz. ve Karş. **Özbek**, Alternatif, s. 883-885.

²⁵⁹ Bkz. ve Karş. II. Bölüm, II/A, 2, b.

²⁶⁰ Bkz. ve Karş. II. Bölüm, II/A, 2, b.

Sonuç olarak soruşturma evresinde varılan anlaşma neticesinde düzenlenen uzlaştırma raporu veya belgesi sulh müessesini akla getirirse de birçok yönüyle bu müesseseden ayrılmaktadır. Dolayısıyla uzlaştırma raporu veya belgesinin hukukî niteliğini geniş anlamda özel hukuk sözleşmesi, dar anlamda sulh benzeri bir sözleşme olarak nitelendirmek kanaatindeyiz²⁶¹.

(3) Kovuşturma Evresinde Düzenlenen Uzlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 254. maddesi kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma işlemlerinin 253. maddede belirtilen esas ve usûle göre, mahkeme tarafından yapılacağını öngörmüştür.

Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere kovuşturma evresinde tarafların uzlaşmaya varmaları halinde düzenlenecek uzlaştırma raporunu veya belgesini inceleme ve rapor ya da belgeye onay verme işlemi hâkim tarafından yapılacaktır. Bu durumda tarafların uzlaştırma raporuna veya belgesine belirli bir edimin yerine getirilmesine yönelik bir hüküm koymaları ve bunun hâkim tarafından incelenip usulüne uygun olduğunun onaylanması, kanaatimizce belgenin hukukî niteliğinin mahkeme içi sulh olarak kabul edilmesini gerektirmektedir. Ancak burada taraflar bizzat mahkeme huzurunda sulh sözleşmesi yapmayıp, mahkeme dışı sulhü mahkeme içi sulhe dönüştürmektedirler.

---

²⁶¹ Arabuluculuk anlaşma belgesi ile Bkz. ve Karş. **Taşpolat-Tuğsavul**, s. 185.

c) Uzlaştırma Raporu veya Belgesinin İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Mağdur İle Fail Arasında Edimin Konusuna İlişkin Olarak Uzlaşmanın Sağlanmış Olması

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19 hüküm gereğince düzenlenen uzlaştırma raporunun veya belgesinin ilâm niteliğine sahip bir belge olabilmesi için mağdur ile fail arasında edimin konusuna ilişkin uzlaşmanın sağlanması gerekir.

Uzlaşma teklifinde bulunulabilmek için ilk olarak işlendiği iddia edilen suçun uzlaşmaya tabi olup olmadığını tespit edilmesi gerekir. Zira uzlaşma yoluna esas olarak takibi şikâyete bağlı suçlar için gidilebilir²⁶²(CMK m. 253/1, a). Diğer taraftan kanun şikâyete bağlı olmasa bile Türk Ceza Kanunu'nda yer alan²⁶³;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, TCK madde 86; TCK madde 88),
2. Taksirle yaralama (TCK madde 89),
3. Konut dokunulmazlığının ihlali (TCK madde 116),
4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (TCK madde 234),

5. Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, TCK madde 239), suçlar ile Türk Ceza Kanunu'nda yer almamasına rağmen uzlaşmaya açıkça olanak veren suçlar içinde uzlaşma yoluna gidilebilir.

Kanun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda uzlaşma yolunu yasaklamıştır (CMK m. 253/3).

---

²⁶² Bkz. Ünver/Hakeri, s. 778.

²⁶³ Ayrıca bkz. Ünver/Hakeri, s. 779-780; Nur Centel/Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Bs., İstanbul 2013, s. 478; Özbek, CMK, s. 156-157; Çetin, s. 14-15.

Diğer taraftan uzlaşma yolunun işletilebilmesi için failin suçu kabullenmesi şarttır. Zira failin fiili inkâr etmesi durumunda ceza yargılaması kurallarının uygulanarak durumun aydınlatılması gerekir. Böyle bir durumda ise uzlaşma yoluna gidilmesi mümkün değildir²⁶⁴.

Uzlaşma teklifi Cumhuriyet Savcısı veya yazılı ya da acil hallerde sözlü talimat üzerine adlî kolluk görevlisi tarafından, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene yapılır²⁶⁵. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin reşit olmaması ya da kısıtlı olması hâli ile mağdur veya suçtan zarar görenin ayırt etme gücü bulunmaması durumunda, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 8/2).

Uzlaşma teklifinde bulunulandan herhangi biri, en geç üç gün içinde teklifi yapan adlî kolluk görevlisine ya da görevli Cumhuriyet Savcısına kararını bildirmedeği takdirde, uzlaşma teklifi reddedilmiş sayılır (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 10/1). Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde ise, Cumhuriyet Savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir (CMK m. 253/9)

Kamu davası açıldıktan sonra ise aşağıdaki durumların varlığı hâlinde, uzlaştırma işlemleri soruşturma aşamasında belirtilen esas ve usule göre, mahkeme tarafından yapılır (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 25/1) :

a) Kovuşturma konusu suçun hukukî niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması,

---

²⁶⁴ Çolak, s. 140.

²⁶⁵ Can Yavuz, *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Ceza Yargılanmasında Uzlaşma Kurumu*, YLT, (Dan. Yrd. Doç. Dr. Musa SAĞLAM), NÜSBE, Niğde, 2014, s. 43; Altuğ Kürşat Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma Kurumu*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Durmuş Tezcan), İKÜSBE, İstanbul, 2013, s. 71; Candide Şentürk, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma*, YLT, (Dan. Doç. Dr. Mustafa Ruhan Erdem), DEÜSBE, İzmir, 2009, s. 48; Yenisey, s. 3.

b) Soruşturma aşamasında uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak mahkeme aşamasında anlaşılması,

c) Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin doğrudan doğruya mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tâbi bir fiilin varlığı,

ç) Mahkeme aşamasında kanun değişikliği nedeniyle fiilin uzlaşma kapsamına girmesi.

Ayrıca yönetmelik taraflara mahkeme aşamasında yapılan uzlaşma teklifini reddetmelerine rağmen, uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç duruşmanın sona erdiğinin açıklanıp hüküm verilmeden önce mahkemeye başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilmelerine de imkân tanımıştır (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 25/3).

(2) Edimin Konusunun Uzlaştırma Uygulama Yönetmeliğinin m. 20’de Belirtilen veya Hukuka Uygun Başka Nedenlerden Biri Olması

Muhakeme işleminin esaslı unsurlarından biri de özgür iradedir. İradenin sakat olması işlemin yok hükmünde olmasına sebep olur²⁶⁶. Dolayısıyla failin mağdur veya suçtan zarar görene vermiş olduğu zararın giderilme şekli tarafların özgür iradeleriyle belirlenmelidir. Zira uzlaşmanın temel amaçlarından birisinin mağdurun tatmin edilmesi olduğu düşünüldüğünde mağdurun olay nedeniyle uğramış olduğu zararın kısmen veya tamamen karşılanması gerekir²⁶⁷.

Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik tarafların uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde 20. maddede belirtilen edimlerden birini kararlaştırabileceğinden bahsetmiştir. Bu maddeye göre taraflar²⁶⁸;

---

²⁶⁶ Zafer, s. 133.

²⁶⁷ Adnan Küçükçumuk, *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, YLT, (Dan. Yrd. Doç. Dr. M. Onursal CİN), SÜSBE, Konya 2010, s. 96.

²⁶⁸ Konuya ilişkin olarak bkz. Özbek, Alternatif, s. 995.

a) Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesini,

b) Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesini,

c) Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulmasını,

ç) Mağdurun, suçtan zarar görenin veya bunların gösterecekleri üçüncü şahsın, bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerini geçici süreyle yerine getirmesi veya topluma faydalı birey olmasını sağlayacak bir programa katılması gibi diğer bazı yükümlülükler altına girilmesini,

d) Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesini isteyebilirler. Ancak belirtmek gerekir ki, taraflar hukuka uygun olmak kaydıyla edimin konusunu serbestçe belirleyebilirler²⁶⁹.

Mağdur veya suçtan zarar görende oluşan zararın giderilmesi ilk olarak onlarda oluşan maddi zararlara ilişkindir. Diğeri ise meydana gelen manevi zararların giderilmesidir. Bu giderim aynen iade, eski hale getirme veya tazmin şeklinde ortaya çıkacaktır²⁷⁰. Bunun dışında failin özür dilemesi veya kamu veya özel bir kuruluştaki çalışması dahi zararın giderilmesinde etkili olacaktır. Ancak tarafların uzlaşma sağlandığına dair düzenledikleri uzlaştırma raporu veya belgesinin daha önce de belirttiğimiz üzere cebri icraya elverişli eda hükmünü içermesi gerekir²⁷¹. Bu kapsamda mağdurun veya suçtan zarar göreninin kabulüne bağlı olarak failin özür dileme taahhüdünde bulunmasının belgelyi cebri icraya elverişli bir hale getirmeyeceği kanaatindeyiz.

---

²⁶⁹ **Nuri Berkay Özgenç**, *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma*, Doktora Tezi, (Dan. Prof. Dr. Ahmet Caner Yenidünya), MÜSBE, İstanbul 2013, s. 308.

²⁷⁰ **Ersöy**, s. 66.

²⁷¹ Bkz. I. Bölüm, II/B.

(3) Uzlaşma Belgesine Yetkili Makamlarca Onay Verilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/17’de uzlaştırma raporu veya belgesinin düzenlendikten sonra Cumhuriyet savcısı tarafından imza ve mühür altına alınması gerektiği öngörülmüştür.

Cumhuriyet Savcısı uzlaşmanın tarafların özgür iradesine dayanıp dayanmadığı ve edimin hukuka uygun olup olmadığı yönünde bir inceleme yapacaktır²⁷². Şayet belge tarafların özgür iradeleri ile doldurulmamış veya belirlenen edim hukuka uygun değilse rapor veya belge geçerlilik kazanamayacaktır (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 21). Bu durumda belgenin ilâm niteliğine sahip olması da düşünülemeyecektir.

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun kovuşturma aşamasında da uzlaşmaya gidilebileceğini düzenlediği 254. maddesinde ise belgeye onay verecek makam mahkemedir. Bu durumda ise inceleme ve onay işlemi hâkim tarafından yapılacaktır.

d) Şekli ve İçeriği

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/15 hükmünde uzlaştırıcının uzlaşma görüşmeleri sonucunda bir rapor hazırlayacağı ve bu raporda uzlaşma sağlanması halinde tarafların da bu belgeyi imzalayacağı öngörülmüştür.

Uzlaştırıcı uzlaşma görüşmelerinin gerek olumlu gerekse de olumsuz sonuçlandığı her iki durumda da raporunu hazırlamalıdır²⁷³.

Uzlaştırıcı tarafından hazırlanan rapor kendisine verilen belge örnekleri ile birlikte Cumhuriyet Savcısına verilmelidir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda, tarafların imzalarını da içeren raporda, uzlaşmanın nasıl yapıldığı ayrıntılı olarak açıklanmalı, somut delillere dayalı tespit yapılmalı, zararın miktarı, ne şekilde ve ne

---

²⁷² Küçükyumuk, s. 98.

²⁷³ Özbek, CMK, s. 188.

zaman karşılanacağı açık bir şekilde belirtilmelidir²⁷⁴. Uzlaşmanın olumsuz sonuçlanması halinde bunun sebepleri de kısaca raporda belirtilmelidir²⁷⁵.

Raporun cebri icraya elverişli bir eda emri içermesi hâlinde daha sonra ilâmlı icraya konu olabileceğinden, uzlaşma sürecinin doğru ve eksiksiz bir şekilde belgelenmesi gerekir. Dolayısıyla taraflar anlaşmaya varırsa, uzlaşma konusu, yeri, tarihi, karşılıklı yerine getirilmesi gereken hususlar tereddüde yer vermeyecek şekilde raporda belirtilmeli ve rapor fail, mağdur, varsa avukatları, kanunî temsilcileri ve uzlaştırıcı tarafından imzalanmalıdır²⁷⁶.

Uzlaştırıcı görevlendirilmeden önce veya uzlaşma teklifinin reddedilmesinden sonra, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları hâlinde ise; taraflarca niteliğine uygun düştüğü ölçüde Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 sayılı Uzlaştırma Raporu Örneğine uygun bir uzlaşma belgesi düzenlenir. Cumhuriyet Savcısı, bu belgeyi 21. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen kıstaslara göre inceler ve değerlendirir (Uzlaştırma Yönetmeliği m. 22/1). Cumhuriyet Savcısı uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse, raporu mühürlar ve imzalar.

Uzlaştırma raporunun veya belgesinin içeriğinde neler bulunması gerektiği ise Yönetmeliğin Ek-2 sayılı belgesinde belirtilmiştir²⁷⁷. Ek-2 sayılı örneğe göre uzlaştırma raporunda aşağıda belirtilen hususların bulunması gerekir²⁷⁸:

- a) Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma numarası veya mahkeme esas numarası,

---

²⁷⁴ **Karaaslan**, s. 291.

²⁷⁵ **Özbek**, CMK, s. 189.

²⁷⁶ **Özbek**, CMK, s. 188.

²⁷⁷ Uzlaştırma raporu örnekleri için bkz. **Gökalp**, s. 39-47.

²⁷⁸ **Özbek**, CMK, dn. 192, s. 189-190.

- b) Uzlaştırıcının adı ve soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adresi ile avukatların kayıtlı oldukları baro ve sicil numarası,
- c) Görevlendirme tarihi,
- d) Görevin tebellüğ tarihi,
- e) Dosya içindeki belgelerin birer suretinin verildiğı tarih,
- f) Ek süre verilme tarihi,
- g) Müzakerelere katılan taraflar ile varsa tercümanın adı ve soyadı, adresleri, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaraları ve müdafî ve vekil katılmış ise kayıtlı oldukları baro ve sicil numaraları,
- h) Taraflardan biri yabancı ülkede oturuyorsa Türkiye’de göstereceğı ikâmetgahı,
- i) Taraflardan biri yabancı ise ve Türkiye’de göstereceğı ikametgahı yoksa ülkesindeki ikametgahı,
- j) Raporun düzenlendiğı yer ve tarih,
- k) Uzlaşma konusu suç veya suçlar,
- l) Uzlaştırmanın sonucu,
- m) Tarafların üzerinde anlaştıkları edimin yerine getirilme şekli ve zamanı,
- n) Uzlaştırmanın başarısızla sonuçlanması halinde nedenleri,
- o) Yapılan giderler,
- p) Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde uzlaşma müzakerelerine katılan tarafların ve varsa kanuni temsilci, müdafî ve vekil ile uzlaştırıcının imzaları ile Cumhuriyet Savcısının mührü ve imzası.

e) Hükümü ve İcrası

Uzlaşma gerek soruşturma gerekse de kovuşturma evresinde şu hükümleri doğurur: Soruşturma evresinde uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Kovuşturma evresinde uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi hâlinde ise, davanın düşmesine karar verilir. Soruşturma evresinde edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Kovuşturma evresinde ise edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi hâlinde; sanık hakkında, Kanunun 231 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Her iki evrede de erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin dördüncü fıkrasındaki veya 231 inci maddesinin onbirinci fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır veya hüküm açıklanır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma veya kovuşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır²⁷⁹ (CMK m. 253/19, Uzlaştırma Yönetmeliği m. 27).

Uzlaşma sonucunda mağdurun suç sebebiyle ortaya çıkan maddi veya manevi zararının kısmen veya tamamen giderilmesi şartıyla anlaşılmış ve edimin yerine getirilmesi taahhüt edilmiş olabilir²⁸⁰. İşte böyle bir durumda edimin yerine getirilmesi için ilâmlı icra yoluna başvurulabilir²⁸¹. Ancak daha önce de belirttiğimiz

---

²⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çetin**, s. 27-30; **Şahin**, s. 84-85 ile 89-90.

²⁸⁰ **Özbek**, CMK, s. 191.

²⁸¹ **Özbek**, CMK, s. 192.

üzere uzlaştırma raporu veya belgesinin ilâmlı icraya konu olabilmesi için cebri icraya elverişli bir eda hükmünü içermesi gerekir²⁸².

D. Tüketici Hakem Heyeti Kararları (6502 s. K m. 70/1)

1. Genel Olarak

Tüketici sorunlarının çözümünde klasik yargı yerleri ve yargılama usullerinin etkili olmaması üzerine bu sorunların çözümünü kolaylaştırmak ve tüketicilerin haklarını aramalarını teşvik etmek amacıyla Tüketici Hakem Heyetlerinin kurulması Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tarafından istenmiştir. Kanunun 66. maddesi gereği de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından il merkezlerinde ve yeterlilik şartları yönetmelikle belirlenen ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyeti oluşturulmuştur²⁸³.

Tüketici hakem heyetine başvurabilmek için uyuşmazlığın ilk olarak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan kaynaklanmış olması ve uyuşmazlığın taraflarından birisinin tüketici sıfatını sahip olması gerekir²⁸⁴. İkinci olarak tüketici hakem heyetlerine başvurmak için uyuşmazlığın belirli miktarın üzerinde olmaması gerekir. Dolayısıyla değeri belirli miktarın altındaki uyuşmazlıklarda ise bu başvuru zorunludur. TKHK'ya göre değeri iki bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üç bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise iki bin Türk Lirası ile üç bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu miktarları aşan uyuşmazlıklarda ise Tüketici Mahkemelerine başvurulması gerekir (TKHK m.68/1).

---

²⁸² Bkz. I. Bölüm, II/B.

²⁸³ **İ. Yılmaz Aslan**, *6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku*, 4. Bs., Bursa 2014, s. 626-627.

²⁸⁴ **İbrahim Ermenek**, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri", *GÜHFD*, C. XVII, 2013/1-2, s. 565-566; **Naci Özdamar**, *Açıklamalı 4822 Sayılı Yasa İle Değişik 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*, Ankara 2004, s. 31.

2. Tüketici Hakem Heyeti Kararları

a) Kanunun Amacı

Tüketici Hakem Heyeti, tüketici ile satıcı arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözülmesini amaçlayan bir kurumdur. Tüketici ile satıcı arasında çıkan bu uyuşmazlıkların yargı mercilerinden önce çözülmesi usul ekonomisinin de gereğidir. Bu sayede hem mahkemelerin iş yükü azaltılacak hem de taraflar açısından zaman kaybı önlenerek tüketicinin zararlarının hızlı bir şekilde giderilmesi sağlanacaktır²⁸⁵.

Diğer taraftan 6502 sayılı TKHK'nın amacını belirten 1. maddesinde kanunun *“kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemek”* amacıyla çıkarıldığı belirtilmiştir²⁸⁶.

---

²⁸⁵ **Asuman Karadağ**, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Uyuşmazlıklar İçin Öngörülen Çözüm Yolları*, YLT, (Dan. Doç. Dr. Kürşat Nuri Turanboy), KÜSBE, Kırıkkale 2004, s. 101; Özel yetkili Tüketici Mahkemeleri ile Tüketici Hakem Heyeti kurulması yoluna gidilmesi, esas olarak tüketicilerin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde korunması amacına yönelik, mahkemelerin iş yükünü azaltıcı ve tüketiciyi mahkeme safahatının bürokratik etkilerinden kurtarıcı bir çabanın sonucu olduğu yönünde bkz. **Emrah Kulaklı**, *Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemeleri*, s. 3, http://www.odakhukuk.com/tr/files/Tuketici_Sorunlari_Hakem_Heyeti_ve_Tuketici_Mahkemeleri.pdf, e. t: 18.11.2014; Kulaklı ile aynı yönde **Aydın Zevkililer/Murat Aydoğdu**, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 3. Bs., Ankara, 2004, s. 426-427; Benzer şekilde **Deniz Küzeci**, “Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü” *HGD*, 2006/5, s. 91.

²⁸⁶ “TKHK'nın 1. maddesi kanunun amacını belirtmektedir. Amaç tanımının merkezinde olan kişi tüketicidir. İlgili hüküm üç temel amacı vurgular: tüketicinin kişi varlığı kapsamındaki bütünlük değerinin, malvarlıksal değerlerinin ve genel olarak ekonomik menfaatlerinin korunması; tüketicinin aydınlatılması ve bilinçlendirmesi; tüketicinin kendi değer ve çıkarlarını koruma yönünde bizzat veya örgütlü olarak harekete geçmesinin sağlanması. Ekonomik olarak zayıf konumdaki tüketicinin, mali ve örgütsel olarak kendisinden daha güçlü girişimciye nazaran kendisine geçmişe nazaran çok büyük çeşitlilik içerisinde sunulan mal ve hizmetlerin niteliklerine ve bunların malvarlığı ve kişi varlığı değerlerine etkisine ilişkin bilgi ve deneyim eksikliği; tüketicinin kendisine sunulan mal ve hizmetlere ihtiyacı olup olmadığına ilişkin değerlendirme ve sonrasında ihtiyacı olan mal ve hizmeti seçme sürecine yönelik girişimciden kaynaklanan aşırı müdahaleler, tüketicinin özel olarak korunması gerekliliğini ortaya koyar.”

Ülkemizde tüketici hakem heyetlerinin oluşturulmasının amacının bir yönüyle de devlet mahkemelerine başvurulması halinde, yargının içinde bulunduğu sorunlara bağlı olarak âdil yargılanma hakkının ihlal edilmesi kuvvetle muhtemel olan tüketicilerin, özellikle düşük meblağlı uyuşmazlıklar bakımından adalete ulaşmalarının kolaylaştırılması olduğu da söylenebilir²⁸⁷.

b) Hukukî Niteliği

Tüketici hakem heyetlerinin hukukî niteliği tartışmalı olmakla birlikte öğretime ki bir görüşe göre²⁸⁸ tüketici hakem heyetleri; tüketicinin daha basit ve hızlı işleyen bir uyuşmazlık çözüm süreci kullanarak korunması ve yargı organlarının iş yükünü hafifletmesi amacıyla tüketici mahkemelerinin yanında yer alan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Ancak bu görüşe göre her ne kadar alternatif uyuşmazlık yöntemlerinin gönüllülük esasına dayanmasına rağmen, tüketici hakem heyetine başvurmanın özel bir dava şartı gibi belirli miktarın altındaki uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce zorunlu tutulması farklılık olarak gözüксе de uyuşmazlığın mahkemece verilen hüküm yerine hakem heyetince verilen bir kararla bitirilmesini sağladığı için tüketici hakem heyetleri bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmelidir.

Öğretideki bir diğer görüşe göre ise²⁸⁹ tüketici hakem heyetleri HMK' da yer alan hükümler dışında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre kurulmuş

(**Mustafa Alper Gümüş**, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C. I, İstanbul 2014, s. 6-7).

²⁸⁷ **Ermenek**, Tüketici, s. 566.

²⁸⁸ **Özbek**, Alternatif, s. 837; Tüketici Hakem Heyeti büyüklüğü, kudreti ve cazibesine rağmen; yavaşlığı, masraflı oluşu ve ağır iş yükü altında olduğundan dolayı devlet yargısına alternatif bir çözüm mercii olarak kurulmuştur. (**Mehmet Akif Tutumlu**, *Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara 2006, s. 29); Tüketici sorunları hakem heyetinin alternatif uyuşmazlık çözümlerinden olduğuna ilişkin görüşler için ayrıca bkz. **Küzeci**, s. 96; **Ildır**, s. 128.

²⁸⁹ **Cengiz İlhan**, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, Ankara 2006, s. 297-298; **Kulakh**, s. 4; Öğretime Aslan'a göre ise; Tüketici hakem heyetleri oluşturuluş şekli itibariyle hakem heyetine benzemesine rağmen tarafların bu konuda herhangi bir etkisi yoktur. Ayrıca iki bin ile üçbin lirayı aşmayan uyuşmazlıklarda heyet kararları mahkeme kararı gibi tarafları bağlar ve kararlar ilâmların icrasına göre icra edilir. Bununla birlikte tüketici hakem heyetleri

zorunlu tahkim usulü olarak gözüke de aslında yargı mercilerinden önce başvurulması zorunlu idari kurumdur.

Öğretide ileri sürülen ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise²⁹⁰ belirli bir miktarın altında kalan uyuşmazlıklar için mecburi olarak başvurulması gereken tüketici hakem heyetleri zorunlu tahkim usulüdür. Zira başvurunun zorunlu olması, bağlayıcı kararlar verilmesi, onun bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olmadığını göstergesidir. Diğer taraftan tüketici hakem heyetini hem idarî bir kurum hem de aynı anda bir zorunlu tahkim usulü olarak nitelendirmek de hatalıdır. Zira tüketici hakem heyetlerinin idarî bir kurum olarak nitelendirilmesi durumunda, kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulması halinde, tüketici hakem heyeti yargılamada bizzat taraf olacak ve itiraz incelemesinin sonucuna göre yargılama giderlerini ve vekâlet ücretini ödemeye mahkum edilmek zorunda kalacaktır.

c) Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının İlâm Niteliğinde Belge Olmasının Şartları

(1) Uyuşmazlık Konusu Her Türü Tüketici İşlemi ile Tüketicie Yönelik Uygulamaların Olması

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 2. maddesi kanunun uygulama alanını her türlü "tüketici işlemi" ile "tüketiciye yönelik uygulamalar" olarak belirlemiştir²⁹¹. Kanunda tüketici; ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla hareket

---

bir mahkeme olmayıp üyeleri de hâkim sıfatına ve hâkimlere tanınan yetkilere sahip değildir. Ayrıca uygulayacakları usulün ne mahkemelerin uygulayacağı ne de kamu hukuku niteliğindeki usul kurallarıyla ilgisi bulunmamaktadır. Diğer taraftan kurulun bağımsızlığı da bulunmayıp tam tersine mali bakımdan ve sekretarya hizmetleri bakımından bakanlığa bağlıdır. Dolayısıyla kurul tüketici sorunlarını en az masrafla, en az süre ve etkin şekilde çözmek amacıyla düşünülmüş özgün bir kuruldur (Aslan, s. 634).

²⁹⁰ Ermenek, Tüketici, s. 580.

²⁹¹ Gümüş, s. 8; Aslan, s. 10; Ferman Kaya, "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun", İBD, C. 88, 2014/1, s. 71,72; "Tüketicinin korunması söz konusu olduğunda kapsamın belirlenmesi bakımından bir tüketici tanımı verilerek kimin tüketici sayılacağı belirlenmesi ve hangi mal ve hizmetlerin tüketici hukukunun kapsamı içinde kalacağı belirlenmesi yanında genel olarak bir sözleşmeye taraf olarak iş ve işlemler yapıldığı göz önüne alınmak sureti ile tüketim sözleşmesi esas alınarak tüketicinin korunmasına çalışıldığı gözlenmektedir. Yani tüketici tanımından yola çıkılarak korunacak kişilerin kapsamının belirlenmesi yanında

eden gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır (TKHK m.3/1- k). Tanımdan hareketle her şeyden önce her alıcının tüketici olmadığını, kişisel ihtiyaçları dışında belirli bir mesleğin icrası, belirli bir üretimde kullanma, yeniden satış veya ticarî olarak kullanma gibi amaçlarla alıcı olmanın kişiyi tüketici olarak nitelermeyeceğini söylemek gerekir²⁹².

Diğer taraftan TKHK gerçek kişiler dışında tüzel kişilerin de tüketici olarak nitelendirilebileceğine işaret etmiştir. Ancak burada şu hususu belirlemek gerekir ki, ticarî işlere ticarî kurallar uygulanmaktadır. Tacir olan tüzel kişilerin bir mal veya hizmeti ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla kullanması ve tüketmesi mümkün değildir ve dolayısıyla tacir olan tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edilmemeleri gerekir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 3. maddesi gereğince Ticaret Kanunu'ndan doğan hususlarla bir ticarî işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticarî işlerdendir²⁹³.

---

tüketim mukavelesinden hareket ederek bu mukavele kimin tarafından yapılmış olursa olsun bu kuralların kapsamı içinde kaldığının belirlenmesi farklı yöntemler olarak benimsenmektedir.” (Oya Şahin Mccarthy, “Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku ve Uygulaması”, *İBD*, C. 85, 2011/5, s. 86).

²⁹² Aslan, s. 4; Ayrıca belirtmek gerekir ki, TKHK'da bir kişinin tüketici kabul edilebilmesi için kişinin mal ve hizmeti özel bir amaçla satın alması ve nihai olarak kullanıp tüketmesi şarttır. (Osman Açıkgöz, *Tüketicinin Korunması Çerçevesinde Mobil Haberleşme Abonelik Sözleşmesinde Genel İşlem Koşulları*, İstanbul 2013, s. 40).

²⁹³ Aslan, s. 7-8; Tüketici kredileri yönünden doğru olabilecek bu düşüncenin genelleştirerek, tüketici kredisi dışında diğer mal ve hizmet satışlarında da geçerli olacak biçimde tüzel kişileri koruma kapsamı dışında tutmak mümkün değildir. Zira çoğu zaman güçlendirme, tedavi, eğitim, ekonomik destek gibi amaçlarla hareket eden dernek, vakıf v.b tüzel kişiler konumu ve parasal olanakları yönünden tüketici sıfatıyla korunması gerekebilir. Ancak tüzel kişiler içinde yer alan ticaret şirketlerinin mevcut hukuk sistemimize tüm işlemleri istisnasız ticarîdir. (Zevkliler/Aydoğdu, s. 81); Bu madde ile kastedilenin tüzel kişinin TTK'da tarif edilen sermaye şirketleri olmadığı dolayısıyla anonim şirketler, limitet şirketler, komandit şirketler tüketici yasasından yararlanamayacağı yönünde bkz. Özdamar, s. 38; “Tüketicilerin korunması konusunda, gerçek kişi tüketicilerin yararlandığı korumdan, nihai kullanım amacıyla ve meslekî bir gelir elde etmek amacı olmaksızın, sadece tüketim gayesiyle hareket eden her hangi bir tüzel kişiyi, mesela bir derneği, bir kamu tüzel kişisini ve hatta bir ticaret ortaklığını mahrum etmek doğru olmayacaktır. O halde, ticarî işletmesinin bizatihi ihtiyacı için ve tüketmek amacıyla mal ve hizmet talep eden gerçek kişi tacirler ve sanat erbabı kadar, diğer tüzel kişi tacirleri de tüketici saymak gerekir.”(Karadağ, s. 17); Tüzel kişilerin bütün faaliyetlerinin TKHK'nın koruması dışında bırakılmaması zira tüzel kişi tacirin ticarî faaliyetle doğrudan ilgili olmayan geçici nitelikteki işlemlerinin TKHK'nın korumasından yararlanması gerektiği konusunda bkz. Açıkgöz, s. 39; Ticaret yapan kişi ister, ister gerçek, ister tüzel kişi olsun ticaretinin yerine getirilmesine ilişkin bir sözleşmede tüketici olarak korunmayacaktır.

Kanun hükmünde geçen “tüketici işlemi” ise; mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukukî işlem olarak ifade edilmiştir (TKHK m. 3/1-I).

Tüketici işlemi özellikle sözleşme olarak karşımıza çıkan bir hukukî işlemdir²⁹⁴. Bu sözleşmelerin konusu mal veya hizmetlerle ilgilidir²⁹⁵. Mal ve hizmetten ne kast edildiği de yine kanun tarafından açıklanmaktadır. Buna göre mal; alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi malları; hizmet ise bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusunu oluşturmaktadır (TKHK m.3/d,h). Bu işlemlerde tarafların kimliği de önem taşımaktadır. Zira taraflardan biri tüketici olacağı gibi diğerinin satıcı-sağlayıcı olması gerekmektedir. Satıcı ve sağlayıcının kimler olabileceği ise yine Kanunun 3. maddesinde açıklanmıştır. Sağlayıcı: kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi, satıcı: kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder (TKHK m.3/1, i). Ayrıca Kanunda konut finansman kuruluşu ve kredi verenin de

---

Dolayısıyla tüketicinin yararlandığı korumadan, tüketici sıfatıyla hareket eden bir derneği, bir kamu tüzel kişisini ve hatta örneğin büro ihtiyacı için kırtasiye malzemesi veya bir hesap makinesi satın alan bir anonim ortaklığını mahrum etmenin doğru olmayacağı yönünde bkz. **Reha Poroy**, “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları”, *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1978, s. 524.

²⁹⁴ **Gümüş**, s. 9.

²⁹⁵ **Aslan**, s. 13.

tüketici ile doğrudan sözleşme yapabilecekleri düşünülse de bunların sattıkları şey bir hizmet olduğundan bunları da sağlayıcı olarak nitelendirmek lazımdır ²⁹⁶.

Diğer taraftan tüketici işlemine ilişkin sözleşme türleri sınırlı sayıda olmamak üzere kanun hükmünde örneklendirilmiştir²⁹⁷. Bu sayma yönteminin tercih edilmesinin sebebi oluşacak tereddütleri gidermek içindir. Dolayısıyla bu eklenen sözleşmelerinde tüketici işlemine dâhil olacağı anlaşılmaktadır²⁹⁸.

Öte yandan TKHK'nın 2. maddesinde geçen "tüketiciye yönelik uygulamalar" kavramının ise süreli yayın kuruluşları tarafından düzenlenen promosyon uygulamaları ile haksız ticarî uygulamaları kapsadığı kanunun gerekçe kısmından anlaşılmaktadır²⁹⁹.

(2) Uyuşmazlık Konusunun Miktarının Belirli Bir Tutarın Üzerinde Olmaması

Tüketicilerin Tüketici Hakem Heyetlerine başvurmaları için uyuşmazlık konusunun belirli bir miktarı aşmaması gerekmektedir. TKHK'nun 68. maddesinin 1.

---

²⁹⁶ **Aslan**, s. 10-11.

²⁹⁷ **Gümüş**, s. 9.

²⁹⁸ **Aslan**, s. 10; Tüketici sorunları hakem heyetlerine eser, taşımıcılık, simsarlık ve sair sözleşmeleri ile ilgili uyuşmazlıklarda da başvurulabileceği hususunda bkz. **Kaya**, s. 72; "...Böylece, Yerel Mahkemeler ve Yargıtay uygulamaları ile tüketici hukuku dışına itelenen başta sigortacılık alanında olmak üzere pek çok tipik- atipik sözleşme, kural olarak, taraflardan birinin "tüketici" diğerinin ise "ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiler" den oluşması halinde tüketici hukukunun kapsamı içine girebilecektir." (**Oya Şahin Mccarthy**, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) Genel Çerçevesi ve 4077 Sayılı Eski Yasa İle Kıyaslaması", *İBD*, C. 88, Özel Sayı 1, 2014, s. 146).

²⁹⁹ TKHK m. 2'ye ilişkin madde gerekçesi "Kanunun kapsamının belirlendiği ikinci maddede "tüketici işlemlerinin" ve "uygulamaların" kapsam dâhilinde olduğu belirtilmiştir. Böylece, kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişilerin, tüketicilerle sözleşme imzalanmadan önce, sözleşmenin kurulması esnasında ve sözleşme imzalandıktan sonra yaptıkları uygulamalar da Kanun kapsamında değerlendirilecektir. Örneğin, tüketici kredisi verilmeden önce tüketicilere verilmesi öngörülen sözleşme öncesi bilgi formu, devre tatil sözleşmesinin kurulması esnasındaki satış yöntemi veya bir malın satışından sonra o mala ilişkin satış sonrası hizmetler gibi uygulamalar konusunda çıkabilecek uyuşmazlıklara bu Kanun hükümleri uygulanacaktır. Bu hüküm ile özellikle bir hukukî işleme veya sözleşmeye dayanmayan, tüketiciye yönelik haksız ticarî uygulamaların da Kanun kapsamında olduğu açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır." (**Gümüş**, s. 8).

fıkrasına göre; değeri iki bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üç bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise iki bin Türk Lirası ile üç bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.

Bu hüküm yukarıda belirtilen değeri aşan uyuşmazlıklarda Tüketici Hakem Heyetlerine başvuruyu ortadan kaldırmaktadır. Önceki Kanun döneminde ise her türlü uyuşmazlık için başvuru yapılabiliyor ancak belirli miktarı aşan işlemler için verilen kararlar tarafları bağlamıyor, bunun altındaki kararlar ise taraflar için bağlayıcı oluyordu³⁰⁰. Dolayısıyla artık Tüketici Hakem Heyetlerinin kararlarının ilâmların icrasına göre yerine getirilebilmesi için kanunun öngördüğü miktarı aşmaması gerekmektedir.

d) Şekli ve İçeriği

Tüketici Hakem Heyetlerine yapılan başvuru neticesinde heyetin verdiği kararın içeriğinde hangi unsurların bulunması gerektiği Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 24. maddesinde açıklanmıştır. Söz konusu hükme göre; toplantıda alınan kararlar, Ek-2’de yer alan örneğe uygun olarak tutanağa geçirilir ve toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır. Karar tutanağı toplantı tarihine ve gündem sırasına göre arşivlenir ve onaylı bir örneği dosyasında muhafaza edilir. Yönetmeliğin Ek- 2 nolu örneğine göre ise kararların içeriğinde şu hususlar bulunur:

- Görevli Hakem Heyeti,
- Karar numarası ve tarihi,
- Başvuru sahibi ile varsa vekilinin adı, soyadı ve adresleri,
- Şikâyet edilen ile varsa vekilinin adı, soyadı ve adresleri,

---

³⁰⁰ Aslan, s. 630.

- Başvuru sahibinin talebi ile uyuşmazlık konusu ve bedeli,
- Olay ve savunmanın özeti,
- İnceleme ve gerekçeyle ile başkan, üyeler ile raportörün imzası.

e) Hükümü ve İcrası

Tüketici Hakem Heyetlerinin kararları tarafları bağlar ve kararlar İcra ve İflâs Kanununun ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir (TKHK m. 70/1, 2). Taraflar, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz, tüketici hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz. Ancak talep edilmesi şartıyla hâkim, tüketici hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir (TKHK m. 70/3).

TKHK hükmüne göre tüketici hakem hâkim heyetinin kararlarının en önemli hükmü ilâmların icrasına ilişkin hükümlere tabi olmasıdır. Diğer taraftan öğretilerde ve uygulama da tüketici hakem heyetlerin ve kararlarının hukukî nitelendirilmesi hususunda çeşitli görüşlerin olduğunu da söylemek gerekir:

Öğretilerdeki bir görüşe göre³⁰¹; “Belirli bir miktarın altında kalan uyuşmazlıklar bakımından tüketici sorunları hakem heyetine zorunlu başvuru halinde, heyet mecburî tahkim mahiyetinde görev yapar. Bu uyuşmazlıkların incelenmesi sırasında hakem heyeti üyeleri tamamen bağımsız ve tarafsızdır. Kendilerine yapılan başvuru üzerine, belirli bir usul çerçevesinde soyut hukuk kurallarını somut olaya uygulayarak uyuşmazlığı çözer. Bu çerçevede uyuşmazlık miktarı dışında tüketici mahkemeleri ile tüketici sorunları hakem heyetlerinin görev alanı birbiri ile örtüşür. Bu davaların çözümü bağlamında verilecek kararlar tarafları bağlar ve bu kararlar İcra ve İflâs Kanununun ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre

---

³⁰¹ **Ermenek**, s. 581-582; Aynı yönde **Murat Atalı**, “6502 Sayılı Kanun’un Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, C. 1, Ankara 2014, s. 407.

infaz edilir (m. 22,V). Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, atıf İcra ve İflâs Kanunu'nun ilâm niteliğinde belgeleri düzenleyen 38'nci maddesine değil, doğrudan doğruya ilâmlı icra hükümlerine yapılmıştır. Bu nedenle bu kararlar birer ilâm niteliğinde belge değil, bilakis ilâmın kendisidir. İcra kabiliyeti bakımından, bir mecburî tahkim mahiyetinde olan hakem heyetlerinin belirli bir miktarın altında kalan uyuşmazlıklar bakımından verdiği kararlar, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiş olan ihtiyarî tahkim neticesinde verilen kararlara nazaran çok daha güçlü bir etkiye sahiptir. Zira, bu Kanun hakem kararlarının icrasını ve kesinleşmesini (bu bağlamda maddî anlamda kesinleşme de dâhil) mahkemenin tasdik şerhine bağlamıştı (HUMK m. 536). Bu nedenle, hakem kararlarını kesinleşmeden icra etmek de mümkün değildi. Oysa, tüketici sorunları hakem heyeti kararlarının icrası ve kesinleşmesi böyle bir şarta bağlanmamıştır”.

Öğretide diğer bir görüşe göre ise³⁰²; tüketici hakem heyetleri tarafından verilen kararlar ilâm niteliğinde sahip bir belgedir. Bu nedenle tarafları bağladığı gibi, ilâmlı icra yolu ile yerine getirilme gibi bir ayrıcalığa sahiptir. Mahkeme niteliğinde olamayan Tüketici Hakem Heyeti kararlarına ilâm gücü tanınması yadırgatıcı görünse de burada yasa koyucunun amacı Tüketici Hakem Heyetlerini mahkeme statüsüne kavuşturmak değildir. Amaç bu heyetlerin etkinliğini artırıp, tüketici mahkemelerinin iş yükünü azaltmak ve düşük miktarda uyuşmazlıkları kısa sürede, basit ve kolay şekilde çözümleyerek tüketiciyi korumaktır.

Anayasa Mahkemesi ise³⁰³; Anayasa'nın 141. maddesine göre davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu, bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça, uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi, yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülebileceği bu nedenle, taraflara görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce belli değerler altındaki uyuşmazlığı

---

³⁰² **Tutumlu**, s. 51.

³⁰³ R. G., 1.7.2008 T., 26923 Sa. Anayasa Mahkemesinin 20.03.2008 Tarih , 2006/78 Esas, 2008/84 Karar nolu kararı,

kısa sürede çözmek üzere tüketici hakem heyetlerine başvurma yükümlülüğü getirildiğini, ancak bu aşamadan sonra kararı benimsemeyen tarafa yargı yolu açık tutulduğunu belirtmiştir. Bu sebeple de tüketici hakem heyetlerinin, yargı işlevi yerine getiren bir kurul olarak düzenlenmediği, tüketici hakem heyetleri yargı yetkisine sahip olmamakla birlikte kanun koyucu, bu heyetlerin vermiş olduğu kararların yerine getirilmesi için etkili bir takip yolu olan ilâmlı icra yolunu kabul etmiş olduğunu belirtmiştir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, tüketici hakem heyetlerinin belli değer altındaki uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararların İcra ve İflâs Kanunu'nun ilâmların icrası hakkındaki hükümlerine göre yerine getirileceğinin öngörülmesi, bu kararların ilâm niteliğinde olduğunu değil ilâmlar gibi infaz olunacağını gösterdiğine hükmetmiştir

Kanaatimizce tüketici hakem heyetleri belirli miktarda ki uyuşmazlıklar için verilen kararlar eski HUMK'da düzenlenmiş tahkim usulünden daha güçlü etkiye sahiptir. Zira hakem kararları eskiden hemen icraya konulmaz yetkili ve görevli mahkemeye sunulurlar, süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaz veya kanun yoluna başvurulup reddedilip onanırsa kesinleşir; kanun yolu aşaması bittikten veya süre geçtikten sonra normal hakem kararı mahkemece tasdik edilirse bu karar ancak o zaman icra edilebilirdi³⁰⁴. Diğer taraftan Tüketici Hakem Heyetleri mahkeme işlevine de sahip değildir. Zira yargı yetkisini kullanan mahkeme üyelerinin hâkim sıfatına sahip olması düşünüldüğünde hakem heyetlerinde çalışan üyelerin bu niteliğe sahip olmadığı da açıktır³⁰⁵. Bu itibarla da Tüketici Hakem Heyeti kararlarını ilâmın ta kendisi olarak nitelemek de doğru değildir. Anayasa Mahkemesinin Tüketici Hakem Heyeti kararlarını ilâm niteliğine sahip belge olarak görmeyip sırf kanunda ifade edilmiş sebebiyle bu kararları ilâmların icrasına göre yerine getirilecek bir belge olarak nitelendirmesi de yerinde değildir. Zira İcra ve İflâs Kanununun ilâm niteliğine haiz belge olduğu açıkça zikredilen belgeleri düzenleyen 38. maddesinde

---

³⁰⁴ Zevkliler/Aydoğdu, s. 436.

³⁰⁵ Aslan, s. 634.

de aynı ifadenin kullanıldığını görmekteyiz. Nitekim 38. maddede de “...ilâmların icrası hakkında hükümlere tabidir” ifadesi kullanılmıştır. Şayet konuya Anayasa Mahkemesi gibi bakacak olursak İİK m. 38’de adı geçen belgeler de ilâm niteliğinde belge olmayıp sadece ilâmlar gibi infaz edilecek kabiliyete sahiptir. Tüm bu sebeplerle Tüketici Hakem Heyeti kararları da özel kanunlarda adı geçen ilâm niteliğinde bir belgedir.

E. Tarım Kredi Kooperatiflerinin Düzenlemiş Oldukları “Alacak Senetleri ve Belgeler” (1581 s. K m. 12)

1. Genel Olarak

Tarımsal üretimde küçük aile işletmelerinin dünya genelinde çoğunlukta olduğu bir gerçektir. Küçük işletmeler finansal sorunlarını gidermede her zaman sorunlar yaşamışlardır. Kamusal yardımların olmadığı durumlarda, kredi bulma güçlüğü dışında, bulunan kredinin faiz, vade gibi koşulları da ağır olmuştur. Üreticilerin bir araya gelip, toplu güvence oluşturmaları, kredi kaynakları karşısında toplu pazarlık gücü kazanarak koşulları kendi menfaatleri doğrultusunda iyileştirme çabaları kredi kooperatiflerini ortaya çıkarmıştır. Bu alanda kooperatifçiliğin geliştiği ilk ülke Almanya olmuştur. Almanya’daki bu gelişme ise tüm dünyaya örnek olmuştur³⁰⁶.

Ülkemizde ise tarım kredi kooperatifçiliğinin geçmişi Mithat Paşa’ya Memleket Sandıklarına kadar gider. 1888 yılına gelindiğinde bu sandıkların yerine Ziraat Bankasının kurulması ile 1929 yılına kadar çiftçinin kredi gereksinimi bu banka tarafından karşılanmıştır. 1929 yılında 1470 sayılı Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu, 1935 yılında 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu çıkarılmıştır. Bu tarihten sonra kredi kooperatifleri yaygınlaşmış olup, 1972 yılında 1581 sayılı

---

³⁰⁶ **Erkan Rehber**, *Kooperatifçilik*, Bursa 2011, s. 296-297.

Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu³⁰⁷ çıkarılarak üst örgütlenme olanağı da sağlanmıştır³⁰⁸.

2. Tarım Kredi Kooperatiflerinin Düzenlemiş Oldukları Alacak Senetleri ve Belgeler

a) Kanununun Amacı

1581 sayılı Kanunun 1. maddesi üreticilerin, aralarında ekonomik menfaatlerini korumak ve özellikle meslek ve geçimleriyle ilgili ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla karşılıklı yardım ilkesine dayanan ve tüzel kişiliği olan değişir ortaklı, değişir sermayeli Tarım Kredi Kooperatifleri kurabileceğine imkân tanımıştır. Zira kooperatif sayesinde ortaklar ve üreticiler kısa ve orta vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak, ürünlerini değerlendirmek, müştereken yararlanabilecekleri her çeşit makina, ekipman ve tesisleri edinmek, mevduat toplamak, bankacılık hizmetleri ve sigorta acenteliği yapmak gibi çeşitli amaçlarını gerçekleştirebilecektir (1581 s. K m. 3)³⁰⁹.

1581 sayılı Kanunun 3. maddesi gereği sağlanan kredilere ilişkin düzenlenecek alacak senetleri ile belgelerin yetkili makamlarca tasdik edilmesi durumunda ise bu belgelerin ilâm niteliğine sahip olacağı öngörülmüştür (1581 s. K m. 12).

b) Hukukî Niteliği

1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu'nun 12. maddesine dayalı olarak düzenlenen alacak senetleri ve belgeler birer özel hukuk sözleşmesidir. Zira alacak senetleri ve belgelerin konusuna bakıldığında bu belgelerin konusu ortaklara sağlanan kredilerdir. Diğer bir deyişle ortaklara ödünç para verme işlemidir.

---

³⁰⁷ R.G. 14172 Sa. 28.04.1972 T.

³⁰⁸ **Rehber**, s. 302.

³⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Ziya Gökalp Mülayim**, *Kooperatifçilik*, 6. Bs., Ankara 2010, s. 187-188.

Diğer taraftan sözleşmenin tarafları açısından baktığımızda da 1581 sayılı Kanuna tabi olarak kurulan kooperatifler birer özel hukuk tüzel kişiliği³¹⁰dir. Bu sebeple tarım kredi kooperatiflerinin düzenlenmiş oldukları ve ortaklar arasında imzalanan alacak senetleri ve belgeler gerek bu belgelerin konusu gerekse de tarafları açısından bakıldığında birer özel hukuk sözleşmesidir. Dolayısıyla birer özel hukuk sözleşmesi niteliğinde olan bu belgelerin Borçlar Hukukunun sözleşmelere ilişkin hükümlerine de uygun olması gerekir³¹¹.

c) Alacak Senetleri ve Belgelerin İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Alacak Senedi veya Belgenin Ortaklar ile Tarım Kredi Kooperatifi Arasında Düzenlenmiş Olması

1581 sayılı Kanunun 12. maddesine bakıldığında kooperatiflerin kredi ile ilgili alacak senetleri, kağıtları ve her türlü taahhütname ve sözleşmelerin ortak ile kooperatif arasında düzenlenmesi gerektiği anlamı çıkmaktadır. Dolayısıyla kooperatife üye olmayan üreticiler ile kooperatif arasında bu tür kredi sözleşmesi düzenlenmesi mümkün değildir. Bu durumda alacak senetleri veya belgelerin ilâm niteliğinde bir güce sahip olabilmesi için ilk olarak bu belgelerin kooperatif ile ortaklar arasında düzenlenmesi gerekmektedir.

(2) Alacak Senedi veya Belgenin Kooperatiflerin Kredi Vermesi İle İlgili Olması

1581 sayılı Kanun kooperatiflerin amaç ve çalışma konularını belirlerken birçok konuyu kanun kapsamına almıştır. Bu konulardan biri de kooperatif

---

³¹⁰ Özel hukuk tüzel kişiliği özel hukuk alanında bir hukukî işlem ile kurulmuş olan tüzel kişileri olup hangi tüzel kişilerin bu şekilde kurulabileceği kanun hükümleriyle belirlenmiştir. Böylece kanun koyucunun belirlediği bu tiplerin kurulmasına yönelik irade beyanlarına tüzel kişiliği kurucu bir sonuç bağlamıştır. Bu konuda bkz. **Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay, Kişiler Hukuku**, 14. Bs., İstanbul 2014, s. 252.

³¹¹ Sözleşmelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 89 vd. ;Avukatlık Kanunu m. 35/ A bakımından bkz. ve karşı. **Ulukapı**, s. 454-455.

ortaklarının kısa ve orta vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılama olarak işaret edilmiştir (m.3/1-a). Ancak 1581 sayılı Kanun'un 12. maddesi sadece kredi ile ilgili alacak senetleri veya belgelerin ilâm gücüne sahip olacağına işaret edilmiştir. Yani diğer konularda düzenlenecek sözleşmelere böyle bir imkân tanınmamıştır. Dolayısıyla kooperatif ile ortaklar arasında düzenlenecek her türlü sözleşme değil, sadece kredi ile ilgili olanlar ilâm gücüne sahip olacaktır.

(3) Alacak Senedi veya Belgenin Köy veya Mahalle İhtiyar Heyetleri veya Noterler Tarafından Onaylanmış Olması

Kooperatifler ile ortaklar arasında düzenlenecek kredilere ilişkin senetlerin veya belgelerin ilâm gücüne sahip olması için zorunlu şartlardan birisi de bu belgelerin köy veya ihtiyar heyetleri tarafından onaylanması gereğidir. Bu şart yine kanunun 12. maddesinde açıkça düzenlenmiştir³¹².

Bu belgelere onay verecek makam konusunda krediyi veren kooperatifin veya ortağın oturduğu yerdeki köy veya ihtiyar heyetleri yetkili kılınmıştır.

---

³¹² "...Borçlu murisin takip dayanağı sözleşmede müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla imzasının yer aldığı görülmekte olup, alacaklı kooperatif tarafından mirasçılar hakkında ilâmlı icra takibi başlatılmıştır. Borçlular vekili, dayanak senetlerin ilâm niteliğini taşımadığını ileri sürdüğüne göre, öncelikle, takip dosyasındaki örnekleri okunaklı olmayan dayanak senetlerin asılları getirtilerek, 1581 Sayılı Kanunun 12.maddesi kapsamında ilâm niteliğinde olup olmadıkları tespit edilerek, ilâm niteliğini taşıdıklarının anlaşılması halinde, diğer itiraz ve şikâyet nedenleri incelenerek karar verilmesi gerekir. 1581 Sayılı Kanunun 12.maddesine göre; "Kooperatiflerin kredi ile ilgili alacak senetleri, kayıtları ve her türlü taahhütname ve sözleşmeler ortağın oturduğu veya kooperatifin bulunduğu köy veya mahalle ihtiyar heyetleri tarafından parasız olarak tasdik olunur. Bu suretle tasdik olunan senetler ve belgeler İİK'nun 38. maddesinde yazılı belgeler hükmündedir". İİK'nun 38. maddesine göre ise; "Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tabidir". Dolayısıyla 1581 Sayılı Kanunu'nun 12.maddesinde belirtilen nitelikte Tarım Kredi borç senedine dayanılması halinde ayrıca ilâma gerek bulunmaksızın ilâmlı icra yolundan yararlanılabilir. Ancak maddede açıkça, söz konusu senetlerin köy veya mahalle ihtiyar heyetleri tarafından tasdik edilmesi halinde ilâm niteliğini kazanabileceği vurgulanmıştır. Şehir ve Kasabalardaki Mahalli Muhtar Ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü'nün 4. maddesinde; "mahalle muhtar ve ihtiyar kurulu, bir muhtar ve dört üyeden kurulur ... " hükmü yer almaktadır. Yarg., 12. HD., T. 26.06.2012, E. 2012/4509, K. 2012/22351 (KİBB, e. t: 09.12.2014).

Diğer taraftan kanun köy veya ihtiyar heyetleri dışında başka bir makama da bu belgeleri onaylama görevi vermiştir. Buna göre; müracaat halinde noterler tarafından da bu belgelere onay verilebilecektir.

d) Şekli ve İçeriği

Tarım kredi kooperatifi ile ortakları arasında düzenlenen alacak senetleri veya belgelerin şekli yazılı şekil olup ve bu şeklin de geçerlilik şekli olduğu söylenebilir.

Taraflarca düzenlenecek alacak senetleri veya belgelerde hangi hususların yer aldığı kanun tarafından açıkça belirtilmese de belgelerde şu hususların bulunması gerektiği kanaatindeyiz. Kooperatifin adı, ortağın (borçlunun) adı, soyadı, adresi, ürün veya tarımsal ihtiyacın çeşidi ve kredinin bedeli, düzenlenme ve vade tarihi, faiz oranı, kefillerin kimlik bilgileri, Köy veya İhtiyar Heyeti veya Noter Onayı, tarafların imzası.

e) Hükümü ve İcrası

1581 sayılı Kanuna göre kooperatif ile ortakları arasında düzenlenen alacak senetleri ve belgeler İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesine öngörülen ilâm niteliğinde belgelerdendir³¹³. Kanununun 12. maddesinde düzenlenen bu hüküm bu belgelerin etkisini göstermektedir. Ancak kanun koyucu bu belgelere yetkili makamlarca onaylanması halinde ilâm gücü kazandırmıştır. Böylece yetkili makamlarca onaylanan alacak senetleri veya belgelere dayanan alacaklı kooperatif, borcun ödenmemesi durumunda alacağını ilâmlı icra yoluyla borçludan talep edebilecektir.

Diğer taraftan kanun koyucu ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeleri yalnız icra edilebilirlik açısından aynı hukukî rejime tabi tutmuştur. Dolayısıyla ilâm niteliğinde belgeler maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip değildir³¹⁴. Bu nedenle bu belgelere dayalı olarak başlatılan icra takibine karşı menfi tespit davası açılabilecektir³¹⁵.

---

³¹³ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

³¹⁴ Bkz. I. Bölüm, III.

³¹⁵ "...Alacaklı kooperatif, 1581 sayılı Tarım ve Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 12.maddesine göre ilâm niteliğindeki belge sayılan senetlere dayalı olarak ilâmlı

F. Dispeç Raporunun Onaylanması Kararı (TTK m. 1284/1)

1. Genel Olarak

İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesinde öngörülen ilâm niteliğinde belgeler dışında özel kanunlarda adı geçen diğer bir ilâm niteliğinde belge 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Deniz Kazaları başlıklı beşinci kısmının Müşterek Avarya adlı birinci bölümünde yer alan dispeç raporu hakkında verilen kararlardır³¹⁶.

Kanun hükmüne göre dispeç raporunun onaylanması hakkındaki kararın kesinleşmesiyle bu karar, raporda gösterilen alacakların ödetilmesi için verilmiş bir ilâm niteliğini kazanır. Şu kadar ki, itiraza uğramamış bir raporun onaylanması kararı kesinleşmeden önce de bu niteliğe sahiptir (TTK m. 1284/1).

---

icra takibi başlatarak borçluya örnek 4-5 icra emri göndermiştir. Borçlu vekili geçerli bir kefaletinin olmadığını iddia ederek icra mahkemesinden takibin ve icra emrinin iptalini talep etmiştir. Mahkemece duruşmada Asliye Hukuk Mahkemesinin dosyası incelenmiştir. Bu dosyadan borçlunun alacaklı kooperatife karşı, itiraza konu İcra Müdürlüğünün dosyası ile takibe konu alacakla ilgili borcunun bulunmadığının tespitine ilişkin menfi tespit davasının açıldığı tarihte davanın kabulüne karar verildiği, kararın henüz kesinleşmediği görülmüştür. İcra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir. Bu nedenle icra takibinin iptali için menfi tespit davasının kabul kararının kesinleşmesi gereklidir. Kesinleşmeyen menfi tespit ilâmına dayalı olarak borçlu yönünden takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir. Mahkeme ilâmından başka bazı belgeler ilâm niteliğinde kabul edilmiştir. Bu belgeler ya İcra ve İflâs Kanununun 38.maddesinde veya özel kanunlarda belirtilmiştir. Kanun koyucu ilâm niteliğindeki belgeleri sadece icra edilebilirlik açısından ilâmlarla aynı hukukî rejime tabi tutmuştur (Süha Tanrıver, İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi s. 83). İlâmların ilke olarak maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olmasına karşılık, ilâm niteliğindeki belgeler bu özellikten yoksundur.

İlâmlı icra takibinde İİK'nun 33/4 fıkrasında borçlunun sadece istirdat davası açabileceği belirtilmiştir. Bu hükümden ilâmlı icrada menfi tespit davası açılmayacağı sonucuna varılamaz. İİK'nun 41.maddesinin yollaması ile İİK'nun 72.maddesi ilâmlı icra takiplerinde de uygulama alanı bulur. Ancak, ilâma dayalı ilâmlı icra takiplerinde borçlu, ilâmın verildiği tarihten önceki dönemde borcun itfa edilmiş veya zamanaşımına uğramış olduğunu ileri sürerek istirdat veya menfi tespit davası açamaz. Aksi halin kabulü HUMK'nun 237.maddesinde belirtilen maddi anlamda kesin hükme aykırı düşer (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı s. 817 ve 818). Buna karşılık, ilâm niteliğindeki belge, maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olmadığından bu belge tarihinden önceki itfa ve zamanaşımı iddialarına dayalı istirdat veya menfi tespit davaları açılabilir." Yarg. 12.HD., T. 17.03.2009, E. 2008/24059, K. 2009/5604, (KİBB, e. t: 10.12.2014).

³¹⁶ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

Dispeç, müşterek avarya³¹⁷ sayılan zarar ve masrafların gemi, yük ve navlun arasında paylaşılması işlemine verilen addır. Bu paylaşmaya ilişkin yapılan hesaplar ise dispeç raporu adlı bir belgede tespit edilir³¹⁸. Dispeç, ilgililerin oybirliğiyle atayacakları bir veya birden fazla dispeççi tarafından yapılır. Oybirliği sağlanamazsa, dispeççiyi veya dispeççileri, dispeçin yapılacağı yer mahkemesi atar (TTK m. 1280/1).

2. Dispeç Raporunun Onaylanması Kararı

a) Kanun Hükmünün Amacı

Dispeç raporu müşterek avarya alacaklarının belirlenmesi amacıyla hazırlanmaktadır. Ancak müşterek avarya garame alacakları belirlendikten sonra, bu alacakların tahsilinin ayrıca düzenlenmesi gerekmiştir. Şayet TTK'nın 1284. maddesiyle özel bir düzenleme yapılmıyorsa, belirlenen müşterek avarya alacakları adi alacakların tahsiline ilişkin kurallara göre tahsil edilecekti. Oysa ilgililerin

---

³¹⁷ Müşterek Avarya TTK'nın 1272. maddesinde "Ortak bir deniz sergüzeştine atılmış olan gemiyi, yükü, diğer eşyayı ve navlunu birlikte tehdit eden bir tehlikeden onları korumak amacıyla ve makul bir hareket tarzı oluşturacak şekilde, bile bile olağanüstü bir fedakârlık yapılması veya olağanüstü bir gidere katlanılması hâlinde "müşterek avarya hareketi" var sayılır ve bu hareketin doğrudan doğruya sonucu olan zarar ve giderler müşterek avarya olarak kabul edilir" şeklinde tanımlanmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Rayegan Kender/Ergon Çetingil/Emine Yazıcıoğlu**, *Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler*, C. I, 14. Bs., İstanbul 2014, s. 268-277); **Pınar Alkan**, "Müşterek Avarya ve New Jason Klozu", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, *MÜHFD*, İstanbul 2003, s. 124; **Didem Algantürk Light**, "Müşterek Avarya- York Anvers Kuralları 1994 Revizyon Çalışmaları İle Getirilen Yenilik ve Düzenlemeler", *AÜEHFD*, C. VIII, Sa. 1-2, 2004, s. 583-585; **Sami Okay**, "Müşterek Avarya Hukukunun Kısa Bir Tarihçesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 24, Sa. 1-4, 1959, s. 289-308; **Cemaleddin Yavaşca**, *Deniz Ticaret Hukuku*, İstanbul 1993, s. 66; **Atilla Aybay/Aydın Aybay/Gündüz Aybay/Rona Aybay**, *Deniz Hukuku*, İstanbul 1998, s. 746; **Albert Wahl**, *Deniz Ticaret Hukuku*, Çev. Kazım Berker, İstanbul 1948, s. 253-265; **Adil İzveren/ Nisim Franko/Ahmet Çalık**, *Deniz Ticaret Hukuku*, Ankara 1994 s. 345; **Erol Ertan**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Müşterek Avarya İle İlgili Hükümlerinin Değerlendirilmesi, s. 2,

http://www.turkishmla.org/Sunumlar/6102_sayili_kanuna_gore_musterek_avyarya_erol_ertan.pdf, e. t: 16.12.2014.

³¹⁸ **Ergon Çetingil / Rayegan Kender/ Sami Ünan**, *Müşterek Avarya Hukuku*, İstanbul 2011, s. 273; **Ertan**, s. 7; **Yavaşca**, s. 112.

itirazlarına göre gerekirse düzeltilerek mahkeme incelemesinden geçmiş bir dispeç raporunda yazılı alacakların farklı bir prosedüre tabi olması gerekliliği de açıktır³¹⁹.

Mahkemenin onaylama kararı kesinleştiği anda, bu karar dispeç raporunda belirtilmiş alacakların tahsili için verilmiş icra edilebilir yargı kararı niteliğine kavuşacaktır. Diğer taraftan itiraza uğramamış bir dispeç raporunun onaylanması kesinleşmeden önce icra edilebilir yargı kararı niteliğine sahip olacaktır³²⁰.

b) Hukukî Niteliği

Dispeç raporunun hukukî niteliği bu raporların kural olarak bilirkişi raporu niteliğinde olduğu yönündedir³²¹. Zira dispeç, ilgililerin oybirliğiyle atayacakları bir veya birden fazla dispeççi tarafından yapılır. Oybirliği sağlanamazsa, dispeççiyi veya dispeççileri, dispeçin yapılacağı yer mahkemesi atar (TTK m. 1280/1). Dolayısıyla mahkeme tarafında seçilen dispeççilerin hakem sıfat ve yetkisi yoktur. Bu durumda mahkeme tarafında atanan dispeççi raporu sadece bir rapordan ibarettir³²².

Diğer taraftan bazı konişmentolarda dispeççilerin hakem-dispeççi olarak belirtildiği görülmektedir. Bu nedenle hakem-dispeççilerinin kararlarının aynı zamanda hakem kararı niteliğinde olduğu da söylenebilir³²³.

---

³¹⁹ Çetingil/Kender/Ünan, s. 335.

³²⁰ Çetingil/Kender/Ünan, s. 336; “İtiraz edilmeyen bir dispecin onay kararı, kesinleşme de bir ilâm hükmünde olduğu gibi, dispecin onayı hakkında karar kesinleştiği takdirde, dispeç raporunda gösterilen alacakların ödetilmesi için verilmiş bir ilâm niteliğini alır.” (İzveren/Franko/Çalık, s. 370); Benzer şekilde, Ertan, s. 8.

³²¹ İzveren/Franko/Çalık, s. 367; Çetingil/Kender/Ünan, s. 278.

³²² Yavaşca, s. 114.

³²³ Dispeç raporunun düzenlenmesi aşamasında tarafların anlaşmaları halinde konişmento ve navlun sözleşmelerine konulan hükümlerle tahkim şartı getirilerek, dispeçin, hakem-dispeççiler aracılığıyla ve tahkim prosedürü içerisinde düzenlenmesi mümkündür. İşte bu gibi durumlarda hakem-dispeççiler, tahkim usulü hükümleri çerçevesinde, dispeç raporunu “dispeç kararı” şeklinde hükme bağlarlar. Hukukumuzda hakem-dispeççilerin bu kararları Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 412 vd. hükümleri gereğince hakem kararı niteliğinde kabul edilmektedir. (İbrahim Özbay, *Hakem Kararlarının Temyizi*, Ankara 2004, s. 74-75); İzveren/Franko/Çalık, s. 367; Çetingil/Kender/Ünan, s. 278; Dispecin ilgililerin anlaşmasıyla tahkim yoluyla da yapılabileceği yönünde bkz. Aybay, Rona ve diğerleri, s. 750; Ayrıca bkz. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 6, 6. Bs., İstanbul 2001, s. 5931.

c) Dispeç Raporunun Onaylanması Kararının İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Raporun Konusunun Müşterek Avarya Olması

Dispeç müşterek avarya sayılan zarar ve masrafların gemi, yük ve navlun arasında paylaşılması işlemine verilen addır³²⁴. Dolayısıyla dispeç raporunun konusu öncelikle müşterek avarya olmalıdır. Müşterek avarya, “ortak bir deniz sergüzeştine atılmış olan gemiyi, yükü, diğer eşyayı ve navlunu birlikte tehdit eden bir tehlikeden onları korumak amacıyla ve makul bir hareket tarzı oluşturacak şekilde, bile bile olağanüstü bir fedakârlık yapılması veya olağanüstü bir gidere katlanması hâlinde ‘müşterek avarya hareketi’ var sayılır ve bu hareketin doğrudan doğruya sonucu olan zarar ve giderler müşterek avarya olarak kabul edilir” şeklinde açıklanmıştır (TTK m. 1272/1).

TTK hükmünden hareketle meydana gelen bir deniz kazasında müşterek avaryadan bahsedebilmek için; gemi ve yükün ortak bir deniz sergüzeştine atılması, gemi, yük, diğer eşyalar ile navlunun ortak bir tehlike ile karşılaşmış olması, ortak tehlikeden korunmak amacıyla fevkalade bir fedâkarlık veya fevkalade bir masraf yapılmış olması, fedakârlığın iradi bir şekilde yapılması, fedakârlık hareketinin makul olması, faydalı netice sağlaması gerekir³²⁵.

---

³²⁴ Bkz. II. Bölüm, II/F.

³²⁵ **Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu**, s. 269-270; Benzer şekilde, **Yavaşca**, s. 66-67; Benzer şekilde, **Alkan**, s. 126; “Umumi avarya olabilmesi için lüzümlü şartlar: a) Büyük avarya ancak yükleme ve hareket zamanında itibaren vücut bulabilir, b) Masraf veya zararın bir mücbir sebepten doğmuş olması lazımdır, c) Masraf veya zarar gemi veya eşyanın selameti ve menfaati namına emredilmiş olmalıdır, d) Faydalı bir netice elde edilmiş olmalıdır” (**Wahl**, s. 253-260).

(2) Raporun İlgililerce Seçilen veya Mahkemece Atanan Dispeççi Tarafından Hazırlanmış Olması

6102 sayılı TTK dispeç yaptırma yükümlülüğünü donatana yüklemiştir. Ancak bu yükümlülük donatanın dispeççi atanması amacıyla mahkemeye başvurmasını ifade eder. Donatanın mahkemeye başvurusu üzerine mahkemece dispeççi görevlendirilecek, dispeççi de taraflara eşit mesafede olmak koşuluyla raporunu hazırlayacaktır³²⁶.

Diğer taraftan dispeç, ilgililerin oy birliği ile atayacakları bir veya birden fazla dispeççi tarafından da yapılabilir. Şayet oybirliği sağlanamazsa dispecin yapılacağı yer mahkemesi dispeççi veya dispeççileri atayacaktır (TTK m. 1280/1).

Kanun'da dispeççiyi atayacak "ilgililerin" kim olduğu hususunda açıklık yoktur. Fakat müşterek avarya alacaklıları ile borçluların ilgili sayılmaları gerekir³²⁷.

Dispeç süresinde yaptırılmazsa, sigortacı da dâhil olmak üzere, ilgililerden herhangi biri bunun yapılmasını istemeye ve yaptırmaya yetkilidir (TTK m. 1280/2). Dispeçin yapılması istemi, olayın müşterek avarya sayılmayacağı ileri sürülerek dispeççi tarafından reddedilirse, dispeçin yapılmasının gerekip gerekmediğine, sigortacı da dâhil olmak üzere, ilgililerden herhangi birinin başvurması üzerine TTK 1279. maddede yazılı yerdeki mahkemece karar verilir. Mahkeme dosya üzerinde veya sigortacı da dâhil olmak üzere ilgilileri dinleyerek bu hususta karar verir (TTK m. 1280/3).

---

³²⁶ Çetingil/Kender/Ünan, s. 322.

³²⁷ Çetingil/Kender/Ünan, s. 327.

(3) Raporun Mahkemece Onaylanması ve Kesinleşmesi veya İtiraz Edilmeksizin Onaylanmış Olması

Dispeç raporunun hazırlanması üzerine sigortacılar dahil ilgililer dispecin yapıldığı yer mahkemesinden dispecin onaylanmasını isteyebilecekleri gibi avaryaya türüne veya hesaplarına itiraz da edebilirler (TTK m. 1281/1).

Dispecin onaylanması talebi veya dispece itiraz, dilekçeyle, dispecin yapılması gereken yer mahkemesine verilmesiyle olur³²⁸. Dilekçede duruşmaya çağrılacak olan ilgililerin ad ve soyadları bildirilir. Mahkeme, dispeççiden, dispeç ile istemleri ispatlayan belgeleri ister; bu belgelerin tamamlanmasına gerek görülürse, ibrazını onları elinde bulunduranlara emreder. İlgililerin hepsi duruşmaya çağrılır. Çağrıda, dispeç ile istemleri ispatlayan belgelerin mahkeme kaleminde incelenebileceği ve çağrılanın daha önce de dispeçe karşı mahkemede itirazda bulunabileceği, belirli günde gelmediği takdirde dispeçe onay vermiş sayılacağı yazılır. Çağrının duruşma gününden en az onbeş gün önce ilgililere tebliğ edilmesi gerekir (TTK m. 1281/2, 3, 4). Ayrıca yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382/e maddesinin 12. fıkrası gereği gerek dispeçci tayini gerekse dispecin mahkemece tasdiki işlemleri çekişmesiz yargı işidir. Dolayısıyla mahkeme çekişmesiz yargı hükümlerine göre yargılama yapacaktır.

Dispeç raporuna itirazın, en geç ilk celsede, hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve etraflı olarak yapılması zorunludur. Haklı sebepler dolayısıyla bu mümkün olmazsa, hâkim ilgiliye itirazını bildirmek üzere bir defalık uygun bir süre verir. İlk oturumda veya en geç hâkim tarafından verilecek süre içinde gereği gibi açık ve ayrıntılı şekilde bildirilmemiş olan itiraz yapılmamış sayılır (TTK m. 1281/5).

Dispeç raporunun onaylanması için belirlenen günde duruşma yapılır. Dispeçe karşı, duruşmada veya daha önce bir itiraz yapılmamış olduğu takdirde dispeç

---

³²⁸ Çetingil/Kender/Ünan, s. 329.

onaylanır. İtiraz yapılmışsa ilgililer dinlenir. İtirazın yerinde olduğu görülür veya başka surette bir anlaşmaya varılırsa dispeç buna göre düzeltilerek onaylanır. İtirazın hemen karara bağlanması imkânının bulunmaması hâlinde, dispeç raporunun itirazın kapsamı dışında kalan kısımları, ayrı bir kararla onaylanır ve itiraz edilen kısım hakkında duruşmaya devam olunur (TTK m. 1282).

Kanun koyucu dispeç raporunun onaylanması hakkında vermiş olduğu kararın kesinleşmesiyle bu kararın ilâm niteliğinde bir belge sayılacağını öngörmüştür. Fakat dispeç raporuna herhangi bir itiraz olmaması halinde onaylama kararı kesinleşmeyi beklemeden de ilâm gücüne sahip olur³²⁹.

d) Şekli ve İçeriği

Dispeç raporunun şekli yazılı şekil olup ve kanaatimizce bu şekil geçerlilik şartıdır.

Dispeç raporunda hangi hususların olacağı Türk Ticaret Kanunu'nda açıklanmamıştır. Bu konuda açıklayıcı hükümleri 2004 tarihli York-Anvers Kurallarından anlamaktayız. Buna göre dispeç raporunda³³⁰:

- İlk bölümde müşterek avarya olayı,

- İkinci bölümde alacaklı masa,

- Üçüncü bölümde borçlu masa,

-Dördüncü bölümde ise müşterek avaryanın garame oranı bulunmak zorundadır.

---

³²⁹ Ertan, s. 8; Çetingil/Kender/Ünan, s. 336; İzveren/Franko/Çalık, s. 370.

³³⁰ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, s. 278; Yavaşca, s. 117; Örnek hakem-dispeççi raporu için bkz. Aybay, Rona ve diğerleri, s. 762-775.

e) Hükümü ve İcrası

Türk Ticaret Kanunu'nun 1284 maddesi gereği dispeç raporunun mahkemece onaylanması ve kesinleşmesi veya itiraz edilmeksizin onaylanması sonucunda verilen karar, raporda gösterilen alacakların ödetilmesi için verilmiş bir ilâm niteliğine kavuşur. Bu durumda alacaklı ilâmlı icra yoluyla alacağına kavuşma olanağına sahip olacaktır.

Dispeç raporunun onayına dair karar gamede hakları ve borçları tespit etmeye yönelik bir tespit hükmüne sahip olduğu gibi kesinleşmesiyle birlikte alacağın tahsili için verilmiş bir eda hükmüne dönüşür. Ancak bir önceki paragrafta da bahsettiğimiz gibi rapor itiraza uğramadığı zaman kararın kesinleşmesine de gerek yoktur³³¹.

Diğer taraftan raporun onayına ait ilâmın, onay istemi üzerine yapılan duruşmaya usulüne göre çağrılmış olmayan ilgililer aleyhine hiçbir sonuç doğurmayacağı kanun koyucu tarafından öngörülmüştür (TTK m. 1284/2). Ancak şu hususu belirtmek gerekir ki, dispeç bütün ilgililer bakımından bağlayıcı sonuçlar doğurduğu takdirde amacına ulaşır. Bazı borçlular için bağlayıcı olmayan bir dispeç raporunun aksak olacağını söylemek gerekir³³².

G. 3091 Sayılı Kanun'un 17. Maddesinin 5. Fıkrasında Öngörülen "Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına" İlişkin Kararlar

1. Genel Olarak

Medeni Kanunun zilyetlik davaları için öngördüğü düzenlemeler taşınmazlara yapılan tecavüzleri amaca uygun çözümleyememiş ve ülkemizde rastlanan pek çok tecavüz fiillerini önleyememiştir³³³. Bu davaların çoğunlukla uzun süren davalar

---

³³¹ Çetingil/Kender/Ünan, s. 281.

³³² Çetingil/Kender/Ünan, s. 336.

³³³ Turhan Esener/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2008, s. 84.

olması da farklı hukukî yollara ihtiyaç olduğunu göstermiştir³³⁴. Dolayısıyla taşınmaz malların sahip olduğu iktisadi önem sebebiyle³³⁵ ve yukarıda belirttiğimiz sebeplerle kanun koyucu taşınmazların idari yollardan korumak amacıyla ayrıca bir düzenlemeye gitmiştir³³⁶.

Taşınmazların idari yoldan korunmasına ilişkin ilk düzenleme 12.06.1933 tarih ve 2311 sayılı Gayrimenkule Tecavüzün Def'ine Dair Kanun'dur. Daha sonra bu kanun yürürlükten kaldırılarak 16.04.1952 tarih ve 5917 sayılı Gayrimenkule Tecavüzün Def'ine Hakkında Kanun kabul edilmiş ve son olarak bu kanununda kaldırılmasıyla 04.12.1984 tarih ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun³³⁷ kabul edilmiştir³³⁸. Halen yürürlükte bulunan bu kanun dışında 3091 sayılı Kanunun uygulamasını gösteren bir de Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun Uygulama Şekli ve Esaslarına Dair Yönetmelik³³⁹ çıkarılmıştır³⁴⁰.

---

³³⁴ Esener/ Güven, s. 84.

³³⁵ Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, 8. Bs., Ankara 2008, s. 95.

³³⁶ Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, 6. Bs., Konya 2012, s. 91; Kemal Tahir Gürsoy, *Türk Eşya Hukukunda Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Ankara 1970, s. 83-84.

³³⁷ R. G. 18606 Sa. 15.12.1984 T.

³³⁸ Abdullah Şen, *Taşınmaz Mal Zilyetliğinin İdari Yoldan Korunması*, YLT , (Dan. Prof. Dr. Şebnem Akipek Öcal), AÜSBE, Ankara 2011, s. 8-18, e. t: 22.12.2014; Ayan, s. 91-92; Mehmet Ünal/Veysel Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2008, s. 200-201; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 17. Bs., İstanbul 2014, s. 90; Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Eşya Hukuku Zilyetlik-Tapu Sicili-Mülkiyet*, C. I, 5. Bs., İstanbul 1989, s. 130; M. Turan Çuhadar, *Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin İdari Yoldan Önlenmesi*, Adana 2006, s. 4; Bilal Özkan, *Taşınmaz Mal Zilyetliğinin Tecavüzlere Karşı İdari Yoldan Korunması*, YLT , (Dan. Prof. Dr. İhsan Erdoğan), GÜSBE, Ankara 2010, s. 6 ; Sinan Güven, *Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin İdari Yoldan Önlenmesi*, YLT, (Dan. Yrd. Doç. Dr. Engin Saygın), ATAÜSBE, Erzurum 2011, s. 4-5; Ayhan Uçar, “ Zilyetliğin İdari Yoldan Korunmasında Yetkili Makam, Başvuru ve İdari Soruşturma Usulü”, *EÜHFD*, C. XII, Sa. 3-4, 2008, s. 282.

³³⁹ R. G. 18828 Sa. 31.07.1985 T.

³⁴⁰ Ayan, s. 92; Ünal/Başpınar, s. 201; Ertaş, s. 96; Şen, s. 18. Güven, s. 5.

2. 3091 Sayılı Kanun'un 17. Maddesinin 5. Fıkrasında Öngörülen Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına İlişkin Kararlar

a) Kanununun Amacı

3091 sayılı Kanunun amacının taşınmaz mallara yapılan tecavüz veya müdahalelerin, idari makamlar tarafından önlenmesi suretiyle tasarrufa ilişkin güvenliği ve kamu düzenini sağlamak olduğu kanunun ilk maddesinde açıkça belirtilmiştir (3091 s. K m. 1)

Diğer taraftan 5917 sayılı Kanunun iptali istemiyle açılan davada da 5917 sayılı Kanunun amacını vurgulayan Anayasa Mahkemesinin 21.02.1963 tarih, 274/40 sayılı kararında, TBMM' de yapılan görüşmelere dayanılarak, şu şekilde değerlendirme yapılmış ve dava reddedilmiştir: “Yurdumuzda taşınmaz malların ve özellikle arazinin sınırları uyuşmazlıkları önleyecek surette belli edilememiş olduğundan öteden beri tecavüz ve müdahaleler olagelmektedir. Bu hal, asayiş ve emniyeti bozmakta, hatta can kaybına bile sebep olmaktadır. Onun için gerek bu türlü tecavüzleri hemen önlemek, gerekse bozulan emniyet ve asayişini yeniden sağlamak amacıyla idare âmirlerine, mülkiyet haklarına dokunmamak, Medeni Kanun hükümleri tamamıyla saklı kalmak üzere gerçek veya tüzel kişilerin ellerinde bulundurdukları taşınmaz mallara yapılacak tecavüzleri önlemek yetkisi verilmiştir. Bu yetki, İl İdare Kanunu ile idare âmirlerine verilen güvenliği sağlama ve önleyici zabıta tedbirleri alma görevlerini de kolaylaştırır. Bu konuda yapılacak soruşturma ve verilecek kararlar, adli kazada bir delil olamayacaktır. Amaç, sadece şahısların kendiliğinden hak almalarını önleyici ve asayişin bozulmamasını sağlayıcı tedbir almaktır”³⁴¹.

---

³⁴¹ **Kani Ekşioğlu**, *İdari Yoldan Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi ve Tecavüz Eylemleri İle İlgili Ceza Kovuşturması*, İstanbul 1987, s. 33.

b) Hukukî Niteliği

Kanun koyucu taşınmaz mal zilyetliğine yapılan tecavüz ve müdahale neticesinde verilecek tecavüzün veya müdahalenin önlenmesi kararını verme yetkisini taşınmaz mal merkez ilçe sınırları içinde ise, il valisi veya görevlendireceği vali yardımcısına, diğer ilçelerde ise kaymakamlara tanımıştır (3091 s. K m. 2). Ayrıca bu kararda tecavüz veya müdahalenin önlenmesine karar verilirse, masrafların mütecevizden tahsili de belirtilecektir (3091 s. K m. 17/4).

İdari makamların karar verme yetkisine sahip olduğu açık olmakla birlikte bu kararın hukukî niteliğinin de bir idari karar olduğunu söylemek gerekir³⁴². Ayrıca kanun hükmünde bu kararların kesin nitelikte olduğu belirtilmiştir (3091 s. K m. 7). Nitekim kararlar aleyhine idari yönden kesin karar olması nedeniyle idari yargı yoluna da gidilebilir. Ancak kesinlik yargısal anlamda değil, idari anlamda kesinliktir. Bu idari kesinlikle birlikte daha sonra gerek kararı veren makam gerekse üst makam kararı değiştiremeyecek, kaldıramayacak veya geri alamayacaktır³⁴³.

c) Masrafların Tecavüzde Bulunandan Alınmasına İlişkin Kararların İlâm Niteliğinde Belge Olabilmesinin Şartları

(1) Soruşturma Sonunda Tecavüzün veya Müdahalenin Önlenmesine Karar Verilmesi

3091 sayılı Kanun'a göre yürütülen soruşturma sonucunda verilen kararda tecavüz veya müdahalenin önlenmesine karar verilirse yapılan masrafların da kararda belirtileceği öngörülmüştür (3091 s. K m. 17/5). Böylece yapılan masrafların tecavüzde bulunandan alınmasına ilişkin kararların ilâm niteliğine sahip olabilmesi için öncelikle soruşturmanın zilyet lehine sonuçlanması gerekir.

---

³⁴² Ekşioğlu, s. 139; Ünal/Başpınar, s. 211; Ertay, s.100; Özkan, s. 67; Güven, s. 66; Uçar, s. 285.

³⁴³ Güven, s. 66.

Kanun hükmünde geçen tecavüz ve müdahaleden ne anlaşılması gerektiği ise Uygulama Yönetmeliğinde açıklanmıştır. Buna göre tecavüz; taşınmaz malı zorla veya zilyedinden habersiz olarak işgal etmek veya ele geçirmek veya taşınmazın ayınında değişiklikler meydana getirmek. Müdahale; zilyedin taşınmaz mal üzerindeki mutlak hâkimiyetini kısmen veya tamamen ihlal etmektir (Uygulama Yönetmeliği m. 11)³⁴⁴. Bununla birlikte yönetmelikte taşınmaz mal kavramı da arz üzerinde sabit olan tarla, bağ, bahçe, arsa, orman, ağıl, apartman, dükkan, fabrika, otel gibi bütün arazi, bina ve madenler şeklinde açıklanmıştır (Uygulama Yönetmeliği m. 7/1)³⁴⁵.

Zilyetliğe yönelik tecavüzün veya müdahalenin önlenmesini isteyecek kişi taşınmazın zilyedidir. Tüzel kişilerde bu kişi tüzel kişinin yetkili organı, kamu idarelerinde malın ait olduğu idare organıdır. Köy tüzel kişiliğine ait taşınmazlarda ise esas olarak muhtardır. Ancak köy halkından herhangi bir kişi de başvuruda bulunabilir. Ayrıca 3091 sayılı Kanun kamu malı niteliğine haiz taşınmazlara vali veya kaymakamın re'sen soruşturma açılabilceğini de öngörmüştür (3091 s. K m. 19/1)³⁴⁶.

Taşınmaz mal zilyetliğine yapılan tecavüz veya müdahalelerin önlenmesi için başvurulacak makam taşınmaz mal merkez ilçe sınırlarında ise valilik, diğer ilçelerde ise kaymakamlıktır. Devletin hüküm ve tasarrufunda olan taşınmazlar ile menfaati umuma ait olan taşınmazlar dışında ki taşınmazlarda başvurunun tecavüz veya müdahalenin öğrenildiği tarihten itibaren 60 gün, tecavüz veya müdahalenin olduğu tarihten itibaren de 1 yıl içinde yapılması gerekir (3091 s. K m. 20/1)³⁴⁷.

---

³⁴⁴ **A. Lale Sirmen**, *Eşya Hukuku*, Ankara 2013, s. 88; **Ertas**, s. 96; **Ünal/Başpınar**, s. 201; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çuhadar**, s. 35-37; **Güven**, s. 22.

³⁴⁵ **Ünal/Başpınar**, s. 201; **Esener/ Güven**, s. 85.

³⁴⁶ **Ayan**, s. 93; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, *Eşya*, s. 91; **Sirren**, s. 89; **Çuhadar**, s. 41-43.

³⁴⁷ **Ertas**, s. 98; **Esener/Güven**, s. 85; **Ünal/Başpınar**, s. 209-210; **Çuhadar**, s. 44-46; **Ayan**, s. 96.

İlgililerce yapılan başvuru üzerine valilik veya kaymakamlık en geç 15 gün içinde bir karar vermek zorundadır. Ancak ilgili makam başvurunun süresi içinde olmadığına veya yetkili idari makama yapılmamış olduğuna veya taraflar arasındaki anlaşmazlığın 3091 sayılı Kanunun ihlali anlamında olmadığına karar verirse başvuruyu reddeder³⁴⁸. Ayrıca yine anlaşmazlığa ilişkin mahkeme tarafından ihtiyati tedbir kararı verilmiş olması veya adli mahkemelerde dava açılmış olması veya yapılan soruşturma neticesinde tecavüzün olmadığı durumlarda da talebin reddine karar verilir ve bu kararda soruşturma giderlerinin şikâyet eden kişi üzerinde kalacağı hükme bağlanır³⁴⁹.

Yetkili makam yaptığı inceleme sonucunda taşınmaza tecavüz edildiği kanaatine ulaşırsa saldırının sona erdirilmesine ve yapılan icra ve infaz giderlerinin saldırgandan icra yoluyla tahsil edilerek şikâyetçiye verileceğine ayrıca taşınmaz üzerinde üstün hak sahibi olduğunu iddia edenlerin yargı yoluna başvurabileceğine karar verir³⁵⁰.

(2) Soruşturma ve İnfaz Giderlerinin Kararda Belirtilmesi

3091 sayılı Kanun soruşturma ve infaz memurları ile infaz memuruna teknik yönden yardımcı olarak görevlendirilecek memurların yevmiye ve taşıt giderlerinin, başvuruda bulunanlar tarafından maliye veznesine yatırılacağını öngörmüştür (3091 s. K m. 17/1). Dolayısıyla taşınmazına tecavüz veya müdahale yapıldığını iddia ederek müteceviz hakkında önleme kararı verilmesi istemiyle başvuruda bulunan dilekçesinin kaydı yapıldıktan sonra soruşturma memurlarının yevmiyeleri ile taşınmazın bulunduğu yere araç ile gidilecekse taşıt giderlerini karşılayacak miktarda parayı maliye veznesine yatırdıktan sonra ilgili makbuzu getirecektir³⁵¹.

---

³⁴⁸ Ertaş, s. 99; Ünal/Başpınar, s. 210.

³⁴⁹ Ayan, s. 96.

³⁵⁰ Ayan, s. 96.

³⁵¹ Ekşioğlu, s. 302.

Diğer taraftan soruşturma ile infaz kararı yani önleme kararı verilmişse bunlar bir bütündür. Dolayısıyla soruşturma da olduğu gibi önleme kararının infazı için de bir takım giderlere gerek vardır. Bu giderler de infaz memurlarının ve yardımcı personelin yevmiye ile kararın uygulanacağı yere gidilecek taşıt giderleridir. Bu giderlerin de başvuru tarafından soruşturma giderleri ile birlikte veya infaz aşamasında maliye veznesine yatırması gerekir³⁵².

Öte yandan 3091 sayılı Kanun'un 3. maddesinin son fıkrasına göre vali veya kaymakam tarafından re'sen yaptırılan soruşturmalarda yapılan soruşturma ve infaz giderlerinin taşınmaz malın ait olduğu kamu idareleri, kurumları ve kuruluşlarınca karşılanacağını öngörmüştür (3091 s. K m. 17/3).

Başvuru tarafından yapılan bu giderlerin soruşturma sonucunda tecavüz veya müdahalenin önlenmesine karar verilirse kararda belirtilmesi gerekir (3091 m. 17/5). Zira bu giderlerin başvuru tarafından karşılanması bu giderlerden sorumlu olacağı anlamına gelmez. Tecavüz veya müdahalenin önlenmesine karar verilirse ve bu kararın infazı da sağlanmışsa artık giderlerden sorumluluk mütecevize döner. Ancak bu hususun verilen kararda belirtilmesi gerekmektedir³⁵³.

d) Şekli ve İçeriği

3091 sayılı Kanun ve bu kanuna dayalı olarak çıkarılan uygulama yönetmeliğinde soruşturma sonucu verilecek kararda nelerin olacağına dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak kanaatimizce valilik veya kaymakamlıklarca verilecek tecavüz veya müdahalenin önlenmesi kararında şu hususlar bulunmalıdır³⁵⁴:

---

³⁵² Ekşioğlu, s. 302-303.

³⁵³ Ekşioğlu, s. 303.

³⁵⁴ Nevzat Tankut, *İdari Kararlarla Gayrimenkul Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi*, Ankara 1996, s. 316; Benzer şekilde bkz. Çuhadar, s. 69.

- Başvurucu ile mütecavizin adı, soyadı,
- Tecavüz veya müdahalenin şekli ve miktarı,
- Taşınmazın yeri, niteliği ve sınırları,
- Tecavüz veya müdahale tarihi,
- İkinci tecavüz olup olmadığı,
- Tecavüz veya müdahalenin başvuru sahibi tarafından öğrenildiği tarih,
- Başvurucunun müracaat tarihi,
- Olayın özeti ile tecavüzün veya müdahalenin önlenmesine, üstün hak sahibi olanların genel hükümler dairesinde yargı yoluna başvurabileceğine, soruşturma ile infaz giderleri toplamının miktarına ve bu miktarın mütecavizden icra yolu ile tahsili ile başvuru sahibi zilyede ödenmesine ve karara karşı idari yargı yolunun açık olduğunun yazılması,
- Vali, vali yardımcısı veya kaymakamın imzası ve mührü.

e) Hükümü ve İcrası

3091 sayılı Kanun'un 17/5 maddesine göre tecavüzün veya müdahalenin önlenmesine karar verilmesi halinde kararda yapılan soruşturma ve infaz giderlerinin belirtilmesi halinde karar, bu giderler yönünden ilâm niteliğindedir³⁵⁵. Dolayısıyla kararın bu yönüyle hükümü ilâm niteliğinde olmasıdır.

Ancak söz konusu kanun hükmünde, kararın ilâm niteliğinde olduğuna dair bir hüküm bulunmamaktadır. Zira kanun hükmü “ *...bu masrafların tahsiline ait karar fıkrası icra dairesince yerine getirilir*” şeklindedir. Kararın yapılan giderler yönünden ilâm niteliğinde olduğu Yargıtay'ın 1995 yılında vermiş olduğu bir

---

³⁵⁵ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

kararda ortaya çıkmaktadır. Yargıtay'ın bu kararına göre; taşınmaz mal zilyetliğine yapılan müdahaleden dolayı verilen men kararında hüküm altına alınan masrafların tahsili, ilâmların icrası hükümlerine göre yapılacağından, bu konudaki itirazlar İcra Mahkemesi'nce çözümlenir³⁵⁶.

Bu durumda taşınmaz mal zilyetliğine yapılan tecavüz veya müdahalenin önlenmesi için yapılan başvuru sonucunda valilik veya kaymakamlık tarafından verilen tecavüzün veya müdahalenin önlemesine dair kararda soruşturma ve infaz giderlerinin de belirtilmesi durumunda karar bu yönüyle ilâm niteliğine sahip bir belge olup, ilâmlı icraya konu olabilecektir.

H. ÇEŞİTLİ MESLEK GRUPLARI BAKIMINDAN ÖNGÖRÜLEN İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELER

1. Avukatlar Hakkında Yetkili Makamlarca Verilen “Para Cezası”na ve “Baro Giderlerine” İlişkin Kararlar (1136 s. K m. 64, 86, 162)

1136 sayılı Avukatlık Kanunu avukatlara verilen para cezaları ile bazı giderlerin tahsilinin ilâmların icrası hükümlerine göre yerine getirileceğini öngörmüştür. Bu sebeple yetkili makamlarca verilen para cezaları ile baro giderlerine ilişkin kararlar İİK m. 38 anlamında ilâm niteliğinde belgelerdir³⁵⁷.

---

³⁵⁶ Yarg. 18. H.D, T. 07.03.1995, E. 1995/1812, K. 1995/2835 (Tankut, s. 41).

³⁵⁷ “... Para ve teminat verilmesi hakkındaki ilâmların icrası İİK'nun 32 ve ardından gelen maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddede (Para borcuna veya teminat verilmesine dair ilâm icra dairesine verilince icra müdürü borçluya bir icra emri tebliğ eder...) hükmüne yer verilmiştir. İİK'nun "ilâm mahiyetini haiz belgeler" başlığını taşıyan 38. maddesinde ise (Mahkeme huzurunda yapılan saikler, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tabidir...) denilmektedir. Yine bazı özel kanunlarda, konuları ile ilgili birtakım belgelerin ilâm niteliğinde olduğu kabul edilmiştir. Örneğin, 1581/m. 12; Avukatlık K.m. 162, 64, 86; Noterler K.m. 145/II-, m. 117/1., m. 20/5 gibi, görüldüğü üzere yasa koyucu hangi belgelere dayanılarak ilâmlı takip yapılabileceğini önemine binaen titizlikle düzenlemiş, gerekli gördüğü hallerde bunu kanunla belirleyip sınırlandırmış, anılanların dışında kalan kayıt ve belgelerin ilâmlı takiple icraya konulmasına üstünlük tanımamıştır.” Yarg. HGK., T. 8.10.1997, E. 1997/12-51, K. 1997/776 (KİBB, e. t: 29.12.2014); Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

Avukatlık Kanunu meslek mensuplarına verilecek para cezalarının hangi durumlarda verileceği Kanunun 64. ve 86. maddelerinde de açıklamıştır. Buna göre; avukatlar denetleme ve şikâyetle ilgili meselelerde bu Kanunda gösterilen meslek sırrını saklama yükümlülüğüne aykırı düşmedikçe, baro başkanına veya yönetim kuruluna yahut bunlar tarafından görevlendirilen üyelere birine bilgi vermek ve istek üzerine dosyaları göndermek, dinlenmek üzere çağırıldığı hallerde baro başkanı, yönetim kurulu veya bu kurul üyelerinden birinin davetine uymak zorundadır. Bu zorunluğa uymayan avukat hakkında, baro yönetim kurulu, onbin liradan yüzbin liraya kadar para cezası verebilir (Av. K. m. 64/1, 2). Ayrıca yine baro levhasına yazılı, olağan veya olağanüstü toplantılara katılmak ve oy kullanmakla yükümlü avukatın, bu yükümlülüğüne uymazsa ilçe seçim kurulu başkanı tarafından yıllık baro keseneğinin üçte biri tutarında bir miktar ile para ile cezalandırılacağı öngörülmüştür(Av. K. m. 86/1).

Kanun hükmünde de anlaşılacağı üzere adı geçen para cezalarını verme yetkisi 64. maddeye göre verilecek cezalarda baro yönetim kurulu 86. maddeye göre verilecek cezalarda ise ilçe seçim kurulu başkanıdır ve bu para cezaları avukatın sebep olmaksızın konusu denetleme veya şikâyet olan meselelerde yapılan çağrıya uymama ve diğer durumlarda toplantılara katılmama ve oy kullanmama gibi hallerde söz konusu olabilir. Ancak bu para cezalarına karşı, tebliğinden itibaren on beş gün içinde, baro disiplin kuruluna itiraz olunabilir. Baro disiplin kurulunun kararı kesindir (Av. K. m. 64/3, m. 86/2)

Bunun dışında avukatlar baroya karşı bu kanun uyarınca çeşitli “gider”ler ödemek zorundadırlar. Örneğin her avukat yıllık belirli bir tutar baro keseneği ödemekle yükümlüdür. Hatta bu keseneğin ödenmemesi halinde avukat baro levhasından silinebilir (Av. K. m. 72/d). İşte bu giderlerin ödenmesine dair olan kararlar da ilâm niteliğindedir ve İcra ve İflâs Kanununun ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir (Av. K. m. 162).

2. Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun “Yıllık Aidat” ve “Katılma Payı” İle İlgili Kararları (5362 s. K m. 61)

Avukatlık Kanun'unda düzenlenen Avukatlık Kanunundan doğan giderler ve bu giderlerin tahsiline ilişkin hükmüne benzer diğer bir düzenleme de Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu³⁵⁸'nin 61. maddesinde bulunan yıllık aidat ile katılma payına ait düzenlemedir³⁵⁹. Bu kararlarında ilâm niteliğine sahip olduğu dolayısıyla ilâmlı icra yoluyla tahsil edileceği açık şekilde belirtilmiştir.

5362 sayılı Kanun, Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşlarına üye olan kişilerin asgari ücretin onda birinden az, yarısından fazla olamamak kaydıyla “yıllık aidat” ödeyeceğini öngörmüştür (5362 s. K m. 61/b). Bunun dışında odaların birlik ve üyesi oldukları federasyonlara, birlik ve federasyonların ise Konfederasyona, her yıl “katılma payı” ödemeyeceğini de hükme bağlamıştır. Bu tutar ise ödemeyi yapacak esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşunun bir önceki yıl gayri safi gelirlerinin % 3'ü tutarında olacaktır (5362 s. K m. 61/d).

Kanun yıllık aidat ile katılma payı tutarlarının süresi içerisinde ödenmemesi halinde alınacak kararlarda yetkili organın esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının yönetim kurulları olduğunu belirtmektedir. Yönetim kurullarınca alınan bu kararlar hükmü ise ilâm niteliğinde olmasıdır. Dolayısıyla kararların icrası ilâmlı icra yoluyla istenebilecektir (5362 s. K m. 61/4).

3. Mühendis ve Mimar Odalarının Verdiği “Aidat” ve “Para Cezaları”na İlişkin Kararlar (6235 s. K m. 30)

6235 sayılı Kanun³⁶⁰'un 26. maddesi meslek mensuplarının yapmış oldukları bazı hukuka aykırı davranışlara “para cezası” verileceğini öngörmüştür. Hükme göre bu davranışlar;

---

³⁵⁸ R. G. 25852 Sa. 21.06.2005 T.

³⁵⁹ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

³⁶⁰ R. G. 8625 Sa. 04.02.1954 T.

- bu kanuna aykırı hareketler,
- meslekle alakalı işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyetler,
- akdedilen mukavalelere riayet etmeme,
- veyahut meslek şeref ve haysiyetini muhil durumlara düşürme halleridir. Bu davranışlardan herhangi biri tesbit olunanlara belirli miktarlarda para cezaları verileceği gibi meslekten süreli men veya odana ihraç kararı da verilebilir.

Kanun para cezası verme hususunda yetkili organının oda haysiyet divanı olduğunu işaret etmiştir. Dolayısıyla hükmedilecek para cezasına ilişkin kararı oda haysiyet divanı verecektir (6235 s. K m. 26/1). Verilen karar yerine getirilmez ise icra takibine geçilecektir.

Diğer taraftan bazı meslek kuruluşlarına ait üyelere olduğu gibi mühendis ve mimar odalarına kayıtlı meslek mensupları da bağlı buldukları odaya yıllık “aidat” öderler. Zira bu aidat odanın gelirleri içerisinde sayılmıştır (6235 s. K m. 32/b). Aidatların ödenmemesi halinde de para cezalarının tahsilinde olduğu gibi icra takibine başlanılacaktır. Ancak para cezası verme konusunda kanunda bu cezayı verme yetkisinin oda haysiyet divanında olduğu açıkça belirtilmiş iken aidatların ödenmemesi halinde ödememe halinin tespitine karar verme yetkisinin kimde olduğunu açıkça düzenlenmemiştir.

6235 sayılı Kanun her türlü oda aidatı ile diğer para cezalarını tebliğ gününden itibaren otuz gün içinde mensup oldukları odaya ödemeyenler hakkında İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre takibat yapılacağını düzenlemiştir (6235 s. K m.30). Bu hükümden hareketle para cezaları kararları ile yıllık aidatların ödenmediğine dair kararının ilâm niteliğinde olduğunu söylemek güçtür. Zira kanun hükmünde bu alacakların ilâm yoluyla takip edileceğine veya ilâm niteliğinde belge olduğuna dair hiçbir işaret yoktur.

Ancak Yargıtay 23.11.1964 tarih ve 13208/13391 sayılı bir kararında icra dairelerinin ceza ve adata ait oda kararlarının ait oldukları mercide dava açılarak tedbir alınmadıkça 6235 sayılı kanun ve İİK hükümlerine göre infaza mecbur olduklarına karar vermiştir. Öğretide de gerek Yargıtay'ın bu kararına dayalı olarak mühendis ve mimar odalarının aidat ve cezaya ait kararlarının ilâm niteliğinde belge oldukları belirtilmektedir³⁶¹.

4. Noterlik Kanunu Gereğince “Stajyerlik Ücretinin Geri Verilmesi”, “Fazla Alman Ücretlerin Geri Verilmesi” ile “Para Cezası ve Giderlerin Ödenmesi” Konusunda Verilen Kararlar (1512 s. K m. 20/V, 117/I, 145/II)

Özel kanunlar gereği ilâm niteliğinde sayılan diğer düzenleme Noterlik Kanunu'nda belirtilen durumlardır³⁶². Bu kanuna göre ilâmlı icra yoluyla takip yapılabilecek alacaklar staj döneminde “stajyerlere verilen ücretler”, noterlerin görevleri sırasında “fazla aldıkları bedeller” ve noter hakkında verilen “para cezaları ile giderler”dir.

Stajyerin, stajyerlik şartlarından birini kendi elinde olmaksızın kaybetmesi hali ayırık olmak üzere, stajı terk etmesi veya stajyerlikten çıkartılması yahut da noterlik belgesine sahip bir kimsenin noterliğe atanmak için Adalet Bakanlığınca yapılacak tekliflerden ikisini reddetmesi veya ilan edilen noterliğe başvurması üzerine atandığı görevine başlamayarak müstafi sayılması yahut ilk defa atandığı noterlikte en az iki yıl hizmet etmeden kendi arzusu ile meslekten ayrılması hallerinde stajyerlik ücreti olarak kendisine ödenen paranın tutarı, ödeme süresine karşılık olan kanuni faizi ile birlikte İcra ve İflâs Kanununun ilâmların icrasına ilişkin hükümleri uyarınca Türkiye Noterler Birliği tarafından kendisinden tahsil olunur (1512 s. K m. 20)

---

³⁶¹ Uyar, C. 2, s. 3329; Senai Olgaç, *İçtihatlarla Tatbikatımızda İcra ve İflâs Kanunu*, C. I, İstanbul 1974, s. 38.

³⁶² Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

Noterler tarafından fazla ücret alındığı veya sarfına gerek kalmadan tebligat ücreti bulunduğu harçlara ait zamanaşımı süresi içinde anlaşılırsa, beher şahıstan fazla alınan kırk gösterge rakamının ücretin alındığı yılın Bütçe Kanunda gösterilen memur maaş katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak meblağı aşan ücretler Adalet Bakanlığı tarafından ilgisine iade ettirilir ve Bakanlık, ödeme için notere yapılacak tebligattan Birliğe bilgi verir. Masrafı noter tarafından verilmek suretiyle yapılan tebligata rağmen ilgisine bir ay içinde parasını almaz veya fazla alınmış olan ücretten beher şahsa düşen kısmı yukarıda gösterilen miktar kadar veya daha az olursa, Türkiye Noterler Birliğine gönderilir. Para gönderilmediği takdirde Birlik bu husustaki kararını İcra ve İflâs Kanununun ilâmların icrası hakkındaki hükümleri uyarınca yerine getirtir (1512 s. K m. 117).

Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu tarafından verilen para cezaları ile giderlerin ödenmesine dair kararlar da İcra ve İflâs Kanununun ilâmların icrası hakkındaki hükümleri uyarınca Türkiye Noterler Birliği tarafından yerine getirilir (1512 s. K m. 145/2).

5. Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu m. 16/son'da Düzenlenen “Müteşebbis Heyetin Yönetim Aidatı” İle İlgili Kararları (4562 s. K m. 16/son)

İlâmlı icra yoluyla talep edilecek diğer bir belge Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu³⁶³nda düzenlenen müteşebbis heyetin yönetim aidatı kararlarıdır. Bu hükme göre, yönetim aidatları ve hizmetlerin karşılıkları, müteşebbis heyet tarafından arıtma tesisi işletme masrafları hariç parsel büyüklüğüne göre belirlenir. Arıtma tesisi işletme masraflarına katılım payları ise debi ve kirletme parametreleri esas alınarak yönetim kurulunca tespit edilir. Yönetim kurulunun yıllık bütçesinde belirtilen, bölgenin alt yapı ve müşterek hizmetlerine ait tüm masraflar önceki yıla ait kesin hesap da dikkate alınarak katılımcılar tarafından karşılanır. Belirtilen hizmetlerden

---

³⁶³ R. G. 24021 Sa. 15.04.2000 T.

yararlanmadıkları gerekçesi ile yönetim aidatlarının ödenmesinden kaçınılamaz (4562 s. K m. 16/1).

İşte yukarıda belirtilen esaslara göre yönetim kurulu tarafından verilen müteşebbis heyetin yönetim aidatı ile ilgili kararları ilâm hükmünde olup, ilâmların icrasına ilişkin yolla takip edilirler³⁶⁴.

6. Ticaret Oda ve Borsalarının “Kayıt Ücreti”, “Yıllık Aidat”, “Kesinleşen Zamlar” ve “Para Cezaları”na İlişkin Kararları (5174 s. K m. 77)

İlâmlı icra yolu ile takip yapılacak diğer bir belge 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu³⁶⁵nda düzenlenmiştir. Bu Kanuna göre kayıt ücretleri, yıllık aidat, munzam aidat, navlun hasılatından alınacak oda payları ve Birlik aidatı ile borsa tescil ücreti ve bunlara ait kesinleşen gecikme zamları ile para cezaları ilâm hükmünde olup, icra dairelerince yerine getirilir (5174 s. K m. 77)³⁶⁶.

---

³⁶⁴ “...4562 sayılı Kanun'un 16. maddesinde Yönetim Aidatları ile Arıtma Tesisi İşletme Masraflarına Katılım Paylarının farklı ölçütlere göre belirleneceği açıklanmaktadır. Bir başka anlatımla, her iki gelir bölümü birbirinden farklıdır. 16 /son maddede bunlardan sadece ‘Müteşebbis Heyetin Yönetim Aidatı’ ile ilgili kararlarının ilâm hükmünde olduğu belirlenmektedir. Ana sözleşmenin 25/d maddesinde Arıtma Tesisi İşletme Masraflarına Katılım Paylarının saptanması için Yönetim Kurulu'na yetki verilmiş olması, verilecek kararın ilâm hükmünde sayılmasını gerektirmez. Çünkü, Yönetim Kurulu'nun ilâm niteliğinde sayılacak kararı 16 /son maddesi gereğince sadece Yönetim Aidatı ile sınırlandırılmıştır. Bu durumda, somut olayda takip konusu yapılan Arıtma Aidatının tahsil edilip edilemeyeceği yargılamayı gerektirmektedir.”, Yarg. 12. HD., T. 14.7.2006, E. 2006/12109, K. 2006/15670, (KİBB, e.t: 29.12.2014); “...Organize Sanayi Bölgesi Müteşebbis Heyeti Başkanlığı'nın yönetim aidatlarına ilişkin kararlarının 4562 Sayılı Kanun 16 /son M. gereği ilâm hükmünde olduğundan ilâmların icrasına ilişkin yolla takibe konulabilmesi mümkündür. Takip dayanağı müteşebbis heyeti kararı ise anılan Yasanın 16 /son M. kapsamında kalan yönetim aidatlarına ilişkindir. Yine bilirkişi tarafından da bu tespitin yapıldığı görülmektedir. Mahkemece, takip dayanağı belge ve bilirkişi raporu dikkate alınarak borçlu aleyhinde ilâmlı takip başlatılması ve icra emri gönderilmesinde bir usulsüzlük bulunmadığı nazara alınarak, şikâyetin reddine karar verilmesi gerekir”, Yarg. 8. HD., T. 20.12.2012, E. 2012/11542, K. 2012/12680 (KİBB, e. t: 29.12.2014); Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

³⁶⁵ R. G. 25479 Sa. 1.6.2004 T.

³⁶⁶ “...İcra Hukuk Mahkemesince, istemin 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar Ve Borsalar Kanunu uyarınca ilâm niteliğindeki belgenin içeriğindeki borcun mevcut olmadığına dair, borcun esası hakkında itiraz olduğu, icra mahkemesinin ilâmlı takip yolunda İİK 33. maddede belirtilen itfa (ödeme), ihmal (mehil verme) ve zamanaşımı itirazları ile sınırlı olmak üzere borcun esasına ilişkin ihtilaflarda görevli olup; borcun mevcut olup olmadığı,

5174 sayılı Kanun bu bedeller konusunda karar vermeye yetkili organı ise oda, borsa ve birlik yönetim kurulu olarak belirlemiştir. Dolayısıyla bu bedellere ilişkin kararların ilâm niteliğine sahip olabilmesi için oda, borsa ve birlik yönetim kurulu tarafından verilmesi gerekmektedir (5174 s. K m. 19, m. 41, m. 66).

K. Diğer Kanunlarda Öngörülen İlâm Niteliğinde Belgeler

1. 3533 Sayılı Kanun'da Düzenlenen Zorunlu Tahkimde Hakemler Tarafından Verilen Kararlar (3533 s. K m. 7)

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 407-444. maddeleri arasında düzenlenen tahkim; tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır (HMK m. 412/1). Bu tanım bize tahkimin kural olarak ihtiyari olduğunu göstermektedir. Ancak bazı durumlarda taraflar uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna başvurmak zorundadır.

---

borcun doğup doğmadığı yolundaki davacı vekilinin isteğinin İİK 33. madde kapsamında olmayıp, İİK 72. maddeye göre borçlu olmadığına dair menfi tespit talebine ilişkin olduğundan istemin icra mahkemesinin görev kapsamında değil, genel mahkemelerin görevi kapsamında olduğu ve borç miktarına göre Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiş ve bu karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Dosya usulünce Muğla Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmiş ve bu mahkemece esastan karara bağlanmıştır.

Davacı, ticarî faaliyetine son verdiği 1999 yılı ve sonrasında davalı odaya üye olmadığı için ve bu dönem için tahakkuk ettirilen aidat borcu bulunmadığının 5174 sayılı Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği İle Odalar Ve Borsalar Kanunu hükümleri uyarınca tespitini istemiştir. Davacının isteğinin açıklanan bu özelliği itibariyle maddi hukuka dayalı nedenlerle davalı ile hukukî ilişkisinin mevcut olmadığı, davalıya borcu bulunmadığının tespitine yönelik bulunmasına göre, eldeki dava hukukî nitelikçe İİK'nun 72 maddesine dayalı menfi tespit istemine ilişkindir.

Bu nedenle icra mahkemesinin, menfi tespit niteliğini taşıyan maddi hukuka ilişkin uyuşmazlık hakkında genel mahkemelerin görevli olduğu yönünde görevsizlik kararı verebileceğine, dolayısıyla da davanın Sulh Hukuk Mahkemesince karara bağlanmasında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığına oybirliği ile karar verilerek ön sorun böylece aşılmış; işin esasının incelenmesine geçilmiştir.

İşin esasına gelince;

Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle takibin 5174 sayılı Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği İle Odalar Ve Borsalar Kanunu'nun 77. maddesinde yer alan yönetim kurulu kararına dayalı olmasına göre; Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır” Yarg. HGK., T. 05.05.2010, E. 2010/3-238, K. 2010/253, (KİBB, e. t: 29.12.2014); Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

Bu tür tahkime ise zorunlu tahkim adı verilmiş olup, tahkimin hangi hallerde zorunlu olduğu özel kanun hükümleri ile düzenlenmiştir. Bu durumlarda taraflar devlet mahkemelerinde dava açamazlar ve özel kanun hükümlerinde gösterilen hakemlere başvurmak zorundadırlar³⁶⁷.

İşte bu özel kanunlardan biri de 3533 sayılı Kanun³⁶⁸dur. Bu kanuna göre umumi, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya hususi idarelere ait olan daire ve müesseseler arasında çıkan ihtilaflardan adliye mahkemelerinin vazifesi dahilinde bulunanlar bu kanunda yazılı tahkim usulüne göre halledilirler (3533 s. K m. 1). Bu durumda kamu kurumları arasında sadece özel hukuka ilişkin uyuşmazlıklarda bu kanunun öngördüğü mecburi tahkim yoluna başvurulabilecektir³⁶⁹.

Kanun uyuşmazlıkların çözümü için kimlerin hakem olacağını da belirlemiştir. Buna göre genel bütçeye dâhil idareler arsında çıkacak uyuşmazlıkları Bakanlar Kurulunca seçilecek bir bakan hakem olacaktır (3533 s. K m. 2). Bununla beraber katma bütçe ile idare edilen daireler, belediyeler, özel bütçe ile idare olunan ve sermayesinin tamamı Devlet, belediye veya özel idarelere ait olan daire ve müesseselerin veya bu daire ve müesseselerden biri ile genel bütçeye dahil dairelerden biri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, o yerdeki yüksek dereceli hukuk mahkemesi başkanı veya hâkimi hakem olacaktır (3533 s. K m. 4)³⁷⁰.

Diğer taraftan 3533 sayılı kanuna tabi olarak yapılan yargılama sonucu verilen kararlar kesindir ve tescile tabi değildir. Aleyhine hiç bir makam ve mahkemeye müracaat edilemez. Ancak; dördüncü maddede yazılı hakem tarafından verilmiş olan

---

³⁶⁷ **Kuru**, Usul C. 6, s. 5876; **Ildır**, s. 155.

³⁶⁸ R. G. 3961 Sa. 16.07.1938 T.

³⁶⁹ **Nuray Ekşi**, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim*, İstanbul 2013, s. 18; “3533 sayılı Kanuna göre tahkim yoluna başvurulabilmesi için, uyuşmazlığın özel hukuk alanına ve adli yargının görevi içine girmesi gerekir (**Semih Öktemer**, “3533 Sayılı Kanun Hakkında Bir İnceleme”, *AD*, 1965/5-6, s. 616); 3533 sayılı Kanunda yer alan kamu kuruluşları arasında çıkan ve hukuk mahkemelerinin görevine giren özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların zorunlu tahkim yoluyla çözülmesi öngörülmüştür (**Özbek**, Alternatif, s.796).

³⁷⁰ **Kuru**, Usul, C. 6, s. 5881; **Ekşi**, s. 19.

karara karşı yeniden tetkiki icab ettirecek haklı sebeplerin mevcudiyeti halinde kararın tebliği tarihinden itibaren 30 gün içinde kararı veren hakeme itiraz olunabilir. İtiraz üzerine verilecek kararlar kat'idir (3533 s. K m. 6).

Çalışmamız açısından, 3533 sayılı Kanun'da düzenlenen zorunlu tahkim usulüyle verilen kararların en önemli yönü bu kararların ilâmlı icra yoluyla takibe konu olmasıdır. Bu durum Kanununun 7. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Bu sebeple ister hakem olarak uyuşmazlık hakkında karar veren bakan, isterse de asliye hukuk mahkemesi hâkimi olsun hakem kararları ilâmların icrası hükümlerine göre icra edilir³⁷¹. Dolayısıyla özel kanunlarda düzenlen bir başka ilâm niteliğine sahip belge 3533 sayılı Kanun gereği hakemler tarafından verilen kararlardır³⁷².

2. Harcırah Kanunu Gereğince Fazla Tahakkuk Ettirilen Paraların Geri Verilmesi Hakkında Verilen Kararlar (6245 s. K m. 59/VII)

6245 sayılı Harcırah Kanunu³⁷³ gereği memur ve hizmetlinin gidişinde ve ailenin nakli sırasında peşin olarak veya tam miktarının önceden tayin ve tespitinin mümkün olmadığı hallerde yetecek miktarda avans olarak ödenen paraları kati olarak veya avans suretiyle alanlar zati sebepler yüzünden daimi veya muvakkat vazife mahallerine 15 gün içinde hareket etmezler ise aldıkları parayı derhal iade etmeye mecburdurlar (6245 s. K m. 59/1).

Ayrıca daimi memuriyetle bir yere gönderilenler gidecekleri mahalle varış tarihinden ve muvakkat vazife ile gönderilenler de memuriyetleri mahalline dönüş tarihlerinden itibaren bir ay zarfında harcırah beyannamelerini, evrakı müspiteleri ile birlikte dairesi amirine tevdi etmek zorundadırlar. (6245 s. K m. 59/III).

İşte bu paraların alındıkları tarihten itibaren tahakkuk ettirilecek faizleri de dahil olmak üzere birinci fıkra gereğince derhal iade edilmeyenleri ile harcırahlarını

---

³⁷¹ Ekşi, s. 23.

³⁷² Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

³⁷³ R. G. 8637 Sa. 18.02.1954 T.

avans olarak alıp da bu zimmetlerinin mahsubu için muktazi evrakı üçüncü fıkrada yazılı müddetler zarfında teslim etmeyenler hakkında bu borçları evrakı verdikleri zaman harcırah istihkakları ayrıca tahakkuk ettirilip ödenmek üzere aylık, ücret veya kabili haciz sair istihkaklarının yarısı bu borçları tamamen kapanıncaya kadar ve hüküm alınmaya hacet kalmaksızın re'sen istirdat olunmak suretiyle tahsil olunur (6245 s. K m. 59/VII).

6245 sayılı Kanunun yukarıda belirtilen maddesinde geçen “hüküm alınmaya hacet kalmaksızın re'sen istirdat olunmak suretiyle tahsil olunur” ifadesi dikkat çekicidir. Bu şekilde özel olarak ilâm niteliğinde olduğu açıkça işaret edilmeyen bu tür belgelerin öğretide ilâm gücüne sahip olduğu savunulmaktadır³⁷⁴. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre³⁷⁵; bir belgenin ilâm niteliğinde olduğu veya ilâmlı icraya konu olacağı hususu açık bir şekilde belirtilmeden sadece ‘bir hüküm elde etmeye ihtiyaç olmadan’ veya ‘bir mahkeme hükmü gerekmeden’ şeklinde ifadeler kullanılarak, ilâmlı icraya konu olması sağlanmaktadır.

3. Kamulaştırma Kanunu Uyarınca Kamulaştırılan Yerin Boşaltılması Konusunda İdarece, İcra Dairesine Yazılan Tezkere (2942 s. K m. 20/I)

Özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğine sahip diğer bir belge 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu³⁷⁶, nun 20. maddesinde öngörülen idarenin icra dairesine kamulaştırılan yerin boşaltılmasına yönelik yazdığı yazılardır³⁷⁷. Söz konusu hükme göre; “*Bu Kanun uyarınca lehine kamulaştırma yapılan idare adına tapu dairesince tescil edilen taşınmaz malın boşaltılması idarece icra memurundan istenir (2942 s. K m. 20/I)*”. Ancak her ne kadar kanun hükmünde, idarenin taşınmazın boşaltılması amacıyla icra dairesine yazacağı yazının ilâm hükmünde olduğuna dair açık bir hüküm bulunmasa da Yargıtay kararlarında bu yazılar için icra emri gönderileceğine

---

³⁷⁴ Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C. 1, s. 721; Uyar, C. 2, s. 3338.

³⁷⁵ Pekcantez/ Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, s. 444.

³⁷⁶ R. G. 18215 Sa. 8.11.1983 T.

³⁷⁷ Bkz. I. Bölüm, II/C-4.

ilişkin ifadeler rastlanmaktadır. Örneğin Yargıtay bu konuya ilişkin bir kararında şu şekilde karar vermiştir: “Somut olayda takip Asliye Hukuk Mahkemesi'nin ilâmına dayalı olmayıp, 2942 sayılı Kanun'un 20. maddesine göre taşınmazın tahliyesini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Şikâyetçinin icra mahkemesine yaptığı başvuruda, tahliye etmesi istenilen taşınmazda oturmadığına dair bir iddiası da bulunmadığına göre adı geçene icra emri gönderilmesinde yasaya aykırılık yoktur. O halde mahkemece, şikâyetin reddi gerekir.”³⁷⁸.

Kamulaştırma Kanunu'nun 20. maddesi gereğince idare tarafından icra dairesine yazılacak yazının ilâm niteliğine sahip olabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi gerekir. Öncelikle kamulaştırılan taşınmazın bedeli mahkemece tespit edilip taşınmazın idare lehine tescil edilmesi gerekir. Ayrıca diğer bir şart tapu dairesi tarafından tescil işlemi gerçekleştirildikten sonra işgal edenlerin kendi rızalarıyla taşınmazı boşaltmamış olmalıdır³⁷⁹. Fakat şu hususu da belirtmek gerekir ki, taşınmazın idare adına tescili için rıza ile ferağ verilmiş ve bu ferağ üzerine taşınmaz idare adına tescil edilmiş ise yine 20. maddeye göre boşaltma talep edilebilir³⁸⁰. Bu şartların gerçekleşmesi ile birlikte idare taşınmazın boşaltılmasını icra dairesinden isteyebilecektir.

Kanun idarenin icra dairesine yazacağı yazıdan önce taşınmaz malikine herhangi bir bildirimde bulunma zorunluluğu da yüklememiştir³⁸¹. Çünkü asliye hukuk mahkemesi tarafından verilen tescil kararından sonra, idarenin taşınmaz malikine yönelttiği taşınmazın boşaltılması istemi, 2942 s. K 20. maddesinde ki süreci başlatmaya yönelik bir bildirim olup, idare bu bildirimde bulunmaksızın

---

³⁷⁸Yarg. 12. HD., T. 05.07.2011, E. 2010/32840, K. 2011/14528, (KİBB, e. t: 01.01.2015).

³⁷⁹ **Bekir Yıldırım**, *Açıklamalı- İçtihatlı, Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, 2. Bs., Ankara 2013, s. 594.

³⁸⁰ **Zeki Akar**, *Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, C. I, 2. Bs., Ankara, 2007, s. 1004 .

³⁸¹ **Mehmet Ali Ayata**, *Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, 2. Bs., Ankara, 2014, s. 305; **Meltem Kutlu Gürsel**, *Kamulaştırma Hukuku*, 2. Bs., Ankara 2012, s. 349.

doğrudan doğruya 20. maddeye dayalı olarak sürecin uygulanmasını icra dairesinden isteyebilir³⁸².

Tapuya tescil işleminin idare adına gerçekleştirilmesinden sonra idare tarafından yazılan yazı üzerine icra dairesi taşınmazın onbeş gün içinde boşaltılmasını içinekilere tebliğ eder. Bu süre içerisinde taşınmaz boşaltılmazsa icra dairesi tarafından boşaltılır. Ayrıca bu hususta itiraz ve şikâyet boşaltmayı durdurmaz ve mahkeme tarafından ihtiyati tedbir kararı verilemez (2942 s. K m. 20/1). Fakat tapuya devir yapılmamış veya taşınmazın onbeş gün içerisinde boşaltılması tebligatı icra müdürlüğü tarafından yapılmamışsa 20. maddeye göre icra memurunun işlem yapması mümkün değildir³⁸³. Ayrıca taşınmaz malın boşaltılması sebebiyle mal sahibi ve idare tazminat ile sorumlu tutulamaz (2942 s. K m. 20/2).

Diğer taraftan Kanun ekili araziler için farklı bir hüküm öngörmüştür. Buna göre, ekili arazinin boşaltılması hasat sonuna bırakılır. Hasat zamanının beklenmesi mümkün olmadığı hallerde kamulaştırmayı yapan idare, mahkemece takdir edilecek ekin bedelini tazmin etmek şartıyla, arazinin boşaltılmasını talep edebilir. Ekin bedeli 11 ve 12. maddeler uyarınca yapılan kamulaştırma değerinin tespitinde nazara alınmış ise, taşınmaz malın boşaltılması için tekrar bu bedelin tespit ve ödenmesi gerekmez (2942 s. K m. 20/son).

---

³⁸² **Kutlu Gürsel**, s. 349.

³⁸³ **Kutlu Gürsel**, s. 350-351; "...Kamulaştırma işlemine dayanılarak taşınmazın tahliyesinin istenebilmesi için, tapuda idare adına şerh ve tescil yapılmalıdır. İcra memuru, bu işlemlere ilişkin belge aramaksızın ve 15 gün önceden tebligat yapılmaksızın işlem yapılmışsa, süreye bağlı olmaksızın şikâyet yoluna başvurulabilir." Yarg. 12. HD., T. 18.10.1988, E. 1998/3555, K. 1988/11631, (KİBB, e. t: 01.01.2015).

4. Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzelenmesi Hakkında Kanun Gereği Hal Hakem Heyetleri Tarafından Verilen Belirli Bir Miktarın Altındaki Kararlar (5957 s. K m. 10/5)

Özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğine sahip diğer bir belge Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzelenmesi Hakkında Kanun³⁸⁴’un 10. maddesi gereği belirli bir miktarın altında kalan uyuşmazlıklara ilişkin hal hakem heyetleri tarafından verilen kararlardır³⁸⁵.

Kanun hükmüne göre; üreticiler ile meslek mensupları arasında veya meslek mensuplarının kendi aralarında bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla il merkezlerinde bir hal hakem heyeti oluşturulur. Ayrıca Bakanlıkça gerekli görülen ilçe merkezlerinde de hal hakem heyeti oluşturulabilir (5957 s. K m.10/1).

Kanun koyucu hal hakem heyetinin görev ve yetkilerinin kapsamını Kanun’un 14. maddesi dışındaki tüm uyuşmazlıklar olarak belirlemiştir. Zira 14. madde bu kanundan doğan cezai hükümlere yer vermektedir. Ayrıca toptancı hali yönetimi veya personelinin uygulamalarından veyahut toptancı hallerinin ve pazar yerlerinin yönetim ve işleyişinden kaynaklanan uyuşmazlıklar da bu kapsama dâhildir (5957 s. K m.10/7).

Hal hakem heyetlerine başvuru değeri elli bin Türk Lirasının altında olan uyuşmazlıklarda zorunludur. Nitekim bu miktar altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlar ilâm hükmündedir (5957 s. K m.10/5). Bu miktarın üzerindeki uyuşmazlıklarda da hal hakem heyetine başvurulabilir. Ancak bu durumda verilen kararlar asliye ticaret mahkemesi görülecek davalarda delil olarak ileri sürülebilir

---

³⁸⁴ R. G. 27533 Sa. 11.03.2010 T.

³⁸⁵ **Recep Akcan**, “Hal Hakem Heyeti”, *Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan*, DEÜHFD, C. 1, Özel Sayı, İzmir 2015, s. 19-34.

(5957 s. K m.10/6). Dolayısıyla hal hakem heyetlerinin belirli bir miktarın altında kalan uyuşmazlıklarda verdiği kararlar ilâm hükmündedir.

Hal hakem heyetleri tarafından verilen kararlara karşı taraflar, on beş gün içinde hal hakem heyetinin bulunduğu yerde ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz, hal hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz. Ancak, talep edilmesi şartıyla hâkim, hal hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir. Hal hakem heyeti kararlarına yapılan itiraz üzerine asliye ticaret mahkemesinin vereceği karar kesindir (5957 s. K m.10/5).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLÂM NİTELİĞİNDE BELGELERİN YERİNE GETİRİLMESİ PROSEDÜRÜ

I.GENEL OLARAK

İcra ve İflâs Kanunu m. 24-41 arasında düzenlenen ilâmlı icra, para ve teminat alacaklarına ait ilâmlar ile para ve teminat alacakları dışındaki ilâmların yerine getirilmesine ilişkin konuları içermektedir³⁸⁶. Ayrıca gerek İİK'nın 38. maddesinde gerekse özel kanunlarda ilâm niteliğine sahip olduğu belirtilen belgelerin icrası da yine ilâmlı icranın konusunu oluşturmaktadır³⁸⁷.

İlâmlı icra takibi ilâmsız icra takibinde olduğu gibi “takip talebi” ile başlamaktadır. Takip talebinden sonra icra müdürlüğünce “icra emri” düzenlenip gönderilmesi bunu takip edecektir. İcra emrinin yerine getirilmemesiyle birlikte “ilâmın icrası” aşamasına geçilecektir. Şayet konu para alacağına ilişkin ilâmların icrası ise bu aşamadan sonra aynı ilâmsız takiplerde olduğu gibi haciz, satış ve paraların paylaşılması aşamasına geçilecektir³⁸⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 41. maddesine göre ilâmsız icraya dair hükümler niteliğine aykırı düşmedikçe ilâmların icrası hakkında da uygulanabilecektir. Zira ilâmsız icra Kanun'da ilâmlı takiplere nazaran çok daha ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla 41. madde ile yapılan yollama sayesinde borçlunun mallarının haczine, haczedilen malların satışına, paraların paylaşılmasına, iflâsın sonuçlarına ilişkin hükümler ilâmlı takipler için de uygulanacaktır³⁸⁹. İşte

---

³⁸⁶ **Muşul**, Temel Bilgiler, s.449-469; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes**, s. 439-470; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s.388-420.

³⁸⁷ Bkz. I. Bölüm, II/C.

³⁸⁸ **Bakır**, s. 46-47.

³⁸⁹ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 557; **Bakır**, s. 47; **Uyar**, C. 2, s. 3459.

çalışmamızın bu son bölümü de özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgelerin icrası ilâmsız icra hükümleri dikkate alınarak incelenecektir.

II. YETKİLİ İCRA DAİRESİ

İlâmlı icra takibinde yetki kuralları ilâmsız icradan farklı şekilde düzenlenmiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 34. maddesine göre ilâmların icrası Türkiye'deki herhangi bir icra dairesinden istenebilir. Ayrıca bu kural sadece bir ilâma dayalı belgeye değil aynı zamanda ilâm niteliğinde belgeler için de uygulanacaktır³⁹⁰.

Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nda yer alan bu yetki kuralının konusu taşınmaz tahliyesi ve teslimi olan ilâmlar bakımından geçerli olup olmayacağı tartışmalıdır³⁹¹. Yargıtay ise İİK m. 34 hükmünü mutlak bir şekilde uygulamaktadır³⁹². Yani Yargıtay ilâmın herhangi bir yer icra dairesinden yerine getirilebileceğini öngörmektedir³⁹³.

---

³⁹⁰ **Kuru**, El Kitabı, s. 771; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 452-453; Kanun alacaklının alacağını daha az masraf, hızlı ve kolaylıkla alabilmesini sağlamak ve menfaatlerini korumak için ilâmlı takiplerde icra dairelerinin yetkilerini sınırlamamıştır (**M. Reşit Belgesay**, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, 2. Bs., İstanbul 1948, s. 107); Ayrıca bkz. **Olgaç**, s. 167; “Her ne kadar maddede ilâmlardan söz edilmişse de aynı bap altında ilâm gücünde sayılan belgeler için de her yer icra dairesinin yetkili olduğu kabul edilmiştir.” (**Edip Şimşek**, *İcra ve İflâs Kanunu Açıklamalar ve İçtihatlar*, Ankara 1989, s. 114).

³⁹¹ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 306; “... Bu hükmün isabetinden, taşınmaz tahliye ve teslimi hakkındaki ilâmlar bakımından kuşku duymak mümkündür. Doğal olarak, taşınmazın bulunduğu yerin dışındaki bir yer icra dairesine, tahliye ilâmının uygulanması için başvurulacak olursa, bu daire taşınmazın bulunduğu icra dairesini görevlendirmek zorundadır. Taşınmazın bulunduğu yer dışındaki bir yer icra dairesinden, tahliye ilâmının uygulanmasının istenebilmesinin hakkın kötüye kullanılmasını oluşturacağı ileri sürülmüş ise de, uygulamada bu görüşe değer verilmemiştir.” (**Postacıoğlu/Altay**, s. 780); “...İlâmın konusu bir taşınmazın aynına ilişkin dahi olsa, bu ilâm o taşınmazın bulunduğu yerde değil, Türkiye'nin herhangi bir yerinde icraya konulabilir. Yani, HMK m. 12 hükmü ilâmlı icra bakımından uygulanmaz. Çünkü İİK m. 34 hükmü herhangi bir istisnaya yer vermeyecek kadar mutlak bir ifade taşımaktadır. Bu durumda ilâm taşınmazın bulunduğu yerden başka bir yerde icraya konulacak olursa, taşınmazın bulunduğu yer icra dairesi istinabe olunur.” (**Kuru/Aslan/Yılmaz**, *İcra*, s. 391); **Uyar**, C. 2, s. 3147.

³⁹² **Postacıoğlu/Altay**, s. 780; **Üstündağ**, *İcra*, s. 385; **Uyar**, C. 2, s. 3148.

³⁹³ “...Alacaklı Ethem ve borçlu Dervişe müteallik olmak üzere (...) 2. İcra Hâkimliği'nden verilen 8.5.1968 tarih ve 337-370 sayılı kararın incelenmesi, alacaklı vekili tarafından istenilmiş olmakla, Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi'nce, İİK'nin 148'inci ve müteakip maddelerinde belirtildiği gibi, ipotek alacaklısının takip talepnameyi birlikte ibraz etmeye mecbur olduğu ipotek akit tablosunun resmi örneği, kayıtsız-şartsız borç ikrarını ihtiva etmekte

Diğer taraftan yine Kanunun 34. maddesinde geçen yetki kuralı özel nitelikte bir yetki kuralıdır. Bu sebeple alacaklı ile borçlunun bunun aksini kararlaştırmamaları gerekmektedir³⁹⁴. Dolayısıyla alacaklı ilâmlı icra takibi için herhangi bir icra dairesine başvurmak hakkına sahip olduğundan yetki itirazı da söz konusu değildir³⁹⁵.

Kanun koyucu alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi halinde takibin yeni yerleşim yeri icra dairesine havalesini isteyebileceğini öngörmüştür (İİK m. 34). Dolayısıyla kanun hükmünün alacaklıyı bu açıdan koruyan bir hüküm getirdiği söylenebilir. Ancak bu hükümden alacaklının yaralanabilmesi için yerleşim yerini gerçekten değiştirmesi gerekir. Alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sırf borçluyu zarara uğratma amacı taşıyorsa m. 34 hükmü uygulanamaz. Yani borçlunun bu hükmün uygulanmasına itiraz etme hakkı vardır³⁹⁶.

---

ve alacak da muaccel olmuş ise, takip ilâmlarının icrası yoluyla yapılarak borçluya icra emri gönderilir. Bu prosedür de mücerret itiraz, takibi durdurmaz. Borçlu, bir dilekçe ile icra tetkik merciine başvurarak takibin ertelenmesine karar almak zorunludur. Bu talebin, 33'üncü maddenin 1, 2 ve 4'üncü fıkraları uyarınca belgelendirilmesi şarttır. İpotek akit tablosunun yukarıda yazılı şartları ihtiva etmemesi halinde, ilâmsız takip söz konusu olur. Bu halde borçluya, "icra emri" değil, "ödeme emri" tebliğ edilir. İtirazla takip durur. 150/A maddesi delaletiyle, 62'den 72'ye kadar maddelerde yazılı hükümler, burada da tatbik olunur. Yukarıda yazılı izahattan anlaşılacağı gibi, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip, biri ilâmla, diğeri ilâmsız olmak üzere, iki şekilde yapılabilir. İlâmlı takibe tabi hallerde 34'üncü madde hükmünün uygulanması zaruridir." Yarg. HGK. T. 10.05.1969, E. 1969/473, K. 1969/559, (KİBB, e. t: 26.01.2015).

³⁹⁴ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 224; **Kaçak**, s. 498; **Uyar**, C. 2, s. 3150.

³⁹⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 771; **Memduh Yelekcı**, *Notlu ve İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu*, Ankara 1986, s. 69.

³⁹⁶ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 391; "...Kanun alacaklının yerleşim yerinin değişmesinden söz ettiğine göre ilâmlı takibe girişen alacaklı, takibin seyri sırasında sadece meskenini değiştirdiği takdirde, takibin yeni meskeninin bulunduğu yer icra dairesine havalesini talep edemez." (**Muşul**, Temel Bilgiler, s. 458).

III. TAKİP TALEBİ

A. Takip Talebinin Yapılması

Takip talebi alacaklının ilâmlı veya ilâmsız alacağının yerine getirilmesi için icra dairesinden yazılı veya sözlü talepte bulunmasına denir³⁹⁷. İlâmlı icra takibinin başlaması için bu talebin yapılması gerekmektedir. İlâmlı icra takibi ilâm veya ilâm niteliğinde belgenin icra dairesine verilmesiyle başlar (İİK m. 35)³⁹⁸.

Takip talebinin hazırlanması ve içeriği genel haciz yolundaki gibidir. Diğer bir deyişle, alacaklı takip talebini yazılı veya sözlü olarak icra dairesine verir³⁹⁹. Sözlü olarak alınan talepler icra müdürü tarafından bir tutanağa bağlanır ve tutanak icra müdürü ile alacaklı tarafından imzalanır. Takip talepleri genellikle yazılı olarak yapılır ve matbu evraklar kullanılır. Bu matbu evraklarda ise takip talebinde bulunması gereken bütün kayıtlar bulunur⁴⁰⁰.

Takip talebinde bulunacak hususlar konusunda İİK m. 58' de bulunan kayıtlar burada da kıyasen uygulanır. Ancak takip talebine takibe esas ilâm veya ilâm niteliğinde belgenin tarih, numarası ve özeti yazılır⁴⁰¹.

İlâmlı icra takibine başlayan alacaklıdan ilâmsız icra takibinden farklı olarak binde beş tutarında peşin harç alınmaz. Ayrıca ilâm niteliğinde belgelerden sulh, kabul ve feragatten teknik anlamda mahkeme ilâmı sayılması sebebiyle yine peşin

---

³⁹⁷ **Kaçak**, s. 502; Alacaklının icra memuruna gereken masrafı vererek yazılı ve sözlü müracaatının takip talebi olduğu hususunda **Necmeddin M. Berkin**, *İcra Hukuku Dersleri*, 2. Bs., İstanbul 1969, s. 70; **Yelekçi**, s. 70.

³⁹⁸“Takibin başlaması için ilâmın icra dairesine tevdiî yeterlidir. İcra emrini düzenleyip borçluya tebliğ etme görevi icra memuruna aittir.” Yarg. İİD. T. 15.05.1970, 5695/5575, (**Kaçak**, s. 505); **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 307.

³⁹⁹ **Kuru**, El Kitabı, s. 772; İcra takibinin icra memurundan sözlü veya yazılı ile isteneceğine ilişkin olarak bkz. **Belgesay**, s. 119; Takip talebinin genel içeriğine ilişkin geniş bilgi için bkz. **Talih Uyar**, “Takip Talebinin Genel İçeriği”, *TBB Dergisi*, 2001/1, s. 112-113; Takip talebinin içeriği için bkz. **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 469.

⁴⁰⁰ **Bakır**, s. 48.

⁴⁰¹ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 453; **Bakır**, s. 48.

harç alınmaz⁴⁰². Ancak 38. maddede adı geçen bunlar dışındaki ilâm niteliğindeki belgelerden ilâmlı icra takibinin başlamasında peşin harç alınması yönünde Adalet Bakanlığının HİGM. 05.03.1991 T. 5-29-11134 sayılı genelgesinde görüş belirtilmiş iken, Danıştay 9. Dairesinin 03.07.1991 T. Ve 1991/840 sayılı kararı üzerine Bakanlık görüşünü değiştirerek HİGM. 13.08.1991 gün ve 15-79-35591 s. genelgesi ile İİK'nun 38. maddesinde sayılan ilâm niteliğinde belgelerle ilgili takiplerde binde beş peşin harç alınmasının durdurulmasına karar vermiştir⁴⁰³.

İlâmlı icra takibinin başlaması sırasında başvurma harcı ise tüm ilâmlı takiplerde alınır. Bununla birlikte icra dairelerince miktar ve kıymeti muayyen olan ilâmlı ve ilâmsız alacaklardan tahsil olunan paranın % 2'si ve kıymeti muayyen olmayan ilâmların icrasından tahsil harcının yarısı nispetinde cezaevi yapı harcı alınır. Maktu harçlar ilâmın icraya konulduğu zaman peşin olarak alınır (2548 s. K m. 1)⁴⁰⁴.

B. Takibin Tarafları

1. Alacaklı

İlâmlı icraya başvuru hakkı, ilâm veya ilâm niteliğinde belgenin lehine olan yani ilâm veya ilâm niteliğinde belgede alacaklı olarak gözüken kişiye aittir⁴⁰⁵. Takip talebinde alacaklının adı soyadı, vergi kimlik numarası ile adresinin bulunması gerekir. Takip vekil eliyle yapılıyorsa alacaklı vekilinin de adı soyadı ve adresi takip talebine yazılmalıdır (İİK m. 58)⁴⁰⁶.

---

⁴⁰² **Kuru**, El Kitabı, s. 772-773; Ayrıca bkz. **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 139.

⁴⁰³ **Uyar**, C. 2, s. 3188.

⁴⁰⁴ Bkz. **Kuru**, El Kitabı, s. 773.

⁴⁰⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 773; İlâmların yerine getirilmesini talep yetkisinin, lehine hüküm verilen kişiye ve eğer bu kimse alacaklı sıfatını hukukî ardılları yararına kaybetmişse, bunlara ait olacağı yönünde bkz. **Postacıoğlu/Altay**, s. 781.

⁴⁰⁶ **Bakır**, s. 49; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Uyar**, Takip Talebi, s. 114-127.

İlâmda alacaklı gözüken kişi ölmüşse mirasçıları zorunlu takip arkadaşı⁴⁰⁷ olduklarından takip bütün mirasçılarca birlikte yapılır⁴⁰⁸. Ayrıca alacaklı ilâma dayalı olan alacağını veya malını devretmişse ilâm konusu alacağı veya malı devralan kişi ilâmlı takip yetkisine sahiptir⁴⁰⁹. İlâmda birden fazla alacaklı varsa ve bunlar zorunlu dava arkadaşı konumunda iseler ilâmı ancak birlikte icraya koyabilirler⁴¹⁰.

Diğer taraftan müteselsil alacaklılar lehine hüküm alınmışsa bunlardan her biri ilâmın yerine getirilmesini isteme hakkına sahiptir. Ayrıca müşterek mülkiyette taksimi mümkün olmayan bir talep hakkında da her bir pay sahibi ilâmın icrasını isteyebilir⁴¹¹.

Öte yandan ilâmlı icra takibinde ilâmda adı yazılı ilâm alacaklısı vekilinin ise böyle bir takip yapması için vekâletnamesinde özel bir yetki aranmaz. Hatta ilâmda adı yazılı vekilinin ilâmlı takip başlatırken ayrıca vekâletname dahi sunmasına gerek yoktur⁴¹².

2. Borçlu

İlâmlı icrada borçlu ilâm veya ilâm niteliğinde belgede borçlu olarak gözüken kişidir. İlâmda adı geçen borçlu ölmüş ise ilâm mirasçılarına karşı icraya konulur⁴¹³. Ancak ilâmın konusu para borcu ise mirasçılar arasında müteselsil sorumluluk söz konusu olduğundan alacaklı ilâmı herhangi bir mirasçı aleyhine takibe koyabilir⁴¹⁴.

---

⁴⁰⁷ Birden fazla kişinin alacaklı olarak icra takibini başlatmasının zorunlu olduğu durumlarda alacaklı taraf için zorunlu takip arkadaşlığından bahsedileceği hususunda bkz. **Buse Dişel**, *İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı*, İstanbul 2014, s. 83.

⁴⁰⁸ **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C. 1, s. 632; **Kuru**, El Kitabı, s. 773; **Bakır**, s. 49; **Uyar**, C. 2, s. 3177.

⁴⁰⁹ **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C. 1, s. 632; **Kuru**, El Kitabı, s. 773, Ayrıca bkz. **Üstündağ**, *İcra*, s. 387.

⁴¹⁰ **Bakır**, s. 49; Zorunlu takip arkadaşlığı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Dişel**, s. 83-125.

⁴¹¹ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 307; **Postacioğlu/Altay**, s. 781-782; **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 134; **Üstündağ**, *İcra*, s. 388-389; **Uyar**, C. 2, s. 3178.

⁴¹² **Kuru**, El Kitabı, s. 773-774; **Bakır**, s. 50.

⁴¹³ **Kuru**, El Kitabı, s.774; Ayrıca bkz. **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 136.

⁴¹⁴ **Postacioğlu/Altay**, s. 782.

Borçlunun vekili varsa takip talebinde ilâmda gözüken vekilin adı, soyadı ve adresi de yazılabilir. Fakat Yargıtay icra emrinin vekile tebliğini zorunlu gördüğünden ilâmda yazılı borçlu vekilinin adı, soyadı ve adresi takip talebinde olmak zorundadır⁴¹⁵. Vekile tebliğ edilmesi gereken tebligatlar vekile tebliğ edilmemiş ise ortada geçersiz bir tebligat vardır⁴¹⁶. Tebliğin geçersizliği halinde taraf vekilinin İİK 16. maddesinin 2. fıkrası gereğince süresiz şikâyet yolu ile icra mahkemesinden tebligatın vekile çıkarılmasını isteyebilir⁴¹⁷.

C. Diğer Hususlar

Takip talebine yukarıda alacaklı ve borçluya ait belirttiğimiz bilgilerden başka ilâm veya ilâm niteliğinde belgenin tarihi, numarası ve özeti yazılır⁴¹⁸. Bununla birlikte icraya konulan ilâm veya ilâm niteliğinde belge takip talebi ile beraber icra dairesine verilir. Alacaklı isterse ilâmlı icra takibi talebinde bulunduğu icra dosya numarasını içeren bedava ve pulsuz bir belge kendisine verilir⁴¹⁹.

Para alacağına ilişkin bir ilâmın yerine getirilmesi söz konusu ise, alacaklının diğer takip türlerinden farklı olarak takip talebinde hangi takip yolunu seçtiğini göstermesine gerek yoktur. Zira alacaklının icra emrinde öngörülen ödeme süresi geçtikten sonra haciz veya borçlu iflâsa tabi bir kişi ise iflâs yollarından herhangi birini seçme hakkı bulunmaktadır⁴²⁰.

---

⁴¹⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 774.

⁴¹⁶ **Gizem Yönder**, “ Vekile Vasıtasıyla Tebliğ Edilen İşlerde Tebligat”, Nevşehir Barosu Dergisi,2014/3, Sa. 1, s. 123-124; **Recep Akcan**, “İcra Emrinin Vekile Tebliği”, *Ömer Teoman'a 55.Yaş Günü Armağanı*, C. 2, İstanbul 2002, s. 882.

⁴¹⁷ **Yönder**, s. 125; **Akcan**, Vekile Tebliğ, s. 883.

⁴¹⁸ **Bakır**, s. 52; Ayrıca bkz, **Olgaç**, s. 169.

⁴¹⁹ **Kuru**, El Kitabı, s. 774,

⁴²⁰ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 453.

Son olarak takip talebinin altının, alacaklı veya vekili tarafından imzalanması gerekir. İcra müdürü, takip talebi imzalanmamış ise, bu eksikliği gidermeden borçluya tebligat işlemini yapmamalıdır⁴²¹.

IV. İCRA EMRİ

Alacaklının geçerli olarak yapmış olduğu takip talebini alan icra müdürü aleyhine takip yapılan borçluya bir icra emri gönderir⁴²². İcra emrinin düzenlenmesi ve gönderilmesi Kanun tarafından icra müdürüne görev olarak yüklenmişse de (İİK m. 24-41) uygulamada icra emri takip talebi ile birlikte alacalı tarafından düzenlenip icra müdürlüğüne sunulmaktadır⁴²³.

İcra müdürü takip talebi ile birlikte sunulan belgenin ilâm veya ilâm niteliğinde bir belge olup olmadığını re'sen incelemek zorundadır. İlâmlı icranın konusuna girmeyen bir belgeye dayalı olarak hazırlanan takip talebini esas alarak icra emri gönderen icra müdürünün işlemi süresiz şikâyet konusu olur⁴²⁴. Ancak öğretilerde bu konudaki şikâyetin süresiz şikâyet olması yönünde görüş⁴²⁵ belirtildiği halde Yargıtay bu hususun kamu düzenine ilişkin bulunmayıp, yedi günlük şikâyet süresine tabi olduğu görüşündedir⁴²⁶. Fakat Yargıtay yeni tarihli bir kararında ilâm niteliğinde olmayan bir belgenin ilâmlı takibe konu olması halinde işlemin süresiz şikâyete tabi olduğuna karar vermiştir⁴²⁷.

---

⁴²¹ **Bakır**, s. 52.

⁴²² **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 139-140; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 393; **Uyar**, C. 2, s. 3188.

⁴²³ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 140; **Uyar**, C. 2, s. 3188.

⁴²⁴ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes**, s. 454; **Bakır**, s. 53; Ayrıca bkz, **Kuru**, El Kitabı, s. 774.

⁴²⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 774; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes**, s. 454.

⁴²⁶ **Oskay/ Koçak/ Deynekli/ Doğan**, C. 1, s. 632, (dn. 5 Yarg. 12. HD. 09.05.2005 T.,7679/10121).

⁴²⁷ “....Şikâyet, menkul rehlinin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan ilâmlı icra takibinin iptaline ilişkindir. İlâm niteliğinde olmayan bir belgenin icra müdürlüğüne ilâmlı takibe konu yapılması bir hakkın yerine getirilmemesi niteliğindeki bir işlem olup borçlunun süresiz şikâyet hakkı vardır. Borçlu, takip dayanağı menkul rehni sözleşmesinin para borcu ikrarı içeren noter senedi olmadığını, icra emri gönderilemeyeceğini ileri sürdüğüne göre, bu başvurunun süresiz şikâyet olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Borçlunun bu yöndeki başvurusunun süresiz

İcra müdürünce düzenlenecek icra emrinde alacaklının (varsa vekilinin) adı, soyadı ve adresi, borçlunun (varsa vekilinin) adı, soyadı ve adresi ve ilâmı veren mahkemenin ismi, hükme bağlanan şeyin nelerden ibaret olduğu ve ilâmın tarihi ve numarası yer almalıdır⁴²⁸. Bununla birlikte icra emrinde borçlunun ilâmda yazılı borcu belirli süre içinde ödemesi (kural olarak yedi gün) veya yerine getirmesi, buna uymazsa ilâm hükmünün zorla yerine getirileceği ihtar da yer alır⁴²⁹. Para alacaklarının icrasına ilişkin ilâmlı takiplerde ise borçlunun yedi gün içinde borcunu ödemesi, bu süre içinde ödemezse aynı süre içerisinde mal beyanında bulunması, mal beyanında bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunursa hapisle cezalandırılacağı ihtar da yer alır. Bunların dışında yabancı devlet aleyhinde yapılan icra takiplerinde uluslararası anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla borçlu devlete ait malların cebri icraya maruz kalacağı da icra emrinde ihtar edilir⁴³⁰.

İcra müdürünün takibe konu ilâmı veya ilâm niteliğinde belgeyi yorumlama, değiştirme veya tazyik etme gibi bir yetkisi bulunmamaktadır; eğer ilâm cebri icraya elverişli değilse ilâmı icraya koymamalı ve alacaklıdan bu konuda gerekli işlemi yapmasını istemelidir; fakat bunun yerine mahkeme yerine geçerek ilâmdaki eksikliği tamamlayamaz, ilâmı yorumlayamaz⁴³¹.

Diğer taraftan ilâmların yerine getirileceği bölüm hüküm fıkrası bölümdür. Dolayısıyla hükmün içeriğinin aynen yerine getirilmesi zorunludur. Yetkisi sınırlı icra mahkemesi de ilâmın yerine getirilecek kısmını yorum yoluyla belirleyemez⁴³².

şikâyete tabi olduğu gözetilerek işin esası incelenip oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekir.” Yarg. 12. HD. T. 27.06.2014, E. 2014/16834, K. 2014/18865, (KİBB, e. t: 03.02.2015).

⁴²⁸ **Bakır**, s. 56; **Kuru**, El Kitabı, s. 775; **Belgesay**, s. 125; Ayrıca bkz. **Berkin**, İcra, s. 75.

⁴²⁹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 393; **Bakır**, s. 56.

⁴³⁰ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 455; **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 470; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 307

⁴³¹ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 454.

⁴³² ...Bazı özel kanunlarda, konuları ile ilgili birtakım belgelerin ilâm niteliğinde olduğu kabul edilmiştir. Örneğin, 1581/m. 12; Avukatlık K.m. 162, 64, 86; Noterler K.m. 145/II-, m. 117/1., m. 20/5 gibi, görüldüğü üzere yasa koyucu hangi belgelere dayanılarak ilâmlı takip yapılabileceğini önemine binaen titizlikle düzenlemiş, gerekli gördüğü hallerde bunu kanunla

V. ŞİKÂYET

İcra ve İflâs Kanunu'nun 16. maddesine göre; kanunun çözümünü mahkemeye bıraktığı hususlar istisna olmak üzere icra ve iflâs dairelerinin yaptığı işlemler hakkında kanuna aykırı olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır. Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı ise her zaman şikâyet olunabilir⁴³³.

İcra takibine yön ve şekil veren işlemler takip "taraf takip işlemleri" ile "devletin takip işlemleri"dir. Taraf takip işlemlerinin büyük çoğunluğu devletin takip işlemlerinin yapılması amacını güder. Bu işlemler icra memuru tarafından yapılmadıkça şikâyetin konusunu oluşturmaz. Zira şikâyetin konusu icra organlarının

---

belirleyip sınırlandırmış, anılanların dışında kalan kayıt ve belgelerin ilâmlı takiple icraya konulmasına üstünlük tanımamıştır. Hemen belirtelim ki az yukarıda sayılan ilâmlar, edayı içeren ilâmlardır. Buna karşılık tesbite ilişkin ilâmlar, "ilâmlı icra" yolu ile takibe konulamaz. En önemlisi ilâmların infaz edilecek kısmı hüküm bölümüdür. Diğer bir anlatımla hükmün içeriğinin aynen infazı zorunludur. O nedenle mahtud yetkili İcra Tetkik Mercii Hâkimi ilâmın infaz edilecek kısmını yorum yoluyla belirleme yetkisine sahip değildir. Açıklanan hukuk kurallarının ışığında somut olaya bakıldığında; icra takibinin dayanağı Pendik Üçüncü Asliye Hukuk Mahkemesinin 15.12.1995 günlü ve 1995/488 692 sayılı ilâmıdır. Kararın hüküm fıkrasında kamulaştırma bedelinin 205.041.834 TL. artırıldığı belirtilmiş ve açıkça özellikle ".... tahsil talebi bulunmadığından talep gibi bununla yetinilmesine..." şeklinde hüküm kurulmuş bu şekliyle karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 11.6.1996 gününde onanmıştır. Dahası onama ilâmında kararın hüküm bölümü düzeltilmemiş, böylece mevcut hali ile kesinleşmiştir. Hal böyle olunca; takibe konu mahkeme hükmünün edayı ve yaptırımı içeren bir ilâm niteliğinde olmadığı açıktır.

Bu kabul karşısında; icra hâkimliğinin ilâmın hüküm fıkrasını kendiliğinden yoruma tabi tutması ve edayı içeren bir ilâm gibi nitelendirilip benimsemesi isabetsizdir. İİK'nun 16/2 uyarınca, bir hakkın yerine getirilmemesinden, kaynaklanan şikâyetler süre ile sınırlandırılmamıştır. O nedenle; olayda ilâmlı takip yolunun seçilmesi ve bu prosedür doğrultusunda borçluya icra emri gönderilmesi usul ve yasaya özellikle takip konusu ilâmın niteliğine aykırıdır. Açıklanan nedenler altında, özel dairenin bozma kararına uyulması gerekirken direnmeye ilişkin karar verilmesi, bozma nedenidir." Yarg. HGK. T. 08.10.1977, E. 1997/12-517, K. 1997/776 (KİBB, e. t: 29.01.2015, **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 308, dn. 15).

⁴³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru**, El Kitabı, s. 96-107; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 123-140; **Üstündağ**, İcra, s. 35-49; **Belgesay**, s. 69-80; **Berkin**, İcra, s. 158-

167; **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 41-49; Öğretide şikâyetin icra takibinin taraflarına veya hukukî yararları bulunan diğer kişilere tanınmış ve bu yolla icra ve iflas dairelerinin kanuna veya olaya uygu olmayan işlemlerinin iptalini veya düzeltilmesini ya da yapamadıkları veya geciktirdikleri işlemlerin yapılmasını sağlayan hukukî bir çare olarak tanımlandığı hususunda bkz. **Hakan Pekcanitez**, "İcra-İflas Hukukunda Şikâyet", Ankara 1986, s. 35.

işlemleridir. Ayrıca ödeme emrine itirazın şikâyete konu olamayacağı gibi başvurma ve muvafakat niteliğinde olamayan taraf işlemleri ile icra organına karşı yapılan, ancak, takibe yön ve şekil vermeyen işlemler karşı şikâyet yoluna başvurmak mümkün değildir⁴³⁴.

İcra ve İflâs Kanunu bu şekilde düzenlediği şikâyet müessesesine ilâmlı takipler kısmında ayrıca yer vermemiştir. Ancak borçlu şikâyet müessesinden İİK m. 41 de belirtilen yollama sayesinde bu yolla yararlanabilecektir⁴³⁵. Zira kanunun ilâmlı takip hükümlerine aykırı olmayan diğer hükümleri ilâma dayanan takiplerde de uygulanır (İİK m. 41).

İlâmlı takipler açısından borçlu alacaklının henüz takip hukuku bakımından alacaklı sıfatı ile hakkında icra takibinde bulunamayacağını veya icra takibine konu yapılan ilâmın hatalı olduğunu ileri sürerek icra mahkemesinden alacaklının başlattığı ilâmlı takibin durdurulmasını şikâyet yoluyla isteyebilir. Borçlu bu yolla aleyhinde başlatılan icra takibini kimi zaman takibin başlangıcında kimi zamanda takip devam ederken durdurabilir⁴³⁶. Ayrıca takibe dayanak gösterilen ilâmın eda hükmünü içermemesi⁴³⁷, ilâma aykırı takip yapıldığı⁴³⁸, ilâma aykırı faiz talebinde bulunulduğu⁴³⁹ gibi iddialarla ilâmlı icrada şikâyet yoluna başvurulabilir.

---

⁴³⁴ Pekcanitez, s. 41-42.

⁴³⁵ Uyar, İlâmlı Takipler, s. 288; Ayrıca bkz. Şimşek, s. 105.

⁴³⁶ Uyar, İlâmlı Takipler, s. 288; "...Şikâyetçi borçlunun dava dilekçesindeki itiraz ve şikâyetleri arasında, %74 faiz talebinin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu, yasal faizi aşan oranda talebin yersiz olduğu belirtilerek faize itirazın da bulunduğu görülmektedir. İlâmlı icra takibinde, ilâma uygun faiz istenmediği, net tutarlar yönünden hesap yapılması gerektiğine yönelik bu başvuru ilâma aykırılık niteliğinde olup İİK'nun 16/2. maddesine göre süresiz şikâyete tabidir (HGK'nun 21.06.2000 tarih, 2000/12- 1002 sayılı kararı). İcra mahkemesince faize itiraz süresiz olarak incelenip karara bağlanmalıdır." Yarg. 8 HD. T. 11.09.2014, E. 2013/23269, K. 2014/15576 (KİBB, e. t: 03.02.2015).

⁴³⁷ "Dava, ilâmların icrası yoluyla başlatılan takibe dayanak ilâmın, eda hükmü içermediği iddiasına dayalı takibin iptali istemine ilişkindir. İcra takibine konu kararın hüküm kısmında "davacının katkı alacağı isteminin kısmen kabulü ile, davacının dava konusu taşınmazla ilgili katkı alacağı olduğunun tespitine ve bu miktar alacağın davanın ıslah tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte dava konusu taşınmazın değerinden düşüldükten sonra dava konusu taşınmazın arta kalan değerinin davacı dahil diğer yasal mirasçılarla birlikte paylaşılmasına..." hükmedilmiştir. İlâm bu haliyle, eda hükmü içermemektedir. Anılan ilâma dayanılarak, ilâmda hükmedilen yargılama giderleri ve avukatlık ücreti ile bunların fer'ileri dışındaki kısımlar yönünden alı icra takibi yapılamaz. Şikâyete konu takipte, takibi mümkün

VI. İCRANIN GERİ BIRAKILMASI

A. Genel Olarak

İlâmlı icra emri kendisine tebliğ edilen borçlunun ilâmsız icra takiplerinde olduğu gibi icra takibine itiraz ederek takibi durdurması mümkün değildir. Zira takibe konu şey, takipten önce ilâm veya ilâm niteliğinde belgeye dayandığından diğer bir deyişle alacağın ispatı açısından çok güçlü bir belge ile elde edilmiş olduğundan kural olarak icra takibine engel olunamaz⁴⁴⁰.

Davayı kaybeden borçlunun alacaklıya borcunu rızasıyla ödemiş olması halinde normal olan alacaklının artık ilâmı icraya koymamasıdır. Ancak alacaklı borcun ödenmiş olmasına rağmen elindeki ilâmı icraya koyarsa böyle kötüniyetli alacaklıları borçludan korumak gerekir. Bunun içinde kanun koyucu borçluya icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteme hakkı vermiştir. İcranın geri bırakılması için sadece itfa halinde değil aynı zamanda borcun ertelenmiş veya zamanaşımına uğraması halinde de icra mahkemesine başvuru hakkı tanınmıştır⁴⁴¹.

Borçlunun bu sebeplerle, hakkında yapılan icra takibine karşı koyabileceği ilâm niteliğinde belgeler için de hem öğretilerde hem de uygulamada kabul

---

anılan bu alacaklar yönünden istekte bulunulmadığına göre, şikâyetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi gerekir.” Yarg. 8. HD. T. 14.02.2014, E. 2013/23898, K. 2014/2441 (KİBB, e. t: 05.05.2015).

⁴³⁸ “Borçlunun İcra Mahkemesi'ne başvurusu, kabul ettiği kısım dışındaki miktarın ilâma aykırı olduğu nedeniyle takibin iptali istemine ilişkin şikâyetidir. Borçlu başvurusunda; takibin konusunun tarafların boşanmalarına dair karardan kaynaklanan tazminat ve nafaka alacağı olduğunu, ancak müşterek çocuklardan M.'nin 18 yaşını doldurması nedeniyle birikmiş nafaka olarak hesaplanan nafakanın bir kısmı ve devam eden aylar nafakasının tahsili talebi yasal olmadığından M. adına talep edilen nafaka bakımından takibin kısmen iptaline karar verilmesini talep etmiştir. İlâma aykırılık süresiz şikâyete tabi olup, her zaman ileri sürülebilir.” Yarg. 8. HD. T. 28.04.2014, E. 2014/7102, K. 2014/8337 (KİBB, e. t: 05.05.2015).

⁴³⁹ “Dava, faize itiraz ve memur muamelesini şikâyete ilişkindir. İlâmlı icra takibinde, ilâma uygun faiz istenmediğine yönelik itiraz ilâma aykırılık niteliğinde olup süresiz şikâyete tabidir.” Yarg. 8. HD. T. 11.09.2014, E. 2013/23269, K. 2014/15576 (KİBB, e. t: 05.05.2015).

⁴⁴⁰ **Pekcamitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 456; **Bakır**, s. 59.

⁴⁴¹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 402.

edilmektedir⁴⁴². İcra ve İflâs Kanunu'nun 33 ve 33/a maddelerinde ifadesini bulan bu hükmün uygulanabilmesi için ilk şart, icraya konulmuş bir ilâmın olmasıdır. Diğer şart ise ilâmın tebliğ edilmiş olmasıdır. Aksi halde şikâyet yoluna başvurulabilir. Ayrıca bu şartlar icra müdürü tarafından re'sen incelenmelidir⁴⁴³.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 33. maddesi icranın geri bırakılmasını sadece icra emrinin tebliğinden sonraki dönemde oluşan itfa, imhâl veya zamanaşımı sebeplerine vermemiş, aynı sebeplerin icra emrinin tebliğinden önce oluşması halinde de icranın geri bırakılması yoluna başvurulacağını öngörmüştür (İİK m. 33). Ancak icranın geri bırakılmasında icra emrinin düzenlenmesinden önceki ve sonraki dönemler için bazı farklılıklar bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamız açısından da icranın geri bırakılmasına ilişkin hükümlerin incelenmesi iki başlık halinde açıklanacaktır.

B. İcra Emrinin Tebliğinden Önce Borcun İtfa Edilmiş veya Ertelenmiş ya da Zamanaşımına Uğramış Olması

Borçlu icra emrinin tebliğinden önce, fakat hükmün verildiği tarihten sonraki bir dönemde borcun itfa edildiği veya zamanaşımına uğradığı ya da ertelendiği iddiasında ise icra emrinin kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde icra

---

⁴⁴² **Talih Uyar**, “İtfa ve İmhâl Nedeniyle Borca İtiraz Edilerek İlâmlı Takiplerin Durdurulması” *ABD*, 2004/4, s. 36; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 312; Ayrıca bkz. **Üstündağ**, *İcra*, s. 392; Ayrıca bkz. **Oskay/Koçak/Deyneki/Doğan**, C. 1, s. 554; Ayrıca bkz. **Postacıoğlu/Altay**, s. 800-801; Ayrıca bkz. **Berkin**, *İcra*, s. 173; Ayrıca bkz. **Şimşek**, s. 105; “...Yine bu maddeyi, sadece ilâmlara dayanan takiplerde değil aynı zaman da gerek İY Mad. 38 ve gerekse diğer özel yasalardaki hükümler gereğince ilâm niteliğinde olan belgelere dayanan takiplerde de uygulama gerekir.” (**Uyar**, *İlâmlı Takipler*, s. 423); “Takip dayanağı ipotek, borçluya açılmış ve açılacak her türlü krediler, doğmuş ve doğacak her türlü borçların teminatını teşkil etmek üzere tesis edilmiştir. Alacaklı ve Ltd. Şti. icra takibinden önce, borçluya Gördes Noterliğinin ihtarname ve hesap özetlerini göndermiştir. Bu durum karşısında alacaklı İİK'nun 150/1 maddesi hükmü uyarınca ilâmlı icra takibine geçmiş ve icra müdürlüğünce örnek (6) icra emri düzenlenmiştir. İcra emrine karşı itiraz hakkında İİK'nun 149/a maddesi gereğince ilâmların icrasına ilişkin 33.madde hükümlerinin uygulanması gerektiğinden aynı Yasanın 34.maddesi uyarınca ilâm niteliğindeki bu belge için her icra dairesinde takip yapılabilir. Mahkemece borçlunun yetki itirazının reddi ile diğer itiraz ve şikâyetleri incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle yetki itirazının kabulü yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.” Yarg. HGK. T. 2.10.2014, E. 2014/22907, K. 2014/23168, (KİBB, e. t: 29.01.2015).

⁴⁴³ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 312; **Üstündağ**, *İcra*, s. 392-393.

mahkemesinden icranın geri bırakılmasını talep edebilir⁴⁴⁴. Kanunda icranın geri bırakılmasına ilişkin üç sebep öngörölmüştür. Bunlar itfa, imhâl ve zamanaşımıdır⁴⁴⁵. Ancak bunlar içerisinde itfa sadece borcun ödenerek sona ermesi değildir. Borcun takas, alacaklı ile borçlu sıfatının birleşmesi ile ya da başka bir hal ile sona ermesi de itfa kavramı içerisinde değerlendirilmektedir⁴⁴⁶.

İcranın geri bırakılması talebi mutlaka bir dilekçeyle icra mahkemesinden istenir. Dolayısıyla icra mahkemesi yerine icra dairesine yapılan geri bırakma talepleri geçersizdir⁴⁴⁷. Diğer taraftan borçlu dilekçesinde bildirmiş olduğu sebeplerle bağlı mıdır sorusu da akla gelebilir. Borçlu icra emrinin tebliğinden önce gerçekleşen sebeplere dayalı bu tür geri bırakma taleplerinde bildirmiş olduğu itiraz sebeplerini değiştiremez⁴⁴⁸.

Kanun 33. ve 33/a maddelerini sadece para ve teminat verilmesi hakkındaki ilâmlar için öngörmüşse de bu hüküm diğer ilâmlı takiplerde de özellikle menkul teslimi hakkındaki ilâmlı takiplerde uygulanmalıdır. Ancak gayrimenkulün tahliye ve teslimine ilişkin ilâmlı takiplerde bu takiplerin niteliği gereği bu hükümleri uygulamak mümkün değildir⁴⁴⁹.

Borçlu icra emrinin tebliğinden önce borcun itfa edilmiş veya mehil verilmiş olduğunu ancak belirli belgelerle icra mahkemesinde ispat edebilir. İspat için gerekli belgeler yetkili mercilerce re'sen düzenlenmiş veya onaylanmış ya da imzası alacaklı

---

⁴⁴⁴ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 457; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 403; **Bakır**, s. 59; **Seyithan Deliduman**, “İlâm Niteliğinde Sayılan Noter Senetlerine Dayanarak Yapılan İlâmlı İcra Takibinde Takibin İcra Tetkik Merciiince Geri Bırakılmasının İstenmesi”, *AÜEHFD*, C. V, 2001/1-4, s. 363; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C. 1, s. 555.

⁴⁴⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 816; **Bakır**, s. 60.

⁴⁴⁶ **Bakır**, s. 60; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C. 1, s. 556; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 313; **Muşul**, Temel Bilgiler, s.222

⁴⁴⁷ **Uyar**, İtfa ve İmhâl, s. 39; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, s. 555; Ayrıca bkz. **Nizam İpeççi**, *İcra ve İflâs Kanunu Tatbikatı*, Ankara 2001, s.135-136.

⁴⁴⁸ **Uyar**, İtfa ve İmhâl, s. 39; **Üstündağ**, İcra, s. 401; **Postacıoğlu/Altay**, s. 813; Ayrıca bkz. **Berkin**, İcra, s. 173.

⁴⁴⁹ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 422-423.

tarafından icra dairesinde veya icra mahkemesinde ya da genel mahkemelerde ikrar edilmiş belgelerdir (İİK m. 33/1)⁴⁵⁰. İcra mahkemesi kanunda sayılan bu belgeler dışında başka bir belgeye dayanarak icranın geri bırakılmasına karar veremez. Örneğin alacaklı borçlunun sunduğu adi ödeme belgesindeki imzayı inkar ederse icra mahkemesi İİK m. 68/V' e göre bir imza incelemesi yapamaz, borçlunun talebini reddetmesi gerekir⁴⁵¹.

Borçlu iddiasını ispat ederse mahkeme icranın geri bırakılmasına karar verir. Aslında burada icranın geri bırakılmasına karar verilse de itfa halinde takip iptal edilir, süre verilmesi halinde ise takip ertelenir. Dolayısıyla gerçek anlamda icranın geri bırakılması imhâl sebebiyle verilen kararlardır ve imhâl sebebiyle icranın geri bırakılmasına karar verilmişse erteleme süresi de kararda belirtilmelidir. Talebin reddi halinde zaten durmamış olan takibe devam olunur. İcra mahkemesinin kararına karşı teminat verilmesi şartıyla kanun yoluna başvurulabilir⁴⁵².

Borçlu icra emrinin tebliğinden önce ilâmın zamanaşımına uğradığı iddiasıyla icranın geri bırakılmasını talep ediyorsa ispat için herhangi bir belge göstermesi gerekmez⁴⁵³. İlâm veya ilâm niteliğindeki belgedeki borcun zamanaşımına uğrayıp uğramadığı alacaklının takibe koyduğu ilâm veya ilâm niteliğindeki belgeye göre tespit edilecektir. Ancak noter senetlerindeki borçlar senedin türüne göre Borçlar

---

⁴⁵⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s. 458; Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 403; Bakır, s. 60; Ayrıca bkz. Yeleği, s. 66; Ayrıca bkz. Üstündağ, İcra, s. 398; Ayrıca bkz. Oskay/Koçak/Deyekli/Doğan, C. 1, s. 556-559; Sıtkı Akyazan, İcra ve İflâs Kanunundaki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar, Ankara 1965, s. 15-16; "...Dava İİK'nun 33/1. maddesine dayalı, icra emri tebliğinden önceki döneme ilişkin itfa itirazıdır. Somut olayda, takibe başlandıktan sonra ödeme yapılmış icra emri de borçluya ödmeden sonra tebliğ edilmiştir. Mahkemece takip konusu borç takipten sonra ödenmiş olmakla, TBK'nun 100. maddesi (BK'nun 84. maddesi) ve İİK'nun 33. maddesi gözetilerek Yargıtay denetimine imkân verecek şekilde, bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle işlemiş faiz, icra vekalet ücreti ve takip masrafları dikkate alınarak borç miktarının belirlenmesi ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir." Yarg. 8. HD. T. 25.03.2014, E. 2013/17042, K. 2014/5220, (KİBB, e. t: 29.01.2015).

⁴⁵¹ Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 403.

⁴⁵² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s. 458.

⁴⁵³ Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 404; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s. 458; Bakır, s. 60.

Kanunu veya Ticaret Kanunu'ndaki sürelerle bağlıdır⁴⁵⁴. İlâm tarihi ile ilâmın icraya koyulduğu tarih arasında on yıllık süre geçmişse borçlu zamanaşımı itirazında haklı sayılacaktır⁴⁵⁵. Fakat gayrimenkul mülkiyetine ve gayrimenkul üzerindeki aynı haklara ilişkin ilâmlar ile kişiler hukuku ve aile hukukuna ilişkin ilâmlar zamanaşımına uğramazlar⁴⁵⁶.

Diğer taraftan zamanaşımın durduğu veya kesildiği iddiası varsa alacaklı bu iddiasını ispat etmek zorundadır⁴⁵⁷. Alacaklının zamanaşımın durduğunu veya kesildiğini resmi belgelerle ispat etmesi gerekir⁴⁵⁸. Zamanaşımı iddiası mahkemece incelendikten sonra talep kabul edilirse icranın geri bırakılmasına karar verilir. Alacaklı kararın kesinleştiğinin kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde genel mahkemede dava açabilir. Aksi halde ilâmın zamanaşımına uğradığı hususu kesin hüküm teşkil eder⁴⁵⁹.

C. İcra Emrinin Tebliğinden Sonra Borcun İtfa Edilmiş veya Ertelenmiş ya da Zamanaşımına Uğramış Olması

Borçlu icra emrinin tebliğinden sonra borcun itfa edildiği veya zamanaşımına uğradığı ya da ertelendiği iddiasında ise her zaman icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını talep edebilir⁴⁶⁰. Her zaman kelimesinden kastedilen icra takibinin son

---

⁴⁵⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, s. 458-459.

⁴⁵⁵ Uyar, İlâmlı Takipler, s. 436; Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 404; Üstündağ, İcra, s. 396.

⁴⁵⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 313; Uyar, İlâmlı Takipler, s. 436; Üstündağ, İcra, s. 396.

⁴⁵⁷ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 313; Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 404; Üstündağ, İcra, s. 397; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C. 1, s. 618; Postacıoğlu/Altay, s. 802; Akyazan, s. 23-24.

⁴⁵⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, s. 459; Üstündağ, İcra, s. 397; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C. 1, s. 618; Postacıoğlu/Altay, s. 802; Ayrıca bkz. Berkin, İcra, s. 174; Akyazan, s. 23-24.

⁴⁵⁹ Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 404-405; Üstündağ, İcra, s. 397; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C. 1, s. 618-619; Ayrıca bkz. Berkin, İcra, s. 174; Uyar, C. 2, s. 3140; Akyazan, s. 24.

⁴⁶⁰ Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra, s. 405; Uyar, İtfa ve İmhâl, s. 38; Bakır, s. 61; Deliduman, Takibin Geri Bırakılması, s. 364.

bulmasına kadar bu talebin yapılacağıdır⁴⁶¹. Takip devam ederken gerçekleşen bu durum ilâmsız icra takibinin iptal ve talikine benzemektedir. Bu şekilde iddiası olan borçlu yukarıda açıklanan geri bırakmadan farklı olarak süre sınırlaması olmadan icranın geri bırakılmasını icra mahkemesinden isteyebilir⁴⁶².

Diğer taraftan icra emrinin tebliğinden sonra gerçekleşen itfa, imhâl ve zamanaşımı sebeplerine dayanan icranın geri bırakılması isteklerinin ileri sürülmesinin her zaman mümkün olması bunlar bakımından borçluya dilekçesinde bildirdiği itiraz sebeplerine bağlı olmasını da gerektirmez⁴⁶³.

Burada da borçlu iddiasını ancak belirli belgelerle ispat edebilir⁴⁶⁴. Kanun hükmüne göre borçlu takipten sonra borcun itfa edildiği veya kendisine süre verildiği iddiasında ise iddiasını noterlikçe re'sen düzenlenmiş veya onaylanmış belge ya da icra tutanağı ile ispat edebilir(İİK m. 33/2)⁴⁶⁵.

Borçlu zamanaşımına ilişkin itirazlarını ise takip dosyasına dayanarak ispat eder. Çünkü zamanaşımının başlangıç tarihi yani son işlem tarihi icra dosyasında bellidir. Bu tarih ile borçlunun geri bırakma istediği tarih arasında zamanaşımı süresi dolmuşsa borçlu iddiasını ispat etmiş olur. Bunun üzerine alacaklının zamanaşımının

---

⁴⁶¹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 405.

⁴⁶² **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 459-460.

⁴⁶³ **Uyar**, İtfa ve İmhâl, s. 39; **Üstündağ**, İcra, s. 401; **Postacıoğlu/Altay**, s. 813.

⁴⁶⁴ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460; **Bakır**, s. 62.

⁴⁶⁵ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 405; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460; **İpekçi**, s. 137; **Bakır**, s. 62; "... İcra emrinin tebliğinden sonraki dönemde gerçekleşmiş itfa itirazının imzası ikrar olunmamış belge ile kanıtlanamayacağı. Borçlu hakkında takip kesinleşmiştir. İİK'nun 149/a maddesi yoluyla uygulanması gerekli aynı kanunun 33. maddesinin 2. fıkrasında açıklandığı gibi; icra emrinin tebliğinden sonraki devrede tahakkuk etmiş itfaya dayanan itirazların mutlaka noterlikçe yapılmış veya tasdik olunmuş belgeler veya icra zabıtına istinat ettirilmesi gerekir. Kanunun bu açık hükmüne rağmen, haricen düzenlenmiş ve imzası ikrar olunmayan belgeler üzerinde bilirkişi tetkikatı yaptırılarak, itirazın kabul olunması isabetsiz, temyiz itirazları yerinde görüldüğünden mercii kararının İİK 366 ve HUMK'nun 428. maddeleri uyarınca (BOZULMASINA) 12.6.1990 tarihinde oybirliği ile karar verildi." Yarg. 12. HD. T. 12.06 1990, E. 13571, K. 7328 (**Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 452).

kesildiği veya durdurduğuna ilişkin iddiası varsa bunu resmi belge ile ispat yükü alacaklıya düşer⁴⁶⁶.

İcra mahkemesi, yaptığı inceleme sonucunda ya borçlunun talebini kabul ederek icranın geri bırakılmasına bir başka deyişle takibin iptal veya geri bırakılmasına ya da borçlunun talebinin reddine karar verir⁴⁶⁷. İcra mahkemesinin icranın geri bırakılmasına veya geri bırakma talebinin reddine ilişkin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilir⁴⁶⁸. Ancak icrayı geri bırakma isteminin reddi halinde temyiz yoluna başvurabilmek için borçlunun temyiz süresinde teminat⁴⁶⁹ göstermesi gerekmektedir⁴⁷⁰.

İcranın geri bırakılması talebi reddedilen borçlu borcu icra dairesine ödemek zorunda kalır. Aksi halde malları haczedilerek satılır ve satış bedelinden alacaklının alacağı ödenir⁴⁷¹.

VII. MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVASI

A. Menfi Tespit Davası

İcra ve İflas Kanunu'nun 72. maddesinde borçlunun menfi tespit davası açabilmesi için ilâmlı veya ilâmsız icra takibi ayrımı yapılmamıştır⁴⁷². Menfi tespit davasının amacı borçlunun gereksiz yere düştüğü kötü durumdan kurtulması olduğuna göre, bu davanın ilâmlı takiplere de uygulanması gerekir. Kaldı ki, İİK m.

---

⁴⁶⁶ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 405; **Uyar**, C. 2, s. 3137-3139.

⁴⁶⁷ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460.

⁴⁶⁸ **Uyar**, İtfa ve İmhâl, s. 42; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 405-406; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 316; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460.

⁴⁶⁹ Borçlunun burada takip konusu alacağı veya malı karşılayacak şekilde teminat göstermek zorunda olacağı hususunda **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 405, dn. 7.

⁴⁷⁰ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 316; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C. 1, s. 557.

⁴⁷¹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 406.

⁴⁷² **Talih Uyar**, *Gereğçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C. 4, 2. Bs, Ankara 2006, s. 6060; **Üstündağ**, İcra, s. 401-402; **Ahmet Türk**, *Maddi Hukuk ve ve İcra- İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası*, Ankara 2006, s. 173.

41'de ilâmsız icraya ilişkin hükümlerin ilâma dayanan takiplerde de uygulanacağı belirtilmiştir⁴⁷³.

İcra mahkemesince icranın geri bırakılması isteminde bulunan borçlunun bu talebinin reddedilmesi üzerine borcunu icra dairesine ödemediği önce hükmün verildiği tarihten sonraki dönemde borcun zamanaşımına uğramış olduğunu veya itfa edilmiş olduğunu ileri sürerek alacaklıya karşı bir menfi tespit davası açabilir. Menfi tespit davası sadece icranın geri bırakılması halinde değil aynı zamanda icranın geri bırakılmasına başvurmamış borçlu tarafından da başvurulabilecek bir dava türüdür⁴⁷⁴.

Alacaklı, icra mahkemesinin icranın geri bırakılması talebini reddedilmesini gerekçe göstererek borçlu tarafından açılan menfi tespit davasında kesin hüküm itirazında bulunamaz. Çünkü icra mahkemesinin kararları maddi anlamda kesin hüküm niteliğine sahip değildir. Diğer taraftan borçlunun hükmün verildiği tarihten önceki dönemde borcun itfa edilmiş veya zamanaşımına uğramış olduğunu ileri sürerek menfi tespit davası açması mümkün değildir. Zira borçlu bu tür iddialarını

---

⁴⁷³ **Üstündağ**, İcra, s. 402 ; "...Davalı, davacıya karşı ilâma dayanarak icra takibi yapmış ve icra emri göndertmiştir. Bunun üzerine borçlu davacı, takibin geri bırakılmasını istemiş, ancak icra tetkik mercii, takibin sürdürülmesine karar verilmiştir. Borçlu davacı, 30.9.1969 günü açtığı bu dava ile, icra emrinin gönderilmesinden sonra borcunu ödeyerek alacaklıdan bu konuda bir ibraname (aklama belgesi) aldığını ileri sürmüştü ve bunu kanıtlayacağını açıklamıştır. Borcun kaldırılmasını istediği dava dilekçesinde, bu davasını "borçtan kurtulma davası" olarak nitelemiştir. Yapılan yargılama sonunda mahkemece, ortada İİK/m. 68'e göre itirazın kesin ya da geçici olarak kaldırılması kararı bulunmadığı ve davacının borcu tamamen ödedikten sonra genel hükümlere göre geri alma davası açabileceği gerekçesi ile dava reddedilmiştir. Oysa, davacının ileri sürdüğü olaylara göre, bu dava, İİK/m. 72'de öngörülen "menfi tespit davası"dır. Hâkim, davacının davayı yanlış nitelemesi ile bağlı değildir. İİK/m. 72'de, ilâmlı ya da ilâmsız takip ayırımı yapılmaksızın, "menfi tespit davası" açıklanmakta ve yasa tasarisının hükümet gerekçesinde de, böyle bir ayırım düşünülmeyeceği anlaşılmaktadır. "Menfi tespit davası" ile, borçlunun gereksiz yere düştüğü kötü durumdan kurtulması öngörüldüğüne göre, bunun ilâmlı takiplerde de uygulanması gerekir. Öte yandan, İİK/m. 41'de, Yasa'nın öteki hükümlerinin niteliğine aykırı olmadıkça, "menfi tespit davası"nın, ilâmlı takipler konusunda da uygulanacağı belirtilmiştir. Yarg. 4. HD. T. 18.11.1971, E. 1971/8497, K. 1971/9729 (KİBB, e. t: 04.02.2015).

⁴⁷⁴ **Kuru**, El Kitabı, s. 817.

dava sırasında ileri sürmesi gerekir. Aksi durumun kabulü maddi anlamda kesin hükme aykırı düşer⁴⁷⁵.

Menfi tespit davası ilâmlar bakımından ilâmın verilmesinden sonra ortaya çıkan borçtan kurtulma nedenlerine özgü olmalıdır. İlâmdan önce var olup ilâmla sonuçlanan davada ileri sürülmemiş veya ileri sürülmesine rağmen reddedilmiş borçtan kurtulma nedenlerine ilişkin olmayacaktır⁴⁷⁶. Ancak ilâm niteliğinde belgeler için doğal olarak böyle bir sınırlama söz konusu değildir. Örneğin noter senedinin rıza fesadına uğraması nedeniyle sakat bulunduğu iddiası menfi tespit davasına konu olabilmelidir⁴⁷⁷.

---

⁴⁷⁵ **Kuru**, El Kitabı, s. 817-818; "...İlâmlı icra takibinde İİK'nun 33/4 fıkrasında borçlunun sadece istirdat davası açabileceği belirtilmiştir. Bu hükümden ilâmlı icrada menfi tespit davası açılmayacağı sonucuna varılamaz. İİK'nun 41.maddesinin yollaması ile İİK'nun 72.maddesi ilâmlı icra takiplerinde de uygulama alanı bulur. Ancak, ilâma dayalı ilâmlı icra takiplerinde borçlu, ilâmın verildiği tarihten önceki dönemde borcun itfa edilmiş veya zamanaşımına uğramış olduğunu ileri sürerek istirdat veya menfi tespit davası açamaz. Aksi halin kabulü HUMK'nun 237.maddesinde belirtilen maddi anlamda kesin hükme aykırı düşer (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı s. 817 ve 818).

Buna karşılık, ilâm niteliğindeki belge, maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olmadığından bu belge tarihinden önceki itfa ve zamanaşımı iddialarına dayalı istirdat veya menfi tespit davaları açılabilir.

Somut olayda, alacaklı kooperatif, 1581 sayılı Tarım ve Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 12.maddesine göre ilâm niteliğindeki belge sayılan senetlere dayalı olarak ilâmlı icra takibi başlatarak borçluya örnek 4-5 icra emri göndermiştir. Borçlu vekili geçerli bir kefaletinin olmadığını iddia ederek icra mahkemesinden takibin ve icra emrinin iptalini talep etmiştir. Mahkemece 16.06.2008 tarihli duruşmada Meriç Asliye Hukuk Mahkemesinin 2008/18 esas sayılı dosyası incelenmiştir. Bu dosyadan borçlu E. T.'un alacaklı kooperatife karşı, itiraza konu Meriç İcra Müdürlüğünün 2008/206 esas sayılı dosyası ile takibe konu alacakla ilgili borcunun bulunmadığının tespitine ilişkin menfi tespit davasının açıldığı 16.06.2008 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, kararın henüz kesinleşmediği görülmüştür.

İİK'nun 72/5 fıkrası hükmüne göre menfi tespit ilâmının kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir.

Bu nedenle icra takibinin iptali için menfi tespit davasının kabul kararının kesinleşmesi gereklidir. Kesinleşmeyen menfi tespit ilâmına dayalı olarak borçlu E. T. yönünden takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir". Yarg. 12. HD. T. 17.03.2009, E. 2008/24059, K. 2009/5604 (KİBB, e. t: 04.02.2015).

⁴⁷⁶ **Postacioğlu/Altay**, s. 817.

⁴⁷⁷ **Postacioğlu/Altay**, s. 817; Benzer şekilde **Türk**, s. 175-176; "... Davacı, davalının dayandığı bono altındaki imzanın kendisinin olmadığından söz ederek, bu senedin iptalini dava etmiştir. Davalının itirazı üzerine mahkemece, alacağın %15'i tutarında teminat yatırılmadığından, İİK m.69'a dayanılarak davanın reddine karar verilmiştir. Sözü geçen

Menfi tespit davası alacaklı lehine neticelenirse ihtiyati tedbir kararı kalkar. Buna dair hükmün kesinleşmesi halinde alacaklı ihtiyati tedbir dolayısıyla alacağını geç almış bulunmaktan doğan zararlarını gösterilen teminattan alır. Alacaklının uğradığı zarar aynı davada takdir olunarak karara bağlanır. Bu zarar herhalde yüzde yirmiden aşağı tayin edilemez (İİK m. 72/4). Dava borçlu lehine hükme bağlanırsa derhal takip durur. İlâmın kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir. Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine, borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olamaz (İİK m. 72/5)⁴⁷⁸.

B. İstirdat Davası

İcranın geri bırakılması talebinin reddi üzerine borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalan borçlu İİK m. 72 gereğince bir istirdat davası açarak ödediği paranın geri verilmesini isteme hakkına sahiptir⁴⁷⁹. Borçlu örneğin ödeme itirazında bulunmuş fakat kanunun aradığı niteliğe haiz bir belge bulunmadığı için icranın geri bırakılmasını sağlayamamışsa parayı ödedikten sonra bunu açacağı istirdat davası ile geri alabilecektir⁴⁸⁰.

---

maddenin uygulanabilmesi için, açılan davanın "borçtan kurtulma davası" olması gerekmektedir. Her ne kadar dava dilekçesinde, davacının senede dayanarak yaptığı takipte, itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verildiği belirtilmişse de, davacı vekili, duruşma sırasında açtıkları davanın "borçtan kurtulma davası" olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, senedin iptalini istediklerini de açıklamışlardır. Olayda "borçtan kurtulma davası" açılmadığı için, itirazın "geçici kaldırılması" kararının "kesin kaldırma" ya dönüşmesi ve varsa, geçici haczin kesinleşmesi gerekir. Bu durumda, senedin iptali davası, sonucu bakımından bir "menfi tespit davası" niteliği taşır. Buna göre, davanın İİK m.72 çerçevesinde görülmesi gerekir." Yarg. 11. HD. T. 18.12.1970, E. 1970/2980, K. 1970/5258 (KİBB, e. t: 04.02.2015).

⁴⁷⁸ Menfi tespit davasının sonuçları için bkz. **Mustafa Oskay/Coşkun Koçak/Adnan Deynekli/Ayhan Doğan, İİK Şerhi**, C. 2, Ankara 2007, s. 1662; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s.220-221; **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 232-243; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 240-242; **Uyar**, C. 4, s. 6230-6247.

⁴⁷⁹ **Üstündağ**, İcra, s. 401; İstirdat davasının hukukî niteliğinin sebepsiz zenginleşme davası olduğu hakkında bkz. **Uyar**, C. 4, s. 6752.

⁴⁸⁰ **Üstündağ**, İcra, s. 401.

Alacaklı ise bu davada icra mahkemesinin icranın geri bırakılması talebinin reddi kararına dayanarak istirdat davasına karşı kesin hüküm (HMK m. 303). itirazında bulunamaz Zira icra mahkemesi kararları maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip değildir⁴⁸¹.

İstirdat davası borçlu olmadığı bir parayı tamamen ödemek mecburiyetinde kalan şahıs tarafından ödediği tarihten itibaren bir sene içinde açılır (İİK m. 72/7). Bu süre hak düşürücü süre olup hakim tarafından re'sen gözetilir⁴⁸².

İstirdat davasının kabulü halinde sonuç eski hale getirme hükmünü doğurur. Dolayısıyla alacaklı borçlunun ödediklerini faiz ve takip masrafları ile birlikte iade etmeye, ayrıca mahkeme giderleri ve vekalet ücretini ödemeye mahkum edilir. Mahkemece istirdat davasının reddine karar verilirse borçlu alacaklıya yargılama giderlerini ödemek zorunda kalır⁴⁸³.

VIII. HACİZ, SATIŞ VEYA İFLÂS TALEP EDEBİLME

Alacaklı tarafından para veya teminat alacaklarına dair ilâm veya ilâm niteliğinde belgenin icra dairesine takip talebi ile verilmesi üzerine icra müdürü borçluya bir icra emri gönderir⁴⁸⁴. Borçlu icra emrinin tebliğinden itibaren borcunu yedi gün içerisinde öderse icra dairesi bu parayı alacaklıya öder ve takip son bulur⁴⁸⁵. Ancak borçlu bu süre içerisinde borcu ödemez veya icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasına dair karar da getirmezse devam olunur⁴⁸⁶.

Bu aşamadan sonra alacaklı haciz isteme yetkisine sahip olduğu gibi iflâsa tabi şahıslardan olması şartıyla ilâma dayanan alacak icra emriyle istenmesine rağmen

---

⁴⁸¹ **Kuru**, El Kitabı, s. 817.

⁴⁸² **Oskay/Koçak/Deyneki/Doğan**, C. 2, s. 1663-1664; **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 247; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 244; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 225.

⁴⁸³ **Yıldırım/ Deren-Yıldırım**, s. 130-131.

⁴⁸⁴ **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 280.

⁴⁸⁵ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 460; **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 400.

⁴⁸⁶ **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 472; **Uyar**, İlâmlı Takipler, s. 281.

süresi içerisinde ödenmemesi sebebiyle doğrudan doğruya borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesine başvurarak borçlu hakkında iflâs kararı verilmesini de talep edebilir. Alacaklının iflâsa tabi borçlusuna hakkında İİK m. 37 hükmüne dayalı olarak iflâs talep edebilmesi için ilâmın konusunun para ve teminat alacaklarına ilişkin olması gerekir. Dolayısıyla konusu para ve teminat alacakları dışında olan ilâmlı takiplerde ilâm borçlusunun iflâsı istenemez⁴⁸⁷. Diğer taraftan borçlunun iflâsa tabi olması halinde ilâm alacaklısı herhangi bir icra takibi yapmadan ilâm borçlusuna karşı genel iflâs yolu ile takip de yapabilir⁴⁸⁸.

Alacaklı yaptığı icra takibi neticesinde borçlunun mallarının haczedilmesini isterse icra dairesi genel haciz yolu hükümlerine göre borçlunun mallarını haczeder, satar ve elde edilen para ile alacaklının alacağını öder. Diğer bir deyişle ilâmlı icrada haciz, satış ve paraların paylaşılması safhaları tamamen genel haciz yolunda olduğu gibidir⁴⁸⁹.

---

⁴⁸⁷ **Muşul**, Temel Bilgiler, s. 473.

⁴⁸⁸ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 400.

⁴⁸⁹ **Kuru/Aslan/Yılmaz**, İcra, s. 400.

SONUÇ

Talep ve dava yolu ile alacağına kavuşamayan alacaklının başvuracağı son çözüm yolu cebri icradır. Cebri icra yolu alacaklının isteği ile borçludan alacağını tahsil edememesi sebebiyle başvurduğu bir yöntemdir. Bu yöntem sayesinde alacaklı zorla da olsa alacağına kavuşma sonucuna ulaşacaktır.

İcra ve İflâs Kanunu cebri icra türlerini özellikle iki şekilde düzenlemiştir. Bunlardan ilki olan ilâmsız icra olup, alacaklının bir ilâm veya ilâm niteliğinde bir belgeye aranmaksızın, para veya teminat alacaklarında, alacağının tahsili için yaptığı icra takip yöntemidir. Diğeri ise alacaklının bir mahkeme kararına veya buna eşit sayılacak bir ilâm niteliğindeki belgeye dayanarak yapmış olduğu ilâmlı icradır.

İlâmlı icranın genel olarak konusu ilâmlardır. Ancak ilâmlı icranın konusunu sadece ilâmlar değil, İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesinde belirtilen ve ilâmlarla eşit sayılacak belgeler de oluşturmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 38. maddesinde sayılan bu belgeler, mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller, kayıtsız ve şartsız para borcunu ikrar eden re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra kefaletnameleri olarak belirtilmiştir. Yine İcra ve İflâs Kanunu'nda ilâmlı icranın konusu olacak başka hükümlerde yer almaktadır. Örneğin İİK m. 149/1 ile m. 150/h ve ı bentleri ile İİK m.15/I, 24/II, 30/II, 40/II, 94/V, 118/III, 133/II ile İİK ek m. 2.

İcra ve İflâs Kanunu'nda sayılanlar dışında bazı özel kanunlar düzenlenen belgelerle de ilâmlı icra takibi yapabilmek mümkündür. Örneğin Avukatlık Kanunu m. 35a, 64, 86, 162, Türk Ticaret Kanunu m. 1284, Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu m. 61, Harcırah Kanunu m. 59/VII, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18/II, Kamulaştırma Kanunu m. 20/I, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu m. 30, Noterlik Kanunu m. 20/V, 117/I, 145/II, 145/III, Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu m. 16/son, 3533 s. K m. 7, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu m. 12, Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun m. 17/V, Türkiye Odalar Ve Borsalar

Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu m. 77, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 70/1, Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19.

İlâmlı icra takibinin konusu olabilecek ilâmlar yargılamayı sona erdiren, taraflar arasındaki uyuşmazlığı esastan çözen nihai kararlar olup, bunun dışındaki örneğın görevsizlik, yetkisizlik gibi işın esasına girilmeden verilen usule ilişkin nihai kararları ve ara kararları da cebri icraya elverişli kararlar olarak nitelendirmek mümkün değildir. Çünkü hâkim bu kararlardan, usule ilişkin kazanılmış bir hak doğurmadıkça rücu yetkisine sahiptir. Yine bir eda hükmü içermeyip, sadece taraflar arasındaki hukukî durumun tespitini içeren tespit ilâmları da cebri icraya elverişli değildir.

İlâmlı icranın konusunu oluşturan ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasında önemli farklılıkların olduğunu söylemek gerekir. Her ne kadar ilâm niteliğine sahip olduğu belirtilen belgelerin ilâmlar ile icra edilmeleri açısından herhangi bir farklılık olmasa da aralarında hukukî nitelik ve gördükleri işlev açısından farklılık bulunmaktadır ki bu durum İcra ve İflâs Kanunu'nun hükümet gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir.

İlâmların ilâm niteliğindeki belgelere göre temel farklılığı, ilâmların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmesine karşılık, ilâm niteliğindeki belgelerin kesin hüküm gücüne sahip olamamasıdır.

Bunun dışında ilâmlar ile ilâm niteliğinde belgeler arasında ihtiyati haciz aşamasında ilâma bağılı alacağın ihtiyati haciz yoluyla takibinde teminat gösterilmesi gerekmez iken (İİK m. 259/2), ilâm niteliğinde belgeye dayalı olarak yapılan ihtiyati hacizde teminat gerekip gerekmediğine mahkemece karar verilir (İİK m. 259/3). Yine ilâmlar kural olarak 10 yılda zamanaşımına uğramasına karşın re'sen düzenleme biçimindeki noter senetlerinin senet içerisinde var olan alacak için TBK veya TTK'nda öngörülen süreye göre zamanaşımına uğraması hali de bu iki tür belgenin diğeri bir farklılığıdır (İİK m. 39/2).

İcra ve İflâs Kanunu dışında özel kanunlarda öngörülen ilâm niteliğinde belgelerin önemli bir etkisi ilâmlı icra yolunu genişletmiş olmasıdır. Zira ilâmlı icra yolunu özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgeler dışında düşündüğümüzde bu yolun kısıtlı bir alanı kapsadığını görmekteyiz. İlâm niteliğinde belgelerden birini elinde bulunduran alacaklı sanki elinde bir ilâm varmış gibi ilâmların icrası yoluna başvurma hakkını elde eder. Bu durumun alacaklıya sağlamış olduğu en büyük yarar, ilâmsız icra yoluna tabi olmadan alacağına daha kolay ulaşma imkânına sahip olmasıdır. Zira ilâmsız icra yolundaki ödeme emrine itiraz ve itirazın kaldırılması gibi önemli engeller bu yolla bertaraf edilmiş olur.

İlâm niteliğinde belgelerin bir önceki paragrafta bahsettiğimiz yararı dışında başka yararları da bulunmaktadır. Örneğin Avukatlık Kanunu m. 35/A gereği düzenlenen uzlaştırma tutanağı veya Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18/2 gereği düzenlenen anlaşma belgesi veya Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19 gereği düzenlenen uzlaştırma raporu veya belgesi uyuşmazlıkların çözümünde dava dışı çözüm yoluyla tarafların kendi iradeleri ile uzlaşarak uyuşmazlığa son vermeleri hem toplumsal barışın korunması açısından son derece önem arz edecek hem de mahkemelerin iş yükünün arttırmasını ve masraf ve zaman kaybını da önleyecektir.

Özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgelerin kural olarak sadece tarafların özgür iradeleri sonucu oluştuğunu görmekteyiz. Örneğin Avukatlık Kanunu m. 35/A'da düzenlenen uzlaştırma tutanağı taraflar ile taraf vekillerinin bir araya gelerek konuşup anlaşarak anlaştığı hususları yazılı bir belgeye dökmeleri sonucu oluşmaktadır. Bu şekilde düzenlenen belge de başka bir işleme tabi olmadan ilâm niteliğine sahip olmaktadır. Ancak diğer bazı düzenlemeler için bunu söylemek mümkün değildir. Örneğin Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18/2 gereği düzenlenen anlaşma belgesinin ilâm niteliğine sahip olabilmesi için tarafların anlaşmalarının yanı sıra bu belgeye mahkeme tarafından icra edilebilirlik şerhinin verilmesi gerekir. Yine aynı şekilde Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19 gereği düzenlenen uzlaştırma raporu veya belgesini veya tarım kredi kooperatiflerinin

düzenlemiş oldukları alacak senetleri ve belgeleri (1581 s. K m. 12) örnek olarak gösterebiliriz.

Diğer taraftan özel kanunlarda düzenlenen bir takım ilâm niteliğinde belgelerde ise tarafların iradeleri dışında yetkili mercilerce verilen kararlar ile bu gücün kazanıldığı görülmektedir. Örneğin Tüketici Hakem Heyeti Kararları (m. 70/1) veya Türk Ticaret Kanunu'nun 1284/1 gereği dispeç raporunun onaylanması kararı, Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun'un m. 17/5'de düzenlenen masrafların tecavüzde bulunandan alınmasına ilişkin kararlar, çeşitli meslek gruplarının ilgili kanunlarınca öngörülen ilâm niteliğinde belgeler, 3533 sayılı Kanunu m. 7, Kamulaştırma Kanunu m. 20/1 ile Harcırah Kanunu m. 59/VII gibi.

İlâm niteliğinde belgelerin yerine getirilmesinde ise İcra ve İflâs Kanununun 41. maddesi gereği ilâmsız icraya dair hükümler niteliğine aykırı düşmedikçe ilâmların icrası hakkında da uygulanabilecektir. Zira ilâmsız icra kanunda ilâmlı takiplere nazaran çok daha ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla 41. madde ile yapılan yollama sayesinde borçlunun mallarının haczine, haczedilen malların satışına, paraların paylaşılmasına, haczi caiz olmayan mallara iflâsın sonuçlarına ilişkin hükümler ilâmlı takipler için de uygulanacaktır.

Özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliğinde belgelerin kanunlarda ayrı ayrı düzenlenmesi son derece yerindedir. Ancak bu belgelerin ilâm niteliğinde haiz olup olmadığına ilişkin kanun hükümlerine baktığımızda bazılarında belgenin açıkça ilâm niteliğinde olduğu belirtilmemiştir. Örneğin Harcırah Kanununda adı geçen belge için kanun hükmü “...*hüküm alınmaya hacet kalmaksızın (6245 s. K m. 59/VII).*” veya Kamulaştırma Kanunu'nda zikredilen belge için kanun hükmü “*taşınmaz malın boşaltılması idarece icra memurundan istenir (2942 s. K m. 20/1)*” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla kavram birliğinin sağlanması açısından söz konusu belgelerin tamamında ilâm niteliğinde olduğunun açıkça belirtilerek düzenlenmesinin daha yararlı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Osman; *Tüketicinin Korunması Çerçevesinde Mobil Haberleşme Abonelik Sözleşmesinde Genel İşlem Koşulları*, İstanbul 2013.
- ADAY, Nejat; *Avukatlık Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul 1994.
- AKAR, Zeki; *Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, C. I, 2. Bs., Ankara 2007.
- AKCAN, Recep; “İcra Emrinin Vekile Tebliği”, *Ömer Teoman’a 55.Yaş Günü Armağanı*, C. 2, İstanbul 2002, (Akcın, Vekile Tebliğ).
- AKCAN, Recep; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Kanunu Tasarısı İle İlgili Bazı Düşünceler”, *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan*, Ankara 2008, (Akcın, HMK).
- AKCAN, Recep; “Hal Hakem Heyeti”, *Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan*, DEÜHFD, C. 1, Özel Sayı, İzmir 2015, (Akcın, Hâl).
- AKİL, Cenk; “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi” , *GHFÜD*, C. XVI, Sa. 4, 2012, (Akil, Sulh).
- AKİL, Cenk; “ Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü”, *HÜHFD*, C. 2, 2012/1. (Akil, Avukat)
- AKİL, Cenk; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun Kapsamı”, *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, Ankara 2014, C. 1.
- AKYAZAN, Sıtkı; *İcra ve İflâs Kanunundaki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar*, Ankara 1965.
- ALKAN, Pınar; “Müşterek Avarya ve New Jason Klozu”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, *MÜHFD*, İstanbul 2003,
- ARAS, Bahattin; “Avukatlık Kanunu 35/A Maddesi Uyarınca Avukatların Uzlaşma Sağlama Yetkisi ve Uygulanabilirliği”, *THD*, 2009/32.

- ASLAN, Leyla Akyol; *Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat*, Ankara 2011.
- ASLAN, İ. Yılmaz; *6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku*, 4. Bs., Bursa 2014.
- ANSAY, Sabri Şakir; “Sulh”, *AÜHFD*, C. 1, Sa. 2, 1944.
- AYAN, Mehmet; *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, 6. Bs., Konya 2012.
- AYATA, Mehmet Ali; *Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, 2. Bs., Ankara 2014.
- AYBAY, Atilla/AYBAY, Aydın/AYBAY, Gündüz /AYBAY, Rona; *Deniz Hukuku*, İstanbul 1998.
- AYDIN, Murat; *Avukatlık Ücreti*, 2. Bs., Ankara 2004.
- ATALAY, İbrahim Orkun; “Avukatlık Kanunu 35/A Maddesi Anlamında Uzlaşma”, *Legal Hukuk Dergisi*, Ağustos 2004.
- ATALI, Murat; “6502 Sayılı Kanun’un Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, Ankara 2014, C. 1.
- BAKIR, Aytül Rabia; *Para Alacağı Dışındaki İllâmların İcrası*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Muhammet Özekes), DEÜSBE, İzmir 2010.
- BAŞÖZEN, Ahmet; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Taslağına Dair Değerlendirme”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, 2007/ 1-2.
- BELGESAY, M. Reşit; *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, 2. Bs., İstanbul 1948.
- BELGİN, Derya; *Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İllâmların İcrası*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Süha Tanrıver), AÜSBE, Ankara 2011.
- BERKİN, Necmeddin N.; *İflâs ve İcra Hukuku Dersleri*, 2. Bs., İstanbul 1966, (Berkin, İcra ve İflas).

- BERKİN, Necmeddin M.; *İcra Hukuku Dersleri*, 2. Bs., İstanbul 1969 (Berkin, İcra).
- BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun; *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Bs., Ankara 1978.
- BUDAK, Ali Cem; *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, İstanbul 2008.
- BULUR, Alper; “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Arabuluculuk Yöntemi”, *ABD*, 2007/4, (Bulur, Arabuluculuk).
- BULUR, Alper; “Avukatlık Kanunu m. 35/a’nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi”, *TBB Dergisi*, 2010/89, (Bulur, Avukat).
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; *İdari Yargılama Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2013.
- ÇELİKOĞLU, Cengiz Topel; “ 6325 Sayılı HUAK’a Göre Arabuluculuk Yoluna Başvurulması ve Çözüm Anlaşmasının Mahkeme ve İcra Usulleri İle İlişkisi” *Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan*, Ankara 2014, C. 1, (Topel, Arabuluculuk).
- ÇELİKOĞLU, Cengiz Topel; *Medeni Usul Hukukunda Avukatın Delil Toplaması*, 2. Bs., Ankara 2012, (Topel, Avukat).
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Bs., İstanbul 2013.
- ÇETİN, Soner H.; “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma”, *TBB Dergisi*, 2009/82.
- ÇETİNGİL, Ergon/KENDER, Rayegan/ÜNAN, Sami; *Müşterek Avarya Hukuku*, İstanbul 2011.
- ÇOLAK, Haluk; “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak; Uzlaşma” *TBB Dergisi*, 2006/63.
- ÇUHADAR, M. Turan; *Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin İdari Yoldan Önlenmesi*, Adana 2006.

- DELİDUMAN, Seyithan; *Medeni Usul ve İcra İflâs Hukukunda Noter Senetleri*, Ankara 2001, (Deliduman, Noter Senetleri).
- DELİDUMAN, Seyithan; “İlâm Niteliğinde Sayılan Noter Senetlerine Dayanarak Yapılan İlâmlı İcra Takibinde Takibin İcra Tetkik Mercince Geri Bırakılmasının İstenmesi”, *AÜEHFD*, C. V, 2001/1-4,(Deliduman, Takibin Geri Bırakılması).
- DELİDUMAN, Seyithan; “Medeni Yargıda Avukatlık”, *AÜEHFD*, C. VIII, Sa. 1-2, Haziran 2003, (Deliduman, Avukat).
- DEMİR, Şamil; *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*, Ankara 2011, (Demir, Uzlaşma)
- DEMİR, Şamil; “Avukatlık Kanunu Tasarısı Çalışma Metninin Uzlaşma Sağlamaya İlişkin 35/A Maddesinin Değerlendirilmesi” *ABD*, 2012/2, (Demir, 35/A)
- DİŞEL, Buse; *İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı*, İstanbul 2014.
- DEYNEKLİ, Adnan; *İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara 2013.
- EKŞİ, Nuray; *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim*, İstanbul 2013.
- EKŞİOĞLU, Kani; *İdari Yoldan Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi ve Tecavüz Eylemleri İle İlgili Ceza Kovuşturması*, İstanbul 1987.
- EREN, Fikret; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Bs., Ankara 2015.
- ERMENEK, İbrahim; *Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul*, Ankara, 2009, (Ermenek, Kabul).
- ERMENEK, İbrahim; “Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri”, *GÜHFD*, C. XVII, 2013/1-2, (Ermenek, Tüketici).

- ERSOY, Uğur; “Ceza Hukukunda Uzlaşma”, *HGD*, 2005/2.
- ERTAN, Erol; *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Müsterek Avarya İle İlgili Hükümlerinin Değerlendirilmesi*,
http://www.turkishmla.org/Sunumlar/6102_sayili_kanuna_gore_musterek_avar_ya_erol_ertan.pdf, e. t:16.12.2014.
- ERTAŞ, Şeref; *Eşya Hukuku*, 8. Bs., Ankara 2008.
- ESENER, Turhan/GÜVEN, Kudret; *Eşya Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2008.
- GENÇCAN, Ömer Uğur; *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu*, Ankara 2013.
- GÖKALP, Özge Tuçe; “Ceza Usul Uygulamasında Uzlaşma Örneği”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, C. 6, No:1, 2014.
- GÖZLER, Kemal; *Hukuka Giriş*, 10. Bs., Bursa 2013.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref; *Yönetmelik Yargı*, 32. Bs., Ankara 2012.
- GÜNER, Semih; *Avukatlık Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2009.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper; *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, C. I, İstanbul 2014.
- GÜRSEL, Meltem Kutlu; *Kamulaştırma Hukuku*, 2. Bs., Ankara 2012.
- GÜRSOY, Kemal Tahir; *Türk Eşya Hukukunda Zilyedlik ve Tapu Sicili*, Ankara 1970.
- GÜVEN, Sinan; *Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin İdari Yoldan Önlenmesi*, YLT, (Dan. Yrd. Doç. Dr. Engin Saygın), ATAÜSBE, Erzurum, 2011.
- ILDIR, Gülgün; *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Ankara 2003.
- IŞIK, Olcay; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Arabuluculuk Yönteminin Diğer Alternatif Çözüm Yolları İle Karşılaştırılması”, *THD*, 2011/64.
- İLHAN, Cengiz; *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, Ankara 2006.

- İPEK, Ali İhsan/PARLAK, Engin; *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Ankara 2009.
- İPEKÇİ, Nizam; *İcra ve İflâs Kanunu Tatbikatı*, Ankara 2001.
- İZVEREN, Adil/FRANKO, Nisim/ÇALIK, Ahmet; *Deniz Ticaret Hukuku*, Ankara 1994 .
- KAÇAK, Nazif; *İlâmlı İcra*, Ankara 2007.
- KARAASLAN, Erol; “Ceza Yargılamasında Uzlaşma”, *AD*, Sa. 29, 2007.
- KARADAĞ, Asuman; *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Uyuşmazlıklar İçin Öngörülen Çözüm Yolları*, YLT, (Dan. Doç. Dr. Kürşat Nuri Turanboy), KÜSBE, Kırıkkale 2004,
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=7d53ed97e31a8bd3f94d9c0f484385d5aef6d4578262c6ca2e71513587f5eb80ed7894cd3834042b,e>,
t:18.11.2014.
- KARAUZ, Agah Kürşad; *Sulh Sözleşmesi*, Ankara 2014.
- KARSLI, Abdurrahim; *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Bs., İstanbul 2012, (Karşlı, Muhakeme).
- KARSLI, Abdurrahim; *İcra ve İflâs Hukuku*, 3. Bs., İstanbul 2014, (Karşlı, İcra)
- KARYAĞDI, Müjgan; “Amerika Birleşik Devletleri’nde Uygulanmakta Olan Arabuluculuğun Yasal Düzenlemesi ve Türk Hukuku ile Mukayesesi”, *GÜHFD*, C. IX, 2007/1-2.
- KAYA, Ferman; “Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”, *İBD*, C. 88, 2014/1.
- KEKEÇ, Elif Kısmet; “Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Uygulanan Temel Taktikler”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, C. 1, Ankara 2009. (Kekeç, Temel Taktikler).

- KEKEÇ, Elif Kısmet; *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, 2. Bs., Ankara 2014, (Kekeç, Temel Aşamalar).
- KENDER, Rayegan/ÇETİNGİL, Ergon/YAZICIOĞLU, Emine; *Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler*, C. I, 14. Bs., İstanbul 2014.
- KILIÇOĞLU, Ahmet; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Bs, Ankara 2014.
- KULAKLI, Emrah; *Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemeleri*, http://www.odakhukuk.com/tr/files/Tuketici_Sorunlari_Hakem_Heyeti_ve_TuketiciMahkemeleri.pdf, e. t: 18.11.2014.
- KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 3, 6. Bs., İstanbul 2001, (Kuru, Usul, C. 3).
- KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 4, 6. Bs., İstanbul 2001, (Kuru, Usul, C. 4).
- KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 6, 6. Bs., İstanbul 2001, (Kuru, Usul, C. 6).
- KURU, Baki; *İcra ve İflâs Hukuku*, C. 3, 3. Bs. Ankara 1993, (Kuru, İcra, C. 3).
- KURU, Baki; *İcra ve İflâs Hukuku*, El Kitabı, 2. Bs., İstanbul 2006, (Kuru, El Kitabı).
- KURU, Baki; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş ve Öneriler”, *MİHDER*, 2010/2.
- KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 24. Bs., Ankara 2013, (Kuru/Aslan/Yılmaz, Usul).
- KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 28. Bs., Ankara 2013, (Kuru/Aslan/Yılmaz, İcra).

- KÜÇÜKYUMUK, Adnan; *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, YTL, (Dan. Yrd. Doç. Dr. M. Onursal CİN), SÜSBE, Konya 2010.
- KÜZECİ, Deniz; “Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü”, *HGD*, 2006/5.
- LİGHİT, Didem Algantürk; “Müşterek Avarya- York Anvers Kuralları 1994 Revizyon Çalışmaları İle Getirilen Yenilik ve Düzenlemeler”, *AÜEHFD*, C. VIII, Sa. 1-2, 2004.
- MCCARTHY, Oya Şahin; “Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku ve Uygulaması”, *İBD*, C. 85, 2011/5, . (Mccarthy, Tüketici)
- MCCARTHY, Oya Şahin; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (Tkhk) Genel Çerçevesi ve 4077 Sayılı Eski Yasa İle Kıyaslaması”, *İBD*, C. 88, Özel Sa. 1, 2014, (Mccarthy, 6502)
- MERİÇ, Nedim; *Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi*, Ankara 2011.
- MISIR, M. Haşim; *Avukatlık Disiplin Hukuku*, Ankara 2008.
- MUŞUL, Timuçin; *Medeni Usul Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2012, (Muşul, Usul).
- MUŞUL, Timuçin; *İcra ve İflâs Hukuku Temel Bilgiler*, 4. Bs., Ankara 2012, (Muşul, Temel Bilgiler).
- MUŞUL, Timuçin; *İcra ve İflâs Hukuku*, C. I, 6. Bs., Ankara 2013. (Muşul, İcra).
- MUŞUL, Timuçin; *İcra ve İflâs Hukuku*, C. II, 6. Bs., Ankara 2013, (Muşul, İcra, C. II),
- MUTLU, Erdem İlker; “Arbuluculuk Yasa Tasarısı Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme”, *İBD*, C. 81, 2007/5.
- MÜLAYİM, Ziya Gökalp; *Kooperatifçilik*, 6. Bs., Ankara 2010.
- NOMER, Haluk N.; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 12. Bs., İstanbul 2012.

- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY, Saibe; *Kişiler Hukuku*, 14. Bs., İstanbul 2014.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; *Eşya Hukuku*, 17. Bs., İstanbul 2014, (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya).
- OKAY, Sami; “Müşterek Avarya Hukukunun Kısa Bir Tarihçesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 24, Sa. 1-4, 1959.
- OLGAÇ, Senai; *İçtihatlarla Tatbikatımızda İcra ve İflâs Kanunu*, C. I, İstanbul 1974.
- OLGAÇ, Senai/KÖYMEN, Haydar; *Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk İcra ve İflâs Kanunu*, 2. Bs., İstanbul 1965.
- OSKAY, Mustafa/KOÇAK, Coşkun/DEYNEKLİ, Adnan/DOĞAN; Ayhan; *İİK Şerhi*, C. 1, Ankara 2007, (Oskay/Doğan/Deynekli/Doğan, C. 1).
- OSKAY, Mustafa/KOÇAK, Coşkun/DEYNEKLİ, Adnan/DOĞAN; Ayhan; *İİK Şerhi*, C. 2, Ankara 2007, (Oskay/Doğan/Deynekli/Doğan, C. 2).
- ÖKTEMER, Semih; “3533 Sayılı Kanun Hakkında Bir İnceleme”, *AD*, 1965/5-6.
- ÖNEN, Ergun; *Medeni Yargılama Hukukunda Sulh*, Ankara 1972, (Önen, Sulh).
- ÖNEN, Ergun; “Feragat ve Kabul Kesin Hüküm Teşkil Etmez” , *ABD*, 1976/1, (Önen, Feragat ve Kabul).
- ÖZAY, İl Han; *Günüşiğinde Yönetim II Yargısal Korunma*, İstanbul 2010.
- ÖZBAY, İbrahim; *Hakem Kararlarının Temyizi*, Ankara 2004, (Özbay, Hakem)
- ÖZBAY, İbrahim; “Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Tutanağının İlâm Niteliği”, *AÜEHFD*, C. VII, Sa. 3-4, 2004, (Özbay, Avukat).
- ÖZBAY, İbrahim; “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *EÜHFD*, C. X, 2006/3-4, (Özbay, ADR)

- ÖZBEK, Mustafa Serdar; “Avukatlık Kanunu 35/A Maddesine Göre Arabuluculuk, ABD, 2001/3 (Özbek, Arabuluculuk).
- ÖZBEK, Mustafa Serdar; “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına Genel Bir Bakış”, *Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan*, GSÜHFD, C. I, İstanbul 2006. (Özbek, AUÇ).
- ÖZBEK, Mustafa Serdar; “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları”, *AÜHFD*, C. 56, 2007/4 (Özbek, CMK).
- ÖZBEK, Mustafa Serdar; *Noter Senetlerinde Sahtelik*, 2. Bs., Ankara 2013. (Özbek, Noter).
- ÖZBEK, Mustafa Serdar; *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 3. Bs., Ankara 2013,(Özbek, Alternatif).
- ÖZEKES, Muhammet; *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara 1999.
- ÖZDAMAR, Naci; *Açıklamalı 4822 Sayılı Yasa İle Değişik 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*, Ankara 2004.
- ÖZEN, Burak; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmeleri*, İstanbul 2012.
- ÖZGENÇ, Nuri Berkay; *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma*, Doktora Tezi, (Dan. Prof. Dr. Ahmet Caner Yenidünya), MÜSBE, İstanbul 2013.
- ÖZKAN, Bilal; *Taşınmaz Mal Zilyetliğinin Tecavüzlere Karşı İdari Yoldan Korunması*, YLT, (Dan. Prof. Dr. İhsan Erdoğan), GÜSBE, Ankara 2010.
- ÖZMUMCU, Seda; *Uzak Doğu’da Arabuluculuk Anlayışı İle Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış*, 3. Bs., İstanbul 2013.
- PEKCANITEZ, Hakan; *İcra-İflas Hukukunda Şikâyet*, Ankara 1986.

- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN-ÖZKAN, Meral/
ÖZEKES, Muhammet; *İcra ve İflâs Hukuku*, 10. Bs., Ankara 2012.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet; *Medeni Usul Hukuku*, 14. Bs., Ankara 2013.
- PERÇİN, Gizem Ersen; “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *MHB*, C. 31, 2011/2.
- POROY, Reha; “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları”, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1978.
- POSTACIOĞLU, İlhan E. /ALTAY, Sümer; *İcra Hukuku Esasları*, 5. Bs., İstanbul 2010.
- POSTACIOĞLU, İlhan E.; *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Bs., İstanbul 1975,.
- REDDEN, Kenett Robert; “Avukatlığın Gerekleri”, Çev. Av. Fahrettin Kayhan, *ABD*, 1999/1.
- REHBER, Erkan; *Kooperatifçilik*, Bursa 2011.
- REİSOĞLU, Safa; *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bs., İstanbul 2012.
- RÜZGARESEN, Cumhuriyet; *Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi*”Ankara 2013.
- ŞAHİN, Altuğ Kürşat; *Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma Kurumu*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Durmuş Tezcan) , İKÜSBE, İstanbul 2013.
- ŞEN, Abdullah; *Taşınmaz Mal Zilyetliğinin İdari Yoldan Korunması*, YLT, (Dan. Prof. Dr. Şebnem Akipek Öcal), AÜSBE, Ankara 2011.
- ŞENOCAK, Zarife; “Avukatın Akdi Sorumluluğu”, *ABD*, 1998/2.

- ŞENTÜRK, Candide; *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma*, YLT (Doç. Dr. Mustafa Ruhan Erdem), DEÜSBE, İzmir 2009.
- ŞİMŞEK, Edip; *İcra ve İflâs Kanunu Açıklamalar ve İçtihatlar*, Ankara 1989.
- SARISÖZEN, M. Serhat; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısının Getirdikleri, İcra Edilebilirlik Belgesi ve Arabuluculuğun Avukatın Tekel Hakkına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı Sorunu”, *EÜHFD*, C. XV, 2011/1-2, (Sarisözen, Tasarımın Getirdikleri).
- SARISÖZEN, M. Serhat; *Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma*, Ankara 2011 (Sarisözen, Uzlaştırma).
- SEVIG, Vasfi Raşit; “Mukavelelerin Tasnifi ve B.K Dışında Bırakılmış Olan Mukaveleler ve Bilhassa Sulh Mukavelesi”, *AÜHFD*, C. 6, Sa. 2, 1949.
- SİRMEN, A. Lale; *Eşya Hukuku*, Ankara 2013.
- SONER, Lütfi Fikri; “Feragat, Kabul ve Sulhe Dair Bazı Sorunlar” *ABD*, 1977/3.
- SOYSAL, Tamer; "Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, *Bahçeşehir Üniversitesi IGUL Yayınları*, No:9, İstanbul 2005,
www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?...4, e. t: 13.10.2014.
- SUNGURTEKİN-ÖZKAN, Meral; “Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi” *MİHDER*, 2005/II, (35/A).
- SUNGURTEKİN-ÖZKAN, Meral; *Avukatlık Mesleği Avukatın Hak ve Yükümlülükleri*, 4. Bs., İzmir 2013, (Sungurtekin-Özkan, Avukatlık Mesleği).
- TANKUT, Nevzat; *İdari Kararlarla Gayrimenkul Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi*, Ankara 1996.
- TANRIVER, Süha; “Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler”, *AÜSBFD*, C. 49, Sa. 1, 1994, (Tanrıver, Sulh).

- TANRIVER, Süha; *İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Ankara 1996, (Tanriver, İlâmlı İcra) .
- TANRIVER, Süha; “Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller”, *ABD*, 1996/1, s. 31(Tanriver, Kabul).
- TANRIVER, Süha; “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamından Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, *Makalelerim II*, Ankara 2011. (Tanriver, Arabuluculuk).
- TANRIVER, Süha; “ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısının Getirdikleri ve Değerlendirilmesi, *Makalelerim II*, Ankara 2011, (Tanriver, Tasarının Değerlendirilmesi).
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk,/ALTOP, Atilla; *Eşya Hukuku Zilyetlik-Tapu Sicili-Mülkiyet*, C. I, 5. Bs., İstanbul 1989.
- TIKTIK, Çiğdem Yazıcı; *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması*, İstanbul 2013.
- TUĞSAVUL, Melis Taşpolat; *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Ankara 2012.
- TUTUMLU, Mehmet Akif; *Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara 2006.
- TÜRK, Ahmet; *Maddi Hukuk ve ve İcra- İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası*, Ankara 2006.
- UÇAR, Ayhan; “Zilyetliğin İdari Yoldan Korunmasında Yetkili Makam, Başvuru ve İdari Soruşturma Usulü”, *EÜHFD*, C. XII, Sa. 3-4, 2008.
- ULUKAPI, Ömer; “Avukatlık Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair 4667 Sayılı Kanunla Getirilen ‘İlâm Niteliğindeki Belge’ Üzerine İnceleme”, *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, İstanbul 2003.
- ULUSAN, İlhan; “Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi”, *MHAD*, C. 5, Sa. 7, 1971.
- UMAR, Bilge; *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Bs., Ankara 2014.

- UYAR, Talih; *İlâmlı Takipler*, 2. Bs., Manisa 1991, (Uyar, İlâmlı Takipler).
- UYAR, Talih; “ Takip Talebinin Genel İçeriği”, *TBB Dergisi*, 2001/1(Uyar, Takip Talebi).
- UYAR, Talih; “İtfa ve İmhal Nedeniyle Borca İtiraz Edilerek İlâmlı Takiplerin Durdurulması”, *ABD*, 2004/4, (İtfa ve İmhal).
- UYAR, Talih; *Gerekçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C.2, 2. Bs., Ankara 2004, (Uyar, C. 2).
- UYAR, Talih; *Gerekçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C. 4, 2. Bs., Ankara 2006 (Uyar, C. 4).
- ÜNAL, Mehmet/BAŞPINAR, Veysel; *Şekli Eşya Hukuku*, 4. Bs., Ankara 2008.
- ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Bs., Ankara 2014.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim; *İcra Hukukunun Esasları*, 2. Bs., İstanbul 1975, (Üstündağ, İcra).
- ÜSTÜNDAĞ, Saim; *Medeni Yargılama Hukukunun Esasları*, C. 1-2, 5. Bs., İstanbul 1992, (Üstündağ, Usul).
- WAHL, Albert; *Deniz Ticaret Hukuku*, Çev. Kazım Berker, İstanbul 1948,.
- YAVAŞCA, Cemaleddin; *Deniz Ticaret Hukuku*, İstanbul 1993.
- YAVUZ, Can; *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Ceza Yargılanmasında Uzlaşma Kurumu*, YLT, (Dan. Yrd. Doç. Dr. Musa SAĞLAM), NÜSBE, Niğde 2014.
- YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, 11. Bs., İstanbul 2012.
- YELEKÇİ, Memduh; *Notlu ve İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu*, Ankara 1986.

- YENİSEY, Feridun; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma”, <http://www.musbarosu.org.tr/Print.aspx?ID=6552&Tip=Duyuru>, e. t: 13.10.2014.
- YILDIRIM, Bekir; *Açıklamalı- İctihatlı, Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Atma Davaları*, 2. Bs., Ankara 2013.
- YILDIRIM, Mehmet Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis; *İcra Hukuku*, 5. Bs., İstanbul 2012.
- YILDIRIM, M. Kamil; “İhtilafların Mahkeme Dışı Usullerle Çözülmesi Hakkında”, *Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan*, İstanbul 2007.
- YILMAZ, Ejder; “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, *75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı*, Ankara 2005, (Yılmaz, E., Uzlaşma).
- YILMAZ, Ejder; *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Ankara 2012, (Yılmaz, E., Şerh).
- YILMAZ, Zekeriya; *Yargılama Safhaları ve İşlemleri*, Ankara 2013.
- YÖNDER, Gizem; “ Vekile Vasıtasıyla Tebliğ Edilen İşlerde Tebligat”, *Nevşehir Barosu Dergisi*, 2014/3, Sa. 1.
- ZAFER, Hamide; “Türk Ceza Hukukunda Fail-Mağdur Uzlaşması”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2006/2.
- ZEVKLİLER, Aydın/AYDOĞDU; Murat, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2004.
- ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, K. Emre; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 13. Bs., Ankara 2013.